In nomine dei pij et misericordis Incipit liber cro
nicarum dictus hystoria policraticon

Post pclaros arcium scriptores. Quibz
archa rez noticiaz aut moz mode
stiaz dulce fuit que adinvenerunt insu
dare. Illi merito velud utile dulci commiscentes
grandisonis sunt preconijs attollendi. qui ma
gnifica priorz gesta beneficio scripture posteri
derivarunt. In historiaco namqz contextu
cronograforuz diligencia nobis delegato
relucet clarius. norma moz. Forma vi
uendi. probitat incentiuu. Triuiu quoque
theologicaz virtutu. Quadriuiuz cardina
liuz tenerez. Quoz noticiaz aprehende seu
vestigiuz imitari. nostra modicitas non suf
ficeret. nisi solicitudo scriptoz nre transfunderet
imperiae memoriaz transactoz. Si quidem
vita brevius. sensus ebes. anim torpens
memoria labens. inutilis demu occupacio
nos Impediunt multa sciae. nouercante semper ob
liuione memorie inimica. Sed et in place
ciaz artes et vita porsus ruerent. Specta
biliuz actionu exemplaria non paterent. Lo
quendi quoqz tropi et scemata deperirent. Nisi
in remediuz imperfectionis humane. lraz vsuz
diuina miseracio prouidisset. Quis queso ce
tessares hodie sciret. phos. mitaret apostolos penitus

sequeret᷑. nisi eos insigniret memoīa scriptoꝝ
Quis deniqꝫ luallum cognosceret. nisi eum seneca
suis epistolis illustraset. Plus pfecti scripta poe
taꝝ cesareis laudibꝫ addiderūt. Quā omes mūdi
diuicie quas tulerūt. Hystoria igit᷑ cū sit test
tpoꝝ. memoīa vite. nūcia vetustat᷑. dotes possidꝫ
pminētes. suos qꝫ ꝙ plurim ꝓrogat pfessores.
Hystoria nāqꝫ quādā fame ī mortalitate piturā
renouat. fugitiua reuocat. mortalia quodāmō
ppetuat et ꝯ̄uat. Cur ergo int̃ ceteros tirua
lum tamitum ptractores. Ac sexqpedalium verboꝝ
eflatores. qui nō minimū stadij sui brauium sūt
adepti. nō nō erūt laude digni. Orbis qdrifidi
dimensores. quadriuial' hystorie descriptores. ymo
pcul dubio velud tetragoni sine vitupio trihū
phales erūt lauree cū ꝑhensores. Hoc nāpe
merito puocatus. Et exemplo nō mea iactanter
iatulans. neqꝫ aliena ioculanter iugulans. decreui
ut potui genitale solum meum ꝑhillioribꝫ excel
lere laudium titulis. Et sic tractatū aliquē ex varijs
auctoꝝ exceptū laboribꝫ. de statu insule britānice
ad noticiam cadē futuroꝝ. Qꝫ cum sodalibꝫ meis
īnotesceret. quibꝫ familiare semp fuit facta ma
ioꝝ speculari. Importuna eorūdem sodalium īstancia
sum impulsus. Ut eciam de famosioribꝫ orbis hy
storijs. ab inicio macrocosmi. usqꝫ ad nrām etatem
nō solum iux tēpoꝝ seriem. verū eciam iux seculoꝝ

annoꝝ ꝯputacones ꝯgruētes· aliq̄ cū pilareꝫ. Cui'
negocij uelud dedalinuꝫ laborītuꝫ ī extabilem
attendens ī tracionez rogatus sum ueri' accep
tūē. Nam prīt q solent grādia cogitanabꝫ
desidia quedam et signiaes orepe. Viautebaꝫ
tū ad tm ī uolucuꝫ euoluanduꝫ· īgenij mei
disparilitateꝫ. n̄ n̄o et flagitate matie vasita
tem. scribanciū quoqꝫ in hac matia nūꝫ et
auctoitateꝫ. At potissime subsecutaꝫ exinde
modernoꝫ securitateꝫ. Qui deuocionis obsequ
mm' ut assolet attēdētes. sup isto alo leuissio
facile nausearēt. Quum etiaꝫ ad renouata seu
recalcata emuloꝝ moē linguas acuetūt supa
bia actuarēt. De qbꝫ loquit' ggg. nazaren'
q aliena mala facilime carpūt. sed bona dif
ficilime īmitant'. Pro inde uerebar plane ē
bir videns pauptateꝫ meaꝫ post tantos tibia
nes cū sterili eloqa ranaduluꝫ quidaꝫ bar
badenae pferre. aut certe sicomoros uellicās
buam acerbaꝫ ppone delicat'. Quis eiꝫ non
rideat seu pocius irrideat. si post herculeos la
bores. si post olimpicos agones plene ꝯsuma
tos. pigmeus se pparet ad ꝯflictuꝫ. Et me cete
fragileꝫ et moduleutꝫ amena. quis n̄o deride
at. Si post tā grandisones boadiges qui in
tanto facūdie captaclimo. pfseruit latine pi
oduꝫ stridulo soni sibillo decoloraueꝫ tante

materie magestatez. Sed scio quid dixit booz ille clemens pat familias ad ruth vereconde colligentez spicas post terga mectencium remanentes. Nemo inquid tibi sit molestus. Et iterum ait ad messores. Etiam si nobiscum mecte voluit ne prohibeatis et colligentez nemo corripiat. Poeta quoque mantuanus narro virgilius ut vult ysidor. eth li. 10. Sive flactus oratius ut vult hugo pisan in suis derivationibus. e. pulsio. Cum sibi impperaretur vel ab emulis condam. Versus quosdaz homeranos translatos ferens suis remiscuisset carminibus. Et ex hoc compilator veterum diceretur. Respondit magnaz esse viruz clavem de manibus herculis extorquere. Nullus ergo maioz me exulceretur queso. Si cabuli cineris vicem gero. Que quamvis luce carencia fuerint et impura. Subiectas tamen attactu materias puras solent reddere et fulgentes. Sic et quedam alia. que in se non habent alijs solent ministrare. Unde poeta satiricus ait fungar vice cotis acutum reddere ferrum solet exsors ipsa secandi. Et gregorius in suo pastorali ait. depinxi pulcrum hominem ego pictor fedus. presumens igitur de illa caritate que secundum gregorium in omelia vires ministrat quas imperitia denegat. mensuraz aggrediar lucubratione plenam fastidiosissiz fortem despictabilez. Sz ut arbitror non inutilez studiosis ... mquam in agros pastorum mectantes subsequens

colligēs michi spicas remanētes. ul' saltim micas
cadentes de mēsa dñoꝝ. Qui cūdaꝝ saturata di
misiūt reliquias suas paruulis suis. Sꝫ et de
fragmentꝭ cofinoꝝ que supfuerūt prudentibꝫ
micas recolligēs. quippiam adiciam laboribus
auctoꝝ. manus residens in humis gigāteis.
Unde nō solū minores ad rudimētū. Sꝫ et
maiores ad exerciciū puocent̄ᵉ. Ut qui spaciosa
ossa illa marie hui' columnia. tā lacte digesta
nūdum attigerit. ꝯsenti saltim ꝯpendio assueꝯ.
Ubi nō dico sentencie sbalitas. nec ūboꝝ venu
stas. Sꝫ deuocionis sinceritas marie militabit.
In quo quidē ꝯpendio. vniūsa pene pblema
ta maioꝝ sūt dicta. Nō nulla ūō que ī librꝭ
auctoꝝ minīe repiī. ex usu cotidiano et reꝝ
experiencia qī dequadā moꝝ hystoria excerpsi.
Quī ūō mltoꝝ noticia gestoꝝ. ptim violencia
hostilitatꝭ. ptim scriptoꝝ desidia est adempta.
Ita ut nuda uix locoꝝ spacie noīa sit saluata.
Qꝫ si figmēta gentiliū. si dicta ethnicoꝝ. si mi
randa locoꝝ. in hoc opusculo īdu︦ īserantur.
xpiane tū religioni famulant̄ᵉ. sicut eīm vir
giliū aurū sapiencie in luto enni querē. Et
filijs ysrael ad trām pmissā. ph'asentibꝫ egip
cios spoliāe. In quibꝫ pene cūis aliūde mēbra
tim excepsis. Sꝫ hic btemētalit cū corporatꝭ
ita seriosa ludicra. ita religiosꝭ ethnica viassim

sūt admixta. Ut sucuntꝰ tractis laxatisq3 exco
ans proessus seriés obfuet. Et integra p posse
veritas nō vallet. Equalis tñ utrobiq3 et
p omia tenei nō potest certitudo. Nam diuiā
miracula sm aug9 de ciu dei. admiranda sūt et
veranda nō disputacōne discucienda. Mirabilia
nō sūt aīo discedēda cū dicat Jeronim9 Multa
in ocedibilia repies et nō verisimilia que nichi
hōm9 vera sūt. Nichil eīm contr natuře diuinū
pualet ipā natura. In mitis quoq3 ubi certitu
do nullaten9 uacillaē videt9. pbabilit tñ dubi
tatur. Dicit eīm ysidorus ethīz xv — Si de cō
structione urbis rome certa racio nō appāet
Nō est mir3 si in aliaꝫ opinione dubitetur.
Vn̄ n̄ hystoricos n̄ cometarios varie loquetes
odāpnāe debem9. q3 antiqtas ipā creauit er
rorem. Illoꝫ igit9 dictis sm Jeronimū quoꝫ reli
gio fidei moribz nō pīudicat n̄ veritati aperte
contradicat fidez quenit ad hiće. Sz qd nō a
fide dissonū aut a moribz alienū hic repi
at9. hec tpīa pocī q̄ aīo scribat9. Quā obrē
in hac assercōne hystorica piculuz veri statuēdi
p omīa michi nō facio. Sz que apud diuersos
auctores legi sine īuidia cōico. Nam 2 Aplus
nō quecūq3 scripta uera sūt ait. sz quecūq3
scripta sūt ad nostraz doctnaz scpta sūt igit
Et quius alienū sit q a sūmo. meū tamen

facio qui meis aliqñ uerbis antiquorum sempe-
sinijs pfero adeo ut quos auctores in capite
libri pscripsero illis utar p clipeo q̃ suggillã-
tes. Cũ ñ uero ꝯpillator loquitur. sb hac figu
racione ·ꝯ·. lr̃a pscribet̃. Recitantur hic·
auctorum nõia de quibz potissime extracta est
cronica

¶ Josephus hystoric' qui ab inicio seculi usqz
ad. 14. annu domiciani libros antiqtatũ vi
ginti nuo. Et de subversione urbis yerosolime.
cremans qz sue captiuitate septẽ libros ꝯscripsit

¶ Egesippus de exordio urbis que transtulit

¶ Plini' in. 37. libris de naturalibz ¶ ambrosi'
hystoria

¶ Trogus pompeyus in. 44. libris de cunctis pe-
ne orbis hystorijs quẽ abreuiauit disipulus
suus iustinus

¶ Eusebius in hystoria ecclã cui' xi sũt libri

¶ Hystoria scolastica tripartita. cui' tres sũt
auctores. s. eusebius. ieronim' et ysidor' eps

¶ Augustin' potissime in. 17. et 18. de ciuitate dei

¶ Orosius hyspan' trogonens' pbr et disiplus
bti aug' in libro de ormesta mundi

¶ Ysidorus yspalens' in libro ethy

¶ Solinus de mundi mirabilibus

¶ Eutropius de hystoria romana

¶ Paulus dyacon' in hystoria longobardorum

¶ Casiodorus senator et hystoricus de gestis pōti
ficum et Imperatoꝝ
¶ Methodius martir eps. cui in carcerato revellavit
angelus de mūdi statu pncipio et fine
¶ Beda de tpribz ¶ Frodoc ¶ Equitallium ¶ Agellius
¶ Suetoni' de gestis rōnoꝝ
¶ Valeri' maxim' de gestis memorabilibz
¶ Macrobi' i saturnalibz
¶ Priscianus gramaticus i cosmographia sua
¶ Petrus comestor trecens' pſbr i hystoīa scolastica
¶ Magr gregori' in libro de mirabilibz rome
¶ Gildas de gestis britonū
¶ Beda de gestis angloꝝ
¶ Alcuin' brito discipulus elduyni epi
¶ Walteri' exōn archidiacon' ¶ Marian' scotus
¶ Willierm' malmesbiri' mōchus
¶ Henric' huntīdōn archidiaconus
¶ Alfridus beulaten thesorarius
¶ Galfridus monematēn in hystoria britonū
¶ Guill' Rivaliēn
¶ Girald' cambriēn q descripsit cosmographiam
hybrnie ytinar' Wallie et vitā reg' hanrici sb
triplici distinctōne
¶ Johēs salesbiri' in suo policraticon quē intitulavit
de nugis curialiuz et phōphoꝝ.
¶ Hugo pistan' in derivacionibz
¶ Vincēcius beluacens' in speculo hystoriali

Hugo ~~florentinus~~ farneten̄ ep̄s. Titus livius
hystoriarum francorum. Beda de naturis rerum
Martinus penitenciarius domini pape in cronica de pontificibus
Et Florencius vigornen̄ monachus quem in annorum
computacione potissime sum secutus.

Porcio secunda ad hystoriam

Et quoniam presens cronica multorum temporum continet gesta
ad cursum earum hystoriarum poli cronicam et a
pluralitate temporum quam continet censui nuncupandam.
In cuius negocii pertractacionem exemplo primitivi
opificis sub senario cuncta condentis et in septimo quiescentis.
Cuius nostra accio est instructio et libellus opus
in septem libellos subdistinxi. Quorum primus describit
orbis loca. Reliqui sex orbis gesta iuxta numerum
sex etatum. In primo tamen huius operis libro more
divisi generis in species mapa mundi primo describitur.
Deinde orbis in suas partes principaliores dividitur.
Tercio particularis quarum particularium partitio donec perveniatur
ad omnium novissimam britanniam tamquam ad speciem
specialissimam cuius gracia tota presens lucubrata
est hystoria. Quo in loco 14 cum texta sunt capitula
summaria quidem sed necessaria insule britannice
noticiam continencia. veluti ysagoge quedam prime
ad maiores cathegorias in libris reliquis subsequentes
ut cui forte plenarum ponendorum seriem gustare
non libuerit. hiis saltim primis acuminibus tamquam
quibusdam extrinsecus obsonibus delectetur.

deinde sus liber aggreditur gesta seculi. cum
descripcione minoris mūdi. Sz q gesta hominum
circa etates nō sūt eq multa et librorum quibz
equilibratam pticionem vendicant ī cōtēptis. Ea
ppt sus liber ē etatū qtinet gesta. A plasma
cione s. prothoplasti. usqz ad incendium tēpli iuda
ici. Tercius a transmigracione populi iudaici usqz
ad aduētū xpi. Quartus a xpo usqz ad aduentū
saxonū. Quintus abinde usqz ad aduentū dacorum
Sextus abinde usqz ad aduentum normanorum.
Septimus abinde usqz cum nrm. qd est sub regno
eduardi tercij post qqstum. Et sic iuxta vaticiniū
ysaye plogitus inuentiaus hystorie pfluentis pai
ssa est in septem riuis. Ita quidem ut iam per
eum trāseant calceati. pateatqz via residuo ppl
dei

Septagenitibz igitur penā hystorie noticiam
apprehende nectem erit octo scire videlz. De
scripcione locorum. Status rerum. Distinccōnes tpm
Successiōes regiminū. Variacōes rictuū. dicisi
ones etatū. Qualitates accionū. Et ī hijs oībz
veras porsus cōputacōnes annorum. Primū istorum
ī pmo libro. Reliq in reliquis sūt expssa. Quātū
ad hm. tātū duo status. Vnus ab exordio mūdi usqz
ad xpm. et hic sūt deuiacionis. Secūdus a xpo
usqz in finem. Qui ē reconsiliacionis. Quātū ad t
cium. tria sūt tēpora. Vnū añ legem septam

Secūdū sb lege. Terciū sb gracia. ¶ Quātū ad
quartū licet quatuor fuerit regna principalia s.
Silicet assiriorꝫ. psarꝫ. grecorꝫ. et ronorꝫ. Quo
ad mūdi tamē cursuꝫ et sacre scripture seriā. pm̄
regimē fuit sb patribꝫ. ab adam usqꝫ ad moysez
Secūduz sb iudicibꝫ. a moyse usqꝫ ad saulē. Terciū
sub regibꝫ. a saule usqꝫ ad zorobabel. Quartuz
sb pontificibꝫ. a zorobabel usqꝫ ad xpm. ¶ Quo ad
qūtuz. quīqꝫ ritus fuerūt. Pm̄ ī pma etate sb
lege nature qui cōis erat omniuz hōiuz. Scd̄us
in sc̄a etate inualuit ritus gētiliuz. qn̄ sb
nino orta est ydolatria. Tercius in tcia etate
sb lege scripta erat rit' iudeorꝫ. qn̄ lex et circū
cisio iudeos a ceteris distinguebat gentibꝫ. Quart'
sb xpo ritus cepit xpianorꝫ. qn̄ fides et grā sacra
mētorꝫ īformauit vicia eorꝫ. Quīt' sb machometo
ritus cepit sarracenorꝫ. sicut īferius ī quīto libro p'
tota capitl'y plenius ostendet'. ¶ Quo ad sextū. sūt
sex etates. pa ab adam usqꝫ ad noe. Scd̄a a noe
usqꝫ ad abraam. Tercia ab habraaz usqꝫ ad
dauid. Quarta a dauid usqꝫ ad trāsmigracionē
babilonis. Quinta a trāsmigracōne babilonis
usqꝫ ad xpm. Sexta a xpo usqꝫ ī finez mūdi
¶ Ubi est aduertendū tamē. qd etates seculi non
distiguūt' penes equalitatez annorꝫ. s; penes
aliqd mirabile ↄtigens ī pn° etatis ut pote qd
pma etas incepit a creacione mūdi. Secūda

ab inundacōe dilluuij. Tercia a circūcisione mirabili. Quarta ab inchoacione regni. Quinta a transmigracione populi. Sexta ab īcarnacione xpi. ¶ Quo ad septimū. septem leguntur psone quoꝝ facta crebrius in hystoriis memorant͛ videlz. Principis in regno. Militis ī bello Iudicis in foro. Presulis in clero. Politici ī populo. Coloni in domo. Monastici ī templo. Ex qbz procedunt q̄ correspondent septem famosa acionū genera. que sūt. Constructiones urbiū Deuicciones hostiū. Sanctiones iuriū. Correctiones criminum. Composicio rei populař. Disposicio rei familiař. Acquisicio mediti salutař. Et in hiis vigent reluceet primaciones proborum et punicciones puissoꝝ ¶ Quo ad octauū est dicendum q̄ octo fuerūt modi annos calculandi. Tres apud hebreos. Tres apud grecos. Vnicus apud romanos. Et vnicus modo apud xpianos ¶ Hebrei nāqz triplicat annū sumunt. Est enim apud eos annus vsualis, a genuario īcipiens. quo vtitur in contractis. Est et annus legitim͛ a marcio īcipiens. quo vtūt͛ in cerimoniis suis. Est et apud eos annus emergens. a maio incipiens quando egressi sūt de egipto. quo vtuntur in cronicis et q̄ calculacionibz ¶ Grea quoqz triplicat annos notauerūt. Primo enim in gloriaz victorie sue

annos notauerunt a captiuitate troye . Deinde in cepta olimpiade . notauerūt annos iuxta numerum earumdem . Tercio quando ceperunt super orbem dominari . Notauerūt sic . anno regni grecoꝝ tali . uł tali . sicut patet in libro machabeoꝝ ¶ Demum romani florentes . Ab urbe cōdita annos suos notauerūt . Nouissime uero xp̄iani ab incarnacione gloriosi domini nr̄i xh̄u xp̄i suos annos computauerūt ¶ Ubi erit aduitandum cum ad id loca uanū fuerit . Qꝫ cōputacio ꝑ3 dyonisium exiguum quem comuniter sequitur gallia et anglia minus habet a cumputacione ꝑ geronimū secundum euāgelicam ueritatem numero uiginti duorum annorum ¶ Refert enim Willius malmesbiri li° x° de pōtificis qꝫ marianus scotus et monacus apud maguāam urbem germanie inclusus . circha annum domini nostri xh̄u xp̄i millesimū sexagessimuz . Sub lungo solitudinis sue ocio cōlographos sit scrutatus . Disonanciam qꝫ circulorum dyonisii dyo exigui contra euuāgelicam ueritatem uel solus uel pmus animauertit . Nam ab inicio seculi annos singulos recognoscens . uiginti duos ānos qui circlis p̄dās deerant supadidit . magnam et distillam cronicam comentatus . Cuius quidem librum robertus helfoydensis epus

splendide post modum defloruit. Inde est q̄
vulgales cronice que dyonisium secuntur
titubant tota die. Nam teste Jeronimo ī trans
ferendo cronicam heusobij. 10. anni deficiunt int
passionem dn̄i nostri ihu xp̄i dei filij. et
tempora vespasiani. Item 12 anni deficiunt
circa tempora d. dei sicut inferius patebit
sub sexta etate seculi. Nunc autem errorē
plurimum auget. quod frequenter preter
mittuntur dies et menses. quibus super i
tegros annos reges regnauerunt. Negligu
ntur etiam int valla tempor. inter fines
regnancium. et primordia subsequencium &
Qua propter qualiter unumquodque suo con
tingerit anno notabo pro viribus in hoc
scripto. Ita sane quod columpnarum margi
nes iuxta gestorum capita. aliquando cum
duplici. non numquam cum triplici annorum
serie purpinabo. Ab habraam enim usque
ad urbem condictam annus etatis secu
li et ducis conseretur. Ab urbe vero con
dicta usque ad dominum nostrum yhesum
xp̄m dei filium annus etatis urbis et du
cis inseretur. A domino vero nostro yhesu
xp̄o dei filio autem in antea annus grac
ie et principis pariter conscribetur

De orbis diuisione p̄sciani i cosmogr̄phia sua

Ex senactu cōsulto censuit Julius cesar cū cōsulatus
sui fasces ageret. omēz orbem p prudentes viros di
mecari. A cōsulatu igitur iullij usq3 ad ꝯsulatuz sacnni
p. xxxij. annos missi sūt legati dimēsores. viri docti
arte yconomica piti. p vniuersaz terraz ad p̄sides. duces.
et iudices puīciaz. vt describerent et mēsurarent. terras
aquas. nemora. plana. cūquauia. mōtes. colles. atq3
vonatiuz maritimuz q̄ etiaz loca nauigatiu tangē debu
erūt. Et si forte aliq pdiguz in hijs occurreret. Illud
senatu rei pubᶜᵉ scripto nūciarēt. Et sic reptū est — nota de mari
q omis orbis h̄t famosa maria. xxx. Insulas. lxxij.
Montes famosos quadragīta. Puīcias septuagīta octo
Vrbes Insignes celentes septuagīta. Flumia quīqgī
ta. sep̄. Fontes cētuz vigīti quīq3. Cuius orbis ambit
est tercēcies et quīdecies centena milia passuuz. Lon — descēcio orbis
gitudo uō terre habitabil' ab ortu usq3 ad occasuz. i.
ab india usq3 ad colūpnas herail' in gaditano flecto
h̄t octies quīquies centena septuagena octo miliaria
Cui quidem logitudinis dimēsio compendior ē p mare
quā p terraz. Lactitudo autez tre ab australi litore
oceani ethyopia usq3 ad hostuz thana: fluminis in
septētrione pene dimidio minor est quā p̄dcā lōgitu
do. Et cōtinet quīquagies quat centena sexaginta &
duo miliaria. Repertuz est etiā q pfūdissim⁹ maris locus
mediterraneijs ꝯtinet spaciū quīdeaz stadioꝶ ī ppendiculo

De orb' diuisione aug' de c. lib° 8. caplo 8

Nota q orbis terrar vniuersus occeano cinct⁹. In tres diuiditur ptes. Asiaz. europaz et afficaz. Que si in tres ptes diuidas, asia sm naturam erit tcia. sm magtudinez erit dimidia. Que tandem ameridie p orientez usqz ad septetrionez occeano vndiqz circudit⁹. Sz ab occidete mari magno finit⁹ beda Vtraqz termini est et bosfhuz nilli fluminis in austro Et amplius thanays in aqlone ysi lib° 1° caplo 2° Altera ps europa afluuio thanays descendens p septetrionalez occeanu i fines yspanie porrecta. Ab oriente et meridie mari magno incipitur Et in grades insulas finitur. Ite ysidorus caplo i° Tercia ps affrica. ptenditur ab occidente in meridiez vsque in finez egipti. Et hee due ptes affrica et europa int se marino brachio distiguntur pliui lib° 3° caplo i° Cuius brachy fauces originales quidecim milia passuuz hnt in longitudie. Et qnqz milia passuu i lacitudie. Aqbz fauabz mare medi terraneuz exoriens p varia brachia retortus vsus tras distandit⁹. De partuz orbis descriccione pliuius lib° 8. priscus In cronica sua

Tenaduz est sic. Qz assia qtitate maxia. Europa minor. sz par est in populoz nuosa generossime Affrica vo situ et populis paruz est mima. Marco res humanas eudenauis agueruit. Duas tm orbis p tes accipienda censuerut. Idest assiaz solu mo et europa. Affricaz vo censuerut europe finibz deputadaz. Quia

et spacio latitudinis eget. et malo climate subiacet. Laborat quoque corrupto aere feris et venenis. Idcirco qui eam terciam partem posuerunt. Non spaciorum mensuras sed diuisionum raciones secuti sunt. Et tamen quod situ pessimo languidam partem ab optimis resequerunt. Itaque affrica nam cui minus habet spacii et in alemania celi plus habet deserti. Et cum affrica sit modica. plus tamen terre in ea solis ardore quam in europa frigoris rigore manet inhabitata. Cuncta namque animancia siue germinancia tolerabilius ad summum frigus quam ad summum ardorem accedunt.

Item plinius lib. 6° Unde est quod europa corpore maiores viribus forciores. animo audaciores. specie pulcriores efficit populos quam affrica. Nam radius solaris per continuam permanenciam super affros. eorum est exhumando humores efficit corpore breuiores. cute nigriores crine crispiores. et per euaporaciones spirituum defectiores. Et contra est de septemtrionalibus populis in quibus frigore exterius poros oppilente pingescunt humores. Et inde fiunt homines corpulenciores candidiores sed interius calidiores. hac per consequens audaciores

De mari magno siue mediterraneo plinius lib. 3. capitulo p°

Est itaque maris magni origo in occidente apud herculeas columpnas. Ubi oceanus athlanticus irrumpens interius facit gadicanum fretum. Cuius longitudo in quindecim milia passuum extendit. Ad sui dextram habens affricam ad leuam uero europam

Indeq3 maia in tria diffūditur cui t'mini sūt amnes thanay ad boream Et nillus ad leuā ysidor' ethim lib. 1 Hec magnū fluens ex occeano ūgit in merī diem. Deinde ad septētrionem. Cui' primus sinus bal leans ridit in yspaneas Deinde sinus gallic' afluit puīciam narbonālem. Mos ligusticus urbem ianuam Post h' tyren' siue pimus ytaleam attigit Inde siculus qui aicilia ad cretam vadit. Deinde creticus qui inpamphiliam et egiptum tendit. Inde elexponticus qui ūlius septētrionem magnis anfractibz recorr' s3 iux' greciam apud bossorū in augustiam septē stadiorū restrigit'. Ubi rex xerses pōtem fecit de nauibz ut greciam ingrediret' pli. lib. 6. et. i. Ubi tam stricti3 est mare int' orbes assie et europe ut auiū cantus ac canum latratus nisi vent' impediat audiant'. gir' de. p. c. v. Mare illud strictū dr̄ brachiū sā iorgi q' urbem cōstantinopoli p'fluit. Ac orbis geminū discrimen faciēs tā assiam quam europam delambit Ubi quoq3 est insula allides ysid' lib. 9. Indeq3 penit' diffusus versus septētrionem facit ppūtidem. Inde eam extringit' in sexcētos pa ssus et fit tracius. Inde ponticus sinus amplexim' Qui ab occidente lambens traciam et misiam ad aq lonem tangit meotides paludes. Ubiq3 recipit fluuiū thanacy. Inde ūsus orientem spansus transit iux' minorem assiam usq3 ad fines yberie et armenie

qd quidem mare dicatur cutimi ysidor lib° q. Et est
illud mare dulcius brevius nebulosius propter occurrentia
undique flumina. In quo quidem sinu sunt insule calchos
pathmos et quedam alie. pli lib° 6. Nec refluit
ponticus synus ut cetera maria. Sed semper fluit in
propontidem et elexpontum. Cuius rei causa potest esse quod impetus
fluminum a tergo labentium urgent pontum ad conti
nuum fluxum. Nec valet estus elexponti tanquam
longius ab occeano derivatus tantum impetum retorquere
ysidor lib° q. Et sicut terra cum una sit pro diversis
tamen locis et causis variis appellatur vocabulis. Ita hoc
mare magnum sive medium pro diversis regionibus insulis
opidis gentibus et eventibus diversimode nominatur De oc
ceano ysidorus ethimologiarum lib° xiii

Orbem terre ambit occeanus in modum circuli cuius
estus circumpletans ~~alveus~~ alcius que estibus
accedit et recedit. Respirantibus enim in profundum ventis
aut removet maria aut absorbet pli lib° ii c. i.
Estus occeani intumescit super britaniam octogenis
cubitis. Et magis deprehenduntur ~~vinot~~ hymot circa
litora quam in alto pelago. Quoniam in extremis corporum
partibus pulsus venarum magis sentiuntur quam in medio
corpore. Omnis quoque estus magis inundat in oc
ceano quam in mari magno. Sive quia totum in univer
sitate animosius est quam in parte. Sive quia magnitudo pa
ciens efficacius sentit vim sideris lunaris quam angustia

coartata/ quobrez n̄ lacus n̄ amplius eo m̄o mouent᷒
pli lib᷒ 2 caplo 70 ¶ Occeanus in varios sinus īfusus
versus terraz plerisq3 in locis ī terna maria pene tāgit
Adeo ut sinus rubri maris qui arabicus d̄r . a Cepi
quīquaginta milia passuū vix distet ab egiptio mari
¶ Caspius uō sinus trecentes septuagīta quinq3 milib᷒
a ponto distat euxino beda de naturis ¶ Inter omēs sin᷒
quos occeanus īfusus t̄ras pcreat. tres sūt famosiores
p̄mus est p̄r. frettuz gadicanū siue athlanticū . Q
ab occidente irrūpens mare magnū ī medio t̄rarū
facit ¶ Secūdus sinus dicit᷒ mare caspiuz qp aquolēno
ī grediens diuidit borealem ptem indie a scicia. Ac
īfusus euxinū maē tandit ¶ Tercius sin᷒ dicit᷒ mare ru
bruz Q ab eiuro orbis intrans diuidit australez p̄te
indie ab ethiopia et egipto . Indeq3 pgrediens in
duos sinus scandit᷒ . Quoz̄ psicus aquilonez petit . Ar
abicus uō īfusus maē magnū petit occidētez . hic āt
mare rubrū nōm suū a roseo colore trahyt . Quē
tn̄ n̄o naturaliter h̄t . Diciti̇s lictoribz q̄ sanguineo
colōe rubent īficit᷒ . Ideoq3 nimiuz acutuz et rubē
gēme inde legūt᷒ solinus ¶ Iuxta maē caspium sunt
montes caspy h̄ntes in longuz septez milia passuuz
In latuz uō uix plaustro meabil' latuz saxa liquē
tibz int'se salis venis extēdāt humorē affluentez
Qui cōstrict᷒ vi caloris velud in extuū glaciem
corporat᷒ Et ita labes inuia accessuz vetat .

Preterea viginti octo milia passuum spacio tractus omnis
pagatur. Qui arida sine presidio iacet et tunc serpentes
undique confluunt. Ita ut nisi in hyeme accessus omnis
negatur. Et secundum marcianum porte quaspiam ferreis ta
bulis sunt obstructe. Que verno tempore serpentibus obsidentur.
Et secundum magistrum in hystoriis ad preces alexandri magni
hi montes in dicem coheserunt. paulus longobardus libro i.
Sunt etiam plures aquarum voragines iuxta maium mar
gines. Ex quibus due sunt in mari mediterraneo inter ita
liam et siciliam. Scilla scilicet et caribdis. De quibus virgi
lius. Dextrum scilla latus levum implacata caribdis.
Sunt et alie voragines in occeano. Quarum una in
occidentali litore britannice umbilicus maris dicitur.
Alia quoque inter britanniam quod bis in die navium fluctus
sorbere et rursus evomere naves quoque arrabere et vehere
tanta velocitate dicuntur. Ut sagittarum lapsum imitari
videantur. de principiis orbis et primo de paradiso terrestri
Circa noticiam paradisy terrestris tria potissime
sunt advertenda. primo namque quo ad eius existenciam
seu condicionem queritur an sit. Secundo quo ad eius possessionem
querit ubi sit. Tercio quo ad eius descripcionem
queritur qualis sit. De primo nota quod eius existen
cie attestantur quatuor videlicet narraciones hysto
riarum que comparant paradiso. loca sodomie antiquitus
subvertentur. Secundo testimonia expertorum qui scripserunt se
vidisse locum illum. Tercio fama diuturna. Nam fame

diuturne et illese multū credendū est. Sz fama de
paradiso stetit inuiolata p sexmilia annoꝝ et am
plius. Quia a pn° mūdi usqꝫ ad dies nr̃os. Fama
autem de re falsa cito cōsueuit. Aut p obliuionē
aut p cōtrariā opinionem ¶ Et quarto attestantur
quatuor flumina inde exeuntia quoꝝ origo ī nr̃a
hītabili minime reperitur. Cū tn̄ circa hec p reges
egipti et alios frequenter fuit laboratū. Id circo
teste ysidoro ethimoloꝝ. et geronim⁹ admonuerit de
paradisi fluuijs aliter fore sentiendū quā auctores
tradiderunt ¶ Dicit et basilius in exameron et ioo.
iosephus libro p°. Qz de paradiso altissimo mōte
cadentes aque lacum efficiunt. De quo uelud ex
uno fonte quatuor flumina nascunt⁹. ysidorus eth
lib° 19 ¶ De medio eius paradisi fons prorumpens totū
¶ nō de 4 fluuijs paradisi
nemus irrigat diuidit⁹qꝫ in 4 nascencia flumina
Quoꝝ pm⁹ phison qui interpretat⁹ inundacio edu
cit⁹ in indiam trahens secū aureas arenas. Et
dicit⁹ est ganges a gangaro rege indie qd interpretat⁹
caterua eo qd decem flumina recipiat. Secundus flu
uius dicit⁹ gion qui et nilus. Et circuit ethi
opiam et egiptum. Tercius fluuius tigris sin
iophesthiz dicit⁹ diglath qd sonat acutū eo
qd uelox sit ut tigris et uadit ꝯ assirios.
Quartus fluui⁹ dicitur eufrates qd sonat fru
gifer. Et uadit ꝯ caldeos ¶ Hec 4 flumina

ab eodem fonte emanāt . Et aliqñ ens separent᷒
Et itēz quedem eoꝝ īnt̄ se comiscent᷒. Et itēz se
parent᷒ . Sepe etiaz absoluūt᷒ arra Et itum pluibꝫ
ilocis emgūt . Inde est ꝙ de ortu illoꝝ uarie le
gūt᷒ Quia ganges dr̄ nasci in loco caugli mōt̄
solus uō nō paul ab athlantica mōte . Et heu
frates ab armeīa salustius auctor certissim᷒ asserit
Qꝫ de terraneis mōtibꝫ armenie ad pedem cauquasi
mōt̄ oritur fons Qui capud est duoꝝ fluuium
tigris et eufrates Qui aliquociēs separent᷒ ali
quādo int̄se comiscent᷒ . Sepe arra ab soibūt᷒ et
iteꝝ emgūt Et tādem post longū arra mesopo
tamiaz arcuitū descendūt in mare rubrū Et
nillus licet legat᷒ a paradiso pcedē Quidem tn̄
asseruerūt ipm̄ oriri in occiduis ptibꝫ ethiopie
nō paul ab athlantico mōte Qui inde arcuiens
p ethiopiaz descendit p egiptuz . De au᷒ ꝓprietate
vide ī eodez lib᷒ caplō egiptus De secundo
ꝙ ē eius situacio seu posicio v̄ . nā sit . Nō est
putanduz ut aliq breuis intellectus et pauce ex
piencie dicūt . Dicentes paradisuz esse regionē
longo maris tractu a nr̄a hitabili separatam .
ac usqꝫ ad lunarez circuluz eleuataz . Quia n̄
hec natiā n̄ racio pateret᷒ . Quia si paradisus
a nr̄a hitabili separet᷒ nec aq n̄ aer tātaz mo
lam sustinē posset Itē cū elemantū ignis occupet

totũ inter medium spaciũ inter aereũ circulũ et lunarē constat ibi nō eē paradisū. Cū nichil vegetabile ibi viue posset. Item hoc dato. locus ille sic ele uatus induceret aliqñ ecli eclipsim lunarem maxime in partibz t̃re orientalibz. Sz de tali eclipsi nichil au ditum huc usqz. Item si paradisus separaretur a nr̃a hitabili. Quomō tūc pueniret ad nr̃m ha bitabile illa 4 flūina p̄dcā p tam vastū mare seu p aerem intermedium. Si aūt dicat᷒ qꝫ paradisus sit aliqᵘtulū ꝯtiguus nr̄o hitabili. Videt᷒ qꝫ t̃ra nō sit sperica sicut cōit tradūt docti. Ymo tūc foret ob longa et ꝯsequēs redderet umbram inequalem in oī eclipsi. Sz ꝯstat p iugē ꝯsimetum qꝫ umbra terre in omi eclipsi lunari facit piramidē rotondam. Ex quo hr̃ qꝫ terra ꝯsimus ptibz sit rotonda. Unde ꝯcludūt docti qꝫ paradisus terrestris sit in extremis finibz ori entis. Et qꝫ sit magna porcio corporis terre nō minor quā india uł egiptus. Ut posset locus toti generi humano si nō peccasset deputand᷒. Tercio quid est eius descripcio et qualis sit. Sciend᷒ est sm ysidorum lib° ꝯ capitulo 3° Qꝫ paradisi vocabulū de greco in latinū versum dicat᷒ ortus. Hebrayce nō edon qꝫ sonat de licie qꝫ utrūqꝫ sonat ortum deliciarum. Nec mirum. hr̃ eīz locus ille quidquid uite ꝯgruit hr̃ namqꝫ salubritatē qꝫ temperie gaudens nō frigus sentit nō estū. Ita tñ qꝫ quicqd ibi uiuit mori nō pōt cui rei attestat᷒

Tercio de loco paradisi terrestris

Tercio quid sit paradisus terrestris

q enoch et elias adhuc uiuūt ĩcorrupti. Habz etiaz locus ille amenitatez. Nã vniuse pulcritudis erat p mptuariuz. Vbi cũti generis arboꝛes comã nõ pdūt flores nõ marcescūt. Habet et iocūditatez cui attestat fluctuū dulcedo sicut in genesi tercio dicit omne lignū pulcerimū dicit et ad uescendū suaue. Habet et securitatez cui attestat loci altitudo. vbi s̄m petrū caplo iz. aque diluuij nõ puenerūt. Quod aũt aliq dicũt par adisuz terestrem attinge circulū lunarez hoc dicit alexander nõ esse s̄m rei ueritatez sz s̄m yperbolicaz locucionez. Ut sic eius incõparabil altitudo et eminēcia respectu nr̃i habitabilis excellens ostendat. Sed heu. Quia sicut dicit ysidorus lib° 14° caplo 3°. locus illius additus ppeccatū pmi hois inclusus est. Sept est vndiqz rũphea flamea et muro igneo ita ut eius cũ celo iūgat incendiuz ad arcendū hoies. Sup nõ rũpheaz illaz posita sunt cherubin .i. angeli boni ad arcenduz angelos malos De asia et eius puĩcijs ysidorus libro 14° caplo ij.

Refert ysidorus q asia ex nõie cuiudez mulieris asie illam qdaz ĩ habitãtis denõiata est. Continet quidez plures puĩcias de quibz hic p ordinez sunt aliqua dicenda et p° de india De puĩcia indie

India ab oriente ortu sol ab austro occeano ab occidente indo fluuie a septētrione mõte caucaso terminat. In anno bis hēt fruges gnit q hoies

tincti colorꝰ / aerez h't psitatiū et elefantes piper et
hebur nū ebur et lapides p̄ciosos berilles crisopulsos
carbūculos ad hamātes et mōtes aureos. Quos
tn̄ adire ꝓꝑt dragones et griphos. Et in mālor ho
minū monstra q̄ impossibile est. Est aūt india
int' omēs regiones orbis maior opulancias potēcia
populosior et in stipendiis mirabilior. Ubi eni kais +
est tam spansa ut sub fica lactitudine mlte hoīuz
turme posint discūbere. Hoc aūt facit ubtas solis
temperies celi et habūdancia aque pli lib° 8 capl'o 18.
India mltas h't regiones et populos. Quorz aliq
merces euehūt. Alij miliciaz exponūt. Alij sapie
et disipline intendūt. Ubi sūt arbores tam pce
de nodo arundinis ut cacumē earz iactꝰ sagite. vix ptingat / int nodū
quoque arūdinis i alueo nauigabili ternos fert h
hoīes. Sūt ibi et hoīes quīq cubitor qui nec ex
punctū languescūt. Sūt ibi satiri. et hoīes mostru
osi qz sūt ibi hoīes cubitales mēsure. Pigmei ꝛ
nō capati. Qui i quarto anno etatꝰ generāt
Et in quinto canescūt. et hij collecto agmīe sedē
tes sup arietes pugnāt ꝯ grues. Quorz nidos
et oua cōfringūt ne ostes ꝯ se nimis mltiplicēt
Sūt ibi gignosophiste phi qui p diez q̄ i mobiles
q̄ i reuberat' oculis ꝯtēplant. Alij quoque ca
pita canina hn̄tes vocati cenocephali latrat' edūt
pocius q̄m uoces ferarz pellibz vestiti. Dentibus

et vngibz armati venatu et aucupio viuūt. Alij sine ore fetidum lanugine tecti solo odore naturaz viuūt. Alij In iuuētute canescūt. Et i senectute nigrescūt. In quibuzdam indie montibz sūt hoīes adūsas plātas hn̄tes et digitos octeno ī manibz Tulli de tisil' Est quedaz gens in india v̄. cuilibz viro licitū ē plures hr̄e vxores. Sz mortuo marito cūz veniūt omnes cōiuges. Et q̄ ex illis acepta ē aiuuēte marito plus dilecta extitisse. Illa cū marito sepelitur viua. Et hoc hīt p solacio et pconio petrus caplo 196 Arbores solis et lune sūt in india de quaz pomis vescentes sacerdotes p quīgentos annos viuebāt. Et dicebantur arbores solis sic quia quā cito radius sol' summitatez alicuius illaz arboz tāgebat statim tota tremebat Et responsa dabat astātibz. Similr Et de arboribz lune fiebat. p has arbores mī dēm fuit alexandro magno q̄ nō intraret babillonez ysidorus lib° ē. Ophir est insula idie vbi est auri copia ad quā de mari magno trāsiri pōt nauigio p mare rubruz sicut patuit ī diebz salamonis qn̄ tāpluz edificabat de regione pthie

Ostendit ysidorus lib°. 19. q̄ pthia regio ppt' inuitaz pthoz virtutez qui nōm suuz a sirijs et medijs diffiderūt Robat otmē assiriaz. mediā psidaz. carmeniaz. Que extendit' ī longitudie a mari caspio vsqz ad mare rubrū. Et ī lactitudie

ab indo flumine usque ad flumen tigris qui est principium
mesopotamie. Trog. lib. xli. Parthi scitico sermone
exules dicuntur. Nam in primis scitha exules fuerunt. Et
regno a medis ad persas translato quasi preda victoris exti
terunt. Unde et orientales populos usque ad macedo
nicum regnum obscuri manserunt. Deinde tributum praestando
per macedones oriente macedonibus fuerunt. Sed tandem
cum romanis imperium orbis diviserunt. Hij mores
scitharum de quibus pulsi fuerant extranserunt. Unde et
illis sunt arma plumea ingenia superba seditiosa frau
dulenta quippe viris violentiam mulieribus mansuetu
dinem deputant. Semper aut in modesticos aut in ex
ternos motus eorum sunt inquieti. Natura sunt tar
di ad faciendum magis quam ad loquendum prompti. Proinde
federa sua ad ultima silentio tegunt. Principibus metu non
pudore parant. In libidinem proiecti uxorum libidine
delectantur. Singuli plures uxores habent. Nullum delictum
adulterio gravius puniunt. Quam obrem feminis suis glo
ria virorum convivia et aspectus interdicunt. In cibo sunt
semper parci. nulla carne nisi venatica vescuntur. giraud.
d. 7. Gens illa postquam a selanco rege defecit. ab
arsace mansit a quo et a sacite dicti sunt. Qui illos
primum legibus informavit militem elegit castella muni
vit urbes firmavit. Tandem arsates perfectus re
gnum regnorum suo adiecit imperio. Inter quos succe
dentibus aliquibus post hec regibus. Mitridates filius

mitridat/ post interfectionez crassi rom consulis regnum
p. xxvi. annos qui tenuit In quibus multas claras vic
torias hunt sicut infra suo loco patebit/ Trogus libro
xi. Parthorum gens inter scitas et medos media est
inter quos sunt plurimum habundant quia numquam manumi
ctuntur. liberi eorum omni tempore equis vectuntur. Rerum pe
dibus incedunt. Et in equis quidem bella pagunt Omnia
quae publica et officia privata adeunt. Liberos suos equitare
sagittare summa cura edocent. Ut unus quisque eorum
plus in domo ciplex est ita plures in bello equites regi suo
presentet. Et minus sciunt aut urbes obsidere nesciunt
Pugnant enim procurrentibus equis. aut terga dantibus
sepe enim in ipso fervore certaminis fugam simulant. Et
cito post pugnam repetunt ut cautius in sequentes vol
nerant Signum illis in plurimum non tuba sed tinpanum est
Nec diu pugnare possunt Intollerabiles quippe fo
rent si tanta illis esset vis et persevertanca. quanta
est Impetus. Sepultura illis est bestiarum laniatus. et
ossa sola sepelliuntur. de assiria provincia ysidorus ethimologiarum libro quarto
Assiria ab assur filio sem dicta est qui eam post dillu
vium inhitauit Hec ab ortu habet mediam. ab
austro mederam. Ab occidente tigrim fluvium. A sep
temtrione montem caucasum ubi sunt porte caspie de
media provincia trogus libro xii.
Meda dicta est amedo filio egey regis athenum
Qui emulans virtutes iasonis vitricii sui. In medea

medeam urbem in honore matris sue medee Et eam
constituit caput regni medorum. Media ab aquilone
tangit parthiam. Ab ortu indiam. Ab occasu caldeam
Ab austro persidam de prouincia persidis ysidorus libro 14°.

Persida a perseo nominatur qui eam conquisiuit. Est autem
ab ortu indos ab occasu sinum maris rubri. Ab
aquilone mediam. Ab austro carmeniam tangit.

Nota de arte magica In hac persida exorta est primum ars magica sub [nā]
nembroth gigante. Qui docuit persas colere ignem
et solem. de prouincia mesopotamie ysidorus libro 14.

Mesopotamia iacet inter tigrim ab ortu et eufra
tem ab occasu. Incipit autem a septentrione inter
montem thaurum et caucasum cuius ad meridiem sequitur
babillonia. Deinde caldea. deinde arabia. de pro
uincia babillonie ysidorus libro 14°.

Babillonia licet post modum diceretur pars caldee
primitus tamen tam insignis fuit regio ut cal
dea assiria et mesopotamia in eius nomen transirent
Cuius caput fuit urbs babilon quam fundauit nembroth
gigans. Sed semiramis regina assiriorum eam post
modum ampliauit Petrus capitulo 7° Babilon
quippe est nomen ciuitatis. Babillonia nomen est regi
onis. licet unum pro altero sepe ponatur. Babel autem
est nomen turris Orosius libro 2° Latitudo muri
descriptio muri babillonie babillonis sunt quinquaginta cubitorum. Altitudo
quater tantum. longitudo ab angulo ad angulum sexcenta

milliariorum tenuit. Materia muri fuit ex cocto late re et bitumine interstracto. Itaque neque aqua neque igne dissolvi posset. Ambitus murorum quadragentorum octo stadiorum fuerat. Hoc est quinquaginta unius miliaria. Porte urbis centum. Hanc urbem destruxit cyrus rex persarum. De cuius urbis reliquiis secundum geronimum edificate sunt urbes due in perside. Et locus babillonis nunc desertus est. Et feris plenus. De caldea provincia yosephus

Caldea quam calidea. A calech filio nachor fratris abrahe sic dicta. Regio est magna iuxta eufratem. In cuius campo sanaar edificaverunt turrem babel. yosephus libro primo. Cuius altitudo dicetos septuaginta duos passus tenet. Latitudo vero erat tanta ut aspicientibus propter eam longitudo videretur minor. Secundum quosdam hec turris habuit in altitudine tria miliaria. Et secundum yvonem carnotensem in cronica sua habuit in altitudine quinque miliaria et pene ducentos passus. De provincia arabie

Arabia ad austrum caldee posita. Ab ortu habet persidem ab occasu sinum maris rubri. Terra quidem turifera habens mirram cinamomum et avem fenicem. Cui terre portio ipsius eorum dicitur saba. Que a saba filio chus nuncupata est. Hanc autem sabam arabes lateribus mare rubrum cingit. yosephus libro 2. In hac arabia temporibus

de turri babillonis

de saba regione

De mōte synay

madiam est mons syna. Cuius pars est mons oreb.
Mons quidem scopulosus et excelsus. Sed propter scopu
pulos preruptos pene inaccessibilis est. Illuc primus ovium
moyses greges duxit. Dicitur autem mons dictorum et
federis. Quia populo ysrael circa radices eius
commoranti dominus intonuit coruscavit et legem dedit
Unde non nisi mundi et purificati ibidem accedere aude
bant. In finibus etiam arabie versus occasum est mons

De mōte libani

libani. Qui destinguit arabiam iudeam et pheniceam
Mons quidem summe altitudinis Ita ut ingens nives
ex aliqua sui parte in se tenens navigantes in mari magno
ad varios portus dirigat. Est etiam mons summe sa
lubritatis et fecunditatis. Nam apresi cedri arbores
et herbe ibidem crescentes thus et gummi distillant
redolenciam exalant. Quibus morbida sanantur et ve
nenosa fugantur. De provincia syrie vel assyrie

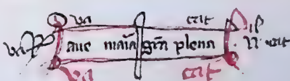
Assiria aquodam syro inhitatore nepote abrahe sic
vocata. Iacet inter fluvium eufraten ab oriente et mare
magnum ab occasu et habet a septentrione armeniam
et capadociam ab austro synum arabicum. Et continet
in se multas provincias scilicet comogenam palestinam pheni
ceam canaam ydumeam et iudeam. Huius provincie
caput quidem fuerat damascus. Quam edificavit elea
zar filius abrahe. Qui rex ipsius semper prebuit contra
opem decem tribus ysrael contra reges Iudaa. Et inter
pietatis damascus fundens sanguinem. Quia in chaim

occidit abel et abscondit in sabulo fluminis de regi
one Judee.

Judea regio est sive pars palestine. A iuda filio
iacob sic dicta. Est. Que tamen prius dicebatur cana
nea ~~a q~~ ac a cam filio noe sive a decem gentibus
cananeorum per iudeos expulsis petrus c. Judea duobus
modis accipitur. Quandoque pro terra promissionis. Et tunc
dicitur a iudeis non a iuda. Sub hoc sensu intelligitur
quod pompeius magnus fecit Judeam tributariam. Quandoque sumitur
pro regno Juda. ut illud. Audiuit ioseph quod archelaus regnaret
in iuda et cetera. Quandoque pro sola sorte iude. ut ibi iudeam
yherusalem nolite timere glossa de terra In hac iudea
est terra promissionis cuius longitudo ad literam intellecta
est. a dan usque bersabe et vix continet secundum Jeroni
mum in epistola ad dardanum centum sexaginta mili
aria. Illius terre latitudo est a ioppen usque bethlem
Et vix continet quadraginta sex miliaria. Sed secundum librum
Numerorum Judea habet hinc ambitum ad meridiem mare
salinarum quod mortuum dicitur. Et inde per sinam et gades
barne usque torrentem egipti qui influit in mare magnum
habet et hec terra promissionis ad occidentem mare magnum
ad aquilonem montem taurum ad orientem montem libani
et fluuium tiberiadis. Et iordanis quia ad radices li
bani oriuntur. Unde iordanis fluens in mare mortuum
facit limitem inter iudeam et arabiam. Hec autem terra
Iude fuit patribus nostris promissa sed non omnino possessa

teste apostolo ad ebreos q dic qp hij omes mortui
sut no acceptis pmissionibz. Ex qbz liqt aliaz ee
traz pmissionis in q est celestis ierusalez Et aliaz
in qua est terestris ierusalez q fig est celestis. Hec
itaqz iudea opulenta est frugifera vinifera aroma
tica. cedris. cipressis ballsamis oliuis melogranatis pal
mis melle et lacte habundans. Que i medio sui
velud i terre vmbilico hz urbez ierlm. Jeronim
Name ad euangelium presbiterum vir velle qp urbs sale
qam incolebat melchisedech sit alia qp ierlm. dicit
dicat salaz ee opiduz iux saquopolim qp usqz hodie
dicatur salez et ondit ibi adhuc palaciuz mechisedech
De qua dr in fine genesis Et transiuit iacob i sale
ciuitatez sichem que est in terra canaham ysidorus
ethimologiarum lib 15 Judei asserut sem filiuz noe que
dicut mechisedech hac vrbez post diluuiu fundasse
et salez vocasse. qua postmodu tenuerut iebusey
ex quibz sortita e vocabulu iebus. Sic qz duobus
noibz copulatis iebz et salez vocata e ierlm. Que
post modu a salamone dicta e ierosolima. Hec eciam
a poetis corupte uocata e solima Et postea ab Impera
tore helio adriano helia dca est ysidorus libro 3
Hac quoqz maiorez minor ambitu dillatauit vt
sic locuz dnica sepulcri qp olim ex urbez fuerat co
pleteretur. Nona mt vrbez nullus. Sz alternis
ad hoc preparatis lacus colliguntur. Et ipius urbis.

situs . ab aquilone mōtē sion parte in supcilio hūs *descriptio ciuitatis ierlm*
in obsidino uersus austrū descendens sic disponitur
ut pluuia descendens n̄ aqꝫ lutū faciat . Sꝫ instar ri
uulorꝫ ī cisternis excipiat⁹ . uel p portas effluens tor
rentē cedron ad augeat . Ibi qdā templū dn̄i qd
quidā salamon ɔstruxerat . Sꝫ nabucadonosor post .
Deinde tit⁹ vastauerat . Modo uo ī illo tēplo qd ibidē
est ponebāt tūc saraceni ydoluz machometi ¶ Consti
tinus aliqn̄ erexit ecclīā sc̄ī sepulcri . Que nūq̄ ab
ostibꝫ fidei tulit ruinā . Qꝫ accedit⁹ ɔtingisse p igne
celesti qui q̄libꝫ anno ī uigilia pasce lampades ī illa
eccliā illustrabat . Qꝫ miraculuz qn̄ ī cepit ī ceptū ha
bet⁹ ¶ Hanc urbē cinxit rex salamon triplicī muro
Nō soluz ad munimentuz sꝫ eciā ad distinctiōez ī habi
tanciū . Ita ut ī primū muruz circa mōtē syon
esset templuz dn̄i . Mansiones ebdomadariorꝫ sacer
dotuz et ministrorꝫ . Dom⁹ qꝫ regia cū mansioībꝫ dome
sticorꝫ ¶ In scdo ambitu ī habitabāt potentes viri pphe
Vn̄ legit⁹ in libro regum Qꝫ elda pphisa hītabat
ī ierlm ī scdo . i . in scda distictione ¶ In tercio ambitu hī
tabāt opifices Et plebes ¶ Est quoqꝫ inse regio iudea
mōe solitudinis siue mōtuuz qd distat a ierosolimis
stadijs ducent̄ que faciūt viginti quinqꝫ miliaria .
Diuiditqꝫ iudeā palestinā et arabiā . ysidorus lib° 12°
¶ Extendit⁹ aūt lacus ille a finibꝫ iudee nō longe
a gerotico usqꝫ ad zoiros arabie stadijs septigētis

octoginta que faciut miliaria quadraginta. Latitudo vero eius stadiorum centum quinquaginta usque ad viciniam sodomorum. Dicitur autem locus ille lacus salinarum quia sales ibi fiunt. Dicitur et lacus asphalti quod est bitumine tenax eo quod locus ille sit lugtuminosus. Hac de causa vento non movetur resistente semper bitumine. Quo omnis aqua stagnat neque ullam navem aut materiam nisi lugtuminatam sublimet. petrus capitulo 2. Cuius loca luctuose seu glutinosa nichil dissolvere potest nisi dum taxat sanguis menstruus. ysidorus libro 2o. Dicitur etiam mare mortuum. Quia nullum vivum gignit aut recipit. Nam neque pisces neque aves immissas, sed quecumque vivarum miscerentur statim prosiliunt. Mortua vero absorbantur in tantum. Ut etiam lucerna accensa ibidem posita supernatet extincta vero demergatur. yosephus. Hoc patuit in diebus vaspasiani principis de duobus hominibus. Qui manibus post tergum ligati ibidem proiecti statim reiecebantur. ysidorus ethimologiarum libro xe capitulo 3o. Regio etiam illa est dicta penptapolis a quinque civitatibus ipsorum ibidem sulphuris et igne vastata. Fertur quidem olim magna quam ceteris uberima. Sed nunc species et umbra ignis in ipsis favillis et sic de ypocrite arboribus ad hunc. Vidimus poma virentia substantia specie maturitatis nascuntur. Ut desiderium edendi gignant. Que si carpias manu fatiscunt in cinerem. Fumumque exalant quasi adhuc ardeant. P. Est et alia penptapolis regio in africa

De prouincia gallilee yosephus libro 2°.

Gallilea regio est int(er) iudeam et palestinam. Et
duplex est sup(er)ior et i(n)ferior ad i(n)uice(m) co(n)tigue.
sirie et phenici adherantes vtraq(ue) fertil(is). Lacus sunt
vtiles et salubres. Qui p(ro)p(ter) sui mag(ni)tudine(m) et piscium
multitudine(m) maria nu(n)cupant(ur). Sicut patet de lacu
tyberiadis et genpharech. In occiduis partib(us) gal
lile i(n)ferioris v(er)sus mare magnu(m) iux(ta) ptolomeidam est
fons quide(m) quo metalla iuncta mutant(ur) i(n) vitru(m). De
palestina prouincia antiquitus philistea vocata

Palestina idem e(st) q(uod) philistea cui(us) incole q(uo)nda(m) di
cebant(ur) allophili i(d est) alienigene. Quor(um) metro
polis fuit ascalon et aliq(ua)n(do) vocabat(ur) philistim. H(ec)
quid(em) co(n)tinet ad ortu(m) sui ydumeam, ab edon q(uod) et es
au sic dicta(m). Terra quid(em) fort(is) mo(n)tuosa calida. x.
Et se co(n)dit extendit ad mare rubru(m) ysidor(us) ethim(ologiarum)
lib(ro) 12. In hac ydumea est fons iobyn q(ui) q(ua)t(er) i(n) anno
colore(m) mutans. Trinis me(n)sib(us) i(n) anno tene(n)s colore(m)
pulueriu(m). Aliis q(ua)tt(uor) trib(us) sanguineu(m). Aliis trib(us)
viride(m). et reliquis trib(us) limpidu(m) colore(m). Pa
lestina(m) etia(m) co(n)tinet i(n) se samaria(m) regione(m) cuius
metropol(is) q(uo)nda(m) vocabat(ur) samaria. S(ed) nu(n)c ab aug
usti no(m)i(n)e vocat(ur) sebastem. Samaria si quid(em) a some
mo(n)te d(i)c(t)a. Iacet media int(er) iudeam et gallileam
De qua eiect(is) et captiuat(is) incolis introducti sunt

(margin:) De ydumea prouincia
(margin:) fno mu(tans)
(margin:) De prouincia samarie

assirij. Qui solam legem moysi admictunt. In ceteris vero
a iudeis discrepant. De fenicea regione siue fenicis.

Fenicea regio est in qua sydon et tirus sunt.
habens ab ortu arabiam ab austro mare rubrum
a septentrione montem libani. Ab occasu mare magnum

De regione canaam

Chanaam regio est sirie. A filijs chanaam filij cham
post diluuium possessa. Septem in se naciones con
tinens quasi ex primo cham noe filio et herede ma
ledicta. De regione cedar

Cedar nomen est regionis in superiori parte palestine
Quam incoluit cedar primogenitus ysmaelis. Hanc
tamen terram postmodum incoluerunt ysmaelite qui uere
dicuntur agareni qui de agar ancilla progeniti Quam
sarraceni quasi usurpato nomine. Methodius

Hij domos non edificant sed per uastam solitudinem
vagantes tabernacula inhabitant. De predis et vena
cionibus victum querentes. Hij aliquando congregati ex
ibunt de desertis et obtinebunt orbem terre. Per octo eb
domodas annorum urbes subuertunt. Loca sacra polluunt
Sacerdotes occidunt. Ad sanctorum sepulcra ligabant
iumenta sua. Et hec propter nequiciam xpianorum quam faciunt
Vide Hoc impletum est tempore eraclej Imperatoris quando ma
comet pseudo propheta per fas occupauit egiptum et
africam subiugauit. Nepharium quoque septem sarracenorum
ad inuenit. Sicut infra sub tempore eraclej continetur

De provincia seu regione egipti

Ab egipto danay fratre dicta est egiptus Que quondam aeria vocabatur. Ab ortu habet mare rubrum. Ab austro nillum fluvium et ethiopes. A septentrione mare magnum Et sive per partem superiorem. Ab occasu libiam

Est itaque egiptus regio imbribus insueta a solo nillo flumine erigata et fecundata. Frugum ac mercium copiosa petrus capitulo que Egiptus contra naturam aliarum regionum quas inundat flugibus. sterilis est in pascuis. et econtrario diuturnior eius mora fluminis nilli super terram. tempora colendi impedit. Vel siccam extingit. Et tunc pascua nutrit

Ibi habundant cocodrili et ypocentauri .i. fluviales equi. Hec ad orientem sui vastum habet heremum diversa monstrua continentem. Ad cuius occidentem est regio cirenopea Que quidem insula. finis est egipti. et libie principium. Ibique est ostium nilli fluvijs cadentis in mare magnum pc

Nillus tamen qui et gion dicitur legatur de paradiso procedere. Oritur tamen in occidentali fine ethiopie non procul ab ablantico monte. qui inde circuiens ethiopiam descendit per egiptum. Cuius plana irrigat atque ratione limositatis quam secum trahit terram fecundat Et sic secundum Jeronimum sup amos prophetam Nillus dei dispositione totam egiptum irrigat. cumulus enim arenarum claudentibus ostium. ne cito in mare magnum descendit Post irrigacionem perfactam. Et solutis arenis redit in alveum suum. Et sic tandem ad mare

tendens uix calopem et libiam in mare magnum absorbetur

Vult tamen ysidorus ethimologiarum libro 13 quod nillus aquilonis flatibus repulsus aquis sic retroluctantibus intumescat. Vult etiam beda in libro de natura rerum quod nili zephirus flans in mense maio arenas cumulat. Quibus nilli hostia prohibentur paulatim. Sicque nillus de repulsione et prostracione intumescens plana terre irrigat. Cessante autem vento. solutis arenis redit in alveum eius. Per quae in mare magnum descendit. De sachia regione que duplex est Rubrica et cetera

Memorandum est hic quod sachia duplex est. superior in asia. Inferior in europa. Sachia superior magna regio est in aquilone inhabitabilis propter frigus. Et ab ortu indie a septentrione occeano a meridie. caucaso usque ad germanie principium quondam porrigebatur. Modo vero minor effecta ad sinum occasum hircanie copulatur. In qua terra sunt montes ypborei gryphes minantes. aurum. gemme et smaragdi. Trogus libro 2. Gentis illius agrorum nulli fines distincti. Neque exerciti. Nulla illis domus. Uxores et liberos in plaustris vehunt. Coriis ferinis tecti laneis vestibus non utuntur. lacte et melle pasci aurum et argentum non curant. Nichil pariter quam amictum timent. Nullum apud eos delictum furto gravius. victores effecti nichil preter gloriam concupiscunt. Nulli hominum unquam obiecti. Vessores regem egipti

debellauerūt. Darū regē persarū fugarūt. Cirū regē trucidarūt. Sophironē alexandri magni ducē cū suis copiis deleuerūt. Asiam ter conquisierunt q̄ eis p mille annos et quingentos vectigal fuit. Viri eorum parthos et bactrianos. Femine eorum almazonū regna condiderūt. Incertū est apud illos quis sexus illustrior fuit. In prima autē expugnacione assiana post uesulem regē egipti fugatū. In redeundo circa assiam placandā quindecim annis immorati. querel' vxorū tractatū morarum nō ferentium viri reuocantur. In secunda expugnacione viris dolo interfectis vxores debitam de ossibus vlcionē ceperūt. In tercia uero expugnacione. viris p quatuor annos absentibus cōniuges suis ad custodiam pectorum relicti nubūt. Qui simul uicti dominos post victoriam reuersos bello exceperūt. Ipsis autem diu simul varia sorte sic belantibus. mouentur scythe mutatur genus pugne tanquam nō cū hostibus sed cū seruis cū fluatur. Unde eciam depositis armis militaribus flagella ferūt. Suos terrent et ambiguūt. Qui uero capi poterant vnacū adulteris vxoribus pro suo presto patibulo sūt perempti. Post hec apud scithas pax fuit usque ad tempora darij regis persarum. qui ab eisdem scithis conuictus. In redeundo macedones perdomuit et athenienses debellauit de

bactria prouincia rubrica

Bactria quā primū incoluit chaz filius noe iacz

a mari caspio usq; ad induz fluuiuz ptensa. h[abe]t q[ue] ab occidente mōtez caucasiz. ab austro partos.

Hic aūt caucasus mt̄ omēs mōtes oriētales p[er]olixior et famosior a finibz indie usq; ad thaurū mōtez porrigit[ur]. Unde et unus atq; idez mons cū eodez reputat[ur]. Habet aūt caucasus mons ab aqlone caspiuz mare et hircaniaz. Ab austro parthiaz. asiriaz. babilloniaz. et mesopotamiā tāgit. Qui quidez mons p[ro] uarietate de ppe habitanciuz. varijs appellat[ur] nōibz. Itaq; uersus oriētez u[bi] in celsiorē surgit uerticez. p[ro]pt[er] candorē niuiuz idez rigidet molancuū cachasus dicit[ur]. q[uod] lingua eorz sonat candiduz. Et s[ecundu]m fratez albuz tante est altitudinis q[uod] q[ui] ibi eo degūt. uident sup[er] eū radios sol[is] occidentis p[er] tres horas i[n] noctez. Et ad meridiez mane p[er] tres hor[as] an[te] diez sup[er] oriētalē mōt[is] p[ar]tez. de hircania p[ro]uincia seu regione

Hircania regio h[abe]t ab ortu mare caspiuz ab austro armeniaz. a septētrione albaniaz ab occasu hiberiaz. Est itaq; hircania regio sub iugo chaucasi mōt[is] a silua ircania nūcupata. Regio quidez fouēs feras tigrides et panteras. Regio uasta et lacta hn̄s gentes plurias. Quaz quedaz t[er]ras colūt. q[ue]daz de uenacionibz uiuūt. quedaz humana carne vescitur. Ibi sūt aues hircanie h[abe]ntes pēnas de nocte lucentes de hib[er]ia

---

Margin notes:

nō de monte caucaso

nō de comestione h[omi]nu[m]

nō de auibz lucentibz de nocte

De hiberia prouincia Rubrica.

Hyberia est regio sub mōte tauro iacens iux͡ᵹ occasū iuxta pantuz armenie

De albania puincia siue regione

Albania ab ortu h̄t mare caspiū descendit q̄ p ora septētrional' occeani usq̄ ad meothides paludes. H̄t populū albo crine nascentē cū occulis pict⁹ et claus adeo ut melius de nocte videant quā de die. Hui⁹ t̄re canes sūt tā īgentes et tam fortes. ut tauros p̄mat leones pimant. Ex quib̄ vn⁹ alexandro mag̊ missus. triūphauit ī stadio. de leone elephante et apro.

De gothia prouīcia rubrica

Gothia est regio sithie īferior iuxta occeanū. Cui sbiacet insula gotlandia oīum mercium copiossa. Hec aūt gothia h̄t ab aqlone dacia ab occeano septemtrionalē. Gothia dc̄a est sic Agog filio iaphet. Cui gens pocau⁹ gothos q̄i gogos noīauit. Gens quidē fort' īgens t'ribil' de qua stirpe pcesserūt daci in europa. getuli ī africa et amazones ī asia De armenia puīcia ysidorus libro quartodecimo

Armenia que alio noīe dicit' ararath ab armeno milite iasonis nūcupata est. Hic armen⁹ amisso rege suo iasone thesalo recolecta m'titudīe cuis que passim vagabat'

armeniaz cepit et ĩ habitauit. Que quidez regio ptendit int mõtez tauruz Et caucasuz A caspio maĩ usqz ad capadociaz. Ht autez ĩ longitudine vndecies centũ milia passuũ. In lactitudine uero septuaginta milia. Ibi ẽ mons araracth ꝟ archa noe qsedit post dilluuiũ. Et sũt due armenie sicut due sũt pãnonie

De capadocia puĩcia

Capadocia regio equoz nutrix ab ortu ht armeniaz. Ab occasu asiaz minorez ab aqlone amazones, ab austro tauruũ ht mõtez. Cui subiacz salicia. lisia et ysauria usqz ad ciliciũ sinũ Qui spectat ꝯ insulaz cyprũ

De assia minori et puĩciis

Assia minor ab ortu tangit capadociaz. A ceteris lateribꝫ claudit vndiqz maĩ magno. Nam a septẽtrione ht pũctuz euxinũ. Ab occasu ppũtidez, Ab austro egipcuz maẽ Cotinet aũt in se assia minor plures puĩcias. Nã pmo ab aquilone ht bictiniaz ĩ puĩci exordio adũsũ traciae q̃ etiaz dicit frigia maior cui metropol' est nichomedia. Deinde gallacia a priscis galoz gentibꝫ per regez bithinie ad bellanduz sciaz ĩuitatis sic denominata et occupata, Et tũc dicebat gallogrecia et popli eius gallogreci qi ex gallis et grecis mixti qui nũc dicũtur galathe

De bithinia puĩcia

De galacia puĩcia

Tercia frigia minor sic dicta a friga filia europe que et dardania dr A dardano filio iouis. Post q̃ filius eius ericonius

Postq̄ tros nepos eius regnū tenuit. A quo pri
ciuitas tros siue troya que et yliū dr̄. Cui ab oriē
te est lidia. ab occasu elespōt⁹. Quarta est lidia
ad orientē frigie. In qua diues rex cresus q̄dam
regnauit. Quīta est pt̄ panphilia que et ysa
uria. hn̄s metropolim selanciā. Deinde silicia in
qua est licia siue blicaonia inferi⁹ versus mař et y
urbs tharsis. Hec regio dicit⁹ licia siue blicaonia. Cui
urbes celebres erāt listris et derbim. A quibȝ de siria
ad ytaliā nauigat⁹. sicut patet in actibȝ apostoloꝝ

De amazonia regione

Amazonia regio est ptim in asia ptim ī euro
pa et albanie est vicina. Et fuerūt amazones
pmo gothoꝝ vxores. que viris suis dolo interfec
tis. debitā de hostibȝ vlcionē sūpserūt. Nā spolia cepe
rūt. masculos occiderūt. feminas reseruauerūt. Diu sine
viris sic vixerūt. Tandē duas reginas statuerūt
quarū vna exercitū ex ducebat. Altera rē publicam
domi regebat. Per centū fere annos magnā ptē asie
subiugarūt. Tandē ex finitimis loc⁹ maritos sibi
gracia sūpserūt. Certis tp̄ibȝ conuentes. Et itē
p̄lio vacantes masculos fect⁹. aut matabāt. Aut
certo tp̄r p̄ribȝ trāsmittebāt. Feīnas uō sumentes ad
uenādū et militandū īformabāt. Et ne mamillarū
grossicies sagittacionē impediret. septīo etatis anno dex
trā mamā exurebāt. Et inde dc̄e sūt vnimame

vel amazones qui sine mama. Hanc ferocitatem
primo perdomuit hercules. Et tandem alexander ma
gnus. Et quamvis ysidorus ethimologiarum libro 9 dicat amazo
nes per alexandrum magnum delectas. Hystoria tamen
alexandri dicit talestrem amazonum reginam alexan
dro tributa petenti rescripsisse in hunc modum. De
tua prudencia mirandum est. Quod cum feminis agredi
voluisti. Quia si favente nobis fortuna superabimus te contin
gat. merito eris cum filius. Cum a mulieribus sis devictus
Et si irati nobis dii nos devicerint. parum honoris
qui de feminis triumphum habuisti. Placuit ex hiis
alexander. libertatem illis donavit dicens quod mulieres
per amorem non per terrorem forent devincende. Trogus
libro 2. Hec autem talestris regina postquam concu
bitu alexandri ad sobolem capiendam per dies qua
draginta usa est. In regnum suum reversa brevi post
tempore cum omni amazonum gente interiit. De scicia
2 parte orbis. 5 de africa et omnibus eius provinciis

Asserunt omnes ystoria quod affrica
ab afer filio madian filii abrahe
ex cethura progenita. sic dicta. Pro
ceditque a finibus egipti iuxta meri
diem per ethiopiam inferiorem usque
ad montem athlanticum. Ab occeano
et septentrione mari magno clauditur. Ab occa
su vero occeanum habet occidentalem. Iste afer

secundum iosephum

secundum yosephum lib. i. caplo octauo secundum ysidorum
libro nono duxit exercitum uersus libiam. Aussi
hocque herculis maiores hostes superans. Gentem et
patriam a suo nomine affricam nuncupauit. Eius
filiam ochetam nomine hercules desponsauit. Ex qua
genuit codocim. Ex quo pharon. Hec regio
affrica plures continet prouincias. videlicet occidentalem
ptem ethiopie. libiam. tropolim. getuliam. numi
diam. mauritaniam duplicem de quibus hic per or
dinem. De ethiopia prouincia plinius libro v. 2 ysi
dorus libro tercio
orien
Ethiopia habet tres partes. Prima namque pars occide
talis montuosa est. Que ab achlantico monte
cellisimo protenditur usque ad egiptum. Media pars areno
sa est. Tercia uero que occidentalis est pene deserta est
inter australem occeanum et nilum fluuium egipti situatur
. habens ab ortu mare rubrum. Dicta est autem ethio
pia a colore populorum quos solis uicinitas torret.
Monstruossos continet populos. garamantes et tro
goditas. Qui cursu ceruos preceunt. Alique maledi
cunt soli propter nimium feruorem. Alij serpentes comedunt
. Alij leones et pantheras venantur. Alij spelluncas
excauant et inhabitant. ut trogodite quibus stridor
pocius est quam vox. Ibi sunt satiri et phi. cameleon.
et basiliscus. rinocerotes. camelli. et pardi. ac.
dragones ex quorum cerebro gemme extrahuntur ysi
dorus etimologiarum lib. 16. In affrica apud

nō

trogadītas est fons cuius aqua potata canoros facit
voces. Apud garamantes dicunt esse fontem ita
algentem de die ut bibi nō pōt. Ita nō calentem
de nocte ut tangi nō valeat. de libia arenensi

Libia arenansis ht ab ortu · q̄ p̄uincia
Egiptum ab austro ethiopiam occidentalem
ab occasu sirtes maiores et trogodītas a septētriōe
mare magnū siue mediū terraneum. Tripolitana
regio habz ab ortu aras philistinorum int̄ sirtes
maiores et trogodītas situatas. Ab austro getu
les et garamantes usqz ad occeanū ethiopum pro
tansos. Ab occasu ht bizanciū usqz ad lacum
salinarum. A septētrione ht mare magnū et sirtes
minores. Getulia est media regio affrice a getis
qui a gotis pcesserūt sic de noīata. piscatores
nō ht. de numidia prouīcia

Numidia ht ab ortu sirtes minores. Ab au
stro ethiopes. Ab occasu mauritaniam a sep
temtrione mare siculum. Hec regio ht in se
cusadam et cartaginem magnam que sic cōdita
fuit. ysidorus libro 3° capitulo p° Fenices
a rubro mari pfecti. sidonem et tirum. In siria
utiqz. ī Affrica thebas. in boecia duce cadmo ī Fauce
occeani occidental' cōdiderūt. Nam mos erat antiq̄
femīabz mittendi cū a domo longius pfiassi. Et ad
alienigenarum fīios comerco nouarum rerum sibi cūsilia
ferent. l. Noua condendis urbibz apta cape cepūt

¶ De fundacione cartaginis

¶ trogus libro decimo octavo Ex hijs perfecta dido
que alio nomine belissa vocatur. Electa secum robustorum
iuvenum multitudine ciprum insulam primo venit. Ubi assumptis
secum octoginta virginibus ad sobolem propagandam
affricam devenit. Ubique empto loco pro recreacione
navigancium. Qui corio bovis tegi posset corium
in tenuissimum filum secari iubet. Locumque emptum
eodem circuindat. Quem locum birsam idest corium voca
vit ysidorus libro 15. sive carthasam quod sonat vi
llam novam. Tandem verso nomine carthago vocabatur
¶ trogus libro 18. Sicque condicta est carthago septu
aginta duobus annis ante urbem romam. Idem dicit
papias. Verius tamen extimandum est quod si cartago condi
cta sit ab illa didone quam eneas reliquit. Quod cartha
go fundata sit quingentis septuaginta annis ante urbem
romam. Nam tot anni sunt inter hely iudicem et ro
mulum. Quod autem quidam dicunt cartaginem fuisse conditam
tempore regis david a carcedone tiro sive a filia eius didone
potius puto cartaginem tunc fuisse ampliatam. et illam
didonem aliam fuisse a prima. ¶ Verumptamen secundum et
omnes hystoricos roma fuit fundata quarto anno
regis achat. si isti quatuor anni et .16. anni regis
ioach et .52. anni regis ozie simul numerantur
Resultant .72. Et sic videtur quod circa primum annum
regis ozie cartago sit fundata. ¶ Sane ysidorus
eth libro 15. et magister ystoriarum sentire videntur
quod fundata sit circa .32. annum regis david contrarium

dicit q circa quartū annū reg amasie. Sz quacūqz
ystar opinionū stante cost Costat eneaz nūq̄ vidisse
cartaginez n̄ didonez sicut imuit Augustin⁹ p̄mo lib
cfess infine dicent Q docti negabant eneaz vidi
sse cartaginez ¶ Per hec patet fabulosiz esse et
poeticaz q virgilius dicit in eneydoz eneaz vidisse
didonez Qui eneas obiit an̄ fūdatiōnez cartagis
plus q̄ trecent annis. Habebat aūt cartago fm
orosiuz libro q̄ In circuitu muroz vigīti duo milia
passuuz. Altitudo muri q̄dragīta cubitoz. Et latit⁹
triginta peduz Et toto pene mari cingebat⁹ absqz
faucibz que pene tribz milibz passuuz aperiebantur

De mauritanea pincia rubrica

Mauritanea cingi duplex est. P̄ma h̄t ab ortu
numidiaz ab austro arenas occeani ab occasu flu
mez maluaz a septētrione fauces maris ... ¶ Ma
uritanea cingitāna vltima est pincia affrice. habēs
ab ortu flumez maluaz a septētrione fretuz gadica
nuz ab occasu mōtez achlanticuz et occeanū ¶ Dicit⁹
aūt mauritanea q̄i nigroz patria. A mauron q est
nigrū. Alia mauritanea dicit⁹ cesariensis. In hac
affrica est mons achlas ad occidentez. Ita sup̄ mō
tez eleuatus ut circuluz lunarez credat⁹ attingere
Ubi de nocte crebri ignes fauni et satiri vident⁹
tube fistule cimbara frequētes audiūtur ¶ Augustin⁹
de ciuitate libro xg. Achlas fuit frater pmothey et
astrologus qui ideo celuz portare fingitur. Ac hui⁹

¶ Descripcio carth aginis

¶ De mōte achlas et mirabilibz

noīe athlas dicit⁹ mons ille. Quē ppt̄ ī mēsez al
titudinez celuz portare vulgus credit. Hug̃ c̄
fenix. Notandū q feni. peni. punici. et punices
dicūtur tam fenices q afria. siue cartaginēses. Quia
dido cartaginensis fuit de ciuitatibz fenicie veniēs

De tercia pte orbis s. europa et eius puincijs

k. quarta

[E]uropa ut ponit ysidorus eth̄ libro 9
ab agenor regis libie filia europa
noīe quā iupit' cretēsis rapuit sic de
noīata. A fluīe thanay et meothide
palude īcipiens a septētrionali occeano
usqz ī fines hyspanie apud gades īsulaz descendit.
Ab oriente et austro mari magno cingit⁹. Et plēs
ǫtinet puīcias et insulas. de quibz hic pordiēz
dicet⁹. Est aūt sciendū q ex pte orbis septētrio
nalis et meotides paludes et fluuius thanays distiguūt
asiaz maiorem et europaz. Fluuius aūt thanays
dcūs est. a thano p̄. rege scithaz. Et exoriens
apud ryphcos mōtes descendens intrat pontū medi
terraneuz. **De scithia īf puīcia īferiori ysidor' eth li. 14**

[S]cithia inferior frigida valde. Incipit a flu
uio thanay int' danubiuz et septētrionale
occeanuz usqz germaniaz ptendit⁹. Qz ppt̄
barbaras gentes quas ǫtinet gnealit' barbarica
vocat⁹. Allania pars scithie declinat a lacu
meotidis usqz ad ~~[illegible]~~ dacaz. Mīsia ab ortu cla
uditur ostijs danubij. Ab euro tracie ab austro ·/·

macedonie ab occasu, hystrie. Ab affrico dalmacie. Terra flugifera papue terra vn et eam veteres auctores hyreum nuncupauerunt. De sclauia provincia est mesie. Sclauia duplex est. Vna maior. Que proprie dicitur sclauonia Et continet dalmacie partem et sarmatis habet gentes et piraticas. Alia minor extenditur a uandalis et boemis usque ad saxones Que gentes habet magis piratam. De panonia seu ungaria provincia

Pannonia apenninis alpibus quibus ab ytalia secernitur sic vocata duplex est. A qua huni primitus venacionis gracia exeuntes. Per longa paludum spacia ceruorum uestigia sectantes. tandem pannoniam minorem invenerunt. Qui reversi ad propria collecto agmine in illam redigere. Et expulsis incolis nomen patrie hungariam vocauerunt. Cuius tamen pars Burgariam dicitur. Que habet ab oriente misiam. Ab euro ytaliam ab affrico alpes ab occidente galliam belgicam. A septentrione danubium siue germaniam. Habet uenas auri. as in eius montibus sal efoditur et marmor. De grecia regione et eius provinciis

Narrant auctores quod grecia cum insulis suis regio sit domina milicie nutrix. philosophie mater magistra artium et inventrix a grego a greco rege denominata generaliter dicitur illiricus. Cuius populi proprie dicuntur greci. grani. athey seu athinii. actini. argivi iones ionini siue ellenes Gens olim bellicosissima et legibus subdicta. Hec regio inter mare magnum.

scita plures in se continet provincias. Que sunt traccia. lacedomonia. macedonia. achaya. archadia. thessalia. heladia et boecia ¶ geraldus in hac terra quondam palladio et minerve studia muse et miliciae. castra iunctas dextras firmatisque federibus de se comitabantur. Ideo quia res publica tunc prosperabatur. Item p de c 19 ¶ Multa gravi veteres et armis aggressi et studiis assecuti sunt. Sed virtus illa refrigiuit imposterum. et in orbem latinum migravit. Ut qui ante fontes fuerant. nunc rivuli. vel potius alvei arentes et exhausti virtutum siquidem successor nullus scelerum omnes namque simonis stigmata vlixis fallaciam atque atrocitatem retinent arte non armis dimicant Tercia provincia quondam dicta epirus

Tracia que et epirus terra quondam spiritarum cuius metropolis constantinopolis in orientali parte patens. inter ponticum mare et propontidem terre et mari prima Que quondam erat capud orientis sicut roma occidentis. condam dicta fuit bizancium guillis libro c ¶ Hanc urbem constantinus magnus constituit equam rome decernens. Imperatorem non debere ibi nec principari. ubi principabantur apostoli coronati. Invenit illuc innumeras sanctorum reliquias. Que possent contra hostium insultus suffragari Statuas etiam deorum et tripodes delphicos ad ludibrium inuenculum adduxit. Tantum extimens ibi urbem imperialem condere Ubi esset soli ubertas. et celi temperies. iuxta regionem

Nota de constantinopoli

messium frugū fertilissima Patet quoqȝ vnicuiqȝ na
uigantibȝ ad assiaȝ et europaȝ. Vndiqȝ pene mari
magno cincta ambitu muroȝ Iuxt pelagiuȝ ang
ulosa. xx. mille passuum noscit° cōplecta. Qua ꝑꝫ
rupium molibȝ et arenaȝ cumul' Iux urbes intra ꝓfūd
Fn̄o de cōstantinopoli — tellus dillactat̄. Danubius et flui° qui et hy
ste. occult' subt'ra canalibȝ īfluit urbi diebȝ
cōstitut' ablacto pessulo īductus. C. plateas in
undat In hac urbe constantin° erexit duas
ecclias. Iustinian° Imperator liter' et bellis egre
gius addidit et terciaȝ ecclīaȝ in honore diuine
sophie. i. dm̄ ihu xp̄i. quā a greca lingua sophiaȝ
nūcupauit Opus ut ferūt omībȝ p orbeȝ edi
ficijs magnificencius Ita ut uerba referenciuȝ
uincat Ubi p helenaȝ ablactuȝ fuit lignuȝ
cruc'. Ubi quiescūt apostoli andreas et iacobȝ
frat' dn̄i mathias. ꝓphe quoqȝ heliseus samuel da
niel. Item lucas euuāgelista et martires quā
plures Item confessores Iohes crisostom° basili°
gregori° nazanzen°. Itē virgines agatha ꝛ lucia
Hec regio ht̄ ab austro egeuȝ mare. ab occasu
macedoniaȝ. Hanc qdaȝ ĩhitabant mephagite
sarmate et gothi ysidorus libro p̄mo et 2°
In hac t'ra est fons in quo faces acense extī
Fn̄c mirabile — guitur et extincte accendunt° de macedonia p
Macedonia siue spartania puīcia est Iuicia
grecie iux traciaȝ cui° īcole dicūt° lacedemones

a lacedemone filio semel · sive spartani · trogus
po libro 3° · hii arta obsidionem messene civitatis
in apulia p decennium morati · querel uxorum fangati
timentes q ne diuturnitate plii spem plis a
mitterat statuerut ut eor virgines cu iuvenibz
domi relicti pmiscue cauberat arbitrantes p hoc
sobolem maiorem pveniere · si singule mulieres plu
res uiros expetiriant. Ex quibz nati ob notam ma
terni pudoris spartani vocabant. Qui cu tricesi
simu annu attigisset · metu iopie · Cu nulli cer
tu haberet patrem · duce phalante filio arraci
i salutatis matribz · p varios casus iactati · tandem
ytaliam devenerut · expulsis q veteribz incolis
apud tarantu sedem statuit. Macedonia a maced
dentalonis nepote sic dicta · qdam emacia a rege
emacio dicebat. Ab ortu ht egeu mare. Ab
austro achayam ab occasu dalmaciam. A septe
trione musiam. In ea est mons olimpus qui
dividit traciam a macedonia petrus caplo 37°
Mon qdem nubes excedens, vnau vertice nec
nubes n venti n pluie senant. Sup qd litte iscripte
i pulue. post anni repte sut illibate. Vbi eciam
p nimia aeris raritate · n aves vivere queut · n
phi ad discendum cursum stellarum absq spongiis
ad aquatas mane poterant · Quas naribz suis ap
ponentes aerem trahebant crassiorem. Est eciam ibi
mons athos usq ad nubes pringens · Cuius umbra

De monte olimpy

de monte athos

lempiro insula extenditur. Que distat inde sep
tuaginta sex miliaria De dalmacia Dalmacia
ab ortu h[abe]t macedoniam, ab occasu hystriam. A septe[n]
trione misiam ab austro adriaticum sinu[m]. De a

De achaya prouincia

Achaya ab acheo rege sic dicta. tota fere est
insula. Nam ab ortu h[abe]t mirteneu[m] mare. ab euro ce
ticu[m]. a meridie ioniu[m]. A sola septe[n]trione et mace
donie et actice iungit[ur]. Cuius metropolis e[st] corint[us]
vbi magnus alexander collegit exercitu[m] q[ua]n[do] dispo
suit expugnare orbem terre. Ad hanc et beat[us] pa
ulus duas scripsit ep[isto]las De archadia prouincia

Archadia que et siciona ab archade filio
iouis sic dicta. sinus e[st] achaye int[er] mare
ionium et egeum ut platani folium iacet. Hec

prodigium mirum — gignit albeston lapidem qui semel accensus nu[n]q[uam]
extinguit[ur]. Gignit etiam candidas merulas cu[m]
apud nos omnes sint nigre. De thessalia prouincia

Thessalia ad austrum macedonie iungitur
patria q[uon]dam achil[lis] et lapitharum origo. q[ui]
p[ri]mu[m] equos frenis domuerunt. Et dorsis eorum

prodigium de equo — insederunt. Preter q[uod] vnu[m] corpu[s] cu[m] equis a vulgo
ignaro putabant[ur]. Et inde .c. equites thessalor[um]
d[ic]ti sunt centhauri. a. centum. et auri q[uod] equitando
agitabant Trogus Po[m]p[eius] libro ix. In hac q[uo]q[ue]
prouincia est mons parnasus apud poetas famosus
et celebris saxo bicapiti dependens. In cui[us] vertice

templu delphici apolinis statuat'. Et i amfractu
planiciey medie puteus exilbat. ubi responsa dari
solebant. Mentes qz philosophancu i spiritu. Qua
obrem si hominu aut tubaz sonit' in medio canal'
psonet. quo. corespondentibz in se rupibz multiplex
hecte resonabit ysidorus ethicaz libro 13 ¶ In hac
puincia sut flumia quoz uno bibentes aues efficiu't' no flumia
nigre. Et alteo t albe. Eciuiaz no bibentes vary mirabilia
colois sut P ¶ In hac qqz tra sut illa loca
delectabilia ad spaciendu acomodata. que dic
utur omi ope florida. De quibz ouidius et the
odor' meconez faciut ¶ In hac qqz tra contingit
illud terciu dilluuiu pticulare tpr deucalionis
ibidez pricipantis. Qui cu fugientes i ractibz saluabat
uabantur ppt' q fingut ipm cu coniuge sua pira
iact' lapidibz hoies creasse. De elladia puincia

Elladia a rege ellana deucalionis et pirre filio
sic dicta, A quo et greci ellenes dci sut. Ipa
quoqz est actica tra ab athis filia grani sic dca
int' macedoniaz et achayaz iacet media. A sep
tentrione iungit' archadie. Ipa est uera grecia.
Cui due sut ptes. boecia. pelobonensis quaz metro
polis est athenas mr artiu artiu liberaliu. phoz
nutrix Qua qdam michil habuit grecia clarius. Ubi no de athenis
qdaz vigebat studiu lraz. Macoumqz cituz ad
adiscendu confluebat copia. Hec urbs sic condita
fuit augustinus de. ciui. lib' 18 ¶ Ea tempestate qua

egiptus percussa est plagis sub manu moysy. Quid egipciorum timentes egiptum perituram egressi sunt..
Cum attops egressus adueniens per greciam urbem acton condidit. que postea athene dicta est isto nomine sub barrone. Cum apud actem urbem subito aparuisset oliua. et aqua alibi repente erupisset. Misit rex attops ad apolinem delphicum in monte pernaso. quid de hac re esset agendum. Ille respondit quod oliua mineruam dee significaret unda uero neptunum. Et quod esset in ciuium potestate ex cuius nomine duorum deorum ciuitas potius uocaretur. Hinc ciues omnes utriusque sexus conuenerunt. sicut mos erat tunc ita feminas sicut mares publicis consultacionibus interesse. Mares igitur pro neptuno. femine pro minerua tulerunt sententiam. Et quia una plus inuenta est feminarum minerua uicit. Ita ut ciuitas nomen eius uocaretur athena. nam minerua grece dicitur athene. Tunc neptunus iratus terras atheniensium marinis fluctibus apuit quod non est difficile demonibus facere. Cuius ut ira quidem facilius placaretur femine dupliciter sunt aflicte
Ita ut nulla deinceps feminarum publicis consultacionibus interesset. Et ut nullus nascencium matrinum nomen gereret. Hunc prouicie eladie subiacet elexpontus sinus maris magni trogus pompeius libro ii. Primum athenienses lanificia uini et olei usum habuerunt Arare serere glandibus uesci docuerunt. Hijs facunda ciuili disciplina post. floruerunt. Eius primus rex

Cum non lege quod mulieres

fuit lacteops · Post quē granus seu cranaus ·
cui⁹ filius adh achis nom̄ regioni dedit · Post
quē amphigionides cui⁹ tp̄r fcm̄ ē diluuiū in
thesalia · De inde successiue regnū descendit ad
ericoniū deinde egeus postquē theseus filius eius
post quē demesem filius thesei qui grecis opē
tulit cōtra troianos **De boecia puīcia**

Boecia a boue denoīata ē · Dū enī cadmus
filius agenoris europā sororē suā a ioue
raptā ex p̄cepto pr̄is q̄reret n̄ reperiēt patris
irā formidans · cōfirmato aīo exiliū elegit · Et
dū casu bouis cōspecti seq̄ret⁹ vestigiū · locū
vbi bos detulit boeciā noīauit · Ubi et post mod⁹
thebas cōstruxit In qua olim bella ciuilia
deseruierūt · Ibi qȝ nati sūt apolo et ercules
maior ille theban⁹ In hac terra ē lacus qdā
fluual de quo q bibit furore libidinis in ardescit
Sūt et alij duo fontes quor vnus memoriā mo
alt oblivionē īducit petrus Et notandū
q a thebis egipciorū dicūt⁹ thebei · A thebis
grecorū thebani · A thebis indeorū thebite

De nobilissima regione ytalie et ei⁹ puīn
cijs ysidorus ethimo lib° 14 puīciarū regia

Legitur ī hystoriis q ytalia agrecijs qdā
occupata magna grecia vocabat⁹ · Dicta ē eciā
hesperia ab hespere stella q̄ ducebat grecos il
luc nauigantes · Deinde a lacio eciā īcolate

dcã est saturnia. Rz ab eodez ppt° metũ filij
sui iouis ibidez lactãte dcã est laciuz q̃ a latebã
Post hec ab ausonio filio blixis dcã est auso
nia. Tandez ab ytalo siculoz rege dcã est
ytalia tocius europe ĩsignior puĩcia. Que ab
aquilone clauditur sinu adriatico ab ortu marĩ
mag° ab euro sicilia et marĩ tirreno ab occasu
alpiũ iugis. ex quibz oriũt° tria nobilissima
europe flũia Renus danubius et rodanus Ysi
dorus ethimoz libro 1z ¶ In hac ytalia est fons
atheonis occuloz uulnẽa curãs. Est et mea
clitonis lacus ex quo qui biberit uini tedium
habebit pl' lib° 2. c. 106 ¶ Iux̃ alpes appeni
nos fluuius rodanus est q circa solsticium
extiuale toret et i undat. circa brumẽ uero
dessicat° paulus lib° 2° ¶ Huius ytalie pluẽs st̃
puĩcie. que sũt. calabria. apulia. cãpania. be
niuentana. tuscia. emilia. liguria. siue lonbardia.
Pl' Hec aũt ytalia auarijs viallinij possessa ẽ
gentibz. Ut pote a grecis a iano saturno ytalo
ab enea et eius posteris. Post h a gall' senonesibz
sb duce brẽnno. Deinde circa annũ dñi. ccc.
occupata ẽ a gothis et vandal. Postremo alõ
gobardis sb anno dñi quĩgẽtessimo sexagesĩo
octauo tp̃re iustini p̃ncipis. p narsez cartulariũ
ĩuitatis. A quoz nõie aterior ps ytalie adhuc
lonbardia dicit° ¶ De longobardoz autez getu

exitu et pgressu paulus romus dyacon' i p° lib°
ystoriaz longobardoz refert i huc modu. Ho
humili germani qui et logobardi alongis
barbis quas ferebat sic dci. De aglonali in
sula germanie scandinania noie pmus sut egressi
sb ducibz ibor et aione cu matre eoz gamba
ra prudentissia. Hec schandinania dca e insula
no q i mai sit. Ez qz i planiae marginu vn
dis vigiter arcuidabit. Inde scorniga pugnaz
sut agressi vbi et uandales deuicerut. Mor
tuus aut ibor et aione qstituerut sibi regez
pmuz agelumiduz filiuz aionis. Qui regnauit
sup eos triginta tribz annis. Cui diebz meretrix
quedaz emissa e vno ptu septe liberos quoru
vnus lamisio noie post que algelundus rex
nimia saturitate torpens abulgaris nocte e oc
cisus. regnu sup logobardos secudus tenuit. Post
que quart' hildeoh. Post que quint' gudeho iz
tpr odoacris regnauit. Qui gentez suaz ad rug
lugoroz duxit. Post que sextus clafo. Post
que septim' dacho. Que vualio filius germani
sui occidit. filiuqz eiusdez chasonis ppetuo exilio
dapnauit. Id acto mortuo vacone walterie
filius eius sup logobardos octau' regnit septe
annis. Post que nonus audearnus q longobar
dos in panoniaz pmus adduxit. Post quez al
guin' filius eius sup longobardis regnuit decim'

Ho de lon gobardis

post que tatus fectu go anis regnit

quē cū gente sua īuitauit narses patricius ad possidendū ytaliā · tpr̄ iustini pncipis anno dñi quingentessimo · sexagesimo octauo post qm̄ longobardi quadraginta duobz annis demora sent | De pūncia tuscie

in panonia

Auctores tradūt qꝫ ī tuscia q̄ pᵃˢ est ytalie situata est urbs rom̄ · De cuiꝰ fūdacōe et regimie multa et uaria scripserūt auctores · po tissime fr̄ ffrat martinꝰ · De condicione cuiꝰ · magr̄ iuō gg̃ᵒ de urbis mirabilibz pleplit digna memo ratur martinꝰ ¶ Circa locū rome plures legūtᵘ regnasse · Naz fm̄ esiodiuz post turriz ꝯfusionis edificataz noe cū aliquibz ratez ī greciūs ytalia ueñt · Edificata qꝫ urbe nōi sui · vite t̄minū dedit

Cnō de roma

Ianus uō cū iano filio iaphel nepote suo trāstibe rim ianiculuz ꝯdidit · ꝟ nūc est ecc̃a sc̄i iohis ad ianiculuz · Circa idez tp̄s remprech q et satuꝰ · a ioue filio suo eunuchatꝰ ad pd̄ca iani regnū ue niēs · urbez ū nūc est capitoliuz ꝯstruxit | Et illis quoqꝫ diebz rex itarꝰ cū siculꝰ ueniens ad ianuz et saturnuz urbez iux albulez fluuiz qui post dic̃s est tyberꝰ ꝯstruxit · Herculeꝰ quoqꝫ ytali filius fecit ciuitatez galeriaz sub capitolio · Post h̄ rex tiberꝰ de oriente et rex euander de archadia uenerūt et urbes fecerūt · Vn̄ virgiliꝰ Hic pat euandrꝰ rōne ꝯditor urbis Quas ꝫ omēs urbes romulus post moduz ī unā ciuitatē

miranda3 redegit. Ac nobiliores de ytalia cū uxoribȝ suis ī habitarē fecit titus liuius. Qua am
urbe tpr̄ paupertat sic nullus locus sanctior ī
bonis exemplis ditior. Sȝ postmodū diuitie
auariciā et luxuriā inuexerūt Cartinū. Roē
igitur cōdicta ē ī mōte palatino a gemell fratribȝ
remo et romulo xi kalend maij olimpiade vij
Incipiente quarto anno achat regis iude. Post
troiā captā anno quadrigentissimo quinquagesimo
quarto v. Sȝ iuxta sciñ solinū quadrigentesimo
tricesimo quarto martinus Que urbs pcessu tpris
muris. turribȝ. portis. tēplis palacijs edificijs mi
rabilr īsignita. Habet turres murorum. ccc. lxi
In cu circuitu sunt miliaria. decē septē pter
transtiberim et urbē leoninā. Cū quibȝ dicit
hre ī circuitu miliaria quadragita duo. Habet
eam portas pncipales xvi. ī uniūso. videlicz
citra tiberim decem. Porta capuana. porta apia porte urbis
porta alatina. porta asinaria. porta metroyni
porta launaria. porta rumātana. porta salaria. pota
pnciana. porta colina. Itē transtiberī porte tres
et ī urbe leonina porte tres. gregorius. Inter
hui urbis mirabilia. arte magica seu ope hūano
cōstructa. quorum ad huc restāt uestigia miranda
sūt ... tot pinnaculorum turrium. tot edificia pa
laciorum. Ut iam uerum sit illud hyldeberti epi uu
sus Par tibi roma nichil cū sis pene tota ruina

Funera deceret potens integra quanta forent

De palacijs urbis

Fuerunt et palacia egregia in honorem imperatorum aliorumque illustrium virorum constructa. De quibus erat palacium maius in medio urbis in signum monarchie orbis. Item palacium pantheon ubi romulus posuit statuam suam auream. Dicens non cadet hec donec virgo pariat. Item palacium diocleciani columpnas habens ad iactum lapidis. tam altas et tam magnas quod a centum viris per totum annum operantibus vis una earum statuari posset. Item fuit ibi quoddam palacium hic. Imperatorum cuius hodie partem residuam tota roma destruere non posset

De templis urbis rome

Apud templum pantheon quod fuit omnium deorum nunc est ecclesia omnium sanctorum. Et anthonomatice de sancta maria rotonda. Et habet in latitudine spacium ducentorum sexaginta pedum. Prope illud templum est archus triumphalis augusti cesaris marmoreus In quo gesta ipsius describuntur. Et iuxta illud est archus scipionis qui devicit hanibalem. Item ad sanctum stephanum in pisana fuit templum olovitreum totum de cristalo et auro factum ubi erat astronomia cum omnibus signis celi. Quod sanctus sabastianus legitur destruxisse. Item in capitolio quod erat murus altus vitro et auro coopertus quasi speculum mundi sublimiter erectum. Ubi consules et senatores mundum regebant. Erat templum iovis Et in ea aurea statua iovis in throno aureo sedentis

De domibus notabilibus romane urbis

Rome fuit domus quedam consecrata cuius
parietes adhuc apparent horrende et
inaccessibiles. In qua eciam domo statue omnium
provinciarum rome subiectarum arte magica ponebantur.
Quarum quelibet nomen provincie sue gerebat scrip-
tum in pectore. Et nolam argenteam circa collum.
Que si qua gens contra romanos insurgeret proponens statim
sonum dabat. Unde et sacerdotes gentiles domum
illam custodientes alternis vicibus semper vigilantes
nomen ymaginis principi nunciabant. Erat eciam
in tecto domus illius eques quidam ereus cum cor-
dis mobiliter motui illius ymaginis lanceam contra
gentem illam dirigebat. Unde romani facilius hostes
suos in provincias occupabant. Ferunt autem ignem
inextinguibilem in hac domo fuisse. Requisitus autem
artifex illius operis quamdiu duraret, respondit donec
virgo pariet. Unde vulgatum est apud romanos quod nocte
dominice nativitatis hec eques cum domo corruit
et ignis ille extinctus est. Item beneus apollo
confectionem quandam sulfuris et nigri salis inclusit
in vase eneo. In qua candelam consecratam incendit
et balneum ibi fecit. Unde fuerunt sine perpetuo ca-
lentes. Erat eciam ibi in domo quadam ferreum si-
mulacrum bellerofontis pondere xv milia librarum
In aere cum equo suo suspensum. nulla cathena superius
aut stipite inferius sustentatum. Sed lapides magnetes

arcubz testudinu͂ i fornicabz arcuat͂ circiq͂z po
nebantur. Et hunc idē porciona attractione co
sistentes q̄ sub equal' latera m̄alura sic manebat

De artificiis rome urbis

Est ibi theatru͂ in heraclia de ipō mōte mar
moreo ita sculptu͂. Vt celule m̄asionu͂ et
sedilia p gyru͂ et esset exitus et antra ex uno
solido lapide sint exculpta. Ponit⁹ qz hoc totu͂
opus sup sex cancros. et ex ipō ē mōte sculp
tos. Vt nullus tā secrete secu͂ aut cu͂ alio loqui
poterat quī om̄es q incircuitu erāt audirent
Iuxta palaciu͂ augusti est mur⁹ coctil' descēdēs
p portaz asinariaz a sūmis mōtibz. Qui i me
sis fornicabz aque ductuz sustineant. P quez
amplius amontanis fontibz p spaciu͂ unius diete
urbi illabit⁹. Qui hercis filtul' post mod' diui
sus uniūsis palaciis qdam ifluebat. Fluuius
naqz tyberis equis est ualis sz hoibz ē nocuus
qobrez aquatuor urbis pabz partificiosos me
atus romi ueteres aquas recentes ueniē fecerūt
Quibz dū res publica floruit qcquid libuit haut
Iuxta hūc muruz aqduct⁹ est balneu͂ beaney de
quo i dicit⁹. In albistorio qd dr mutatoriu͂ cesar'
ubi fiebant albe stole Imperatoz. Fuit candelab
ruz factū de lapide albesto qui semel accensus
est. et sub diuo posit⁹ nulla arte potuit extingui

De statuis et signis romane urbis

Fuit in roma thaurus heneus in specie iovis tuis
formati. Qui mugientis et moventis similitudinem
videbatur. Item fuit ymago veneris. Que quodam
nudo corpore se ostendebat. Ita artificiose com-
posita. Ut in unico ymaginis hore sanguis recens
natae videretur. Est et ibi pyramis romuli ubi
sepeliebatur prope ecclesiam sancti petri. Quia peregrini frumentum
semper habundantes. Dicunt fuisse acervum segetum sancti
petri. Quem cum nero rapuisset in lapideum collem prope
stine cum quantitate fecerit fuisse conversum. Inter omnes
piramides mirabilior est piramis Julii cesaris huius
in altitudine ducentos quinquaginta pedes. In cuius
summo est sphera henea cineres et ossa iulii continens.
De qua sic ait versus: Si lapis est unus dic
qua sit arte levatus. Si lapides plures
dic ubi contigui. Hanc autem piramidem super
quatuor leones eneos fundatam peregrini acum beati
petri appellant. Mendacium quia illum mundum esse aspectivo
penitencia qua preferunt egipse. Qui sub saxo illo repe-
liri potuerit. Fuit causa in roma duos magni equi
marmorei. quorum talis reditus tracto. Apud tiberii im-
peratorem duo iuvenes phi paxitellus et phibia
venerunt romam. Quos cum cesar interrogasset cur
nudi incederent. Dixerunt quia omnia reliquimus. et
quia omnia nobis sunt nuda et apta. Etiam quod di-
xeris cesar vel clam feceris palam nobis patent.
Quod cum cesar verum comperuisset. ipsis hoc petentibus

fecit hic memoriale duos scilicet caballos marmoreos.
Est et aliud signum ante palacium domini pape. equus
eneus. et sessor eius manu dextera qui populo loquebatur
sinistra vero frenum regens. Habet quoque avem cuculam
inter aures equi. et nanum quendam moribundum sub pedibus
eius. Hunc peregrini theodoricum vocant. vulgus constantinum.
sed clerici curie marcum seu quintum curcium
appellant. Hoc signum antiquitus super quattuor columpnas
ereas ante aram iovis in capitolio stabat.
Sed beatus gregorius equitem et equum deiecit. et
columpnas in ecclesia lateranensi posuit. Romani vero equitem
et equum ante palacium posuerunt. Qui autem marchum
illud appellant hanc causam assignant. Ex genere
missenorum corpore magnus quidem sed alis nigromanticus
cum infinitos sibi reges subiugasset. romanos
aggressus est. Quibus virtutem feriendi et arte
sequandi arte sua penitus adhemit. Unde et ipsos diu
cum clausos tenebat in urbe obsedit. Denique magus
ille cotidie ante solis ortum extra castra solus egrediebatur
artem in agro exercens. Hoc comperto romani extremo
mercede urbis diurnum et memoriale perpetuum promiserunt
si urbem liberaret. At ille muro urbis
ex illa parte perforato. qua magus prestigiari solebat
de nocte exiens. mane spectato. quod cuculus avis
denunciabat voce sua. arreptum nanum. quem armis
non poterant. manu in urbem deportavit. Et ne si fieri
copiam haberet arte sua se forsan liberaret. Statim

sub pedibz equi cōtriuit. Vñ et tale memoriale
meruit. Qui uero quintum curtium illud vocant
hoc assignant. Cū hyatus quidam ī urbe pateret sulphu
ria exalacione multos perimens. In quem responso
phebi accepto quintus curtius, ut urbem liberaret
armatus se deiecit et statim caballus armis exiuit. et
terra se conclusit. Aliud signū est ymago colosei
quā statuam solis aut ipsius rome dicunt. De q̄ mirā
dum est quō tanta moles fundi poterat erigi. Cū
longitudo eius sit centū viginta sex pedū. Fuit aliqñ
hec statua ī insula herodij quidem pedibz aliqñ
eminencioribz locis rome. Hanc statua sperā sub
specie mūdi ī manu dextra. et gladiū sb specie virtutis
bellice ī manu sinistra gerebat. In signū q̄ mino
ris virtutis est q̄re. quā q̄sita tueri. Hec statua
henea s3 Imperiali auro deaurata per tenebras radiab
at. et continuo et equali motu cū sole circūferebat
semp solarij corpori faciem gerens oppositam. Vnde cū
romam venientes. flexis genibz adorabant. In signū
subiectionis. Hanc beatus gregorius cū viribz nō posset
igne supposito destruxit. Ex quo solū modo caput cū
manu dextra speram tenentem incendio superfuit. Que
nunc ante palaciū dñi pape sup duas columpnas mar
moreas insinitur. Dire quoniam ere fusilis adhuc ī here
frigido molles mentitur capillos et os loquenti simillimū
pfert. Poles lib° 2° Ad venustandam urbis maie
statem. Muliebrem formā que orbem dextra continebat

In lignis materia fieri fecerant . Qua p[re]dicta q[ui]dez solas
tibias tante moli p[er]ferande . Insufficientes sunt cati . Qui
bus faber respondit eas usq[ue] quo sufficere domino Ugo pa
tet . q[uo]d et factum est i[n] xpi nativitate . Na[m] tunc corruit
Tunc palacium Vaspasiani ubi sus alba de uno la
pide cum triginta porcellis aquam abluendis p[re]bet .
et tabula henea peccatum phylens . Ubi scripta sunt
precepta legis p[re]cepta scribuntur autem ipsi qui aforismi
meta quorum omnia fere verba sibi intelligunt . Unde istius
Cantus est quem q[ua]m p[ro]nocte tempore omnem . Est sua
vox nulli unice placens post . Dulce pellora sonat
dicitur quia nomine twolbem . Est fugiente die illa queta
manet . Et merulus medulans tam pulcris zizitat
odis . Nocte tuente timet cuncta nulla canit . Ver
Vere calente novo componit acredula cantus . Au
tumnali tempore runcolas cum turdus ...
Tunc pasitat ore & q[uo]d mane canunt vespere non reco
lunt . De quibusdam romanorum institucionibus et triumphis
ysidorus ethimologiarum libro . 18 .

Clementi regi . dum consilii sibi imperatori post
insignem victoriam ad urbem romam triumphus
parabatur . idem honor tempore triumphanti
perhibebatur . Nam totus populus cum exultacione vaila
excibat obviam victori . captivi etiam sequebantur currum
victoris . ligatis post terga manibus . Et ipse victor
inducebatur tunicha iovis sedens in curru quem trahe
bant iiii [or] equi albi . Et sic ducebatur ad capitolium

Vn̄ ouidius. Quatuor ī niueis cessar albus eqꝰ
Hanc tn̄ habebat molestiā. sic honerā ne sui
ipius obliuisceret. Quia cū eo ponebatur seruus
ī curru qui iugiter colofizabat triūphātem. Et
hoc duplici de cā ne s. triūphans supbiret. Et
ut daret spes vniuicuiqꝫ p̄ueniendi ad cōsimilē ho
norē. si pbitas sua hoc pmereret. Calophizās uō
sepius dicebat triūphanti notholsellitos idest
nosce te ipm̄ qi dicat noli supbire de tanto honore
Et eodie licuit vniuicuiqꝫ dicē de poplo victori
Impune quicqd uellet. Vn̄ et iulio triūphāti
milites dicebant cōtumelie. nulla tn̄ vlcōe secute
Dicebat ei aliquod salue calue. Et ab alio aue
rex et regina. Quere j. de iulio cesarē ī vita
Jōhis elemosinarij. Item cū Impatores coro
nabantur veniebāt ad eos edificatores monumē
tor dicentes. De quali mettalo seu marmore iubet
vestra dn̄acio monumētū tuū fieri. Quasi diceret
corruptibil' es et mortal'. pie regnes dispone
Vgo. c. clar. Quando romi bellū ī ducē vole
bant. Accedebat aliquis ad fines hostiū. et clara
uoce causas belli exponebat. Que quidē exposicio
clarigacio dicebatur. Et tunc asta defixa ī finibus
hostiū principium pugne denūciabat. ysidorꝰ lib
9o. c. 8. Tempore cōsulū q. milites romi p̄die q̄
dimicaturi essent rosea veste seu pulpurā īduebāt
hec aūt fiebat ad celandū sanguinē si forsan

vlneraverent^o corda trepidarent Inde et rosaa dicebant^o hug. c. fastus Dies quibz romis bn otingebat vocabant^o fasti. Eo q fas eet i illis exerce negocia et causas. Dies uo i quibz male otingebat illis vocabant^o nephasti. Et illos dies malos colebant et celebrabat. No cu solepnitatis. sz timore osimul' i fortunij hug. c. q^o Vn et quinquaita dicit^o quinqz ab acci dies ul' fin illorz diez quos sbstinuerut romi obsesi a gal' et ab hanibale Quibz diebz nemo fuit ausus exire urbez hug. c. clas Cum romulus istituisset rem publicaz. Diuisit populuz in duas ptes. maiores s. et minores Et vna quaqz ptez vocauit classem a quibz dez clasitas. i. sonus. uel sigs q inter se distincta erant ul' hebant. Nobiles dicebant^o p^a clasis in quorz honorez ostitut mesem maiuz. i. maiorz. Inferiores dicebant^o sa clas i quorz honorez istitut mesem Juniuz qi minorz Post moduz a romanis diuisi sut i quatuor clases al' s ptes In pmis clase erant osules dictatores. et q sumos hebant honores In sa clase tribuni. et q minores hebat dignitates. In t^a. liberi In quarta serui hug. c. cdn Consuetudo fuit romorz vt in quolibz mense celebrarent nudinas. q iapiebat pma die nonarz et durabat usqz ad pmaz diez yduu. ydus eiz idest q diuisio qz tuc diuidebant^o a nudinis. Et

quia venturi ad nūdinas ignorabant excep̄t p̄ncipiū
mēsis. Ideo semp p̄ma die mēsis que vocabatur
pluralit̄ ꝯ. kale. a colo. las. qd est vocaē. Ascē
debat p̄co turrim et totiens clamabat calo. calo
idest voco vos ad nūdinas quot restabāt dies usqꝫ
ad īceptionem fori. Ut si in quarto die īciperet nūdie
quat̄ diceb at calo. Unde est qd aliqs mensis hʒt tm̄
quattuor nonas et aliqs mēsis sex nonas. Qd ideo
fiebat. ut latrones īsidientes mcatoribz et ī siluis
absconsi nescirēt qn̄ forū ī apert. hug. c. mercor
Milites qdam rōni post sexagessimū annū non
cogebant̄ militaē. Sz dabat̄ eis villa vl ager vl
aliqd de re publica vn̄ viuerāt. Et tūc dicebant̄
milites emeriti. qī ex meītis positi. Quia nichil p̄
ea ex milicia pmerebant̄. P. Inde q̄dā tabna tn̄s
tiberim videt̄ dicta emeritoiā. qr ibi milites eme
rites miliae simbola sua expendebant. hug. c. tben
Consuetū fuit apud rōnos ut usqꝫ ad horā
nonā comode rei publice disputarēt. Nec licebat
quicqꝫ an̄ horā illā alicui delectacōi vacaē. Unde
et meretrices rōne dicebant̄ nonarie qr an̄ horā
nonā nō licebat eis egredi p̄stibula sua. Ne forte
impedirēt ~~iuuenes~~ iuuenes ab utilitate rei publice.
Ohin pueri rōni nō tradebantur hug. c. nepa
patribz suis ad erudiendū siue ꝛ enutriendū. Quia
p̄sumebat̄. qd p̄ nimia dilectiōe nolent filios suos
uerberaē. Nec ēt tradebant̄ omīo extraneis magr̄is

quia exenei paru curabat de exeneis. Sz paternus et
auuncalis quia illi non nimis propinqui non nimis remoti erant
Erant in urbe plectarij. Qui Ihug. . plex
cum gignandorum liberorum semper in urbe morabantur. Nec
cogebantur ad arma exire. Tempore autem haniballis
electi sunt ad bella exire. ballerius Capitulo secundo
A. condicta urbe roma usque centessimum et sexage
ssimum annum divortium nullum inter virum et uxorem fuit
Primus autem expertus carbilius uxorem cum sterilitatis
dimisit. Qui quamuis motus rone videretur. Reprehen
sione tamen non caruit. Eo quod cupiditatem liberorum
fidei coniugali preposuit ysydorus libro sexto
Licet greci cum stillis ferreis in cera primum scripserunt. cum
nullum primo invenerunt. Romani tamen mandaverant. ut
nullus stillo ferreo sed oseo scriberet. polic libro sexto
Si quis ab inicio urbis condicte totam revolverit hy
storiam. romanos preteritis generibus ambicione et avaricia
inveniet laborasse. sediaonibus et plagis orbem totum
concussisse. In tantum ut vix quisque principum suorum ad exitum
vite natura ducente perveniret. Preterea autem romanus
omnis adulacione corrumpitur aut corrumpit. Certe si
non verbis possunt. in fraudulentis muneribus expugnari
poterant. Et quos munusculis non devant honoribus
captivant polic libro sexto capitulo undecimo
Itale urbes dum pacem diligunt. iusticiam colunt. et a
periurijs abstinent gaudio perfruuntur. cum plabunt ad fraudes
tes et calumnia statum, uel faltum romanum uel furorem

theuthonicum

theutonicū aliud ue diuinū flagellū̄ p̄senaūt donec p penitenciam cōuertant. Merita eim populi illius. Aut euaciāt omēz p̄ncipatū. aut p̄ncipez faciūt minorem De germania et eius partibus seu prouincijs ysidorus libro quarto

Ysidorus tradit q̄ germania p̄pe supra. Ab orti hȝ ostiūz danubij fluūnis. Ab austro renū fluuiuȝ. A septētrione et occasu occeanū. Et est duplex germania superior. s. q̄ se extendit iux alpes usqȝ ad sinū mar mediterraney q̄ adriaticū dicit̄. ubi mare sistit̄ in aquileye palbȝ p palu des. Alia germania iferior uersus occidentez sistit circha renuȝ. Que cōit̄ alamania seu theutonica dicitur. Populi in utraqȝ germania sūt populi et p̄uincie. Ut pote boemia westfalia bauaria turi gia. sueuia. saxonia. franconia. lothoringia. frisia. se selandia paulus libro p̄mo Utcūqȝ septētrionalis plaga quāto ab estu solis sit remocio. tāto ppa gandis nutriendis qȝ populus salubrior. Sicut econtra meridiana regio quāto soli vicinior tanto langoribȝ ob noxior. Unde sit ut tante populo rum multitudies artico sub axe morant̄. Ut nō i merito omis illa regio athanay fluūe usqȝ ad occiduuȝ. licet p̄pe singula in ea loca nūcupent̄ vocabul̄. Generalit̄ tn̄ germania vocat̄. Quia tot germiāt populos quod alere uix sufficiat. Unde est q̄ totiens ab ea pte mūdi egressi sūt

gentes. Aut videlicet sorte emisse. Aut nō spōte captiuate. Aut ad certas naciones sbiendas violēter pgresse. Sicut patuit de gothis. vuandalis. saxonibz. vuinulis siue longobardis. de boemia prouincia germanie Rubrica

Bohemia pma oriental germanie puīcie hēt ab ortu misiaz et alanos. A meridie danubiuz fluuiz et pānoniaz. Ab occidente bauariaz et thurigiaz. A septētrione et circo saxones ferre vndiqz circūsepta. est. Mōtibz et siluis habūdat. Herbis quoqz pascualibz aromatic nec nō feris et bestijs. Int quas ex quodā aīal cornibz et corpē boui valde per simile. qd linga boemica leon vocat. Quis tn̄ cornibz se nō defendit. Sz in amplo saliculo qd sub mēto hēt aquā recolligit. quā currendo valde calefacit. et sup īsequētes venatores et canes piat. Sicqz appincātes mirabilit depilat et urit

Thuringia hēt ab ortu boemiaz. Ab occidente franconiaz. A septētrione vuestfaliaz ab austro danubiuz fluuiz

Franconia est qī media germanie puīcia hēt ab ortu thurigiaz. Ad occasuz sueuiaz. Ad aquilonem ptez vuestfalie. Ad austruz bauariā et danubiuz

Bauaria hēt ab ortu danubiū ad occidentez sueuiaz Ad aquilonē franconiaz ad austrū ptez danubij et retticam prouinciam

Westfalia habet ad ortum saxones ad occasum
frisiam . Ad aquilonem occeanum ad austrum partem
franchonie et sueuie
Sueuia habet ad ortum sui bauariam, ad occidentem
renum fluuium . Ad aquilonem partem franconie, ad
austrum retiam et alpes
Saxonia habet ab ortu alanos ab occasu west
faliam . a septentrione occeanum . Ab austro et
thuringiam ysidorus libro quartodecimo
Saxonum gens ad septentrionales fines occeani
constituta, virtute et agilitate prestanciores quam
ceteri putate . Non solum per terras . sed etiam per
mare sinis hostibus est infesta . Unde et saxones qui
saxei duri et Importabiles sunt vocati . In quibus
montanis omnia pene metallorum genera excepto stagno
sunt effosa . Germania etiam fontes habet salsos ex
quibus sal albissimum conficitur . Iuxta montem ubi cuprum
effoditur est mons magnus cuius lapides redolent sicut
viole . Et iuxta cenobium sancti michaelis invenitur
marmor pulcerrimum beda libro quinto capitulo 24 .
Antiqui saxones non habent regem sed satrapas
plurimos . genti sue prepositos . Qui ingruente belli
articulo mittunt equaliter sortes . Et quocumque sors
ostenderit . hunc tempore belli ducem sequuntur . Peracto que
bello rursus equalis potestatis omnes satrape fiunt
Frisia regio est super litus occidentalis plinius
occeani sita . Ab austro incipit a reno fluuio et mari

danico timiat᷑. Cui viri circulariter tōdentur. Et q̄to nobiliores sūt tanto celsius tōsurant᷑. Gēs quidem fort᷑ pceri corpor᷑. animi feroas. lanceis vtens p̄sagittis. libertatē sūme zelant. ideo nullum qui eis domīet᷑ ī militē erigi sinūt. Iudicibꝫ tn̄ subsūt. quos annuatim de se ip̄is eligunt. pudiciciā zelant. liberos suos diligent᷑ custodiūt nō an̄ vicessimū quartū ānū nubere pmittūt. Vn̄ cōtingit robustā sobolā pcrari. ligniꝭ caret idcirco glebas et cespites ad ignē īcēdūt

Solandia ē terra modica et maritīa instar insule maritimis brachijs circūdata. Ad ortū h̄t olandiā ad septētrionē frisiā. Ad occasū occeanū. Ad austrū flandriā. Cincta est aggeribꝫ in circuitu ꝯ̄ impetū maris. Cuius gleba fougi ferax. s; arbores rara. Nō eīm pōt arbor ī radicē pficiē ꝓpt᷑ soli salligīnē. Gēs eius magne est statuē. fort᷑ corpoē. pia mente

paulus libro i ¶ In cetrionali occiduo germanie sūt populi dicti scritobini. qui et estatis tpīe niuibꝫ nō carēt. cuidis āīaluꝫ carnibꝫ vescunt᷑. De quoꝝ vrtis pellibꝫ idumēta ē coaptāt. Apud quos circa solsticiū estiuale radij solares aliqbꝫ noctibꝫ otinue apparēt. Et rursū circa solsticiū brumale quāuis lux diei assit. sol tn̄ nō videt

Nota de lōgissimis diebꝫ

Idem libro p̄ capl̄o ē ¶ Iuxt᷑ eosdē scribonios ī ip̄o occeani littoē antrū sub eminēte rupe cō

spiat⁹. Ubi septē uiri iam diu coloratī quiescūt
Ita illesis corporibz et vestibz. vt eciā apud
i[n]doctos barbaros magne veneracōis hēant⁹.
hy quoqz q̄tuz ad habituz spectat. romani putant⁹
Ex quibz vnū dum aliqs cupiditate stimulat⁹ uellet
exuere. mox ei⁹ brachia aruerūt. fortalis ad
huc puenti eos dn̄s suauerit illesos. vt bar
bare gentes peos aliqn̄ cōuitant⁹ De gallia seu
francia puincia rubrica

Ita dicūt hystorie q̄ gallia que et francia
a candore populi sit de noīata. galla eīz
grece lac dicit⁹ latine. Et ideo eos gallos idest
candidos sibila vocat. Dicens tūc lactea colla
auro humectāt⁹. hug̃ c̄ galla ¶ Naz s[ecundu]m diu
sitates celi colores faciez. Quātitates corporuz
qualitates aīoz existūt. Inde roma graues. gre
cia leues. affrica u[er]sipelles. gallia īgeniosos ge
nerat ¶ De gallia sic dicit europi[us] ī hysto
ria rom̄a. Experimēto dephensuz est. q̄ sic gal
loz virtus primo impetu maior ē quā virorū
Ita seq̄ns uirt⁹ minor est quā feīaz Girardus feīaz
de. p. c 17 ¶ Gallia igit⁹ cū ptibz suis a septē
trione h[abe]t germaniaz. Ab ortu renū fluuiz. Ab
euro alpes. Ab occasu occeanū britaniaz seu
gallicū. Ad austrū freetū medi terraneuz q̄ pter de diuisiōe
fluit puinciam narbonēsem ¶ Gallia qdam apud gallie
iuliuz cesarez fuit tripcita. Modo uō ob uarios

rerũ cuanc⁹. A reno fluuio usqz ad sequanã. gal
lia belgica siue francia ppe dr. Inde usqz ligẽrĩ
flumẽ dicit⁹ gallia lugdunẽs. Que nũc superius
burgũdia iferius neusteria dr. A ligere uõ usqz
ad garonaz fluuiũ gallia aquitanica dicitur.
Que ab orientali sibi rodano usqz ad occidẽ
talez occeanũ porrigit⁹. Cui⁹ ps superior a celsi
tudie mõciũ qua pminet celtica dicit⁹. A garonã
uero fluuió usqz ad terrã mediterraneũ seu pire
neos montes. gallia narbonẽsis dicit⁹. Que nũc
ptim gochia ptim uasconia dicit⁹. Et sic gallia
uniũsa cingitur tribz nobilibz aquis. Reno a
septẽtrione rodano ab oriente. occeano. britanico
ad occasuz. Gallia itaqz lapidina hẽt nobiles
potissime soluz parisienciũz habũdat nobili gip
so. qd albuz plastrũ uocat⁹. Q quidez igne
exustum. et aqua tẽpatũ utit⁹ in cemẽtũ. Vñ
fiũt parietes testudines et pauimẽta idissolu
bilia. Ibi floret ciuitas parisius. nutrix moz
prudencia littaz refulgens in heuropa. sicut athe
ne qdam in grecia

Genus uero francoz sicut placet gẽti europe
de troianis originẽ duxit. Anthenor nãqz post
captã troyaz cũ suis phrigiĩẽs. p meotides pa
ludes p qd flumẽ thanay pãnonie intrat de
uenit. In qua urbez sicambriaz fundauit. A
quo ipse et eius sequaces sicambri dcĩ sũt

Post autem mortem constituti sunt duces super eos
troyocius et francus. A quo et franchi vocati
sunt. Sive ut turpinus de gestis karoli scribit.
Postquam karolus subiugata ispania parisius re-
measset. Volens honorare beatum iacobum et sanctum
dyonisium. manumissit omnes suos per galliam
qui aliquando essent dinj. Qui annuatim quatuor
nummos ad fabricam eccl[es]ie beati dyonisij offer-
rent. Et sic franchi beati dyonisij. i. liberi ubicumque
vocabantur. Et extunc invaluit quod gallia vocaretur
francia ab illa libertate. Dicunt alij quod valen-
tinianus Imperator a ferocitate sua lingua actica
vocavit eos francos. Nam usque ad tempora eiusdem
valentiniani. Sicambri longevis temporibus tri-
butarij fuerant romanis. Illud autem tributum
vero quia alanos romanis infestos bellum succeperunt
decennio est remissum. Quo decennio decurso ala-
nis quoque convictis solitum exacti tributum solvere
renuerunt. Quamobrem valentinianus ingenti coacto
exercitu sicambros appetijt et devicit. Quo in for-
tunio efferati. terra romanorum romanis quoque subiectas invaa-
dere ceperunt. Hinc hactenus sicambri. a franco duce
sive a feritate dicta francia regem sibi pheramundum
filium marchomirij creaverunt. Et terram a sicambria
usque ad renum fluvium subiugarunt. Quo defuncto
meroneum nepotem eius in regem sibi heredem fecerunt. A
quo post eum reges francorum usque ad pipinum

unde dicitur francia

meronei sūt vocati. Eodem m̄o et filii regum
anglo⁊ a patrib⁊ p̄noīa susceīt. Ut filius e-
g̃ edgari edgarius. Filius edmūdi edmūd⁹
vocentur. cōit duc̄e adeburgi vocat⁹ qui de
regno descenderūt sanguīe. Ita q⁊ post mero
neū filiū eius erexerūt. Subquo renū fluuiū trā
seuntes. totaz t̄raz īt̄ renū et ligiū. a rōmis
abstulerūt. Post modū clodoueus rex eo⁊. p̄di
cante b̄to remigio xp̄ianus effect⁹. gothos ar
rianos iussu rōno⁊ ibi exsistantes ab aqtania
expullit. Quo mortuo childebert⁹ filius eius
cū trib⁊ fratrib⁊ suis. theodorico. clodomiro et
clotario. eo t̄p̄r quo magnus p̄p̄. gregorius
floruit regnū tenuit. Post quem clotarius frat̄
eius. q beataz radegūdaz desponsauit. Et post
eūz childericus filius eius regnūt cū trib⁊ fra
trib⁊ ei⁹ caribto gunctramo et sigelberto. Post
childericuz clotarius filius eius regnauit. Qui
genuit dagobtuz et baldez sororez suaz. Ab
isto dagobto fuit pipin⁹ maior domus regie.
t̄p̄rib⁊ heracly īmpator. Post dagobtuz filius
eius regnauit noīe clodoueus. Cui t̄p̄r corp⁹
sā b̄ndicti de piuncia beniuantana usq⁊ ī fr̄nciaz
trāslatū est. Post clodoueū regnūt filius eius
clotarius. Post q̄ue theodoricus frat̄ eius. Sub
quo ebroinus maior domus regie scm̄ leode
gariū afflixit. Post q̄ue clodoueus filius ei⁹

Tr̄no trāslacōēz
sā b̄ndicti

regnauit. Cui childebertus frater eius iunior sb
cessit. Cui filius eius dagobertus minor. Postque
regale genus defecit. Nam post eum regnauit
daniel clericus frater eius. Quem franci mutato
nomine childericum vocauerunt. Post quem theotoricus
propinquus eius. Cui successit hildericus frater eius
Qui ob nimiam inertiam depositus et clericus factus
in monasterio priuate vixit. Sicque defecit linea
prosapie faramundi per viros. Sed mansit per baaldem
sororem dagoberti isto modo. Baaldis nupsit ansberto
de quo genuit arnaldum. Cuius filius arnulfus
duxit filiam pipini ducis et maioris in domo regis
dagoberti. fratrisque eiusdem baaldis. Isto quoque
arnulfo post modum metensi episcopo effecto. ansegi
silius filius eius genuit pipinum. Qui vetulus
seu breuis dictus est. Will. de re lib. i. Qui
pipinus genuit karolum tudidem seu martellum nominatum
eo quod tirannos per franciam emigentes cum alterit. Sa
racenos quoque galliam infestantes egregie depulerit
girald. de p. Hunc nempe paterne sinc sequax
regem francie tenuit in clientella sua. Ipse comitis
nomine contentus. Iste karolus genuit pipinum
secundum et carolomannum. post eum monachum. Hic
ergo pipinus secundus ex baalde prodiens regnum gerens
ducens. Post depositionem hylderici regis. Voto
totius milicie. Auctore quoque stephani pape. successoris
zacharie rex francorum effectus est. Qui genuit

karolum magnum. Qui post obitum patris anno domini septingentesimo sexagesimo nono in regem erigitur. Quem postmodum romani ob eius egregios actus advocatum beati petri eligunt. Deinde patricium. Deinde Imperatorem et augustum. A quo tempore Imperium constantinopolitanum defecit a romanis et translatum ad francos. Eo quod nullam operam ecclesie romane ferrent contra seviciam longobardorum tunc romanos infestancium. Willelmus de re libro i. Ex cuius karoli genere regnaverunt successores in francia usque ad hugonem cognominatum capet. De quo ceteri descenderunt quemadmodum inferius suo loco dicetur. Ex cuius progenie regnaverunt in ytalia et alamannia usque ad annum domini nonagesimum duodecimum. Quando corradus rex theotonicorum Imperium sibi arripuit. Qui postmodum ut fert fama regina quadam francorum ad quam regnum francorum hereditarie descenderat. videns quendam macellarium delegantem suscepit eum in virum. Ob cuius facti detestacionem franci apud se statuerunt ut nulla mulier de cetero regnum francie reportaret. Corradus de p. Gallias dudum tenuerunt fortes coloni. Qui totius orbis victores romanos multiplici bello pene prostraverunt. Tandem sub gayo iullio cessare et ipsa gallia subacta est. et sic occupata per romanos per quadringentos circiter annos usque ad ultima ualenciniani tempora quando externe ex diversis orbis partibus gentes eum invaserunt. Primo wandali

et huni. Deinde suevi et bulgūdi. Post quos gothi et sicābri. Post modū noruagenses et dani sedes in ea sibi fecerūt. Divisio regionis gallie per provīcias ītra scriptas

Sunt itaq3 in gallia sive francia tēre p̄vīcie. Brabācia. Flandria. picardia. normānia. pictavia. aquitania. andegavia. britāīa minor. vasconia. burgūdia. alvernia. sardina. p̄vincia. campaīa minor. De p̄uīcia brabācie

Brabācia ad eurū Flandrie situat^r. Terra merc̄ibz copiosā potissime lanis ordiandis īstar Flandrie īdulget. Quo fit ut lanas quas de anglia recipit. In pānos mlā color̄ qūtit. multisq3 p̄uīcijs revēdit. Quā uis eciā anglia lanas optimas p̄ducat. Aquas tn̄ tinture tā acomodas. sicut Flandria ul' brabancia nō h̄t. Est tn̄ apud londōn fons quidē. et apud lincoliū determinatus locus ī rivulo p̄ mediū urbis de currēte. Quor̄ ope scarletū efficit^r. De p̄vincia Flandrie rubrica

Flandria p̄uīcia gallie belgice iux̄ litt^a oc ceani cōstituta. A septētrione h̄t freciā. Ab ortu germaniā. A meridie picardiā. Ab occasu occeanū et borealē p̄tē anglie. Et licet Flādria situ sit p̄ua. multis tn̄ comoditatibz est referta. Ut pote pascuis armātis marmoribus. Amplius portubz marinis et urbibz inclita

Gens eius elegans . fortis . fecunda locuplex . Ad
domesticos pacifica . ad extraneos pfida . Ope lani
ficio pclara . quo tote pene europe subministrat
Terra quidez plana . s3 et siluis rara . Quarum
vicem suplent glebe de locis eius palustribz effosse
Viliores quidem quam ligna quo ad ignem . et
grauiores ad odorez De puincia picardie

Picardia gallie puincia ab oppido pontei q nunc
phiton dicitur sic vocata ut vult erodotus no
bilia ht castra . s. ambianu belgem siue belua
cu3 atrebantez tornacu . Jacet inter flandria ab
aqlone et normaniaz . Ab austro ht ad occasu
frectu3 galliac et australe anglie ptez . Est
aut duplex picardia . Superior que gallie mag
est ppinqua . Alia inferior que flandrie est
ctigua et brabancie finibz . Cuius gens astuta
est et grosior lingue qua alie ptes francie

De puincia normanie

Normania que et neustria . a noricis . i . norg
uagenis ipe est dca . Qui nauigantes . a dacia
idest norguagia licet is gallia occeani occupau
erunt . Et ptem illaz normaniaz uocauerunt
. Cuius metropolis est rothomagus sup hostiu secane
fluminis qui cadit in occeanu litus . ht ad austz
sui britaniaz minorez . Ad occasuz occeanu gal
licu . Ad circiu australez ptez anglie De minori britania

Britania minor de nominata est a britonibus

eam occupantibz. pmo p bretniū fratrem bel
lini regs. 2do tpr uordigerni regs britonū
a saxonibz īfestatos sicut ī hystoria britonū 9
tinet. Hec puīcia ht ad orietez andegauiā
Ad aquilonem normaniaz. Ad austruz aqtaīaz
Ad occasuz occeanū aqtanicū Giraldus untep
In hac britania est fons qdem. cui aquis in cornu bubali haustis si petraz fontis pximā pfuderis tpr qntūlibz sereno pluuias statim no euadet. In francoz etiā regno est fons iuxta castrū pastāce. masculoz vsibz valde 9grūās Sz feis nequaqz. Cui aq nulo igne nulla arte possūt calefieri

nō fonte mirabile

nō de aqua mirabili

De pictauia puincia

Pictauia gallie narbonēsis est puincia. q Quia picti angli scoti nauigio impetātes ī hītauerūt. Et nōm sibi pictaui et regioni pictauie īdiderūt. sicut dic trodocus Hec itaqz puīcia p longū occeani porecta. Habet ab oriente thuroniaz quā liber pterfluit. Ab austro hyspaniaz ab aqlone britaniam minorez. Et simū aqtaniaz. Ab occasu occeanū. Gens eius a gallis qbz sepe īmixta ē. et etiaz a climate cui sbiacet mores 9rit. vt iam sit robusta corpē. venusta facie aīo audax Ingenio calida. Quia sm ysidorum ethiarz lo io sm diuisitatem celi. facies hoīuz. colores corporz qualitates aīorum existunt

De aqtania puincia

Aquitania ab aquis obliquis ligur' fluuis dicta est. Q2 plima ex pte cinnus eius est. Cui noie plures particulares puinc copplendunt. Fin plinius A septemtrione et oriente hz galliaz lugdunen Ab euro et austro otingit puinciaz narbonesez

De audegauia prouincia

Audegauia puincia gallie. media e quodamo int' eqtaniaz et britaniaz minorez

De uasconia puincia

Vasconia est puincia sb aqtania olim otenta habens ab oriente pireneos mötes. Ad occasuz occeanu occidentalez. Ad euru plaman puince tolosane. In alio latere ppinquat gentes pictauorz. Cui terra situs est nemorosa et motuosa vinearz ferax. q. Qua garona fluuius a tolosana pte separat. Et uix burdegalem q tre illius metropolis est occeanuz itrat. Hui' tre viri dicunt' vascones qi vacones. Quos popeius magnus edomita hispania. deposuit de mote pireneo. et i vnu oppidu cogregauit sicut tradit erodocius hystoriographus. Viri quoqz loci illius mo balda ni vocantur. Corpore quidez agiles. aio audaces. p. pilis arcu et balistis vtentes. Ad latrocinia et depredaciones proni. Vilibz et filas vestibz induti

De burgudia puincia

Burgudia ps est gallie senonensis usqz ad

alpes alpeninos pireneos pene extensa. Et
dcā est aburgis eo q austroghoti ytaliam
vastantes ibi fecerūt burgos. i. opida. Nec
terra ūsus alpes est frigida. Ubi icole ex
freqnti i vndatione aquaꝝ minaliū efficiuntur
submense turgidi et strumosi de hyspania
regione trogus libro 8. et ysidor li 14

Refert trogus q trigonia sit yspania vni
uersa. Quia a septemtrione pyrenei mo
tes coniūgūt gallie narbonēsi. Ex omi reliqua
pte circūfusione occeani et tirreni pagi pelagi
pene isula est. Est tn duplex yspania. Citerior
incipiens a pireneis saltibz p cātabros apud
cartaginez spatariaz termiat. Ulterior uero yspa
nia cōtinet ptez occidentalez. usqz ad frectum
gaditanū. ubi herculis colūpne achlanticum
mōtez pspiciūt. Hec yspania itaqz terra
ex plana. castell equis melle et metalis copio
sa. cōdaz vocabat hesperia. ab hespera stella
uespertina. grecos illuc dirigente. Demū dcā
est hyberia ab hybero flumine. Tandez dcā est
hyspania ab hyspalo flumine. Hyspania sex hēt
puīcias. scilicet tiragonēsez. carthaginens. lu
xitaniaz. licitaniaz galiciaz. recticaz. tingitanā.
asturiaz. et aragoniaz. ysidorus lib 9. c. 26

Ista cartago hyspanica dcā est spartaria.
cōdita fuit ab affris sb duce q hanniballe. Et

ato post capta a romanis . Et denuo totaliter sbiuga
a gotis . qui hispaniaz diu possiderūt . Potissi
sb tempore Imperatoris honorij . Hos tādem sar
raceni erūpētes ab affrica post tpra heraclij
Imperatoris deuicerūt . Qz et illi saraceni post
moduz a karolo mag deuicti . Occiduas ptes
hispanie . que sūt galicia lucitania amiserūt
. Orientales ptes hyspanie solū mō retinētes . Alia
est carthago affrice quā scipio deleuit tractat⁹
omniz insularū . Et primo de insulis mag maris

Omniuz int insulas mar mag pma ga
des ponit⁹ . Que i occiduo fine hyspanie
i fauce occidental occeani situat⁹ . Ubi
occeanus magnus intras erūpit . diuidēs af
fricaz ab europa . Quā tiri de mari rubro pfec
ti occupantes . lingua sua gades uocauerūt . q
sonat septaz . Pro eo q mari undiqz cingatur
centū et decem passibz africa separata . Ubi et
hercules posuit colūpnas mirabiles et memo
rabiles . tamq̄ i orbis extremo . Que de noie
illius insule dcē sūt gades hug capitulo gades
Et uoluit ut colūpne posite a uiris fortibz
in illis locis quos supgredi nō possent gades
uocarent⁹ . Post has uersus orientez bore
ales i sule maiorica et minorica situant⁹
Deinde sardinia insula ad austrum ht af
fricaz . A septētrione siciliaz . Que nō spētes

h̄t nec lupos n̄ venenū. Rz erbā qūa apiā
vocāt que hoīes ride͛ faciat et ridendo mitte
Hec regio fontes h̄t calidos et salubres. Qua
rūz aq̄ latronibz cecitatez affert. si sacramēto
p̄iurato oculos ueritatis attigerīt. Corsiga in
sula mltis p̄mōtorijs angulosa gignens lectis
sima pascua. et lapidez actonitez. h̄t ab ori
ente tireniū mare. ab austro sardiniaz ad tri
gīta miliaria. Ab occasu baleares. A septētri
one ligusticū sinū et liguriaz ytalie p̄uinciā.
Et tenet ī lungitu centū sexagīta milia passuū
In latitudīe u͛o t͛gīnta sex. Est aūt īsula
illa dicta corsiga. a quadē mlie corsa. Que cū
videret thaurū suū a reliquo armēto frequenter
discede͛ a. mari melius refectū redie͛. Nauicula
cula attansa thaurū usqz ad īsulaz illā obsecuta
ta ē. Cui᷒ fertilitate agnita ligures p̄ illuc
aduxit. Arabia siue aradiū est īsula que
tota ē ciuitas nō longe ab urbe thiro. Viros
h̄t nauticos ī pugna ualidissimos. Cicladēs
insule u͛o quīquaginta tres sic uocant᷒. A
siculo grece qđ est circulus latine. Quia q̄
ī orbez .i. ī circulū circa delon insulā site
sūt. Aliqui tn̄ voluīt eas sic vocari ꝓpt͛ scopu
los qui ī circuitu caz sūt. Harū p̄ma ad
orientez est Rodus. Et finit᷒ uersus septētri
onem ī littore asie minoris. Habent quoqz

ab austro ī boream miliaria quīquagīta. Ab ortu uō ad occasum miliaria ducenta. Media aūt illaꝝ ē delon qd̄ hc sonat maīfestū. Eo qd̄ post diluuiū añ alias t̄ras fuit a sole illuīnata. Ipsa eciā delon dc̄a est ortigia qꝛ ortigie id ē coturnices hūdant. Ibi. Ibi quoqꝫ latona pepit apolinē delphicū. Samos vl' samia est īsula vbi pictagoras nat' est. Et eciā Juno et sibilla in eadē nate fuīt. Hec et t̄ra albam et rubeā pdit argilam vñ fiūt vasa fictilia poptima. Cyprus insula que et paphon siue cephim ab austro angit' phenic' pelago. Ab occidente maī pamphilico. A septētrione ciciliā hēt. Et ɔtinet centū octogīta miliariā ī lōgū. Et cētū vigīti quīqꝫ ī latitu. Ibi est et eris vsus p̄ suerūt ī venta. Cui t̄re humū ē fortissimū. Creta īsula a q̄dā greco īdigena de noīata est. que eciā cētapol' dc̄a est. eo qd̄ cētū vrbibꝫ q̄dā ī signis fuīt. Creta satni et iouis. Qui de antico uxte ad cepitā ptinet. Hēt ad austrū maē libicū. Ad septētrionē greciē eolibꝫ alla bitur ab ortu ī occasū porigit'. Remis armis sagittis. est et studio musico. p̄mo claruit l'ris. iura dedit. H equestres turmas docuit. studiū musicū ab ideis dactil' repertū mūdo tradidit et ampliauit. Oues et capras hēt m̄ltas sꝫ ceruos et capreas paucas. Noxia aīaliū generā

Nō de arte musica

ut uulpes lupos serpentes nociuas nunquam gignit
quin etiam uenenosa illuc ablata moriuntur. Hec
cum maioribus venenis careat gignit tamen araneas
venenosas quas spalangias vocant. Orosius
Continet in longum hec insula miliaria passuum
centum octoginta septem. In latitudine uero miliaria
sex. In hac insula est vna delaborie sic in dicetur
Sicilia insula aliquando vocatur trinacria quasi triquadra
a tribus montibus in ea preminantibus sic dicta qui vocantur
pelorum pathinum et libeum. Unde dicta est sicilia
a siculo italium fratre. Aliquando etiam vocabatur sica
nia a sicano rege. Est quoque ab aquilone parte
ytalie apuliam mario brachio nunc distincta. Sed
olim secundum salustium sicilia fuit ytalie coniuncta. Sed
post modum aut aquarum alluuione aut terre motu
ad inuicem scissa est ita quidem quod frectum illud stric
tum quod tuum miliariorum spacio siciliam hodie disti
git hitaliam. Ab ytalia regium vocatur quod grece so
nat abruptum. Est quoque illud frectum duo fa
mossa et fabulossa monstra. Scilam et caribdim. Scilam
quicolle saxum mare imminans apellant humane forme
similem capitibus caninis oblatrantem fingunt. quia colli
si ibi fluctus videntur latratus exprimere. Caribdis
autem est mare uerticosum et naufragiosum. Ter in die
fluctus euomens et ter absorbens. Ysidorus li° 13.
Hec insula primo omnium terrarum pro comittendis seminibus
fertur aratro fuisse scisa. Ubi quoque primum inventum fuit

comedia beda denatur ¶ Tellus sicilie cavernosa
sulfure ac bitumine strata ventis pene et ignibus
patet spiritu quoque introrsus cum igne concertante mlta
sepe locis finium vapores seu flammas eructuat vel
est vero acrius incubante arenarum lapidum ue mo
les erigit. Inde quoque montis ethne tam diuturnum est
incendium / ysidorus libro ix c. 7 ¶ Ethna mons
visus eurum et africum habet spelluncas sulfure plenas
que ventum recipientes ignem gignunt fumosum per
In quo loco apparent figure et audiuntur voces
gemebunde vnde creditur a plerisque ibi fore loca
penalia animarum. Que ad modum beatus grego
rius in suo dyalogo ut facit mentionem. giraldus
in topographia ¶ Est in sicilia fons. ad quem si quis
rubro induto vestimento accesserit. Statim ad acci
dentem staturam plilias in altum aqua ebulit. Ad
nõ alios prorsus colores immota ¶ Sunt et in ea
cicade. alate al. alate arcias aptas sub gutture
habentes. que melius ut fertur decapitate quam
integre. dulcius mortue quam viue canunt. Vnde
et pastores terre ut dulciorem cantum ab eis ex
torqueant eas decapitare solent ¶ In hac quoque
terra urbs est palerna quoque plus certa redit de
tritico regi suo ysidorus lib° iz ¶ Sunt in
sicilia fontes duo quorum unus sterilem fecundat
. Alter nõ fecundam sterilem redit ¶ Sunt et in sicilia
sales argentini. cum more alterius sal in igne

solubiles. Et in aqua cepitates. Item iuxta siciliam
est insula eola sic dicta a eolo. Que poete fin
xerunt deum ventorum. pro eo quod ipse existens rector
eolarum insularum nuo nouem. Et fumosis et nebu
losis vaporibus ascendentibus. predicebat ventos af
futuros. Ac propter hoc putatus est ab imperitis
ventos habere in potestate. Hec eadem nouem insule dicte
sunt vulcane. eo quod ignis in eis viget ardeat.
Sunt et alie insule in mari eusino. quod magis ponticus
est mare magnum. Inter quas famose sunt colchos
ubi iason quesiuit vellus aureum. sic in tangitur circa
bellum troianum. Et pathmos ubi sanctus Iohannes
relegabatur. De insulis occeani plinius et ysidorus

Tempate sunt insule fortunate. In occidentali
occeano posite. Que putate sunt a gen
tibus esse paradisus terrestre. propter soli sui
fecunditatem et aeris temperiem. Ibi enim fortuitis
viabus iuga collium vestiuntur et herbarum more
messis et olus vulgo est. proinde ob ubertatem pue
rum fortunate dicuntur quasi felices. Nam ibi
sunt arbores usque ad centum quadraginta pedes por
recte in altum. Ibi etiam est capraria insula. a multi
tudine caprarum et arietum sic dicta. Est etiam ibi
canaria insula. a multitudine canum ferorum nuncupata
Dacia est insula boreali parti germanie contigua
Cuius gens quondam ferox et bellicosa. propter quod bri
tanicas oras et gallicas aliquando occupauit

Et dicit' daci q̄i dagi . quia de gothorum gn̄e
procenti. Gens eius bellicosa eligantis stature
et decentis facie et come. Et quibus q̄ peccā
tes nocentes pia de uno notatu quia excessit
potandi aduxit Tinchlandya īsula ad
occasum dacie. Terra steril' et gens barbara
et ydolatria. Que nauigantibz ad eorum portu
ventū vandē solēt qui sb nodis fili īclusum
Quorum enodacōe vent' augebit' ut volue
rint. Yslandia insula hȝt ab austro norue
giam. ab aquilone mare gielatū. Gentē hȝt bre
uiloquā ueridicam ferinis pellibz tectam. Que
piscacioni īdulget. Eidem hȝt regē quem
et sacerdotem. Ibi sūt girofalcones et acipi
tres generosi ursi albi. aquā gelatam rūpē
tes ut pisces extrahant. Hec terra ppt ni
miū frigus oues nō nutr' n' segetes excepta
auena. Et distat h insula ab ybnia siue a
britania triū dierum uelificacione Solinus de
mirabilibz Tile ultima occeani īsula. Inter
septemtrionem et occidentalem plagam post
britaniam ultia ē. Et vix pauc' nota hētur
plinius lib° 2° c 17°. A sole nōm hȝt Quia
ab eqnocio v̄nali usq̄ ad eqnociū autūnale
sol semp ibidem pns est. et nox nulla. Et
iterū ab equinocio autūpnali usq̄ ad eqno
ciū vernale sol semp abest et dies nulla

nō lōgissios dies et noctes

Qũa obrez ĩhitabilis est ĩ estate ppt' otinuũ
solem. Et in hieme ppt' otinuũ frigus. Et ob
hoc annona ibi cresce nō pōt. Ibi quoqȝ
maẽ est ogellatũ et cũ acceptũ q nos stconũ
appellam'. Int' illaȝ insulaȝ et britaniaȝ sũt
ĩsule scandia. lingos. vergeon. Ipa tñ tile sex
dieȝ velificacione distat a britania Giraldus
in topog hanc tñ aug' xi de ciui' dei dicatȝ
tilam eē insula indie. Cuius arbores folia nō
deponũt. Equiuoca eã nouũ nō decipiat te
lectorez. que infra retro repietur nō ĩ obliq
Illa eīz que indie ē. dicit' tylis ĩ romãtio
Sȝ q occidentis est dicit' tile ĩ recta teste z
ysidor eth. 14. Norwegia insula. dicitur
ab euro dacie et gothie cui tminat'. Ab au
stro ht scociaȝ. Ab aqlone iolandiaȝ. Insula
quideȝ lacta. mari vndiqȝ cincta. regio aspera
frigida mõtuosa silvestris. Ibi raro anona
fere mlte ursi albi et castores. Cuius terre
icole plus piscacione et venacione viuũt q
pane. In cui' aqlonali pte sol extiuo solsticio
nō videtur occidē p dies plures. Et itideȝ in
solsticio yemali nō videt' oriri. Quo in tpre — nō dies et
oportet incolas quod nocti est opari cũ can — noctes mira
delis. In qua terra est fons in quo lignea — biles
lancea p annũ Impossita p pte ul' p toto du — nō fontem
rissimũ ĩ lapidem ogelat'. Gens illa sauciatr — mirabileȝ
occeani. vitam piraticaȝ exercet. Quoȝ expeditio na
uali fit certamine

De hybnia insula

Erat hybnia insula ab olim britanie iure
dominij cum corporata teste giraldo in sua topo
graphia eam ad vnguem leuius describante per
fulcioribus laudibus cogentur illustrare. Ad cuius
notitiam liquidius consequendam. viam aperiunt titu
li subsequentes. Dicetur ergo de terre situ locali
de eius quanto et quali. insuper terra suffigit et
in quibus deficiat. De incolis prioribus. De in
colarum moribus. De loquorum prodigiis. De
sanctorum preconijs. de situ terre locali

Ibernia omnium insularum occidentalium noui
ssima. Sic dicta est ab hibo yspanico. fra
tre s. hermonij. Qui duo simul uicti eam
conquisierunt. vel dicta est ab hibo flumine hysp
anie occidentali. Dicitur et eam aliquando scocia. a sco
tis eam inhitantibus prius quam ad aliam scociam bri
tannicam deuenissent. Vnde in martelogio legitur
tali die apud scociam sancte brigide que est apud
ybniam. Hec terra ab euro habet hispaniam
trium dierum nauigacione collateralem. Ab ori
ente britanniam maiorem unius diei beneficente
distantem. Ab occasu habet occeanum infinitum. A sep
tentrione yslandiam trium dierum velico cursu
distantem. Solinus. Mare autem quod inter
hanc et britanniam interfluit ventosum et in
quietum est toto anno. Et nisi paucis diebus

iux enauigabile in centu vigiti mil' passuu
lactitudie expansum. Ybernia insula post
britanicam maxima. Ab austro i boream ex
tensa. Et abrendanias f. motibz usqz ad colu
binaz isulaz qtinet octo diez dietas. Quar
quelibz xl miliaria existat. Et a dublinia usqz
ad pacty colles couacciu qz mae. In latum
iiij^or diez excursuz tenet. Que insui medio
strictior e qm circa capita. Sz econt de e
britania. Et sicut hybnia brevior est ad
boreaz qua britania Ita pductior e ad au
strum. Terra quidem iequal' motuosa pl'
mosa mollis et siluestris. Per lata marina
valde demissa. interius montana et sabulosa
Solu. Et alias ita qz populosa. Vt pecora
ibidem ii pascuis interdum arceant ad pidin
agat sacietas giraldi. In digenaz sanitas co
tinua. Advenaz quoqz ppt humiditate nut
metoz fluxus ventr' periculosus e. Carnes
ibi vaccine salubres. porcine nocetes. In
cole nulla febris spe vexant excepta acuta
et h p raro. Omes ergo orietales popas
in linguis herbis gemis belsabz. Huic terre
salubritas et veneni caretia opelsit. Et vi h
salubritas causari creo qr modic' e ibi excessus
i frigore aut calore. De quibz terra sufficiat
Terra hec mag' vachis quam bobus. pascuis

quã frugibz g̃mine quia grano fecũda habun
dat / H terra salmõibz murenis anguillis et
ceter̃ marinis piscibz . Aqlis q̃q3 gruibz pauo
nibz coturnicibz niso falcone et ancipitre
generoso . Lupos q̃q3 hẽt mures nocentissimos
Sz et araneas sanguisugas et lacertas hẽt i
nocuas / Mustellas quoq3 paruu corpor̃ sz aĩ
mosas ualde possidet . Habet et aues quas ber
naces vocant / qĩ hanas siluestribz similes / De
lignis abietinis . Quas cont̃ naturã naturã p
ducit . Quibz viri religiosi tp̃r ieiuniorũ
vescũt̃ / Eo q̃ de coitu uel de carne minime p
creant̃ / Sz huic repugnare videtur q̃d si qs
de femore p̃mi parentis comedisset . carnẽ vtiq3
comedisset / Quã ius de carne minime p̃paga
tam . Et sicut illa caro ex limo . ita ista caro
ex ligno eq̃ mirabilis . Habũdat etiã hec
t̃ra lacte et melle . vino nõ vineis Et quãuis
beda dicat illã t̃rã vineis nõ exp̃tã / Et so
liñ ac ysidor̃ apibz eã carẽ asserant . Circũ
spectius tñ ediuiso scripserũt si eam vinee carẽ
et apũ expertem nõ fuisse dixissent . Itẽ beda
dicat capreoz venatu insula fore ĩsignẽ . Cũ
tñ c̃stet eã semp capreis caruisse / Nec mir̃
cũ beda nichil de hac ĩsula occulta fide c̃gerit
sz per relacionẽ audierit / Ibi quoq3 gignit̃ lapis
sexangonus . s. yris / Qui soli apposit̃ format ĩ aere

Coelestem arcū ¶ Ibi quoqꝫ īueniūt⁹ lapis ga-
gates et margarita candida In quibꝫ rebꝫ deficiat
Terra hiberna · Quot hic minuta vix natiꝫ
purgabilia ¶ Et omīu aīanciū corpa hic
quam alibi minora exceptis hoībꝫ repiunt⁹
¶ Desūt hic fere omēs pisces q̄ ex aquis dul
cibꝫ · nō marinis · Semētinā trahūt origīnē
¶ Desūt hic degnales falcones quos lanarios
vocant ¶ Desūt et gerofalcones pdices falia
pice et philomene ¶ Caret quoqꝫ capreis et
damis hericiis pictaciis et talpis ceteris qꝫ vene
nosis ¶ Unde fingūt aliqui satis fatuabiliter
Sanctum patriciū · Cūctis pestiferꝫ · aīantibꝫ īsulā
purgasse · Sꝫ pbabilius est insula ab īicio x
hui⁹ mōdi nocivis caruisse · Cum etiā venenosa
aliunde allata stati morīut⁹ · Ibidē et toxicum
aliunde ad vectū ultra medios fluct⁹ versus
hiberniā · vi · sue malig̃tat amittit ¶ At
etiā pulvis tre illius aliunde aspsus vene
nosos vermes fugat ut Adeo ut coriū hui⁹
terre vinī circūdata aut ipm̄ occidit aut ter
ram penetrare cogit ¶ In hac ergo tra galli
cantant in ipō noct crepusculo · Et quā alibi
a tra tm̄ hic a pma galli voce dies dista
re dinoscat De incolibus prioribus

Refert giraldus qꝫ hec insula po ī hītata
fit a caisera nepte · Noe diluvium timente

Ad hāc ī sulā cū trib3 viris et mulierib3
primo ante dilluuiū anno applicāte. Secūdo
a bartolamo fr̄e filio cū trib3 filijs de stirpe
Japhet filij noe descendentib3. tricētessimo post
dilluuiū anno. Casu uel ī dustria hic applicātib3
siue hītantib3. Qui usq3 ad nouē milia virorū
crescentes. Ex corrupcione cadauerū gigātū
quos oppresserant omēs mortui sūt. excepto so
lo ruana q p mille quīgentos annos usq3 ad
tpra scī patricii p durans. Conta gesta illi
gentis scō viro replicabat. Tercio nemeth
f cū quatuor filijs suis de sicia veniēs per
ducentos sexdecim annos terrā īcoluit. Et tādē
eius soboles p varia ī fortunia bellorū et mor
talitatū detracta. Et ducentis ibidem ānis terra
vacua mansit. Quarto uero quīq3 duces
hanani fratres. gaudius. genandius. sagrandius.
ruchcragus. et slanius. De posteris nimedi fili
de grecia venientes terrā occupauerūt. Et eā
in quīq3 ptes diuiserūt. Quarū qlibz p se contine
bat trigīta duos cātredos. Est aūt cantredus
porcio centū villarū. Posuerūt q3 lapidē in
media terra. qui ī vmbilico velud quīq3 regnorū
pncipiū. Gandez slanius fcūs est monarchus
terre tocius. Quīto debilitata multis p trigīta
annos nacio ista. Ad venerūt de hyspanie par
tibus ī sexsaginta nauiū classe quatuor nobiles

mulleſij regis filij cū pluribȝ alijs de qbus
duo noīatiſſimi . heber et eremon regnum
int̄ ſe diuiſerūt . Sȝ procedente tp̄re rupto fed̄e
fratno . hebero occiſo hermon ceſſit monarchia
A cuiꝰ tp̄r uſqȝ ad aduētū ſc̄i patricii centū ui
ginti duo reges de eadē gente fuerūt . Et ſic
ab aduentu hibniensium . uſqȝ ad obitū ſc̄i patri
cii . ſūt anni mille octigēti . Ab iſt hybo dc̄a
ſūt hybnia ul' hiu . Al' ab hybo hyſpanie fluio
Dc̄a ſūt et galeelli et ſcoti . a quod' cartello
pheny nepoppote . qui poſt linguaȝ cōfuſionem
apud nābrotiaȝ turrim ī uarijs linguis peritus
duxit ſcotaȝ filiaȝ pharaonis . ex qbȝ duces hyb
nia deſcenderūt . Iſte eciā cartellus ut aiūt hib
nicaȝ linguaȝ cōpoſuit . que ꝛ gartelaf dicit'
. q̄i ex omībȝ linguis collectaȝ . Tandeȝ bur
guncius bellini reg' britanie filius . de dacia re
digens apud orchades īſulas . quoſdā bal
clanſes de hyſpanie ptibȝ adiectos īuenit . Qui
locū hitaconis petentes . rex hybniaȝ tūc ua
caȝ tribuit . Quibȝ duces aliquos ex ſuis de
ſignauit . Ex quo ur̄ q̄i ex iure antiq̄ . q
hybnia debeat ad britaniaȝ ptinē . Ab ad
uenctu aūt ſancti patri pi . uſqȝ ad fedlūdij
reg' tpīa trigita tres reges p quadrigentos
annos ī hybnia regnuerūt . In huiꝰ auteȝ
fedludij diebȝ normagēſes duce turgoſio terraȝ

hanc occupauerunt. Factu3 q; pluribus p
loca fossatis presidiis. castella simplicia dupli
cia triplicia pleraq; murata adhuc integra
acceduntur vacua tamen. Set hibernicus populus ca
stella non curat. Nam silius p castris. palu
dibz vtitur p fossatis. Et quia populus an
glorum clamat hi gurmundum subiugasse hy
berniam. et illa fossata. De turgesio scilicet
nichil memorans. Hibnienses uero turgesium p
dicant. Gurmundum uero prorsus ignorant. Adeo
sentiendum est gurmundum in britannie regno
quod sibi subiugauerat extitisse. Et a britannia
turgesium illuc cum electa iuuentute ad hiberniam
expugnandam transmisisse. Cui quidem turge
sius quasi huius expedicionis tribunus et rector ex
titerat. Ideo certo illum gens hybernica que vidit
et nouit famose predicat et celebrat. Gur
mundo tandem in galliam partibus infecto. Turge
sius in bellam filiam regis medensis adamauit.
Quia pater suus cum xv puellis transmitte turgesio
promisit. Quibus apud stagnum lacherinum cum toti
dem nobilioribz gentis sue turgesius oc
currere spondidit. Quod dum faceret a. xv. iuue
nibz in herbibz sub habitu puellari sicas ferentibz
tibz dolosse occiditur. Post quam triginta annis
in insula Impauerat. Non multo post de nor
wegie partibz qui sub pacis obtentu. et mercacionis

excende pretextu. Tres et fratres. amellanus
sitracus et Ivorus. cum sequela. Ad hanc insulam
venerunt. Et de consensu hybernensium ocio dedi
torum maritima loca occupantes. tres civitates.
dubliniam. Waterfordiam limericam construxerunt
Qui tandem nimio excrescentes. contra indigenas
frequenter rebellarunt. Et usum securium quam anglice sparth
dicitur ad terram hybernensium comportaverunt. Regnaverunt
a tempore turgesii usque ad ultimam monarcham Roc
tericum cum nacione regem xvii. reges in hybernia fu
erunt. Et sic in universo a primo hermone us
que ad ultimum roctericum quem subiugavit rex
anglie henricus secundus. Anno etatis sue xl.
regni sui xvii. Ab incarnacione domini m.c.lxxii.
rexerunt hyberniam c.lxxxi. reges non coronati
non inuncti non hereditarii. Sed vi et armis suc
cedentes. De incolarum moribus Solinus. c. 31.

Refert Solinus quod gens huius terre sit bar
bara. inhospita. bellicosa. phas et nephas
que pro eodem ducens. Gens habitu singularis
et inculta. victu parca. animo seva. affectu as
pera. sanguine interemptorum prius hausto vultus suos
abluunt. carnibus et fructibus pro esu. lacte
pro potu. est contenta. Gens quidem ludis.
ocio et venacioni plus dedita quam labori. Gi
raldus in topographia. Gens ista post ortum suum
dure nutrita. moribus et vestibus inculta. laneis

tam brachiis quam caligis capuciis quoque strictis
transhumeros deorsum cubito tenus protensis
vice palliorum phalingis nigris utuntur. Iste
non sellis non ocreis non calcaribus equitando utuntur.
Virgam in superiori parte cameratam. Ad concitandum
equos manu tenuerunt. Frenis enim chami vice
fungentibus et pabula nequaquam impedientibus utuntur.
Nudi et inermes corpore pugnant. a tamen iaculis binis
lanceis et securibus amplis una tamen manu con-
fligunt. Lapides pugillares cum alia deficiunt
et in promptu habent. Gens itaque silvestris agri
culturam spernens. Pascuis tamen utens. Barbis et
comis a posteriori parte capitis nutriens. Non
lino non lanificio non aliquo mercandi genere. nec
ulla mechanicarum artium specie vitam producit. Sed
ocio dediti delicias reputant labore carere. et
divicias libertate gaudere. Et cum Scotia huius terre
filia utatur lira. timpano et choro. Wal-
walia cithara tibiis et choro. Hibernica tamen
in duobus musicis generis instrumentis cithara scilicet
et timphano et tereis cordis armato precipue
sunt periti. Quibus instrumentis quamvis pre-
cipitem et velocem. suavem tamen et iocundam con-
servant modulis. et intricatis notulis efficiunt
armonia a b moli in apicem. Et sub obtuso
grossioris corde sonitu labentes ludentes in idem
redeunt. ut pars artis maxima videatur

artem

artem uelare tamq̄ si lateat psit ferat ars de
pħensa pudorem. Gens etiam ista expulsa illā
nūdum decimas soluūt. nūdum matrimonia cō
trahūt. nō incestus uitant. Sed fratres fra
trum uxores ducūt. Predicatiōib; insistūt. securi
in spatula in manu pro baculo baiulant. qua ē
confidentes preoccupant. Gens ista ī sibi pellis et
inconstans. uaria et uersuta. Cuius magis timenda
mars q̄ ars. pax q̄ fax. mel q̄ fel. malicia
q̄ milicia. Cui mores. nec sūt ī bello fortes. nec
ī pace fideles inueniūtur. Cū illo quē dolose op
primē uolūt. primo cōis paternitatis et cōsanguinee
fraternitatis federa incūnt. In q̄ alter alterius san
guinē spōte fusū bibibūt. Alumpnos et collacta
neos aliquantulum diligūt. Fratres et cognatos per
sequūt. Viuos decipiūt mortuos ulciscūt. Int
quos adeo ī naturā consuetudo preualuit. Praue cōsu
etudinis lōgus abusus. adeo cunctorū mores
cōformauit. Ut etiam ī hoc uicio proditionis alie
nigene huc aduenientes fere maculentur ī uoluant.
In hac gente quā plures uiri sedendo muli
eres stando urinam emittūt. Multa sūt ī hac
terra deformes. nature beneficio ī mēbris destituti.
Ita ut sic hic bn formatus nusq̄ melius. ita
qui male nusq̄ peius. Et recte quidem. ut
de gente incesta nequiter copulata. naturam
nequiter deformāte. tales lectitat natura cont

legem p ducat. In hac t'ra et in walia vetulas quasdem in leporinam formā se trāsformare ubera vaccinea sugendo alienū lac surripere leporarios q3 mag' in cursu fatigare vetus quidē et ad huc frequens q'rela ē.

Quidam aūt magicis artib3 pingues porcos & rubeos dū tatat. Ex aliqua placente materia pducentes in nūdinis vendūt. Sed statim ut aliq' aquam transeūt in ppam naturā redeūt. Sed hij quacūq3 īdustria fuerit ulta triduū nō pducat. Inter hec aduertendum est q mūdi sterremitates novis semp quib3 pdigijs pollent. Ac natura lucepous ludat in pivato et remoto q' ī pbaculo et ppinco. Unde in hac insula plurima sūt miranda et stupanda.

Nō de arte magica

De locorū prodigijs

Affirmatū est q ī boreali pte hybnie sit insula viventiū ī qua nemo mori potest. Sed cū diutino detemptus fuit langore ad pximam īsulam deportat'. Est et alia ibi īsula in qua mulieres parē nō possūt. et in q cape possūt. Est et alia īsula in qua mortuorū corpora putrescere nō possūt. Est lacus ultonie insulam cōtinēs bipartitam. Cui una ps visitacionib3 angelorū assueta. Altera demonū īcursib3 exposita. In qua est purgatorium sci patricii. q pab3 obtinē meruit

Ad cōfirmacionē dā siu dū ppolo i credulo de penis reprobor . ac gaudijs sctor pdicaret Cui loca ut asbiut si quis tormēta ex i iucta penitancia sustinueit Infernales penas nisi finalr fuit Impaciens · nō sbibit Sicut i fine hui⁹ capituli exemplabit⁹ Est et insula i quacte salo . a sancto brandano cōsacrata muribus carens Ubi humana corpora nec humāt⁹ nec putrescait Sz sbdiuo Fuanait i corrupta Est fons i momania Cui aquis si qs ab luit⁹ p toto seu p pte canus efficat⁹ Et e cōt^a est alius fons in urtonia quo i tact⁹ non canescet ulterius Est et fons . qui si tactus fuit ab hoīe . statim tota puīcia pluijs i ūdat Que nō cessabūt donec sacerdos uirgo . a nati uitate missa i biana capella celebrata . aque bndiacione . et lactus bacce unius color asp sione . barbaro satis ritu fontez recōciliauit . Apud glindelacaz circa oratoriū scī keyl kani salices more pomerij . p poma pferūt Magis salubria qz sapida . Que scīs ille sa lutem puei sui patrz pduxit Est lacus i ulconia . piscosa satis . triginta milia passuū in longū . et quīdeciin i lacitū hn̄s . Ex quo flumus bauua usqz ad occeanū borealez se dihidit . Cui lacui circulariter asbuit cāus i in ianz de dua Celebre fuit aliqn̄ apud loca

nō fontes mirabiles

illius incolas iu con coeundi cum bestijs incolu
simus seu consuetissimos. ad que cito fons quidem
terre illius expsa reuerencia semp tectus relinq
retur discoptus. tanta statim fons in vndacione
exuberaret. quod totam prouinciam submergeret. Unde
contingit mulierem quandam hauriendi causa ad fon
tem accessisse. Qua nec dum fonte sigillato ad
paruulum vagientem properante fons ita ebulliuit
ut mulierem cum paruulo immergeret. et totam
prouinciam stagnum faceret. Huius rei argumentum
est. Quod piscatores aque illius turres ecclesiasti
cas more patrie illius altas et rotondas sub
undis sereno tempore conspiciunt. Apud gualia
lem hybniam in regione ethiensi. Quolibet
septenio per imprecacionem cuiusdam sancti abbatis. Con
iuges duo mas et femina. Finibus illis ex a

non mirabile

formis corporis exulare coguntur. Et iam formam
lupinam induentes. Completo septennio. si for
te superstites fuerint. alijs duobus loco illorum simi
li condicione subrogatis. Ad pristinam redeunt tam patri
am quam naturam. Est lacus in hac terra quo

si per aliquod spacium palus ligneus infigatur. pars
solo inherens fit ferrea. Que in aqua est fit

non mirabile

lapidea. Sed que super aquam est lignea manet
Est eciam ibidem lacus in quem si virgam de corulo
inieceris. Conuertitur in fraxinum et econtra. Est
in hibernia sunt tres salmonum saltus. Quibus ad

summa ab ymis cont̄ rupez ad altitudinē vni⁹ pro saltū
alte salmones se trāsferūt. Item in lagenia
est vnū stagnū. vbi sūt aues scī collemani
s. cortelle manibz hōiuz assuete. Quibz si in
iuria fiat aues nō redeūt. Et aque ibidem
amarescūt et fetēt. Et iniuriator nō euadet
vindictaz n̄ cū digne satisfaciat. ꝑ

Circha purgatoriuz scī patricij est notādum
qz sctūs patricius secūd⁹. qui fuit abbas et
nō epūs. dū ī hybernia ꝑdicarēt. Studuit aīos
hōiuz illoz bestiales. terore tormētoz īferna
liuz. a malo reuocarē. Et gaudioz para
disi ꝑmissione. ad bonū cōfirmarē. Vbi aūt
dicerūt se nolle cūti. Nisi aliquis eoz tormē
ta illa et gaudia. posset aliqualit̄ in hac vita
cōpiri. Quē obrez patricius sup hoc orante apa
ruit xhūs xpūs. dans textū euuāgeli et ba
culū vnū. Que adhuc manēt ī patria illa apt
sūmū archiepm. Eduxit ergo dns patriciuz
ī desertuz locū vbi fossaz vnaz rotūdaz intus sec⁹
obscuraz ōndit. dicēs qz si necaret qs penitēs
p diez et noctez ī illa fossa mansit. et fide
constās p illaz transierit. Videbit tormēta ma
loruz et gaudia beatoz. Ad hec xpo disp
arente patricius cōstruxit ibidē ecclīaz. Cano
nicos regulares istituens. Fossaz aūt illaz q
modo ī cimiterio est ad orientalez ecclīe frōtez

muro circumcinxit et ianuam obseravit . Ne quis
temere sine licencia episcopi et loci prioris ingrederetur .
Multi quippe tempore illius patricii ingressi sunt et
regressi . Narrantes penas et gaudia que uide
rant . Que et litteris in hybernia demonstrantur . Qua
occasione multi tunc ad fidem conuertebantur . Multi
quoque intrauerunt qui numquam redierunt . Sed
in diebus ipsius stephani regis anglie . quidam miles
nomine suum intrauit . Et rediens mansit in nego
monasterii ludensis ordinis cisterciensis quo ad
uixit narrans que uiderat . Locus autem uo
catur purgatorium ecclesie regularis . Nullus inpo
nitur ut locum intret . scilicet potius in principio de
suadetur ingressus . Quod si omnino intrare uoluerit
accedet prius ad episcopum loci . qui primum ingressum
desuadet . Sed perseuerantia in tali proposito litteras
tradit ut loci priorem adeat . qui similiter ingressum
desuadet . hortando ut aliam penitenciam assumat .
Quod si perseueret . introducet eum in ecclesiam ut xv
diebus ieiuniis et orationibus indulgeat . post
quos ipsum communione munitum producat cum processi
one et letania usque ad hostium purgatorii . ubi
eum iterum desuadet ingressum . Sed si perseuerat
hostium ei cum benedictione aperit . et post ingres
sum hostium consignat usque in diem alterum
mane . Quo adueniente prior si ipsum reperit cum
processione in ecclesiam deducat . Ubi aliis xv diebus

ieiuniis et oronibz intendet De scor̃ pconiis

Notat hic geraldus q sicut illius nacionis
hoies ī hac uita sūt p alijs gentibz im
pacientes. et papites ad iudicādū. Sic sancti
hui' t're p ceteris regionibz benedictes ai ee no
scuntur. Clerus hui' terre castitate polet. oroni
uacat. et abstinēcie p dies artificiales ī dulget
nocte tn̄ assidua potacione poluit'. Ita quod
pmiraclo dicit'. q ubi uina dn̄ant' uenus
nō regnat. Et sicut inter eos mali sūt pessimi
Ita boni quāuis pauci sūt optimi. Plati lo
coz ī corripiendis excessibz desides. Cōtemp
lacioni et ocio. nō pdicacioni vacates. Un̄
fit ut omēs t're sci cōfessores sint. et nullus
martir. Nec mirū. cū omēs pene hui' t're plati
de monasterijs electi in cler' que monaci sunt
cōplent. Cur uō clia sūt. ul' plati negligunt
Unde cū semel castilico epo obiectū fuisset. quomo
tot sci possent ee in illa terra. & nullus matir
Ex quo tā feroces sūt ibi dicti. Et tā desides
plati. Respondit ille satis oblique. Ubi ē ī qd
q gens nr̃a satis ferox ē. s; ad se ipsaz nūq
tn̄ ī dei ministerio manū mitte noluit aiz
eos sūme colāt. Iez mō uenit ī hanc terram
gens angliciana. que martires face nouit et
cōsueuit. ¶ Hec aūt dulscēāt epus ille quia
tūc tpr̃ venerat rex henricus hus ad t'raz illaz

recent⁹ post martirium coronam beati tome cantuariensis giraldus C In hac eciam terra sicut et in wallia et in scocia et campane baculi reculi et alia huius reliquiis in magna veneracione habita ita ut sacramenta sup hoc longe magis quam sup euangelia prestare vereantur Inter que precipuus videtur baculus ihesu xpi apud dublinam . Per quem ut aiunt patricius primo vermes eicit de terra venenosos Augustinus de ciuitate lib⁹ 18 . c . 17 C Si queratur quomodo naiam genera animalium . que ex conexione parantur . Post diluuium in insulis esse potuerunt . Creditur aut ad insulas transisse natando set tunc ad primas . Aut per homines nauigantes studio venandi . adductas Aut dei iussu et ope angelorum allata . Aut extra exorta secundum primam originem . Quando deus dixerat producat terra animam viuatem de insula scocie rubrica

Vulgatum est quod scocia prout hodie nuncupatur est prima terra et boreali pars britanie maioris . marinis brachiis ab ea separata insulis ausleuz . In reliquis lateribus vndique cincta mari C Hec quondam vocabatur albania ab albanacto rege bruti filio . eam primum inhitante . Siue ab albania prouincia que est pars sciethie viana amazonibus . Ideo scothi qui scithi . a sicia . originem duxerunt . Post modum dicta est pictauia . A .

pictis ibidem regnantibus per spacium mille septu
aginta annorum. vel secundum quosdam mille trecentis
sexaginta annis. Et tandem dicta est hibernia
giraldus in topographia. Tamen propter affinitatem quam cum
cum hibernensibus de quibus uxores acceperant tam
cultu quam lingua tam armis quam moribus patenter
ostendit tamen propter imitacionem hybernensium beda
libro i. Capitulo i. hibernenses duce reuda de
hibernia que proprie scotorum est patria progressi fer
ro vel amicicia inter pictos sedes sibi ad sep
tentrionalem partem statuerunt. Sicut in ultimo
capitulo de britannia plenius dicetur giraldus
Nunc autem corrupte vocatur scocia a scotis de
hibernia venientibus et in ea regnantibus per spacium
trecentorum quindecim annorum usque ad regnum
Willelmi scilicet rufi fratris malcolini. Quod
autem hibernia scocia sepius vocetur hibernia patet per
bedam lib. 2. c. 10. Ubi dicit sic. laurencius
archiepiscopus gorobin scotorum populis. qui in
berniam insulam britannie proximam incolunt
pastoralem curam impendebat. Item beda lib.
3. c. 27. Clades mortalitatis hyberniam insulam
clade premebat. Item lib. 3. c. 2. porro gens
scotorum que in australibus hibernie partibus mora
bantur et cetera. Item ~~...~~ lib. 2. ubi di
cit geddam adolescentem didicisse normam
monasticam in hibernia. Item lib. 2. c. 22. rex

uortiburoꝝ egfridus uastauit hibniaꝫ. De li° c. c. 14° plurima ps scotoꝝ in hibnia est ibi ī
eod' caplo vocat hibniaꝫ ꝓpe dcaꝫ illaꝫ īsulam
ī occidente. Que centū miliaribꝫ ab omī bri
tania separat' p maē. Et scociaꝫ vocat illaꝫ
ptem que nūc scocia dicit'. Ubi dicit q̄ ay
da ma aydaman' abbas insule hui' nauigāt
hibnia ꝟ docuit hibnicos legitimū pascha. ac
tandem scociaꝫ redigit. ysidorus lib° 1° Hui'
scocie incole dicūt' scoti ꝓpa lingua. seu picti
a picto corpē q̄i ossi. Eo q̄ aculeis ferreis at
cū attramēto uaīaꝫ figuraꝫ. stigmate anti
quus vocabant' erodocius Scoti sūt aīo leues
barbari satis et siluestres. Qz admissione aīm
anglis īpte emādant'. In hostes seui. Sinututē
sūme detestant'. In lecto moī reputāt ligūiem ī
In cāpo mitha arbitrant' gloīaꝫ. Parci victu
diuicius famē sbstinēt. Raro āī solis occasūꝫ com
edūt. Carnibꝫ lacticinijs. piscibꝫ et fructibꝫ mag
q̄ pane vescūt'. Et cū sint elegant' forme. ut
satis tū ex ꝓpo abitu desormant'. pathos ret'
comedāt. alienos spnūt. Tera eoꝝ satis fertilis
in pascuis ortis et agris. giralld' de p̄. c. 18 Sco
torū pncipes sicut ubique reges. nec coronāi
solent nec īungi. In hac tra scocie memoīa
sci andree apostoli q̄ plrimū celebrat'. Nam
beatus andreas qui sorte pdicacionis aqronales

mūdi ptes scithias .s. et pictauos suscepit qui tem
dos. Tandem apud patras ciuitatez athie ī grecia
occubuit. Ubi custodita sūt ossa eius usqꝫ ad
tpa ꝯstantini magni . spacio ducētoꝝ . lxx.ij.
annoꝝ. Et tūc tūslata sūt ꝯstātinopolim et
recōdita. Usqꝫ ad tpa theodosij Imperatoris spacio
centū decem annoꝝ. Tūc rex pictoꝝ hungust
magnā ptez britanie ꝯuastās. Cū apud cā
pum merc . ab uniuso exercitu britonū circūdaretur
Audiuit subito beatū andream sic eū alloqntem
Hungust hungust audi me apostolum xpi . auxi
lium tibi pmittētem. Cū hostes tuos me iuuāte
deuiceris . dabis tciam ptez hereditatis tue deo ī
elemosinaz . et in honorez scī andree. Et si tcia
die signo crucis exercitū eius precedēte . uictor
effectus est. Hic quoqꝫ patriam reuersus hereditate
suaz diuisit. Et cū īcertū haberet quā urbez bto
andree assignaret . p triduū ꝯ populo suo ieiu
nauit . horās beatuz andream ut sup hoc certifi
caret. Et ecce unus de custodientibz beatum
andream apud cōstantinopolim amonitꝰ est ī
sōpnis ut exiret de tra illa . et locū adiret quo
angelus eū duceret. Qui tali ductu uenit in
scotiam ad ciuitatem motus rigmundi cū septē co
mitibz suis. Eadez qz hora lux celica circūfulsit
regez pictoꝝ uenientez cū exercitu ad locum qui
dicitur carthenan ubi statim plurimi sanabantur

infirmi . Ibi q3 occurrebat regi . regulus mo
nachus constātinopolitan9 cū reliquiis btī andree
In cui9 honorē fundata est .i. ecclia que caput
est omniū ecclia3 infra pictoz . Nunc locū
frequētant peregrini omniū terraz . In quo loco
regulus monachus factus est primus abbas . Qui
monachos ibidē cōgregauit . Ac totā decimā
terre quā rex sibi assignauerat p monasteria locoz
destribuit De prouincia wallie .i. gales

Libri finis nunc cābriā . prius tangit quā angliā
Hic propero ad waliā . ad parui pſapiam
Ad mag9 iouis sāguinē . ad dardani pgeniem
Sub titulis quatuor terre statum exordior
Primo de cā nois . scdo de prouinciis
Deindem de gētis ritibz . Quarto de mirabilibz

Hec terra q̄ nunc walia . condam dcā ē cābria
A cambro bruti filio . Qui rexit hanc dn̄o
Sz post excidia walia a gualdes regula .
Regis ebranti filia . Ad hec nupta cōfinia .
Seu a galone poete tupo soli cantetē .
Reperies ad literaz denoiataz gualiam .
Cui9 cōditerencia . Quamuis sit minor anglia
Par tñ glebe gloria . In mare z ī insula
Terra fecunda felicitabz et carnibz et piscibz
Domesticis siluestribz . bob9 equis et ouibus
Apta cunctis semibz culmis spicas gignentibz
Arruis pratis nemoribz . herbis gaudet z floribz

Fluminib3 ⁊ fōtib3 . Cū vallib3 et montib3
Cū valles pascuā pferūt . Mōtes metalla ꝯferūt
Parco sub t̃re cortice . Crescit virror ī vertice
Calcem p altis regulas . P̄bet ad tecta tegulas
Epulaz mactat . Mel lac lacticinia
Mursuz medo et cervisia . Habūdat ī hac patria
Et quicquid vite cōgruit . Wallia t̃ra t̃buit
Sz ut de terrarib3 dotib3 . Mixta claudaz sb brevib3
Constat q̄ ī orbis āgulo . Ac si deus a seculo
Hanc dicet p̄paravit . Cunctoz salutarium
Hec Wallia dividit᷒ . ampueq3 Dybuy dr̄
Northwallos ab australib3 . Scindit eos limitib3
Australia pᵒ demecia . Secūda venedocia
Prima sagitt᷒ p̄valet . Hastis s̃a p̄minet
In hoc p̄gressu Wallie . Tres oliz erāt curie
Ad kaermarthin p̄maria . In anglesheia ē alia
Tercia in powisia penguwern . Que nūc solopia
Septez ꝯdaz pōtifices . Nūc quatuor sūt p̄sules
Cōdaz sive p̄ncipib3 . parebāt nūc sacdotib3
Cū victus hui᷒ patre . Differt a ritu anglie
In vestib3 ī victib3 . In ceteris q̄ pluribus
Hiis vestiuz insignia sūt . Clamis et camisia
Et crispa femoralia . Sb ventis et sb pluvia
Pluvia nō feriūt tegmina . Quamvis bruma nescit boreā
Sub istis aparatib3 . Spretis lituariib3
Stant sedent . cubāt . dormiūt . Pugnāt pugnāt psaliūt
Hii sine supacinis . colobiis et tunicis

Capis tectis capucijs . nudatis semp̄ tibijs
Vix alit̾ ĩcederēt . regi licet occurrerent
Alijs sagitt̾ brevib; . pugnāt ĩ cōflictib;
Validiores pedites . ad pugnaz sūt q̄ equites
Hijs silue sūt p̄ turrib; . paludes p̄ aggerib;
Fugaz ut pugnā capiūt . cū oportunū sciūt
Hos dicit gildas fragiles . et n̄ ĩ pace stabiles
Cui⁹ si cā querit̾ . miz nequaq̄ cernit̾
Si gens expulsa satagat . ut exploratores abigat
Sz houlbeal hijs tp̄rib; . siuallis iam nemorib;
Cū sint arca martia . firmata cast̾ plurima
Gens diu famē sustinēs . cenaz victū diligēs
Cocoz artificia . nō q̄rit ad edulia
Nam panem ordeaceuz . edit et avenaciū
Latū rotūdū tenuez . ut decet tātuz sāguinez
Raro flumēto velatu . vix furni flamis coct⁹
Hijs pultes ad leguminā . p̄ epulis acinia
Butiz lac et caseus . oblongus et tetragon⁹
Hec sūt eoz fercula . q̄ p̄uocant a pocula
Medonis et ceruisie . q̄b; instant cotidie
Vinū putāt p̄cipuū . quāto sit magis rubeū
Potādo gēs hec garrula . vix cessat z friuola
Ad mēsem et p⁹ prandiū . salpota sūt solaciū
Sz earz pat̾familias . hoc reputat delicias .
Caldariuz cū pulāb; . dāe ac raīce dentib;
Laxādo portunculas . fuās ē reliquias
Hoc eis nocet minimū . ad carnis ī fortiūz

Quot contra uillicos fixerunt . edunt salmones calidos
Domos demissas incolunt . ex virgultis quas construunt
Distantibus limitibus . non prope ut in urbibus
Qui deuastarunt propria . viciniam querunt atria
Edentes quod inveniunt . post hec ad sua redeunt
Vitam ducentes ocio . sopori et incendio
Mos contra est Walensibus . aquam dare hospitibus
Si primo pedes laverint . pandunt quod bene venerint
Ita quieti vivitant . sed raro bursas baiulant
Hiis pecte et pecunia . pandunt ad femoralia
Et cui abhorret nimium . anum pudendum sonitum

De terre mirabilibus

Mirum quod nam hospitium . habent latrinas sordium
Choro lira et timpanis . utuntur in conviviis
Sed clatis funeribus . clangunt capreis cornibus
Extollunt trohie sanguinem . de quo ducunt originem
Propinquos satis reputant . quos centum gradus separent
Sic proferunt se ceteris . parent tamen presbiteris
Et summe dei famulos . venerantur ut angelos
Hos consuevit salem . et ad bella producere
Merlini vaticinium . et fictos sortilegium
Mores brutales britonum . iam ex contactu saxonum
Commutantur in melius . ut patet clarius
Hortos et agros excolunt . ad opida se conferunt
Et loricati equitant . et calceati peditant
Urbane se reficiunt . et sub tapetis dormiunt
Ut videantur anglici . nunc potius quam Wallici

Hinc si queratur causa . quiescunt quia solito
Cur illi vivant hodie . in causa sunt divicie
Quia cito gens hec poterit . si passim non confluget
Timor dampni hos vexabit . nam nil habens nil metuit
Et ut dixit satiricus . cantabit viator vacuus
Coram latrone tacitor . quod faleratus dicior
¶ Ad brechenioc est vivarium satis habundans piscium
Sepe colore varium . coronam gerens pomerii
Sculptitas edificii sepe videbis ibi sub
Sub lacu non sic gelidus . mirus auditur sonitus
Si terre princeps venit . aves cantare iusserit
Statim deprimant modulos . nil canunt ad ceteros
¶ Iuxta kaerlion menia . ad duo miliaria
Stat rupis fulva nimium . que solarem radium
Quam goldeclif gens nominat . ut aurum ceu rutilat
Nec sculpta sic in rupibus . flos talis sine fructibus
Si foret qui intima . terre venas et viscera
Transpenetrare sedula . novisset arte previa
Occulta latent plurima . nature beneficia
Que actenus in coguita . humana prudencia
Per posterorum studia . patebit sub noticia
Ut antiquis necessitas . hec nobis dat sedulitas
¶ Item in southwallia apud . kaerdif est insula
Iuxta sabrinum pelagus . barri dicta antiquitus
In cuius parte prima . apparet rima modica
Ad quam si aurem comodes . sonum mirandum audies
Nunc quasi flatus follium . nunc martellorum sonitum

Tonis ferri fecamina fornac. nūc incendia
Uz hoc nō est difficile . ex flutibz contigē
Marinis subintrantibz . hūc sonū percipientibz
Apud penbrok ē regio . quā demonū illusio
Vexat jactādo sordida . et exprobando vicia
Qui nullus valet artibz . fugari nec precibus
Quot qn terram agitat . cāuz gētis pnosticat
Ad cutmaut ī Vuestwallias ē tumulus mirabilis
Qui se cū formaz cuilibz . adveniēti exhibet
Ubi si arma ītegra . relinquitur in vespera
Cōfracta pauē dubio . repies diluculo
Ad nevyn in northwallia ē insula pmediocris
Que bardeseia dicitur . a monachis incolitur
Ubi tam diu vivitur . q senior pmoritur
Ibi merlinus cōditur . silvestris ut asseritur
Duo fuerūt igitur . merlini connicat
Unus dictus ambrosius . ex incubo progenitus
Ad kaermerthyn demetie . sub vortigerni tempore
Qui sua vaticinia . pflavit ī snawdonia
Ad ortuz amnis conewey ad clivū montis erin
Dinas ebreis ut cāpi . sonat collez ambrosij
Ad ripaz qn regulus vortiger sedit ansius
Est alter de albania merlinus . que ē scocia
Reptus ē binomius . silvestris calidonius
A silva calidonia . qua prompsit vaticinia
Silvestris dictus , ideo q cōsistens ī prelio
Monstrū videns ī aere . mētē cepit excedere

Ad siluez tendens p̄t̄e - arturi regis tp̄r
Ostauit apaus · quā mlinus ambrosius
Sunt mōtes in snaudonia · cū snitate nimia
Ab ymis usqz verticez vix transmeat° p diem
Quos cambri vocant eriry qd sonat mōtes niuey
Hij vallie pecoribz - sufficiūt ī pascuis
In hoz sūmo vertice · sūt duo lacus hodie
Quoz vnꝰ errancē in se cōcludit insulaz
Ventis hic inde mobilez rapis appoximabilez
Ita ut armentary · mirant° se tam puchy
Dat alt' lacus pisces turchos omēs monoclos
Reperitur hodie in vuluuellis albanie
Ruckelam in confinibz tetigel est fons modice
Qui nō marinis moibz die bis vnda fluctibz
Sz vndis crebro deficit - vndis vicissim sufficit
In mona northunallie · que anglesey ē hodie
Est lapis sicut didici aliquos humano femori
Qui quātolibz spacio · asportet° ab aliq̄
Nocte p se reuertit° · hoc cepit ut legitur
Hugo comes salopie henrici pmi tpr
Probandi cū lapidez ligauit ad cōsimilez
Magnis cathenis ferreis · et piecit ī fluctibz
Qui tm̄ sub diluculo · usus ē loco pprio pstino
Hūc semel qdez rustic° · ligauit suis clunibz
Statim femur cū putruit lapis ad locū rediit
Si opus fiat veneris iux parietū lapidis
Lapis sudorez faciet · et plus nō pueniet

Est rupis audienciū sic dcīs p q̃riuz
Ubi si sonū feceris cornu vl exclamaueris
Hac pte nō pcipit⁹ son⁹ qui illic edit⁹
Est alia et īsula huic loco cōtigua
Qz heremitas ɔtinet quoꝝ si glo~ desidet
Statim mures se cōgregāt escquas coꝝ deuorāt
Nec cessat hec molestia donec cesset discordia
Sicut h et hibnia gens excitat melācomca
Sic scā hui⁹ clīmatis ꝑposita st vindictis
In hac qoꝝ puñca hibnia et scocia
Campane sut et baculi ornatu sb multiplici
Tam digne paul dubio in clero et ī populo
Qz vereant⁹ hodie piurium comitte
Tam sup hoꝝ altaꝝ qz sup euuāgeliuz
Ad dalyngmebz fōs orit⁹ fōs sci vulgo dr
Qui tamen bullis scaturit qd mox infecta reddat
Tam magnū fumē procreat ut cerebre suffiant
Egri q dant eo gramina repotāt medicamina
Rubeo guttatos lapides ī latebris repies
In signū sacri sanguinis quē beneficio vginis
Sutur tranquillatū fideāt qui scellus hoc ppetuerat
Ac nati et nepotuli latrāt ut canū catuli
Donec scē suffragiuz poscāt ad hūc sanaculū
Vl ad urbez salopie ubi quiescit hodie

De britania maiori que dicitur anglia

Post insulas occeani restat britaniam de scribere. Cui terre gratia hec presens lugubrata est historia. Ubi dicetur

Primo de varia insule nuncupacione
Secundo de situ eius et dimensione
Tercio de eius prerogatiuis attollendis
Quarto de mirabilibus in ea stupendis
Quinto de partibus eius principalibus
Sexto de insulis collateralibus
Septimo de plateis regalibus
Octauo de famosis fluminibus
Nono de antiquis urbibus
Decimo de prouinciis et comitatibus
Undecimo de legibus legumque vocabulis
Duodecimo de regis regnorumque limitibus
Tredecimo de episcopatibus et sedibus
Quartodecimo quot quando et quibus inhitata sit gentibus
Quintodecimo de incolarum linguis et moribus

De varia insule nuncupacione

Primitus hec insula vocabatur albion ab albis rupibus circa litora maris a longe apparentibus. Tandem a bruto eam acquirente dicta est britannia. Deinde a saxonibus vocata est anglia. Siue ab angela regina clarissimi ducis saxonum filia. Que post multa tempora eam possedit. Siue ut vult ysidorus eth. 14. Anglia dicitur ab angulo orbis

Vel sm bedam lib° i. Beatus gregori⁹ videns angloꝝ pueros rome venales. Alludens pate vocabulo. ait. Angli quia vultu nitent ut angeli. Nam terre nobilitas i vultibꝫ pueroꝝ reducebat alfridus. Anglia britania alt̃ orbis appellat᷑. Quia olim karolus magnus p omniũ bonoꝝ copia cameram suaꝫ vocauit. Solinus ora galica litoris finis foret orbis nisi britania insula nomen pene alteri⁹ orbis mereret᷑. Et dicta est insula eo q in salo posita sit crebris qꝫ vndaꝝ ictibꝫ adũsarioꝝ qꝫ iau̾sibꝫ artudat᷑ De situ ei⁹ et dimensione plo lib° i c 77

Hec britania clara grec̃ nr̃is. Que meni ment̃ g̃maie gallie yspanie adũsa. Int̃ septẽtrionez et occidentez iacet intiecto mari. Hec ẽ. a gesoriaco armoricoꝝ gent̃ litore pxima traiecto miliarioꝝ beda lib° i. Et q pre sb ipso septẽtrionali mũdi ĩticẽ iacet lucidas estate noctes hẽt. Ita ut sepe medio noctis tp̃r inq̃onez veniat ĩtuẽtibꝫ vtrũ crepusculuꝫ adhuc p maneat vespti nũ. an iam aduenerit matutinũ. Vt pote noturno sole nõ longe sub t̃ris. ad orietez p plagas boreales redeũte. Vñ fit ut pl̃ rime longitudinis hẽat dies inst ĩ estate sicut e͡q longas noctes in yeme. i. borarũ

decem octo. Et iterum in yeme noctes sit hor
arum decem et octo et dies sex. Cum tamen in armenia
macedonia ytalia. ceterisque eiusdem linee re
gionibus longissimus dies sive nox sint so
lum modo xv horarum equinoctialium. Brevissima
vero dies sive nox dum taxat novem horas
compleat. plinius. In meroe insula que caput
est ethiopum sic fit. Ut longissimus dies fit duo
decim horarum equinoctialium. Alexandrie egipti
xiiii horarum est. In ytalia xv. In britania xvii.
apud insulam tile senis mensibus estivalibus dies
fertur continuus. Et iterum senis mensibus brumalibus
nox continua. ysidorus lib° 14. Britania in oc
ceano qui ex orbem posita. adversa galliis ad prospec
tum yspanie sita est. giraldus. oblonga est et
amplior in medio quam in extremis. orosius. Bri
tannia per longum extenditur ab austro in boream
ab euro habet gallias. ab austro yspanias. ab aquilone
northwegiam. ab occasu hiberniam. Cuius proximum
litus transmeantibus civitas apparet que dicitur rutupi
portus. beda lib° i. que a gente anglorum nunc corrup
te vocatur reptacestir. solinus. Britania octingen
ta milia passuum in longum detinet. Si quis eam
a cothonesio litore usque in calidoniam angulum
meatur. alfridus. hoc est a loco qui penwithstrete
dicitur xv leucas ultra michaelstowe in cornubia usque
ad cathanesse que est in scotiam. In latitudine autem

hec plus q̄ ducenta mil' passuū. Amenema s.
que in extremo vualie usqz ad gmemucaz. in
northfolchia. beda. exceptis dūtaxat plixioibz
diu'sorum pmūctorioz tractibz quibz efficit'. cui'
circuitus eius quadragies octies septuagita mil'
passuuz compleat. de prerogatiuis insule attollendis
giraldus in cosmog'

Uti gallia britanniaz. sic britannia ybniā vincit
serenitate sz nō salubritate. beda lib° i°. Quia
hec insula optima est frugibz et arboribz alē
dis qz apta pecorībz ac iumētis. Vineas etiā
quibzdam in locis germinās. Sz et auiū atqz
bestiaz diu'sis generis terra mari qz ferax. Fluuis
piscosis atqz fontibz p̄clara efficit. potissime ha
būdat et anguila. guillius de pon lib° 3° Ita ut
rustica piect' retis piscibz oues pascāt. beda li° i°.
Capiūtur ibi sepissime delphini et vituli mari
ni nec nō et ballene. Exceptis variorum cochi
lioz generibz. In quibz sūt et musculi. Inclusaz
continētes sepe margaritaz. om̄s quid' coloris
i. rubicundi purpurei. iacentini passim et maxime
candidi. Sūt et habundantes coclee quibz tinc
tura coccinei color' efficit'. Cui' rubor pulcerrim'
nullo vnquā sol' ardore. nulla valet pluuiaz in
iuria pallescere. Sz quo vetustior eo solet esse
venustior. Hec et fontes saluaz. Hec et fōtes
calidos. Et ex eis fluuios balneoz calidorum

Omni etati et sexui p distincta loca atque acomo
dans. Aqua enim secundum basilium fundam qualitatem
recipit cum p terra quedam metalla transcurrit. Hec enim
insula venis metallorum eris ferri plumbi stagni et ar
genti est fecunda plinius libro 16 c. 6. In qua etiam i
sula de sub cortice soli inventum est genus terre quam
marlam vocant. In qua tantum quod delicatate se pin
guedine nucleo spissior. Tamen si spargitur vbertas
in agris reperitur. Est et ibi aliud genus albe crete
Que respersa fecundat agros usque ad lxxx annum
Solinus Gignit etiam hec insula lapidem gaga
tem Cuius colorem si requiras nigro gemmeus si
naturam aqua ardet oleo extinguitur. Si potestatem
attritu calefactus amplicata alias applicata detinet.
Si beneficium ydropicas eam potantibus confert beda
Incensus ab igne serpentes fugat. Calefactus appli
cata detinet ut glutinem ysidorus libro iii Ibi oues
lanigere ferarum et ericeorum multitudo. Et pauca lupi
idio quod oues ibi tutius sine custodia in caulis reli
quentur. In ea quoque sunt urbes multe speciose et
opulente. Flumina magna et piscosa nemora pe
cu(?)lia et et speciossa. Gleba terre mineris et salinis
copiossa. In ea quippe sunt lapidicine marmoris
varii sarii rufi et albi mollis et solidi calias quod
candidi Est etiam ibi argilla alba et rubea ad
opponendum vasa fictilia. Et tegulis tingue(n)dis ue
lud altera samia multum acomoda Denique lana

cuius zelet flandria. Coria et pelles normania
ferrum et plumbum basconia. Carnes et sales hib
nia / Terra eius nivea universa sociat europa alfrid'
Ceterum britannia omni materia affluit. Que pro am
biciosa seu usu necessaria est / ferrams et salmis
numquam deficiat / Unde et quidem metricus in laude
eius sic perscripsit henricus

Anglia terra ferax. et fertilis angulus orbis
Anglia plena iocis. gens libera digna iocari
Libera gens cui libera mens. et libera lingua
Sed lingua melior. liberior que manus
Anglia terra decus: et flos est finitimarum
Est contenta sui. fertilitate boni
Externas gentes. consumptis rebus egentes
Quando fames ledit. recreat et reficit
Comoda terre satis. mirande fertilitatis
Prosperitate viget. cum bona pacis habet
Anglorum portus. occasus novit et ortus
Anglia classis habet. per loca multa iuvet.
Et ab et census. magis hic magis omnis habetur

Item alfridus sic

Nam de morte viri. sumit tibi magnifica
Illa quidem longe celebris splendore beata
Glebis lacte favis super eminet insula cunctis
Insula predives. que toto non eget orbe
Et cui totus. indiget orbis opes. ope
Insula predives cui miretur et optet

Delicias salamon . optauianus opes
Vestes londonie . capitalis vuiconia bacho
Exfordia grege vuyncestria fruge redundans
Bacha lacu saresbula feris cantuaria pisce
Eboracus silvis excestria clara metallis
Northwicum dacis ybernis cestria gallis
Wyncestra norwagenis dyvelinia propiquas
Insula prodiues et c.

De mirabilibus in ea stupendis

Sunt in britannia fontes calidi opere solius tacio scitu aparatu ad usus mortalium. Quibus fontibus presul est numen minerue. In cuius ede perpetui ignes nunquam calescunt in fauillas. Sed ubi ignis calet vertitur in globos saxeos. Alfridus. Cum britania insule contineat plura mirabilia. Quatuor tamen precetens habet miranda. Primum est quod apud pectum ventus egreditur de cavernis terre tam valide. Quod vestes iniectas eiciat. Secundum est apud stanhenges iuxta saresberiam lapides mire magnitudinis in modum portarum eleuantur. Ita ut porte portis superposite videantur. Nec tamen liquide perpenditur qualiter aut quare ibi sint constructe. Tercium est cherdhole ubi cum cabitas est subterra. quam multi sepe sunt ingressi et terre spacia et flumina videntes. nusquam ad finem venire potuerunt. Quartum est quod pluuia videtur de montibus eleuari. et circa per campos diffundi. Est etiam in ea stagnum sexaginta insulas habitabiles continens. Quarum . lx . quelibet rupibus ambitur

In quaz quelibz aquila nidificat. Et lx flumīa
fluut in illud. Quoz nullū pgredit⁹ pt̄ vnuz
ad mare. Est ibi stagnū muro lapideo et late
ricio artifidatū. In quo frequēter lauant⁹ hōīes ꝛ
quibz fit lauacrū vniauqꝫ. sicut voluīt frigidū
ul' calidūz. Et sūt in eo fontes longe a mari. Quoz
aque p totā ebdomadaz salee sūt. vsqꝫ ad horam
nonam sabati. Et tūc dulces usqꝫ in diem lune
A quibz de quoqt⁹ sal candidū et sbtile. Est etiā
in ea stagnū cui' aq̄ tantā hʒ efficaciaz vt si tot⁹
exercit⁹ parte astaret uix̄ et faciez diugeret vsus
vndam vnda illos attrahēt. violent' vestibz humēc̄
madefactos. sitis et eq trahentur⁹. Si aūt facies hoīs
fuīt aduse nō nocebit vnda. Est etiaz fons in
quo nec aq̄ fluit riuulus. et tn̄ ī eo capiunt⁹
quatuor gnā pisciuz. Et hʒ fons tm̄ viginti pe
des ī longitudine et vigiti in lactitudie. Nec tn̄
est pfundus. sʒ usqꝫ ad genua ripas altas ha
bens ex omī pte. In regione vuenta ē foucha
a qua ventus flat ītesāt. Ita ut nemo poīt
sbsistē cōm eam. Est etiaz in ea stagnū qd faciat
lignū īmpositū durescere in lapidem. si p āmuz
in ea manserit vn formāt⁹ lingua in cotes
Est in cacumine cuidem mōtis sepulcrū. Cui
culibz accedens et se diuiciēs ī venit mēsure
sue qntitatez. Et si pelegri⁹ ul' lassus aliquis ī
flexerit genua ad illud nullū illico faciet tediū

Giraldus in topographia. Fuit monasterium Winburnense quod est prope Walchoniam est nemus fructuosum. Cuius ligna si aquam vel terram diu tangant per annum ac ciderint in lapidem convertentur. Giraldus in itinerario. Sub civitate Cestrie currit flumen Dee. Quod hodie determinat Angliam a Wallia. Quod singulis mensibus ut asserunt incole vada sua solet mutare. Et utrius finium in anglie seu cambrie alveo relicto magis inclinaverit gentem illam eo anno succubituram et alteram prevalituram habent pro nostro. Iste fluvius Dee de lacu cui nomen Pimblemere originem ducit. Et cum flumen salmonibus habundet. Nusquam tamen in lacu salmo reperitur. Willelmus de regibus libro 2. Considerandum est quantus divine pietatis fulgor. Ab initio suscepte fidei populum anglorum illustravit. Quod nusquam gentium in una provincia reperiuntur tot sanctorum post mortem illibata finalis incorruptionis simulacra prestolancia. Sicut patet in sanctis Etheldreda Edmundo rege Elphego Cuthberto quod ideo fieri credo quia gens vel natio extra orbem pene posita. Ut consideracione tale incorruptibile fidencius ad spem resurrectionis invitetur. De partibus insule principalibus.

Cepit britannia insula. Post Bruti primi tempora Tres habere partes principales scilicet loegriam cambriam et albaniam. Que nunc scocia dicitur. Loegria a Locrino Bruti filio primo genito denominata. Hodie mutato vocabulo anglia dicitur. Cuius limites primo fuerunt fretum gallicanum ad ortum et austrum

beda libro i. c. ij. Est ad aqlonē duo maris
brachia ab intrinsecus ītrā longo spacio terrā
penetrācia. Quarum ad se inuicē nō ptingant. Quorum
oriētalis sinus incipit duobz ferme miliaribz a mōte
abburtarnig. Ad occidētem urbis peniulteā. Et
fluit in illud flumē albede. Occidentalis uō sinus
ht ad dexterā sui urbē munitissimā acleluid.
Qz lingua eorū sonat petrā cluet. Et ponitur
iuxta flumē nōis sui cluit. Et fluit illud flumen
selbat. Voluit tn̄ quidē loegriam apud flumen
ii ulterius ulius borrā debere extendi. Secūda
ps britanie albania siue scocia. Ab albanico bruti
filio sic de noīata. Extendit se a duobz marinis
brachiis p̄dc̄is. usqz ad mare noeglunegie ubz
aqlonē. ps aūt australia albanie q̄ ē a flu
uio thudy. usqz ad mare scoticū. a pictis qndā
in habitatā p tinuit aliqn ad regnū ad regnū
northumbrorū ber maior. A p̄mo videlz regnum
anglorū tp̄e. usqz dū rex scotorū c kinadius
alpini filius pictos deleret. Et sic ptem aliā
regno scocie sociaret. Tercia ps britanie dicit^r
Wallia. Que et cābria. a cambro bruti filio sic
dc̄a. Quā ex pte orientali flumē sabrine undā
seq̄stabat. a loegria. Hodie tn̄ flumē dee
apud cestriā ī borea. Et flumē vaga apud castr̄
strugalense in austro uualiaz ab anglia secernūt
Insup rex offa. Ad ppetuaz regnorū anglie

Cambria Galles

et Wallie distinctionem habendam fecit fossam prolongam. Que ab austro iuxta bristolliam sub montibus Wallie vigens se extendit in boream. Flumen quoque Sabrine et Dee in eam pene primordiis transcendit. Et sic usque ad hostium fluminis Dee ultra castrum cestrie iuxta castrum deflint. Inter collem carbonum et montem dee dalyngwerk in mare se protendit. Huius fosse famosissime sunt adhuc vestigia. Quam cum armis pregredi tempore sancti edwardi regis cuiuscumque cambrigenis penale fuit. Paciente hoc comite Haraldo sicut inferius dicetur. Sed hodie hinc inde ultra antiquam fossam illam potissime in provinciis cestrie salopie herefordie. Wallia cum anglicis passim sunt permixti.

De insulis adiacentibus

Preter insulas orcadas quas claudius cesar ad britanniam primum fecerat. Habet britannia tres insulas sibi propinquas quarum tribus britannie partibus quasi parallelis correspondentes. Nam loegrie ad austrum adiacet insula vecta Wallie. Ad boream insula monia que anglesia dicitur. Scocie ad occasum insula gubonia que menauia siue man dicitur. Et omnes pene sunt eiusdem quantitatis. De quibus hic per ordinem. Beda libro i. c. iii. Insula vecta quam vespasianus a claudio missus subiugauit. Protenditur ab ortu in occasum triginta miliaria. Ab austro in boream duodecim miliaria. Et distat a meridiano britannie littore sex milibus in orientali sui parte. Et tribus milibus in occidentali. Beda libro quarto c. xiiii.

Huius insule mansura secundum extimacionem anglorum est mille ducentorum miliariorum. Item que sita est quasi medium australium saxonum et sebuscorum interposito pelago lattitudinis trium miliariorum quod vocatur solvente In quo bini estus occeani cotidie expugnantes sibi occurrunt. Ultra ipsarum fluvius homelia quem prope terras iuterarum que ad regiones gelvisorum pertinent preterlabens pelagus intrat gir. in itinere lib. 2. Insula mona que et anglesya. Huius maris brachio qui duobus miliaribus separatur a norchwallia. Et continet trecentas sexaginta tres villas. pro quibus tamen tamcredis computatur qui triginta miliaria habens in longum et duodecim in latum. Et dicitur tamcredus composito nomine tam britanica quam hibernica lingua. Tantum terre potio quinta centum villas continere solet. In huius insule laudem proverbialiter solet dici. Cambrice mona mam kymry. quod latine sonat mater cambrie. Nam aliis terris victum deficientibus hec gleba prepolet. Adeo ut hec in annona montes snaudonie in pastura totius cambrie populo et armentis videantur sufficere. Unde et illud virgilii aptari sibi possit. Et quantum longis carpunt armenta diebus. exigua tamen gelidus ros nocte reponit. In marino brachio quod hanc insulam a northwallia secernit. est vorago naues attrahens et absorbens instar scille et caribdis nisi pleno mari superveniunt tunc navigetur. De mirabilibus huius insule vide supra titulo wallia giraldus in itinere.

Insula ta que eubonia sive menavia dicitur inter ybniorum ulconiam et scoticas gawodias quasi in umbilico maris media iacet. beda lib. 2. c. 9.

Hec insula duas continet partes quasi insulas. Quarum prior ad austrum et situ amplior et ubertate felicior. Non gentarum sexcentarum miliarum est iuxta anglorum extimacionem. Beda tricentarum et ultra spacium tenet. giraldus in copo De qua quondam insula an regioni ybernie scilicet an anglie applicari deberet exorta contencione. Quia venenosos vermes advectas admisit eam britanie applicandam censuit. P. In illa insula vigent sortilegia supersticiones atque prestigia Nam mulieres ibidem navigantibus ventum vendunt quasi subtribus fili nodis inclusum Ita ut sicut plus de vento habere volunt plures nodos evolvant. Ibi frequenter ab indigenis videntur eorum de die hospites prius mortui decapitati sive integri iuxta modum sue mortis. Et autem alienigene et advena hoc videre possit ponunt pedes super pedes incolarum Et hic sic videre poterunt quod incole vident beda lib. 2. Hec insula fuit ab initio a scotorum gente inhabitata. P.

Tenedos insula iuxta canticum Amorte serpentum sic dicta. Quos dum ipsa nesciat eius tamen gleba terra aliunde asportata angues interimit. Gleba plurimum ferax uberem credit consisse benediccionem ab adventu beati augustini predicatoris ibidem per applicantis de placeis regni gauli c. 24

Cronica ventum vendere

Cronica mirum

statuit molunia

Statuit molunia⁹ rex britonū xxiij b3
p̄m⁹ eoꝝ legifer. Ut strata colomū tē
pla deoꝝ vieq3 ad ciuitates ducentes ī muni
tate ꝯfugij gauderent. Ita ut melius nullus
reus ad aliq̄ istoꝝ triū ꝯfugiens p̄ tuicōne
ab aliquo īuaderet⁹. Uerū q3 procedente t̄p̄re
de vijs cū esset c̄tis limitibꝫ distincte. Certa
esset discensio. Bellin⁹ rex filius mollumanj
p̄dc̄i ad subducendū omē ambiguū quatuor
regales vias om̄i p̄uilegio munitas p̄ īsulā
istā fecit. Quaꝝ viaꝝ p̄ma et maxia fossa
dr̄. Ab austro ī boreā extensa. Que īapit
ab angulo cornubie apud totonesse. Et finit⁹
ī fine scocie apud cathanesse. Uerius tn̄
s̄m alios īapit ī cornubia tendens q3 p̄ denōia
somsete iux̄ theobysbuiy sup̄ gotesbuold iux̄
conētre usq3 levcestr̄ procedit. Inde q3 p̄ vasta
plana ulius ultm̄ū pgrediēs et p̄ lincolniā. usq3
berbuicū. Tandem t̄miāt⁹ ī fine scocie apud
katenesse. Secūda via p̄ncipalis dicit⁹ Wach
lingstrete tendens p̄ trāsūersū, p̄orie viē. Ab euro
austro ī zephirū septētrionalē ꝯnapit ēim a do
nagā trāsiens p̄ mediū cancie vlē̄ thamisiaꝝ
iux̄ londoniā. Ad occidentē Westm̄ī Indeq3 p̄
cedit iux̄ s̄cm albanū. Ad occidentē p̄ dunstapulā
p̄ stredford p̄ concestr̄ Wedunaꝝ ad austrū lille
bonū p̄ aderistone. Usq3 ad mōtē Gilba qui modo

Wrekene dicit'. Deinde transcendit sabrinam iuxta
Workcestere . iux salopie tedit ad stratom. Et inde
p medium wallie usque ad gardicam in mari hibnico
t'miat'. Tercia via dr Ermyngestrete tendes a
zephiro in eurum et incipit a menenia in Westfallia
procedens usque ad portum hamonis que mo dr Southhm
ptonu. Quarta uia dr Rykenildestrete . tendes
ab affrico in boream vulturnalem . Et incipit a menevia
p dicta tenditque p herford p Wygorniam p Wyuam
p myngyncham . lichefeld . derby . chest'feld . eboracum
usque ad ostium fl tyne flumis que nunc Tynemuth dr.
Tria p britanniam fluunt famosa flumina p que ex
universis pene nacoibz transmarina p totam insulam
navigio ferunt' comercia . Et p ceter' tria famosa p
cellunt fluenta . videlz thamisia . sabrina . et humbra
Quorum alueus p ampla hostia oceani marinum fleuma
influens et refluens . Tres insule principales puin
cias qui tria regna distinguunt . i . loegriam cambriam
et northumbriam . Thamisia vr componi a noibz
duorum flmiu Que sunt thama et ysa . thama aliter
iux dorcestriam cadit in ysam . Unde tot' fluu' a suo
exortu usque ad mare orientale dr thamisia Will' de
pon lib° . Thamisia cit' london lxxx miliar' naliter [?]
iux theobisbury fonticulo fusus fluit . P oxoniam per
que london apud sandwicum portum labit' i mare ori
entale nom qz suu retinet ult' london p xl miliar'
fuit quondam t'min' cancior' et estsaxonum . Westsaxonum

2 m̃c̃o̅z ¶ Sabrina fluu⁹ britãnie dr̃ habren. Ab habren filia estraldis. Quã gueldolena regina sb̃ mĩsit in ea. Et p corrupcione lingue latĩe dr̃ mo sabrina ¶ Orit⁹ quoq̧ ĩ medio wallie. Trãsit q̧ p̃mo u̇sus orietẽ usq̧ salopiã Inde u̇git ad austr̃ usq̧ brugges wygorn̄ glouin̄ et apud bristolliã labit⁹ in mare occidentale. Fuit q̧ aliqñ t̃mĩ⁹ cambrie et loegrie Wyll⁹ de pon li° c° ¶ Sabina ẽ aluene gurgite rapax arte piscosus. In q̄ furor vuoraginis seu potiu⁹ voraginis ab ymo u̇gens arenas cõglobat uictiuculũ ripas q̧ suas frequt̃ trãscendit ¶ Humbra quoq̧ ab hũbro rege humoz in ea submẽso nom̄ sortita ẽ. Ab australi pte ebora censiũ arrualit̃ decurrens Inde puĩciã lindeseren sem minat. Hanc aũt urbẽ q̄ olim ad maos spec tabat Arelĩq̄ plaga northumbrina distermĩat Hanc aũt umbrã multũ ad auget flumen treente ĩ ea cadens de antiquis urbibz beda lib° p̃mo c° p̃mo

Regio britãnie qñdam erat ciuitatibz nobilis simis xxviii ĩsignita p̃t castella ĩnumerabilia Que et ipa muris turribz port⁹ ac seris erant ĩstructa firmissimis Alfridus Ciuitatũ noĩa h̃ erãt kaerlud .i. londonia. caerbranc .i. eboracũ. caerkent .i. cantuaria. caergaurangon .i. wygorn̄. Caerlirion .i. leycest⁹ Caerelaz .i. glocest⁹. caercolden .i. colcest⁹. Caerruey .i. chichest⁹ q̄ olim apud saxones vocabat⁹ cisampcest⁹. Caertiri .i. cicetest⁹. Caerguent .i. wyngtonũ

Caergueint .i. cauteburgge. Caerlil .i. lugubalia. Caerperis .i. porcestre. Caerdorem .i. dorcestre. Caerludcoit .i. lincolne . siue lindecolnum. Caermerthyn .i. urbs merlini. Caersegent .i. silecestre que sup themesim non longe a radingo ponitur. Carlion siue caerlegion .i. urbs legionum que post legicester dicebatur et modo cestra dicitur. Caerbadon .i. bathonia que aliquando urbs achamani. Carpaladem .i. septonia que hodie vocatur castelbury.

Sunt et aliaz urbium noia in cronicis reperta ad intelligendum obscuriora de quibus omnibus hic per ordinem aliqua sunt dicenda. Wyll. de pon. lib. i.

Londonia est ciuitas sup thamisiam flumen posita. Optima ciuium diuersis negociatorum commerciis unde fit et quod ubique in anglia sit uitualium carestia. Ibi minus vendatur aut forsan vendenarium . compendio aut emencium dispendio. Gaufridus. hanc urbem brutus primus rex britonum construxit primaz britannie urbem in memoriam troye amisse. Vocans eam trenouantum .i. troyam nouam. Tandem rex lud vocauit eam a nomine suo caerlud. Quam ob causam indignati sunt britones sicut refert gildas. Demum angli vocauerunt eam londene. Post modum normanni vocauerunt eam landres. Que latine dicitur londonia.

Canturia caput cancie. Construxit rex ruthudibras filius regis leyll uiri. Quam vocauit kaerkent. Que post modum ab anglis dicta est dorobernia que alia est a dorouernia. Sunt quoque licet mar

gallicani situata / Et distante ab ista xij. miliar[iis]
anglicanis. Tandem dorobnica dicta est cantuaria
Uvinconiam urbem destruxit rex rudhudibras
predictus / Quam vocavit catergnent / Que postmodum
ab anglis dicta est venta sive Wyncestria / A quodam
Wyncestra Wyne anglo ibidem pontificante cui tota
Uuestsaxonica plaga subiecta fuerat. Unde quidam rex
rex fecit urbem paladour i. septoniam sive scaftesburg
provincie dorsetensis in collis vertice situatam / Ubi tardum
britones aquilam quondam vaticinia edidisse. Bathoniam
urbem sive padonam construxit rex britonum ut bladud
nigromanticus filius leyll quam ex nomine suo vocavit
Caerbadonum / Que post ab anglis vocata est
achamannum / Et tandem dicta est bathonia. Willelmus
de pon[tificum] libro 2. In hac urbe calidarum balnearum latex
emergens actorem Julium cesarem creditur fuisse / Sed
gaufridus monemutensis in suo britanico libro asserit
regem bladud nigromanticum huius rei fuisse actorem
aut artificem forsitan. Willelmus malmesbur' quia britanicum
librum numquam inspexerat / Ista ex aliorum relatu aut ex
propria coniectura sic et quedam alia minus scripsit ex quibus
Unde videtur magis verisimile quod licet rex baldud hanc
urbem construxit / Non tamen per hoc ipse aut Julius cesar
hec calida balnea construxit. Immo quod aqua originaliter
transiens per venas sulphureas quibus naturaliter calefacta
ebulliat in urbe illa fervidas scaturigines per loca
varia ubi scabredine et putredines sepe purgantur.

Gloncestria sive glovnia seu claudiocestria
Construxit claudius cesar in nupciis filie sue
Quam copulavit regi britonum arviraco. Hec urbs
dicta est prius a britonibus caerclau. a claudio. Sed postea dicta
est glancestria. a gloria duce regionis illius. Et
ponitur super sabrinum mare confinio loegrie et cambrie
Salopia urbs est in confinibus cambrie et an
glie super sabrinum in vertice collis posita. Que anglice
vocatur schroblesbur a dumis et frutecibus in illo
colle aliquando crescentibus sic dicta. Britannice vero
vocabatur pengwern quod sonat caput alnetis. Et
fuit aliquando caput powyse terre. Que se extendit
per transversum medie wallie usque ad mare ybernicum
Notinghamia ponitur super flumen trente. Sed olim
vocabatur snoth snotyngham quod sonat mansio speluncarum
. Quas dani ut fuerunt ibidem perhendinantes
excavarunt de saxo Lyncolnia caput est provincie
lyndeseye. Primo vocabatur caerludcoyt. Deinde lon
decolinum. A quo constructa fuerat nemini habetur nisi forsan
rex lud eam fundavit. Et etiam nominis interpretacio videtur
sonare. Nam britannice caer sonat civitatem coit silvam
Inde videtur dicta caerludcoit quasi urbs nemorosa
lud vel urbs nemoris lud. Leycestriam construxit
rex britonum xus. bar filius bladud qui in mediterraneo lo
cavit ampliorem forsan et sic forsan via regale Willelmus de pon libro 3o
Eboracum urbs est ampla ex utraque parte amplius omnis
constructa ratione elegancie preferens iudicium

quousqz rex anglie cōqstor buyll's illaz cū adiacēte
regionē i cendio deformarz. Ita ut si mō eaz vi
deret peregrinus ingemiscat. Si uetus incola non
agnosceret. Ganfridus. Hanc urbem cōstruxit
eboracus rex britonū quīs vocans eaz ex noīe
suo caerbranc. Fecit quoqz idez rex alias duas
urbes insignes. Unā i albania que dr̄ edemburgh
Aliaz ulius albaniaz in finibz loegrie q̄ dr̄ alclut
Est aūt edemburgh urbs i pictoꝝ t̄ra int̄
flumē thuydy et mare scoticū posita. Que q̄dā
vocabat castrū puellaz. Post ea tū dicta ē edymburgh
Ab edan rege pictoꝝ q ibidez regnāuit tpr̄ egfridi
regis northumbrorum. Alclud urbs q̄ndaz insignis
nūc aūt angligenis exceptis paucis hystoriis
pene est incognita. Nam sub tēpore britonū pictoꝝ
et angloꝝ usqz aduētuz datoꝝ. Urbis erat cele
bris et famosa. Tandez anno gr̄e dccc. lxx
vastantibz danis ptes northumbranas destructa
est. Et illa ciuitas ita ut hodie muroꝝ reliquie vix
pateant. Quo aūt i loco britanie illa fuerit cōstr
ucta varii sūt actores. Nam beda lib. p. capitulo xii
dic illaz ēē cōstructaz ad occidentalez sinū illius
marini brachii qd olim sepabat pictos a britonis
i loco videlz ubi vallis seu murus ille famosus
ad occidentez t̄minat. et qz sonat alclud brita
nice idez qd petraclud. Id ēo sm̄ quosdaz posit
illa urbe iux flumē noīs illius qd dicit clud

Videtur tamen hodie quod fluuius ille olim dictus cluid.
Vocatur modo sulwach qui fluit in illud marinum
brachium predictum quod ab occidente distinguit hodie sco-
tos ab anglis. Habet que urbs alcluid longe
a se nemus calaterum. Sicut patet in vita bri-
tannica regis eliduri. Quod quidem nemus vocatur
hodie ingleswode quod sonat silua anglorum. Nemus
quidem plurimum incipiens ad occidentem ab urbe lug-
uballie quod est Caerlull. Et se extendit in mensuram
usus orientem. Habens ab austro murum illum fam-
osum romani operis quod thurwalle dicitur. Ab aquilone non
marinum brachium predictum. et sic videtur quod urbs illa alcluid
posita fuerat in borealibus finibus anglorum non longe ab
urbe luguballie. Unde decepti sunt multi putantes
alcluid cum appareat hodie esse urbem luguballie. Sed
ex dictis bede videtur urbs que quondam alcluid hodie
sit illa que vulgo vocatur anglice burghbisandes
Quod sonat latine burgum super zabulum. Ubi et iacet
rex eduuardus primus post conquestum in obsidendo scotos
obiit. Distat quam urbs illa a luguballia quod est kerlull
ad occidentem. v. miliaria. Volunt tamen non nulli hy-
storici quod urbs alcluid sit illa que modo vocatur
aldeburgh. Quod sonat villam veterem. Que ponitur
inter flumen ouse non longe abouech brobrigge. Que
distat ab eboraco. xv. miliaria ad occidentem. Huius
urbis alcluid elegantia et incolatus post quam
a danis destructa fuerat iam ad vicinam urbem de-

burghbrugge fuissent translata. Et revera qui
huius sunt opinionis hec pro se assumunt. Quod
ganfridus in gestis britonum narrat de eliduro
rege britonum. Qui cum venatica solacia apud urbem
alclud prendinens repit aliquociens fratrem suum argal
lonem in vicino nemore calaterio errabundum quem
ad urbem alclud secum duxit. Constat autem quod nemus
calatermum quod anglice saltres dicitur. Attingit pene
eboracum et versus zephirum extendit usque aldeburgh
in lungum. Spacio xx. miliaria. Cuius nemoris plu
rima pars hodie succisis arbustis ad culturam redigitur
Cum ergo due urbes hee s. aldeburgh et burgum
super zabulum plus quam lx. miliaria ad invicem distent
Diiudicet lector prudens post tam verisimiles et
auctenticas hinc inde asserciones que istarum urbium
alclud debeat estimari. Nisi forte ut putant quidem
alclud sit illa que modo caerlill dicitur. Eo quod pro
natur ad occidentalem finem illius. Caerliel urbs
est in finibus anglorum borealium versus zephirum sep
temtrionalem. Que alio nomine lugubalia dicitur
Quam condidit vius rex britonum leyll. Habet quoque
urbs hec in se aliquam partem illius muri famosi
qui transcendit northumbriam. Wull. de pon. lib. 3o
In qua urbe manet ad huc ex lapidibus triclinium
cocameratum. Quod nulla unquam tempestatum contumelia
aut ignium flamma valuit labefactare. In vicina
quoque plaga apud contblond legitur ad huc in fronte

tactiny sic scriptum Mary victore quod sit he
hoc nisi forsan pos aibrozz olim huius locus incedit
Cum fuissent a mario consule talia pulsi Et proba
bilis ut quod ibi fiat mencio de mario regis brito
num filio arviragi. Qui in illis locis rodericum
regem pictorum devicerat / Sicut testatur Gaufrid
in suo britannico libro. Quae Wyllis malmesbur
nunquam videat Hagustaldensis ecclesia locus est
lxxx miliar ab eboraco ad zephirum borealem
dispersatus. Ut vult Willis li 3 de pon. Locus
ille ab olim ad epm eboracen pertinuit. Ubi quondam
fuerunt altificiosa edificia romano more celebrata
Qualia citra alpes vix uspiam uiscebantur. Et vo
catur hodie locus ille hestoldesham sive eghalisham
beda lib 3 c. primo Et est locus ille vix miliarii
longum romani operis ad boream farnen. Est autem
dicta ut puiam lindisfarorum et etiam lindisfarnen
Nam puincia lindisfarorum est idem quod lindiseia. Que
iacet ad orientem lincolensem civitatem ipsa caput est De
qua dicit beda li 4 c 11 Quod sex milsius erat ibidem
primus epus Et ecclesia lindisfarnensem sim beda li 4 c.
27 Idem est quod illa insula que dicitur halielonder
in fluvio twydi vix berwycum Et sic colligitur
ex dictis beda Quod in illo famoso brachio marino
In quod fluit amplius twydi Quod hodie ab oriente
separat anglos a scotis / Sunt tres insule s. mailros
quod modo dicitur meucros Unde supra illius cadentem

est in insula farnen ecclesia. Que ealelond. Inde ascen
dendo ponitur insula farne. Que est farnyelond. Inde
ascendendo per duo miliaria ponitur urbs regia super
ripam tuuydi fluminis. Quondam dicta bebbamburgh
castrum lignis fortissimum. Urbs legionum duplex
est. Que britannice vocatur caerlegion vel caerlion.
Una est in demecia in senthuuallia que dicitur caerusk
ubi usca flumen cadit in sabrinum mare iuxta gla
morganciam. Abelino rege britonum condam constructa
metropolis fuit demecie i. scenthuuallie. Primodum
tempore claudii cesaris dicta est urbs legionum. Quam
ad instanciam genuisse regine. Vespesiano et ar
muirago concordantibus misse fuit relique legiones rome
in hybniam. Urbs hec antiqua et autentica. Ac
per romanos muris coctilibus ecudata. Ubi multa ad
huc pristine nobilitatis appareant vestigia. Palacia
s. in mensa. Turris gigantea. Terme insignes
templorum reliquie et loca theatralia egregiis in
muris partim extantibus pene clausa. Et tam
intra quam extra murorum ambitum edificia sub terranea.
Aquarum ductus ypogeique meatus sculpas quoque
videas ibidem miro artificio consertas. Lateralibus
quibusdam augustiis spiracli viis occulte calorem
ex alantibus. In qua urbe tres olim egregie
fuerant ecclesie. Una Julii martiris. Virginum choro ve
nustata. Alia beati aaron preclaro canonicorum
ordinis nobilitata. Tercia uero metropolitana

sede totius cambrie fuit insignata. De qua p[ost]modum usque menevia sedes illa est translata. Hoc in loco amphibalus doctor albani extitit oriundus. Hic magni arturi si fas sit credere magnam curiam legati adiecre romani. Est et alia urbs legionum quidem nominis. ubi et primus concilia fuit elaborata. Sicut per capitula. Qui libri primi apices clarius patet. Urbs quidem in confinio anglie ad prospectum cambrie inter duo maria brachia. Que duo flumina dee et mersee situata que tempore britonum caput fuit et metropolis. venedocie. i. northwallie. Sicut alia urbs legionum quondam caput fuit demecie. Urbs alia iacet desolata. ista sed stat reformata. Illius conditor fuit bellinus. Istius fundator ignoratur. Nam inventa fundamenta lapidum enormium intuetur. Opus romano seu giganteo labore quam britannico sudore fundata extitisse. Hec aliquando vocata est britannice carlion latine legecestria. Nunc autem dicitur cestria vel urbs legionum. Eo quod ibidem hyemarent legiones et militares. Quas iulius cesar ad subiugandum hyberniam. Et post eam claudius cesar ad subiugandum orchades insulas inde transmiserat. Urbs itaque ista quicquid de ea Willelmus malmesber ad aliorum relatum somniaverit omni genere victualium habundat. Farris carnis piscis et potissime salmonis optimi copiosa in amoena varia recepit et refundit [illegible]

quia in suis confiniis salmones habet mineras et
metalla. In hac quoque urbe per northumbros
et danos vastatam conquassata. Sed tandem per
helfledam merciorum dominam egregie reparata. Et ad-
huc sunt vie subterranee lapideo opere mirabiliter
testudinate triclinia cum camerata. Insculpti lapides
per grandes antiquorum nomina referentes. Hic numismata
quoque Julii cesaris aliorumque illustrium inscriptione
insignita aliquando sunt effosa. Hec est urbs quam
rex northumbrorum ethelfridus everterit occidens
iuxta eam duo pene milia monachorum bangorensium
monasterii. Hec est nempe urbs ad quam venit aliquando
rex edgarus cum aliis octo subregulis. Unde quidam
urbis laudem metricus sic prorupit

Cestria de castro nomen quasi castria sumpsit
An certum cui. hanc manus ediderit
Hec lege cestria nunc est dicta. vel urbs legionum
Anglis et cambris. nunc manet urbs celebris
In muris pendent. lapides velud Herculis actus
Agget et augetur. tutior ut maneat
Parvulo saxonica. super extant addicta magnis
Concava testudo. bina latet sub humo
Mineras profert salmas. proxima tellus
Quas spargit missus gentibus occiduis
Carnibus et farre sic piscibus affluit urbs hec
Merces et dalles. advehit unda maris
Henrici quarti godestalli cesaris olim

Regis et araldi. pulinis fertur ibi
Mars et maurus. bacis veru atque laneria
Ptheus et pluto. regna tenent in ibi
Eius gens sequitur. multu mores babilonis
Que quidum plus poterit plus solet ee ferox

De puincijs et comitatibus ca^m 2 9^m

Notandum quod anglia continet. xxxij. puin cias que hodie dicuntur comitatus. Exceptis cornubia et insulis noia comitatuum sunt ista. Kent. southsex. southreyey. hamptelschire barrokschyre que sic denoiatur a quadam nuda quercu In foresta de bruyndesore. Ad quam puinciales solebant quenire in tractantibus hundis. Item wylchelschire. que que quondam dicebatur puincia seueriana. somersete. dorsete demenichira siue deuonia. Hee noue puincie australes pdte quantum flumen thamesie eas secernit a reliqua anglia Judicabantur olim illa lege que vocatur buest saxenelaga. Exselsex. middelsex. southfolk et northfolk. hertfolderd. schire. huntyndonschyre. northhamschypton. schyre. cambrig. gesch. bedefordsch. bukynghamsch. leycestr. sch. delbisch. notynghamsch. lyncolnsch. zorksch. durhamsch. northumbland. caerlielsch. cum combland. appulbyschyre. cum westmorlandia. lancastresch. que continet modicas schiras. Iste xv. puincie pdte orientales et boreales iudicabantur olim lege illa que vocabatur denelaga. sed

oxinefordsch / Chesterssch Warwykesch · glouce
tresch · Wyrcestresch · Herfordsch · Salopsch Staffordsch ·
· i · Cestresch · Iste octo schire medij tamen et
occidentales iudicabantur olim lege marcia que
Anglice merchenelaga vocabatur ¶ Est ergo sciend[um]
quod prouincia eboraca solummodo se extendit hodie · ab
arcu umbre fluminis · usque ad flumen teyxe
Et tamen sunt in ea · xxij · hundredy · i · wapentakes
hundred[us] · autem latine · Sive tantocedus Walice
Et hybernice continet · C · villas · wapentalz anglice
idem est quod arma capere · Eo quod in primo aduentu noui
domini solebant tenantes reddere arma sua pro homagio
Durchinsch se extendit a fluuio torto usque ad
flumen tyne · Northumblond ipse sumendo se
extendit a flumine tyne · usque ad flumen tuuydi quod
est principium scocie ¶ Si ergo plaga northumbrana
que fuit olim ab umbra usque ad tuuedam · ho
die pro unica dumtaxat prouincia seu comitatu sic
antiquitus computetur · Sunt sunt in anglia solummodo
xxxij · schire · Si autem plaga norcumbrana diui
datur in · vj · prouincias predictas que sunt eborakzsch · et
cumwoylzsch · durchinsch · Northumblond · merchellich
· appulbysch · lancastresch · Sunt sunt in anglia preter
cornubiam et insulas · xxxvj · Ville uero · 52080 ·
ecclesie parochiales · 45002 · Feuda militum · 60014 ·
De quibus religiosi habent · 28014 · feuda · Sed hodie
nemoribus succisis noualibus et pascuis multo plures

sunt hodie et ville quam tunc erant. de legibz legũ qb' luõbulis

Sancivit primum leges in britannia
Donbuallo Molinucius cuius leges Molinitiue
dicebantur usque ad tempora Willelmi conquestoris
satis celebres. Inter que statuit ut civitates et
templa deorum vieque ad illa ducentes hac etiam
colonum immunitate confugii gauderent. Deinde
Marcia vocabatur regina Britonum uxor Guin-
telini regis a qua provincia Marciorum putatur
denominata, legem edidit discretam et iusticia
plenam que lex Marcia vocabatur. Illi duas le-
ges Gildas hystoricus transtulerat de britannico in
latinum. Et rex Aluredus post modum de latino
in saxonicam que Merchenelaga dicebatur. Ipse
quoque Aluredus legem anglice conceptam super
adiecit que Westsexenelaga vocabatur. Da-
nis in hac sua terra dominantibus tertia lex emanavit
que Danelaga dicebatur. Ex hiis tribus legibus
sanctus Edwardus certus unam legem communem edidit.
que leges sancti Edwardi usque hodie vocantur. De
quibus non nulla vocabula ad huc incepta cum
eorum exposicionibus hic inserere dignum duxi. Mundbriche
i. lexio maiestatis gallice blesmure de l'honur. Burg-
hbreche i. lesia libertatis. Ausepti i. blesmure de
court. onde dos grithbriche i. fractio pacis. Mis-
kenung i. variacio loquele in curia. Schemburug
ꝑposicio in manorij gallice displenir de marchandise

hamsokne ul' hamfare .i. insultus factus in domo
Forstallyng .i. coactio ul' obsistencia facta in strata
regia . Frichsokne .i. tuitio in iurisdictione gallice
seurte . Endefene infangthef . pelsin dem buard
.i. ista suum cape reum gallice dedenis . Legeron
attachemant de laron . Saca .i. iurisdictio gallice
court iustice forfet . onchesckinge . Sokna .i. secta
curie et inde dicitur sokne sed sokne aliquando
interpellatio maioris audiencie . Vuergeltef .i. solue
de laron eschepe . Them .i. laudare auctorem gallice
reuench galamit . Et quinque dicitur sequela natiuorum
Fichwyte .i. ferri p melle . Wardwyte .i. custodie
de garde . Blodwyte .i. amerciamentum pro effusione
sanguinis . Flichwyte .i. emenda proveniens ex
contencione . Leirwyte .i. emenda pro corrupcione natiue
Gultwyte .i. emenda transgressione . Scot .i. contributio
ad opus balliuorum domini . Hydage ul' tayllage est
tallagium de hidis terre . Danegelt .i. talagium
datum danis .i. inde de qualibet bonata terre bua
pentalz et hundredus id sunt quando per circuitus ...
villarum solebant reddere arma in aduentu domini . lestage
.i. consuetudo exacta in nundinis et mercatis . scalage
.i. exactio pstaccone in plateis tempore nundinarum .

De regnis regnorum quam limitibus

1 In concussa stetit apud britones insule monar
chia a p[o] s. a bruto usque ad iulium cesarem
. A quo iulio usque ad seuerum hec insula romanis

fuit uectigalis et subacta. Reges tamen huiusmodi ex se ipsa. Asseuero quod usque ad mauricium ultimum gratianum, deficiente britonum successione, romani in ea regnauerunt. Romani tandem propter nimias longitudines. Et propter inevitabiles aliunde occupaciones regere desistentibus. Scoti et picti britanniam omni armato milite per abductionem maximi tyranni evacuatam diucius affligunt. Quousque saxones a britonibus inuitati contra pictos regem hybnicum gurmundum cum pictis simul et ipsos britones cum caretico suo rege de loegria expulsos usque in cambriam prefugassent. Sic quod saxones victores effecti prout quisque prouincia potentior erat, Reges propriis sibi constituentes, terram angliam in vii regna diuiserunt. Que tamen postmodum successiue in unam monarchiam sub principe adelstano coierunt. Dani tamen a diebus ethbulfi ethwolfi patris aluredi usque ad tempora sancti eduardi fere per c. septuaginta circiter annos terram hanc uigint infestauerunt. Sed per xxx annos in ea continue regnauerunt. Post danos uero sanctus eduardus tamen xxiii annis et paulo plus et post eum alia harald ix mensibus regnum tenuit. Post quos normanni in ea usque hodie presederunt. Quamdiu tenebunt impossibile nouit ille qui nichil ignorat. De vii uero regnis predictis eorum quod limitibus quomodo inceperunt

q̄m tn̄ nec duraueru͂t aliqua breui' hic pstringā
Alfridus Primū regnū fuit Cancuariorꝫ
Ab australi occeano usq3 ad flumē thamisie
ptensū In quo p̄m' hengistus sb anno
dn̄i s'm dionisiū ccccmo lvo regnare cepit Et
durauit regnū illud p annos ccc lxviii Et
regnauit xvi donec Baldredo expulso sabe' rex
Westsaxonū illud regnū suo annectē Imperio
Secūdum regnū fuit Southsaxonū Hn̄s in
oriente cantiā Ab austro mare et vectā insulā
Ab occidente hamptesch Ab aquilone Southreiam
In quo p̄m' ille cū tribz filijs suis xxxmo ab aduētu
anglorꝫ anno cepit regnare Qd quidem regnū
cito post aliorꝫ uita finiuit Terciū regnū
fuit estsaxonū Hn̄s ab oriente mare Ab
occidente pagū londonū Ab austro thamisiā
Ab aquilone Southfolk Qui licet reges a p̄o
saxonū usq3 ad tp̄a Dacorꝫ p x reges fere
sb alijs regibz parebant frequēcius tm̄ et
diuicius regibz maiorꝫ sb iacebant Donec
rex Westsaxonū Egbertus regnū illud suo
annectē Imperio Quartū regnū fuit estanglorum
cōplehendens Northfolk et Southfolk Hn̄s
ad orientē et aquilonē mare Ad arcū Canta
brigge Ab occidentē fossā sci edmūdi
et hertfordschi Ad austrū estsex et durauit
h' regnū sb xii regulis donec occiso rege

edmũdo dani vtrũq3 regnũ estangl' s. et.
estsaxonũ sibi vsurparent. Quibz postmod
danis aut fugatis aut subactis. Rex edward9
senior ambo illa regna sua coniunxit Imperio
Quartũ regnũ fuit vuestsaxonũ oim regnoꝝ
durabilius. Hñs ab oriēte southsaxonũ. Ab
aqlone thamisiaz. Ab austro et occidēte occeanũ
in quo cepit regnarẽ serdicus cũ filio suo kynrico
anno dñi sm̃ dionisiuz. d.xix°. Ab aduētu an
gloꝝ. lxxi°. In qđ quidez regnũ cetera regna
trãsierũt. Sextũ regnũ fuit maioꝝ ceteris regis
mag9 spacõsuz. Cui9 limites fuerũt ad occasuz
flumen dee iux cestriaz. Et flumẽ sabrine iux
salop vsq3 bristolliaz ad ortũ vbi mare ori
entale. Ad austrũ flumẽ thamisie vsq3 ad
londoniũ. Ab aqlone flumẽ humbre descēdēdo
occidentalit' vsq3 ad flumẽ mers̃e quo vsq3 iux
cornu vuirallie descendat i mare occidētale
In hac pago p° regnuit penda filius wybbe
ãno dñi sm̃ dyonisiuz. d.c.xxvi. Ab aduētu
angloꝝ. clxxv. Stetit h regnũ sb regibus
xviij p annos circ' ccᵐᵒˢ. lxxiij. Vsq3 adultimũ
conulfuz. Cui dani expulso burdredo rege
regnũ illud tradiderũt custodiend. Deciuz
rex westsaxonũ eduardus senior expulsis
danis regnũ mercioꝝ suo anuxiut Imperio
Erat tñ hoc regnũ i sui pmordio i tres ptes

diuisiz .s. in occidētales maos ī mediterraneos
et ī oriētales mercios Septimū regnū fuit
northūbroz/ Cui limites fuerūt ab ortu z
occasu oceanus ab austro flumē hūbre descēdit
usus occidentez p fines comitatuū nothyngham
aderby usqz ad flumē mrsee. Ab aqlone mare
scoticuz qd scotus dicit' foth britānice vero
anglice scectichee. Hoc aūt regnū northūbroz
pmis diuisiz fuit in duas puīcias. Indeira
ad austrū et in bniciaz ad aqlonez. Que duo
regna flumē tyne ī tpr' diuiserat. Nam
regnū deiroz a fluuio humbre usqz ad flu
men tyne extendebat'. Regnū uō bniciorū
a fluuio tyne usqz ad mare scoticū pdēn por
rigebat'. Ubi nūc ē villa sci Johis. Q aute
austrina ps albanie que ē ī tuuedaz z mare
scoticū pdēn cōtinens galuuadiaz et lodoniaz
Tūc ptinuit ad regnū bniciorū. Etiam qm
picti ī ea morabant' sic patet p bedaz li° 3°
c. 2°. ubi dicit qd nunc uir scis cōuertit austra
les pictos z c. In hybnicia cepit pmo regnare
Ida. anno grē sm dyonisiuz. dxlvii. Indeira
uō rex ille anno grē. dxlix. hec duo regna
sb duabz regibz ut pmittit' medūz diuisa
qnqz sub vno rege. re. integrata coaluerūt
Sub anglis rebus g regibz qi. xx. p anos
ccc. xxi. De nide orbruto z Elle ix anno

regni sui p danos occasus. Northūbria vo
cauit sine rege viij annis. Ex tūc dani
regnauerūt in ea xxxvj annis usqz ad monar
chiam regis adelstani. Qui iste anno dni. d.ccc.
xxvij. sub actus danis vuallanis alscot regibz
solus et pmus monarchiam anglie tenuit. Quod
aut fluuius de misse fuerat aliquociens t'mi' et li
mites meroz et northumbroz. Patet dupliciter
pmo p significacionē vocabuli. Nam misse an
glie sonat finiens merce qz discriminabat vnū
regnū ab alio. Et in cronicis henrici et hal
fridi hr. Qr rex eduuardus senior firmauit
castrū apud mamcestre i terra northūbroz. Qz satis
constat indigenis urbem mamcestre a fluuio de
de misse vix tribz miliar distare. Cui castri
vestigia ad huc extant. De epātibz et sedibus

Sedes epoz i britānia tres fuerūt tpre
lucii regis britonū xpianorū pmi. Videlz
apud londoniū apud eboracū et ap caenist
urbem legionū i glamorgācia. Quibz tunc
subiecti fuerāt xviij epi flamines tūc vocati.
Videlicz lundoniensi metropolitano cornubia et tota
loegria usqz ad flumē humbre. Eboracensi uero tota
terra nort humbrana ab ortu humbre fluuio
cū tota albania. Urbi legionū subiacuit tota
cambria septē tūc epis. Nūc aūt quatuor et
suffraganeis insignita. Quia flumē sabrine tūc

se ẽtebat a loegria. Will' de pon lib° i° / Sed tp̃ibz
saxonũ quia ius b̃to gg° p̃uilegiuz arch̃epale
londonẽn cõcesserit / Augustin' tñ ab eo missus
sedulitate hospitis sui regis Ethelbti ciuiũq;
cantuariens caritate captus / Metropolitanã post
mortẽz gg° ad cantuar' tñstulit. Ubi usq;
hodie pmansit nisi q medio tp̃e offa rex +
m̃ciorũ cãtuariensis offensus et ĩ festus / Honorẽ
pmat' ab eis tullit et lichefeldensem ep̃m al
dulphũ annuente adriano p̃pe muneribz for
talis ĩ clima to arch̃epali palio p tp̃e suo ĩsig
niuit / Qz tandẽz sb kenulpho rege restitutuz
ẽ cantuarie. Eboracus honor ab ĩicio usq;
hodie ibidẽz durauit / Quamuis albania pro
cessu tp̃is ab eius subiectõne se subtraxit
Ab urbe aũt legionũ usq; ad meneuiã q̃ est
ad occidẽtẽz demetie s̃ hybnicũ mar̃ sita / Trã
slata est sedes metropolitana tp̃e sc̃i dauid
sub arturo rege / Cui tp̃e usq; ad saxonem
archiep̃m sederũt xxiiij archiepi / Tandẽz ĩ gruẽte
p cambriã flaua peste quã icteriaz vocãt
sampson ep̃s / Arrepto secũ palio armoricaz
britanniaz adiit ac sedi dolensi p̃sedit. A quo
tp̃e usq; ad dies henrici pmi anglie regis
sederũt apud meneuiaz que sc̃i dauid dicit'
xxi ep̃i / Uel pp̃ ignauiam ul' pp̃ pauptatẽ
palio carẽtes semp tñ usq; tũc ep̃i walli&

Amonens fuerūt ɔsecrati / Et ipse silr ab aliis
wallie epis tanq̄ a suffraganeis fuerat ɔsecrat⁹
/ Nulla penit⁹ alteri ecclie facta pfessione ul' subiec
tione / Cetera Ceteri vō succedentes epi regio
urgente mādato · Cantuar cōsecracionē recep
erūt / In cui⁹ ivestiturē et sbiectōne signū Boni
facius arepo cantuariens tpr henrici sc̄i cū
legacione fungens / In singulis ecclīis kathe
dralibz cambrie p̄m⁹ oīuz cantuarieñiū arepoz
missaz sollēpnit celebrauit Sz hodie in
tota anglia solū mō sūt duo p̄mates · Cantua
rieñ et eboreñ · Cantuarieñ xiii in anglia et
q̄tuor ī wallia epi sūt sbiecti · Eboraceñ
uō duos dū taxat hēt suffraganeos · s · car
dualeñ et dunelmeñ / De quaz oīuz successi
uis īstitucoibz hic p ordinē aliqua sūt di
cenda ubi est adūtenduz q̄d in p̄mitiua ang
loz ecclīa / Presules in locis humilibz tanq̄ cōtem
placōni et deuocioni aptis sedes suas statue
rūt · Sed tpr Wylli ɔq̄stor ex canonū decre
to edictū est · Ut epi de uyllis ad urbes trā
sierūt Unde fcm̄ est ut dorcestreñ sedes ad li
colū migraret · Lichfeldens ad cestriaz / Thed
ferdeñ ad northwicuz · Ramesburieñ ad saz
Welleñ ad bathoñ · Cridieñ et cornubiensis
ad excestriaz / selesiaī ad cicestriaz de epis auxilibz
Roffens itaqz p̄sul qui parochiaz nō hēt sed

capellan⁹ est archiepi cantuarien. Ab inicio sue
institucionis per cantuar augustinu archiepm
fcus usq ad dies nros nusq sedem mutavit
Cicestrensis uo q solis southsaxonibz et vecte i
sula psidet. Primo apud selesiese q sonat
insula vituli marini. Tpr theodori archiepi
sedez huit. Et a pmo vuylfrido usq ad
ultimu stigandu. ccc xxx vij. annis sub. xx.
epis idem durauit. Tandem stigand⁹ edicto
regis vuylli conquestoris sedē solesese transtulit
ad cicestriaz. De episcopis occidentalibz

Memorandu ē q tota insula Westsaxonia
puincia vnicu ab inicio usq ad aduentuz
theodori huit epm. Prim⁹ aut birin⁹ largi
ente rege vuest saxonu kinegilsho. Eo statuit
apud dorcestriaz villaz quidaz humilez ad au
strum oxonie inter walingford inter calopsius
duoz fluminu thamisie et thame sitaz. Birino
au defuncto. Kenvuallus rex statuit sedē
apud Wuyncomu. Sicut z pater ei⁹ aliquam
fecisse proposuerat ubi agilbtus natōe gallus
sedit. Prim⁹ toti puincie Westsaxonu. Ex quo
tpr urbes et sedes dorcestrie puenit ad pui
ciaz merciorum. Eo q urbs illa sit i thamisiaz
q fluvi⁹ distermiat mercios vuestsaxonu. Post
agilbtu de Wincomu expulsuz. Psedit Wyne
natōne. A quo putat qdaz urbaz Wyncomie

de noiatam fore wyntestria. Quasi cestria .i. urbe
wyne. Ipso tandem expulso successit lutherius
nepos Agilbti. Post quem Hedda aliquamdiu sedem
tenuit. Quo defuncto Theodorus archiepiscopus duos
presules ad provinciam Westsax ordinavit. Danie
lem apud Wentam cui subiecte fuerant duo pagi
Southreye et Southamptschir. Aldelmum quoque ad se
dem Schireburne ordinavit. Cui tunc subiacuerunt
vi pagi s. Barrocen. Wilton. Somersete. Dorsecen
Devoniens. et Cornubien. Tempore Edwardi
senioris ad has duas addite sunt alie tres
sedes edicto Formosi pape. Videlicet Wellens cui
subiacuit Somersethe. Cridiens cui subiacuit De
vonia et Cornubia apud sanctum Patrocum seu
sanctum Germanum cui subiacuit Cornubia. Nec
multo post sexta sedes posita est apud Ray
nisbury cui subiacuit pagus Wyltonum.
Postremo edicto Wylli regis conquestoris. Omnes
hee sedes excepta Wyntonia de villulis ad
urbes sunt translate. Nam Schirbournie et Raynys
bury transierunt ad Sarum cui usque hodie subiacent
Pagi Barrocen et Wylconum. Wellensis quoque sedes
transit ad Bathoniam. Cui subiacuit Somersete et
Dorsete. Cridiensis et Cornubiensis migraverunt ad
Excestriam cui subiacet Devonia et Cornubia. De orientalibus episcopis

Observatum est quod est lex. Ab inicio
usque modo paruerunt london presuli. sed provinciae

est anglorum que continet northfolk et south
folk prefuit / primo apud urbem donwich vnic
episcopus felix quidam burgundus xvij annis · post
quem thomas · v · annis · Post quem bonifacius
xvij annis / Deinde bisi per theodorum instituitur
quousque valitudo propria permitteret · prouinciam solus
rexit · Post quem duo episcopi per · c · xliiij annos usque
ad tempora Egberti regis westsax prouinciam illam
rexerunt · Vnus apud domnuich · Alius apud ·
elmham · Post dies tamen ludecani regis merciorum
mansit tantum vna sedes apud elmham / vsque
ad · v · annum willi regis conquestoris · Quando herfastus
xxiij orientalium episcopus sedem suam elmham
mensem transtulit ad norwicum / Sedem autem
eliensem que huic deinde est · rex primus henricus
primi ix regni sui anno instituit subiecta ad hoc
prouincia cantabrigge / que primum fuerat pro episcopatu
lincolniensi · In cuius recompensationem dedit henricus
rex episcopo lincolniensi regiam urbem suam de spaldyngt

De episcopis merciorum vuill'

Notandum est hic solerter quod sic merciorum imperium
pro tempore fuerat semper amplissimum / Ita et in plures
episcopatus diuisum presertim animositate regis offe
qui · xl · annis imperans / Mercios transtulit ad liche
feldam honorem cantuariensis metropolitanum annuente
ad hoc papa adriano · Eo quod cantuariensibus infestus
fuerat quos et vastauerat / Fuit prouincie merciorum

et lindisfaron̄ primus annis ᷑ amisit tempore regis vl-
pulfarij (?) Wincis c̄at ep̄c. Apud lichefeldam duma
primus celach scaidus ambo scoti. Post quos
trans[?] Fmherus quartus Jaruman̄s. quintus seda
. Sed tempore regis sechelredi huiusque wlferi seddus
mortuis substituit theodorus archiepiscopus Wynfridum dya
conum sedde. Quem cum postmodum tote auidem in
obedienciae deposuit. Eo quoque deposito substituens
sexwlfum abbatem de medhm̄ stede quod nunc debur
go dicitur. Post quartum uero sexwlfi annum or-
dinauit theodorus prouinciae merciorum quinque episcopos. s.
bosel ad wygeru, Cudwinum ad lindeseyam liche-
feldiam. sexwlfum presbiterum ad legecestre que nunc
cestria dicitur. Ethewinum ad lindeseyam apud urbem
sindeneyam. Eclam quoque monachum de monasterio hilde
Apud wuhrcebi (?) suprum ordinauit ad dorcestriam
. Aux ovnuam (?) que et dorkinga tunc dicebatur. Et
sic sedes dorcestria que tempore birinii spectabat ad
west saxones. A tempore theodori archiepiscopi pertinuit
ad prouinciam merciorum. Ipse quoque sexwlfus episcopus
cauciam per regem merciorum ethelredum vastata. Pu-
tam roffensis episcopus de caucia venientem ordinauit
primum herfordie episcopum. Sexwlfo tandem defuncto
Apud lichefeld successit hedda et wylfedus de
Apud le-
northumbria diu phigatus (?) successit.
gecestre que modo cestria dicitur. Post duos tamen
annos defuncto rege northumbrorum alfrido wylfrid⁹

ad propriam sedem hagustaldensis rediit / Et sic hedda
ambas prochias s. legrecestre et lichefeld ten
uit. Post quam albinus qui et uuor vocabatur
Post quam tres successerunt s. tota apud legrecestre
victa. Apud lichefeld tota ad huc in dorte
sedis remanente / Cuius sedem eo defuncto presules
lindeseliensis p. ccc. liiij. annos tenuerunt donec
remigius lincolniensis regis uuillelmi primi sedem transferret
ad lincolniam / Et tempore regis edgari leofuuin
presul coniunxit ambas prochias legrecestre s. et
lindefarrorum quo ad tempus uiuet De episcopis nor

thumbranis uuill. libro e. c. ij

Apud eboracum unica sedes primo fuit pro tota
prouincia northumbrana quam paulinus primo
adrobrnesem archiepiscopo iusto ordinatus vij annis
tenuit. Deinde occiso rege northumbrano
eduuino turbatis quibusque rebus recessit paulinus nauigio
ad partes cancie unde primo venerat suscepto secum
palio uuill. lib. 3 Et sic quod cessauit presulatus
eboracensis xxx annis. Usus quoque palii cessauit
idem c. xxv annis. donec egbertus episcopus et frater
regis tunc auctoritate papali palium recuperaret p.

Regnante item sancto osuualdo. prefuit aidanus scotus
apud brinaos. Post quem finanus. post quam colmannus
uuill. de pon. li 3. Quo tandem a scocia indignante re
cedendo. Eo quod de illegitima pasche obseruancia
per uuilfridum fuerant redarguti xxx post recessum

paulini anno Wylfridus ad sedem eboracen̄ e institutus. Beda li° c° [b] Sz ipse circa suā consecra
cionem / Apud gallias diucius commorātē / Quare
post decem annorum sedda de mon̄ suo lestingen
sumptus. Annuente rege osti sb̄ i assus ē. Quo
tādem post triennium p theodorum archipsulem
amoto et ad prouinciam merciorum assignato Wylfridus
p theodorum restitutus est / Sz et ipse tādem
propt quasdam simultates int ipm et regem ossiuui
exortas. Post decimū annū officij sui. Cor
rupto theodoro a sede sua expulsus est. Or
dinauit qz tūc theodorus ad regis instāciam boza
apud eborac / Eatham apud hagustalden
ecciam. Eatham ad lindisfarnens ecciam q est
haliellondr i flumē twydi / Quā sedem ar
danus scotus primo fundauerat. Cadhedum
uō de lindesere reuisum pfecit rpēs ecie. W
bulfeidus quondam abbas fuerat Frumuinum
aūt destinauit ad terram pictorum i finibz anglorum
Iuxta scociam in loco q candidam casam seu Whyt
hērne dr / Ubi scūs niniānus brito primus fundator
et dator extitit. Sz hee omis sedes excepta
eboracēn paulatī defecerūt. Nā sedes candide
case. Que tūc ad anglos spectabat aliq̄ ānis
sub x. epis durabat. Donec de plaga pictis
adiacone anglorum oīo deficeret. [h] Hagustaldens
uō et lindifarnen sedes q uicissim unica erāt

sb. xx. epis nonaginta ferme annis usque ad
ad necem dacorum durauit. Quo in tempore sub hungwar
et hubba ardulfus episcopus diu cum corpore cuthberti
vagabatur. Usque ad dies aluredi regis westsa
xonum. Cum sedes lindisfarnensis apud kunegeceste
siue cumbrelongch ponebatur. Cum in locis hodie
dicitur hubleford sup tinedam. Tandem xvij anno
regis egelredi filij edgari sedes illa usque dyme
dunz translata est. Et corpus cuthberti ibidem
reconditum per edmundum episcopum. Sz ex tunc desiit
omnino sedes hagustaldensis et lindisfarnensis. Post
hec autem henricus primus nono regni sui anno sedem
novam caerlull instituit. Que quondam lugaballia
vocabatur. De novo sedium episcopalium

Cantuaria metropolis habet sub se xiij episcopos
in anglia. Et quatuor in wallia. Item
roffensis soli cancie presidentem. Item londonium qui
presul est sexie et medietati hertfordie. Item cicestre
southsex et vecte insule presidentem. Wyntoniensis
qui presul est hampshire et southreye sax qui presit
dorsetensibus. Barocsh et wyldesh. exestre qui
presit devonie et cornubie. bathonie qui presit som
sethe. Wygornie qui presit gloucestrensi. Wygorniensis
et dymidiatum wyksch hereforden qui presit herefordensis
et parti salopie. Et cestrie siue couentrie et lichel
feld qui presit cestrie stafordie derbi et dimidium warwyk
parti salopie parti lancastre. Sz a flumine de ribe usque

ad flumē derwel. Lincolēn qui p̄sit p̄uīcis
que sūt īt thamisiā et humbre. videlꝫ
lincolēn legrecestr' Northamptone huntingdone
bedeford Bokyngham oxonford et hertford
. Ellien qui p̄sit cambrigge p̄t merlond
. Northwicēn qui p̄sit merlond northfolk et
southfolk. Item cantuar' h̄t iiij in Walia
suffraganeos. Landauēn menevens̄ bango
rens̄ et sc̄i asaphi. Eboracēn aūt metropol'
p̄ōre tm̄ sub se duos h̄t ep̄os. Dunelmēn
et carduliēn. Cū igit' duo in anglia solū
mō sūt p̄mates. Cantuar' que dr̄ p̄mas
totius anglie. Et eboracēn qui p̄mas an
glie dr̄. q' vn' alt'i debeat et quibꝫ eis
s'uiciū teneat'. In subseq̄ntibꝫ circa annū dn̄i
m.lxxii plenius ptinet'. Ubi corā rege Will'o
p̄mo et anglie p̄sulibꝫ ex mādato pp̄e. Int'
p̄fatos p̄mates cā ventillata decretū est
ut eboracēn in hiis que ad cultū catholicū
cantuar' s'uiat. Ita videlꝫ vbi cūq; ī anglia
cantuar' csiliū cogere voluit eborac' cū
suis suffraganeis ad ēē teneat' et suis. can-
decret' obedire. Obeūte aūt eborac' dorobnia
veniet electꝫ cū ceteris ep̄is ī p̄matem p̄puꝫ
consecrandꝫ. Q's si eboracēn obierit successor ei'
ad cantuarienseꝫ accedet. Et ordinacōnem
ab eo recipiet faciendo iuramētū cū p̄fessiōe

de obediencia

ffessioē de obedienciā canonica
Anseri aūt circa annū dn̄i . m.c.xv.
sub tp̄e regis richardi ponūtur rōnes p̄pe
ct uiris utriusq; p̄matus facientes . Nec
nō et a tp̄e cōqstoris usq; ad tp̄a ultimi
henrici regis sub diebus turstini thome et
alioꝝ eboracēn pōtificū . Quid alt p̄mas alt
fecit . Quid alt alterius manū sub t fugerit plen⁹
edocet⁹ . Pnitem nō loci cū plog magis quā
plenī tractat⁹ vicem gerat p̄sens tōmibz hone
rare nimis foret tediosum . Quādo et qbz h
sit i habitata gentibus

Ec insula i p̄mis bricteēs incolas habuit
Qui anno hely sacerdotis xviij . Tp̄e regis
latinoꝝ silvij posthumi . Post troyaz eu
sam anno xliiij°. Ante urbez rōnaz cōdictam
ccc.xxxij beda libro i° Qui tractu armo
rico aduecti australes insule ptes diu tenuerūt
Contigit post modū tp̄e vespesiani duas
rōni gētem pictoꝝ de scicia longis nauibus
occeanis ingressam . Circui agente flatu uen
toꝝ oras boriales hybi intrasse . Atq; i uētri
ibi scotoꝝ gente sedes sibi impetrasse nec
impetrare potuisse . Nam cū hybnia ut scoti
ascribūt . Ambas gentes cape nō possent
Scoti remiserūt pictos ad septētrionales
ptes britānice cont" britones adusantes si
infingerit . Pmittētes vxores eis de filiabz

sius. Ea condicōne tradiderūt ut ubi uos
īuenirent ī dubiū mag de huenti plapia q
de masailina regē sibi eligerūt gaufridus
Tempore aūt vespasiani cesaris. Regnante apud
britanos mario filio aruiragi. Rodric quidā
rex pictorum de sacia veniens cepit albaniaz de
vastare. Quem mari mitigens dedit deuicto
pplo. Qui cū roderico veneant borealez ptez
albanie que cathenesia dr ad inhitandum
Illi uō uxoribz carentes cū de nacōne bri
tonū uxores hre nō possent. Transferantes
in hyby hybiniensiuz filias sibi copulauerūt. Eo
tn pacto ut sanguis masailinus ī successionibz
pferat. guill di pr c iii Serui tn super
virgiliuz dicat pictos esse agaticisos sedes
qz qdam arta paludes sachias fuisse et
dicuntr picti qi stinguinatizati seu cauteriati
ppt habūdāciaz fleumatis. ubi eu coctus sti
gmacibz acuacices ob ducūt corpora quasi
picta reddūt. Sūt qz isti ppli idez q gothi
Nā cū maxim tirānus de britānia ī franciaz
cum omi armato tre milite ad occupandū
Imperiūt ... fuiss. Stat aon z valē
anian fces impij qz csortes. Gentez hanc
gothiaz ī rebz bellicis fortez et strenuaz
Beneficiis et blandiciis abiectaz a sacie finibz
ī boreales britānie ptes ad infestādū britones

cū armato milite. Tunc mutato navigio trās miserūt. Tictqȝ de pdonibȝ ī colle efftī Usurpatos sedes aqlonales tenuerūt galfrid⁹ Carau sius tirānus dolo pictorȝ qui ī auxilio baxani venerant ipm baxianū interfecit. Deditqȝ pic tis locū māsionis ī albania. Ubi pmixtim cū britonibȝ p subseqns euȝ pmāserūt. Ac cū picto. Vocat⁹ pus albanie ptes occupassent Videt⁹ qp locus māsionis quē Carausius iste dedit pict⁹. Sȝ ps australis albanie. A muro s. rōni opis transūlo usqȝ ad mare scoticum ptensa. In quo ptinet⁹ galwodia ⁊ lodonya. De quo beda lib̄o 3° c° 4° sic loquit⁹. Ninian⁹ vir sctīs cōvertit australes pictos ⁊c. Huc m̄ paganū saxones sup venientes fecerūt ptinē adpuiaā northūbrorȝ bnicorȝ donec Izamaldus alpini filius rex scotorȝ delectis pictis aliud britoniū qp est int̄ tinedū et mare scoticū fecit suo regno ptinē beda lib° i° c° i° Pcessu uō tpris scoti duce Rheuda de hybnia q̄ ppe scotorȝ ptria est pgressi. Vel amicicia ul' ferr sibi met inx pictos sedes statuerūt. Ad septētri onalez s. ptem sinu⁹ maris q ab occidēte ī t'ram longo spacio erūpens britones antiquis secnebat a pictis. A quo duce Reuda scoti vocabant⁹ Dacrandini. Nam lingua eorȝ dal. ptem signficat Guil de pa Picti quia uxores quas de britoībȝ

habē nō potant. De scot͛ hybnēsibꝫ obtinuerāt eos adcohitandū allexunt. Terraꝫ ꝙ maritimā ubi mare augustiꝫ est quē nūc galwedia dr̄ eis cōcesserūt. Monū. Apud argail applicuerūt scoti qui et hybnēs ꝙ sonat latīe margo scotoꝝ. Eo ꝙ scoti ibideꝫ applicarent ad faciendū dāpna britānis. Vel ꝙ locus ille primior et affinis est hibnie ad applicanduꝫ. Seu ꝙ scoti sup pictos locū illuꝫ occupauit sicut iaꝫ docet. Extendit aūt Galwedia ab illo famoso maris sinu. Ubi quōdaꝫ urbs alcluit fuerāt. Ubi et seuer͛ vallē fecerat Qui etiaꝫ solebat secnē britones a pict͛ usqꝫ ad mare scoticū. Qꝫ scotice forth dr̄. Quīcōs ꝙ iuxt opiduꝫ destayneluy. Usqꝫ ad flumen thane regna scotoꝝ et angloꝝ solebat diuidere
beda libro pmo. Et sic scoti tertiaꝫ ī britānia p͛ britones ꝛ pictos gētem addiderūt. Tandem saxones cont̄ scotos ꝛ pictos a britoibꝫ īuitati. Expuls͛ britoibꝫ usqꝫ ī cābria totam paulatim occupātes. Quartaꝫ īsulaꝫ genteꝫ fecerunt beda libr͛ i c̄ 9. Quia angli seu saxōes a gmania origineꝫ duxerūt. Ceteri͛ vicīa gēte britonū corrupte gmanis nūcupantur. Uerūtamen circa annuꝫ grē octingesimū. Egbertus rex westsaxonū iussit om͛s indigenas vocari anglos. Dani danos ducent͛ ferme annis

ex tpr̄ s. egb'ti usqȝ ad tp̄a s̄ci edduardi
t'ram contenens quarta i̅sula gentem fecerunt
Saxilli, post modum defecerunt ¶ Postremo nor
manni sb duce Wyll'o subiugatis anglis. T'ram
usqȝ hodie possidentes, sextam insulam gente fecit
/Bz et flandrenses tpr regis henr' p'mi in magna
copia iuxta marlros ad orientalem anglie plagā
hitacionem p tpr accipientes. Septimam insulam
gente fecerunt. Iubente tn̄ eodem rege ad occidē
talem wallie ptem apud hauford sunt tnslati ¶
¶ Sicqȝ britannia m̄o deficientibz o'io danis et
pictis hijs quinqȝ nacionibz hitat' i̅ ptibz Videlz
scotis in albania. brictonibz i̅ cambria. flandr
ensis in westwall'. Normannis et anglis pmixti
in tota insula ¶ Cuius igit' de subtractione danorum
que ad modum et euentum apud hystoricos nulla
sit hesitacio. Qualiter picti defecerunt m̄o ē aggrediū
Giraldus de pinc ¶ Occupata aliquando a saxonibus
britannia stabili que cum pictis pace firmata scoti
qui pictis ad iuncti superuenerant. Videntes pic
tos quamquam pauciores tn̄ armis et a'io p'stanciores
res. Ad solitas tanqm̄ sibi innatas prodiciones qbz
ceteris p'minent gentibz. Conuocatos itaqȝ tanqm̄
ad conuiuium magnates pictorum. Captata cra
pule oportunitatem extraccione clauorum q̄ tabu
lata tenebant i̅ bancorum concauitate dum sedebant
iuxta de capula [illegible] tenus coit' et impulisse

lapsos statim trucidauit. Sicque ex duobus populis
gens bellicosior totaliter euanuit. Altera uero gens
Scotorum longe modis omnibus impar. Ex tali pro-
dicione emolimentum quodam modo consecuta. Totam
terram illam quam nomine suo a mari usque ad mare
Scociam vocauerunt usque hodie possident. ¶ Quibus
eo tempore diebus videlicet edgari regis. Izmaldus alpi-
ni filius presidens pictauiam invasit pictos deleuit
sexies saxoniam debellauit et terram dudum saxo-
nibus subactam. Que est a mari scotico usque ad mar-
lios quod est ripa tuedi fluminis vsurpauit

De incolarum linguis

Ut patet ad sensum quot
in hac insula sunt gentes tot gencium sunt
lingue. Scoti tamen et vuallani cum aliis nacionibus
impermixti ad purum pene pristinum retinent ydioma.
Nisi forsan scoti ex conuictu pictorum cum quibus olim
confederati cohitabant et quippiam contraxerunt in sermone.
¶ Flandrenses uero qui Wallie occidua incolunt di-
missa iam barbarie saxonice satis loquuntur. Angli
quoque quamquam ab inicio tripartitam sortirentur linguam
austrinam scilicet mediam francam et borealem. Veluti ex
tribus germanie populis procedentes. Ex commixtione tamen
primo cum danis deinde cum normannis corrupta in
multis lingua patria peregrinos iam captat boatus et
garritus. ¶ Hec quidem natiue lingue hodie provenit
multum. Ex duobus potissime quod pueri in scolis contra
morem ceterarum nacionum a primo normannorum aduentu

Deiecto proprio vulgari construere gallice compelluntur.
Ita quod filii nobilium ab ipsis cunabulorum crepundiis
ad gallicum ydioma informantur. Quibus profecto
rurales homines assimilari volentes in quibus mito
germanica lingua remanet pro posse zelantes ut per
hoc spectabiliores videantur francigenare satagunt
omni nisu. Nimirum mirandum videtur quomodo nativa
et propria anglorum lingua in unica insula coartata
pronunciacione ipsa sit tam diversa cum tamen norman
nica lingua que adventicia est univoca maneat
penes cunctos. De predicta quoque lingua saxonica
tripartita. Que in paucis adhuc agrestibus vix
remansit. Orientales cum occiduis tanquam sub eodem
climate lineati plus consonant in sermone. Quam bore
ales cum austrinis. Unde est quod mercii sive mediterra
nei angli tanquam participantes naturam extremorum
collaterales linguas articam et antarticam melius
intelligunt quam ad invicem se intelligunt extremi
Will' de pon. li° 3° Tota lingua northumbrorum
maxime in eboraco ita stridet incondita. Quod nos
australes eam vix intelligere possumus. Quod puto propter
viciniam barbarorum linguarum contingisse. Et etiam propter
iugem remotionem regum anglorum .i. ab illis partibus
qui magis ad austrum conversati. Si qui boreales partes
adeunt non nisi magno auxiliatorum manu aut comi
tatu vadunt aut pergunt. r Frequentiores autem
morte regum in austrinis partibus quia in borealibus

Nam post ēē gleba feracior plebs nō iuīosior urbes insigniores portus a comodaciores adnēc aliunde convehenda aer temperacior utensilia denique supplenda et quicquid humanis usui cogitur pstancius ministrantur Gir' in ewinct c 3 li° i°

8 Significatur supi' utrūqz uuallanoz et scotoz moribz Jam de ritibz permixti anglor' ppli eīt p orandum Et quidem gens illa flandrensis ad occidentem uuallie apud roos et haiford dudum transmissa origine flandrenses anglia iam cōnnecta est effecta. Fortis est et robusta bel lico conflictu cambrensibz infestissima. lanificiis in armoniis usitatissima lanificiis. Ad suvemendū terre marisqz pīcla p lucro captando promptissima. Vicis sim p loco et tpr. nūc ad arma. nūc ad aratra accomoda. De qua gente mirandum videtur qd in armis arietum dextris carne nudati nō assis sz elixis tam futura pspiciunt quā pterita et eciam pñcia sz loco absencia qui quodam spiritu vaticinio et arte miranda pacis et guerre signa regni sui statum et cedes et adulterium tumulam quorundam nobilium indiciis certissime declarant. Reliqua uero gens anglor' loegriam inhitans. Pre pote insulana permixta et apmitiuis stacobris longius decinata. Proprio motu et sine alieno hortatu facile flectitur ad opposita. Adeo quoqz quietis impaciens cui rem ulla ocii nauseat vuill' de pon li 2. Ut cum hostes

exteros fiditius deperit . Ipse mutato se gerat
Et more vacui stomachi agat in se ipam . Gens
m australis quietior et mitior . Borealis no mobilior
et ferocior gens media participia utroruz tenet
Porro gens anglicana preter gule dedicata
In victu et vestitu nimium sumptuosa . Quod quidem
vicium a diebus hardekinuti regis danie qui bina
vice fercula etiam in cenis iusserat apponi creditur
contraxisse . Gens hec equo et pede expedita .
Ad omnes genus armorum accommoda . In bellicis
congressibus ubi gravis ab fuit solet laureaz reportare
Gens ista curiosa satis ut noscat et narret mira
bilia que videntur regiones collustrat . In solo proprio
vix locupletior in longinquis magis felix . Noua namque
acquisita melius novit quam hereditaria conservare . Hinc est
late per orbem dispergitur putans sibi patriaz omne
solum . Gens denique ad omnem ydonea industriam
sed ante factum importuna . Et propterea post factum saga
cior finale deserit quod incipit . Policronicon libro . 6° .
Unde est quod eugenius papa dixit gentem an
glicam ad quecumque vellet fore ydoneam et cunctis gentibus
preferendam . Nisi levitas animi impediret . Et sic
hanibal negabat posse devinci romanos in propria
patria ita et gens anglica dum peregrinatur invincibilis
est . sed in sedibus propriis facilius expugnatur . Gens
ista ad aliena nocenda sive recipienda valde curiosa
Que sua sunt fastidiens vituperat . Aliena commendat

a linea de statu suo gradu vix unicus contentus
qui alteri congruit libenter ipse transfigurat. Unde
fit ut unaculus qui armigeri est armiger qui militis
miles qui ducis dux qui regis est ipse representat.
In uno non milli eorum omnes gen[er]aliter carentes in nullo
genere sunt omnes ordine attemptantes nullius ordi
nis sunt. Nam in gestu sunt hystriones. In affatu
cytherones. In convictu nebulones. In questu car
pones. In apparatu sunt traones. In lucris Argi.
In laboribus tantali. In amoribus dedali. In mobilibus
sardanapalli. In templis simulacra. In curiis
tonitrua. Solis privilegiis et prebendis clericos
se fatentur. Sed etiam in cunctis passim anglicenis
tanta vestium varietas et apparatus multiplicitas
inoleuit. Ut verum iam genus quilibet pene con
fiteatur. De qua re prophetavit quidam sanctus
anachorita temporibus regis egelredi in hunc modum.

Henricus libro primo. Angli quia proditorum ebrietati
luxurie et negligencie domus dei dedicati sunt
primo per danos. Deinde per normannos. Tercio
per scotos quos vilissimos reputantur erunt con
terendi adeo quod tunc varium erit seculum. Ut
varietas mencium multimoda vestium variacio
ne designetur

Explicit liber primus policronicon

Incipit hystoria alexandri magni macedonum regis secundum dominum policronicon

Alexander magnus occiso patre iam attingens vicesimum annum in regnum macedonum successit. Duodecim tamen annis regnaturus et sex mensibus. Virtute ac viciis patrem fuit maior prudentior tamen patris consilio magnificentior. Filius animo iram pater dissimulare et frequenter vincere. Hic nec dilacionem neque modum ulciscendi querere consuevit. Uterque vini avidus. Sed pater dum tractat in hostes insilit. Filius eciam amicos amavit pater. hic metu malebat cultus utrique filiis frugalitatem pater luxurie filius magis deditus. Cuius alexandri mira apud hystoricos hic inscripta ferunt fuisse. primordia. progressus. et exitus complementa. Vincencius libro 4°.

Anno regni ochi regis persarum xv. philippi regis macedonum xij. Nathanebi regis egipti. 17. Ochus egiptum occupavit. Nethanabo expulso. Iste nethanabus si bella imminerent non exercitum aut machinamenta marcia movebat. Sed ingressus secrete locum addictum assumpta secum pelui cum aqua tam limpida. componebat ex cera naviginm similitudinem. Et efigies hominum. que omnia moveri et vivere videbantur. Per contrarium quoque virgule hebenine loquebantur. Ubi

vocabat deos superos et inferos. Sicque satagebat naviculam suam submergere in pelvi. Ex quo contingit ut ex submersione cere et cereorum in conspectu hostes qui ad esse minabantur submergebantur. Quodam igitur tempore audivit indos. persos. arabes. et quosdam alios cum conspiratione contra eum subrexisse. Et usu solito accessit ad consuete artis peritiam. Qua tamen intellexit se succumbendum. nisi fuga ei consuleret. Mox quoque rasis capite et barba. collectis quibusque preciosis applicuit macedonie. Ubi astrologum se profitens. regi philippo tunc circa res bellicas exterius occupato. gratiam regine olimpiadis in tantum promeruit. Ut per carmina magica. et figmenta fantastica ipse sub specie iovis cornuti reginam concuperet et alexandrum magnum generaret. Agitur gravidata regina. aves multum circa philippum tunc in bellis occupatum volaverunt. Sed et galliam inter ceteras aves in gremio philippi ovum deposuit. Quod cum humo excussum fuisset. drago inde exivit. Qui reptans undique testam ovi circuivit et reintrare satageret statim obiit. Antiphon egregius commentator super hoc sollicitatus. respondit philippo pro filium nasciturum. qui totum mundum ambiet. Sed ante reditum suum cito occumbet. Nam drago animal regale et ovum formam habet mundialem. Tunc inde parturiante olimpiada. auditi sunt terre motus fulgura et tonitrua. Quintus circa

Ea die due aquile p totū diē sup culmē domꝰ
consederūt orbez duplicꝰ Impii. assie. et europe
ꝑsignātes Vincēcius Natus puer vocatꝰ alexander
sub cuspa cessare ocul' decoris. alteō clauco alto
nigro geronimꝰ caplo .8II. Alexander moribz
et vicijs atqz incessu magri sui leonidis. Quibz
ad huc paruulus ifectus fueāt carere nō potuit
Etiaz cū factus esset orbis dominator. Et ideo
patꝰ eius philipus leonidez amouit et aristotilez
substituit seneca — Hūc ipm leonidez alexander pꝰ
moduz leonibz deuorandūz Vincencius. Alexan
der iam factus annoꝝ xii. Inter exercitus et arma
conuisari gaudebat. Equis insaliens. Vt miles se
gerebat. Die igitꝰ quadā absente rege philipo
Alexander rogauit neptanabuz magū. vt doceret
eum artem suaz. Quo anuēte. dū simil' venisset
ad quādaz aquosiz puteū et ꝑfūduz. alexander
piecit magū i eūdem. In quo lectaliꝰ vulneratꝰ
quesiuit ab alexādro. cur hoc fecerit. Et ille cul(p)ā da
est ars tua. que tibi nō reuelauit hec futura
Resupinꝰ ergo iacens. rimare de cetero ea que sūt
celi. Ad hec magus. Nulli mortaliuz ꝯ factū fuga
est. olim parte istaz cognoui. me a filio meo fore
occidendū. Cui alex. Nūquid tu. ex patꝰ meus
At ille cūcta p ordinē alex. ꝯfitetꝰ. Et ꝯ(ti)o post
spirauit. Tūc alex. mago sepulcrū parauit. Et
matri sue. que audierat narrauit. Eo tēpore

philipus solicitus de regni successore responsū ac
cepit ab apoline delphico. Quicumque equū suū
mordacem bucefallum illesus equitauit heres suus
et dn̄s orbis foret. Audiens autem alexander quod
bucefal equs mordax in clausura custodit' hynnit'
daret. velud leonū rugit'. Equū puillam eduat i
dorsum et illū illesus equitauit. hoc audiens philipus
alexand' ut orbis dnm teneat'. Igit' alexand'
secedaō agens annū in quadrigis certando vicit
ciuitatem mothanam. Que a fide patris cui teneb
serat s'bieat in redeundo dū legatos persaz uidit
in domo patris sui. soluta tributa exigētes pro celsi
tate et aque ait. Aliquid perse vindicant el
mata. que ciuitas sut coia. Iubet ergo daniz
regem ab hac insolentia cessare. giraldus i copta
Hinc quod familiari cu cursu ... alexand' dulassi
mam audiens litam. cordas incidit. Allexand'.
sam fore. cordas incidi quod corda. Plusplexit
eum p hanc mellitatem suauitatem. animum suum
mag' posse inflecti. melius quod milicijs. delicijs
quod diuicijs. Veni quod uirtuti. voluptati. quod volū
tati. Fferunt tn historiam quod antigon' fre
git citaram. cui alexand' intendebat. dicēs etiam
tue iam quiecit regere. pudeat ergo i corpore
regio melicam dominari. tulius etc. Dū alexand'
largicione pecunie fauorem lpiuz captaret. scripsit
ad eum pater suus in hec uba. Quis error

te ad hanc spem duxit. ut eos tibi fideles pu
tares. quos pecunia corrumpes. Non te per hoc regem
sed ministrum et proditorem spectabunt. Sit enim beta
rion qui accepit. ad que adit idem spectandum
paratum. Darius filius arsami rex persarum cepit
regnare 2o anno alexandri et regnavit 1 annum
Orosius libro iij. ce. Igitur alexander tirannum ex
novercam sua suscepit. Et cunctos cognatos suos
qui ad regnum apti viderentur interfecit. Nequa
materia sediciones ipso ~~periculum~~ procul agente in
macedonia remaneret. Alias sediciones tunc sub
ortas artificiosse sedavit. Corintum conscendit.
Bellum persicum quod pater suus inceperat instaurare
cepit. lacedemonios et athenienses cum filio demo
stenis rebellantes subegit. Unde et athenienses cum
phrigiis thebanis. ad darium regem persarum se
contulerunt. Patrimonium suum amicis suis divi
sit. solam asiam sibi sufficere arbitrans. Unde et
rebus asie suos milites pergere iussit. Seniores
ad regni sui macedonii tutellam reliquit. Viros
conspirationis in genere secum traxit. Veteranos mi
lites. qui cum patre suo militaverant. constituit.
magistros et exercitus sui duces. Sexcentenarios
qui in lectis non impedibus ponerent de victoria
non de fuga sperarent. Fuerunt igitur in exercitu ale
xandri triginta tria milia peditum. Et quinque
milia equitum. Unde mirum fuit vix credibili

est alex. cũ tam pua manu orbez vincẽ posse
·Am agredi audẽ petrus capitulo. 199 Agressus ptran
siens alex. elexpõtuz. Duces dary cont eum cõ
gregatos. sup granicũ flumen expugnuit. Inde
libiaz yconiuz phãphiliaz peruit. Vrbez sardis
int duas frigias positaz cepit trogus libro ij
Anũciato dary aduẽtuz alexandro. times locoz au
gustias. tauri mõtez cõscendit. quiquagita stadia
ɔfugit. Tharsuz qz veniẽs pleno sudore et pulue
i ampiraz ibidez pterfluẽtez se piecit. Vnde tãtaz
neruoz ɔtraõez incurrit. vt cõtinuo expirasset. nisi
philipi medici pocione sustinuisset. Philipus tamen
prius a daio rege magna pecunia palpeat fuerat
de qua etiaz re alex. litteras acceperat ut nullo mõ
pocionez de manu phi sumeret. Fidens tamen
alex. pocionez sumpsit. et lras q directas phi
lipo legendas tradidit. Cum valescentez tãdez
post quatuor dies alex. Darius eufratez ptransiuit
apud mõtez thauri cũ quadrigentis milibz pe
ditum. et centum milibz equitum aciez porrexit
Ingens pliuz cõmittitur. vterqz rex vulneratur
fugit tñ darius. Et cesa sunt de suis octoginta
milia peditum et decem milia equitũ. Capta sunt
triginta milia. Castra qz eius sunt dirupta. Mater
et vxor dary cũ duobz filijs dary capiuntur.
que tamen vicie dant. Et matrimonio inde cepit
alex. luxuriosse viuẽ. Barsinem captiuẽ diligẽ

ex qua filiũ herculez p̄cenuit . Deinde aspirãs
ad regnũ orient͛ siriaz adijt . petrus caplo 196
Tunc tali sataballa suggerẽs regi alexandro . q͛
potẽcia iudeoz in duo diuisa min⁹ rebelaret . De
reg͛ licencia ↄstruxit templũ i mõte garizim
q̄ p̄mãsit usq₃ ad destrucionez factaz p romãos
Et in eo ↄstituit põtificez . manasem generum
suũ . qui frat͛ erat iaddi põtific͛ trogus lib° 11
Dũ alex . apud siriaz esset . m͛ltos reges orient͛
cũ filijs obuios hũit . Ex quibz alios p̄meritis
in socios recepit . Alijs regna ademit . nouis
regibz p illis substitut͛ . Nõ nullos uõ nobiles de
posuit . ignobiles substituit . Int͛ quos p̄ceteris no
bilibz . quedaz ignobilez sidonis p̄fecit . qui p̄us
ad exhauriandos puteos . et ortos irrigandos
opas suas locaiĩcõsueuerat . Ne in hoc quidez ge
neis p̄uilegiũ . s₃ p̄mouẽt͛ bñficiũ attẽderet
trogus libro 18 et c . Quo i t̄p̄r . alex . i uetis
aggibz tyruz subiecit . Ubi omnes incolas excepto
gene stracõn teruabz affixit . Cuz eiz aliqñ s͛ui
in urbe tiro habũdassent . dñios suos dui uic
tor͛ cũ libero populo f͛ca ↄspiraçõe int͛emerũt
domos eaipariũt cõiuges duxerũt eciaz quod
ipi nõ essẽt liberi p̄curauerũt . Unus tamẽ s͛uus
octo ex omnibus milibz dñm suũ straccõez
pia begnignitate occulte fouit . Conuenit⁹ igit⁹
int͛ s͛uos illos . ut qui p̄us illoz solez oriente

mane videret rex eorum fieret. Hac itaque re ad
stratonem per servum delacta. consulit straton servo illi
Ut omnibus de nocte in campum venientibus versus quasi
orientem spectantibus: ipse contra occidentem intendens videret.
Unde contingit ut summo mane ipse primo fulgorem
et radium solarem in summo urbis fastigio ostenderet
Sed non servilis ingenii hec ratio visa est. Requirentibus
igitur cum filii auctorem: ipse de domino suo confitetur.
Hinc relactum est quanto dominorum ingenia servilibus
ingeniis prestent et antecedant. Igitur venia servi
data et filiis eius. ipse straton in regem eligitur
Celebre fuit hoc servorum facinus toto terrarum orbe
usque ad tempora alex. magni. Qui capta urbe
incolas trucidavit servato stratonis genere etc.
iosephus libro ij Huic scripsit alex. ad zaddum
principem sacerdotum in ierusalem ut pararet sibi victualia
et tributa. que dario persarum regi solvere consueverat.
Negat zaddus. eo quod iuramenta dario
super hoc redisset. Quam propter dignatus est alex
genti iudeorum petrus ex v. 196 Inde progrediens.
alex. gazam cepit. quam duobus mensibus obsederat
Indeque ierosolimam properavit. Qui iaddus
pontifex. sicut in sompnis edoctus fuerat pontificalibus
inductus cum ceteris sacerdotibus occurrit. Et ostensa
regi danielis prophetia qua predictum fuerat quendam
grecorum potentiam persarum predicturum. Ideo quasi id agente
gratiam regis tributi que relaxationem optinuit Indeque

rodum subiesit. Egiptuq qui sine certamine obti
nuit. Deinde ad iouem Ammone pgit cõsultur
de rez euentu. et de sua origine. Nam qz mater
sua olimpias cfessa qnq philipo viro suo fuerat
se alexandruz nõ ab eo. sz ab igenti spete cce
pisse. Unde et phus postremo vicite sue tpre
alex. nõ esse filiuz suũ palaz pdicauat. et oli
piadez ac de cã a se repudiauerat. Agit. alex.
cupiens sibi deitatis origine acqre. simul et matris
ifamiaz abole. pmissos sb ornabat antistites. qd
sibi respondere vellet. Ingrediens itaq templum
iouis. ut dei filius salutatur. Ex quo illi adaucta
est animi insolencia. et ad empta moz comitas
quã grecoz lris didicerat. Indeq reusus alexa
driaz urbez i egipto cdidit. Et inde pgressus
urbem samaritanoz multiplicat affixit. Quicedo
nibz qz ad ihitandum tradidit. eo qz samaite an
dromaciz occidisset. quẽ alex. ad custodia pate
dimiserat. aug. de ciui. li. c. ib et pol li. Eiusdem
tpris cũ alex. qreret a dyonide pirata cphenso.
Cur mare habet ifestuz. Respondit constant. Eadem
ca qua tu orbez terraz. Sz qz ego paruo nau
gio id facio. latro vocor. Quia tu id facis magna
classe diceris imperator. Quo ad cãz igit nõ
differimus. Sz in fortuna. Nisi qz detior est q capit
i pbius. Si solus capetur alex. latro diceret. Si
ad nectuz dyonidis popli familiaritert dyonides

foret Imperator. leges quas ego fugio tu ipugnas. De fortune inequitas. et rei familiaris angustia. et fastus itolerabilis. Et i explicabilis auaricia fure fraunt. Si fortuna mansuebit. fierem forte melior. Ac tu qui fortunatior neqor eis. Mirat alex co stanciam hois. Experior inquit. Si fortuna mutata melior sis futurus. Ut amodo no fortune sed tuis moribus quidquid deo delinques ascribas. Et sic fecit eum militie ascribi. Iustinus libro

De victa asiria prius quam darius et alex iterum congrederetur. misit darius litteras alex. i hunc modum

Darius Rex regum et consanguineus deus deorum famulo suo. alex. Iubeo te reuti ad parentes tuos famulos meos. et igremio matris cubantem docei virile officium. Et ad assequendum. mitto tibi scuticam habenam. pilam. et loculum cum aureis. habena monet te i disiplinam redigere. pila ad ludum etati congruit. Aurei ad releuandum sumpt i itinere. Quod si no parueris. mittam tibi viros qui te flagellatum et victum mee maiestati presentabunt. Hec dicta primate. alex. primo timuerunt. quibus respondit alex. q. Cur hys perturbamini que plus hnt arrogancie quam confidencie. Nam canibus i fealioribus mos est quo minus hnt virtutis eo latratibus plus indulgere. Rescripsit ergo alex. daio in hunc modum Alexander Rex regum et dns ac consanguineus deorum daio salutem. Quod habenam

pilam · et aureos michi misisti . Veluti aspirato
cuncta a te michi concessa pstitebor . Nam habena
me uti in subditos . Et pila ob sui rotunditatem .
orbis ipsius michi pmittit . Aurei tusimilli me
dnm futurum opum tuarum pmittit . Qui tantis opibus
iactas te habundare . amplius desiderium nostrum
accendunt quam te diminuere Trogus lib° ij Tandem
deuictus darius cum babilon pfugisset . deprecatur
alex . p eplas . ut dato precio suos captiuos redi
mere posset . Alex . non totum regnum . non solum pe
cuniam bandicat . Iterum offert darius alex . fili
am suam cum parte regni sui . Et cont . alex . sua sibi
dare iubet . hortatur ut sup ueniat uictor ambi
arbitrii suscepturus . Tunc darius pace desperata ob
uiam pgit . alex . cum quadringentis milibus peditum
et centum milibus equitum . Cui tamen in itinere nunci
atum est . quod uxor sua sub custodia alex . ex col
lisione obiecti partus decessit . Et quod alex .
exequias ei fauorabiliter compleuit . Quod tamen
non amore sed humanitatis causa fecerit . Unde et iii
darius tercio scripsit alex . Primo gratias referens
quod in suos nichil hostile exercuerit . Deinde ma
iores partes regni sui usque eufratem cum filia
sua offert . Tercio pro reliquis captiuorum tri
ginta milia talenta Respondit Alex . gratiarum actionem
ab hoste fore sup uacuam . nec inter bellicos con
gressus opus esse adulacione puidere . Dediacionem

aut aciem iubet parari. Postmodum cum terra duobus equalibus regibus non posset sufficere Vincencius. Igitur Alex. cum iuxta flumen castra posuisset, assumptis secum duobus comitibus de nocte castra Darij latenter ingreditur. ut exercitum eius videret. Ac cum forte ipsi Dario occurisset ait. Ego nuncius Alex. hec mandata tibi profero. illum non arbitror regem. qui segnius festinat ad prelium. Tunc Darius. nunquid tu es Alex. qui tam audenter loqueris. at ille non sed nuncius eius. Tunc Darius introduxit eum ad cenam ubi Alex. quecumque vas fuisset ei oblatum adbibendum. vino ebibito vas in sinu recondidit. Quod cum Dario a ministris nunciaretur. et Darius commotus eum de furto argueret. respondit Alex. hunc morem observari in curia Alex. Id circo credidi talem morem hic observandum fore. Placato sic rege et facto silencio unus ex convivantibus Alex. agnovit. quod presenciens Alex. fugit. et preeunte preclaro equum suum ad portas tenuerat transfodit. amneque transmisso ad suos venit. Insequitur Darius. sed Alex. suis iubet ut nullus flumen transeat. sed Persis dent locum transeundi Vincencius libro quarto. Fit congressio dura. Darius tandem fugit diebus per triginta. Milites Alex. predam persequuntur. Tunc persipolis que caput persie regni fuerat. in mirabilibus diviciis referta capta est. Darium quoque fugientem militibus quoque vulneribus oppressum

ppi cognati i urnail aureis ponit. Que tandem mortuum alex. honesto tradidit sepulcro trogus libro 12 mt ea dirigunt lre a macedonia nuncian tes. Antipatrum patrie custodem oppressisse eandem regem spartanorum. Nec non regem alex. epiri qui cont macedones insurrexerat. Sz et ipse antipater oppressus est. zephiron quoque pfectus alex cum triginta milibus cont scythas bellum gerans omnio contritus est. Dum igitur alex. ad hec audicta merore duceret triduanum. milites eius ad patriam ppaz regredi velle putauerunt. Sz alex. magnus ad subiugandum orientalem barbariem animos comili tonum sollicitauit. Non enim corpus darii sed regnum quesisse protestatur. Unde et mardos. et hircanos cito subiecit. Ubi quoque occurrit ei cali stris regina amazonum cum tricentis mulieribus mt infestissimas gentes .34. dierum itinere confecto. li beros ex rege quesitura. Cuius conspectus et aduentus ppt insolitum nuncium et expetitum cum arbitrio omnibus fuit mirabilis. Qua ppt 13 diebus voluptati concessis impleto utero abesit. Refert tamen hystoria alex. quod regina amazonum alex tributa postulenti talit rescripsit et in hunc modum. De tua prudencia est mirandum quod cum feminis confligere voluisti. quod si fauente nobis fortuna te subcumbere contingat. merito ex confusus. cum a femmis fueris superatus. Si uero nos deuiceris. parum honorificencius de mulieribus

triumphando

Post hec. alex. habitum et dyadema regum persarum. contra morem macedonum assumit. velut si in morem devictorum pertransisset. Et ne solus in hac parte transgressor videatur. amicos suos longa veste et deaurata iubet uti. mt trogus lib. 12.

divisit ingentes epulas adiecit. Ne luxuria ieiunio dissolvetur. Epulas quoque variis ludis exornat. Inmemor penitus quod tandem moribus admitti potius solebat quam queri. Sub orta pene contra eum omni indignatione. eo quod a patriis ritibus sic degeneraret. permisit milites suos ducere mulieres captivas. Ut sic militiae levius fierent. Et minus de propria patria cogitarent fortiorem arbitratus macedonum fore si veteranis patribus tyrones succederent. In vallo quo nati militaturi constantiores futuri. si in ipsis cunabulis qui castra ponerent. Itaque alex. statuit alimenta pueris. equos et arma iuvenibus premia patribus. Et si quorum patres obierent. filii stipendia patrum reciperent. quorum pueritia quam militia inter tot expeditiones foret. Parthis devictis cepit alex. in suos sevire. maxime ex olim habens si a suis pro quovis facto argueret. Unde et permenidon senius regia et dignitati primum cum filio suo philtea interfici iussit. eo quod dixissent eum patrios et patios mores subvertisse. Verens igitur alex. ne rumor facti in macedoniam transiret. simulat se quosdam ex amicis tam quam victoriarum nuncios velle ad macedoniam transmitte

175

Qua de ca iubet lras rescribe et aliaz baiulis fec lactant lras sibi afferre. Ut sic voluptates sociale aiuz agnosceret. Ad fidos premiandu. aut infidos ad longinqua trasmittendu. policraticon. Alexandri ebrietas laborabat et te potissime i domesticos seviebat. Unde accidit ut semel ebrius alex. in quedaz maiorez palacij s capitalez ferret sentenciaz. Ille vo statim i apellacionis vocez erupit. Verum q a minori ad maiorez solet apellari. Tiranico simulante vino usus i famiaz ait. Rz a quo z ad quez apellas. Et ille ab alex. ebrio ad alex. sobriuz. qua responsione mittigato sententiam distulit. et tandem illuz plene absoluit trogus

Deinde populos ad radicez motis caucasi moranti tes subiecit. Urbez q alexandriaz sup amnez tanaxuz construxit. Est aut hic notaduz q alex in xij. annis quibz regnavit xij alexandrias in diversis regionibz construxit. Videlicet apud ca naym. pontuz. sathiam. messagetas. egiptuz. troadaz. tigridim. tauruz. et c. In quoruz muris fecit inscribi grecas lras alexandria geni iovis trogus libro 12. Gentes quem inter meotides paludes i cludunt tales epistolaz alex. trasmiserunt

Si dij habituz corporis tui parez aviditati mentis tue no voluissent. orbis te no caperet. An ignoras arbores diu crescentes una hora extirpari. Vide ergo ne cu ramos aprehendis

alexandri ebrietas

Vide de sna alexandri ebrij et eius revocatione

Ipsa arbore decidas. Leo aliquocies minimarum avium pabulum est. Et ferrum rubigo consumit. Nichil tam firmum est cui non periculum immineat etiam ab invalido. Quid nobis et tibi. Terram tuam non attigimus. Nulli servire possumus nec imperare desideramus. Et tu qui persequi latrones gloriaris omnium gencium latro es. Quid tibi divicijs opus est que te magis esurire cogunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Alienigenarum dominari nemo gratis patitur. Denique si deus es tribuere mortalibus beneficia debes non sua eripere. Si homo es memento te quid es. Quos non debellaveris amicos habere potes. Quos subieceris semper suspectos habere poteris. Inter servum et dominum nulla porsus amicicia etiam in pace vix esse potest. ¶ Quadam igitur die inter amicos alexandri convivio considentes facta est mencio de gestis patris sui regis philipi. Ubi alex. iactanter cepit se patri preferri. Magna quidem parte sibi assenciente. Clericus tamen quidam senex et sapiens regia amicicia confisus. dum patrem laudaret. ab alex. perimitur. Denique quiescente regis furore. dum extimat apud se personam occisi. Causam occidendi. et tempus convivij in tantum condoluit. ut mori desiderans in lacrimis solidetur. Hinc mortuum amplexatur. vulnera palpat. telum extractum in se vertere temptat. Nam et cleicus frater nutricis alex. fuerat. Hunc quidem dolorem continuum

Calistenes quidam qui disipulus alex. sub ari
stotile fuerat. tandem vix mitigat. trogus lib° 14
Veruptamen alex. istum calistenum philosophum
non multum post propter recusatum morem persicum. tamquam
reum insidiarum membris abscissis. corpus unicum
in cavea cum cane deferri fecit. Qui lisimacus
quidem nobilis in remedium doloris venenum bibere
fecit. Quod factum alex. egre ferens. tradidit lisi
macum leoni devorandum. Ille cum ad impetum
leonis manum suam panniculo involuta in os leonis
inseruit. Accepta lingua eius feram extinxit. Quem
videns rex cariorem eum de cetero habuit petrus ca
plb 179 Post hec alex. venit ad montes caspios. ubi
filii captivitatis decem tribuum ysrael iam dudum
inclusi. postulaverunt ab alex. licenciam exeundi.
Quos cum didicisset propter peccata sua ibidem inclusos
ac prophetatum fuisse de ipsis. quod non exierent. Inclusit
eos arcius molibus bituminatis aditum obstruens. Et
videns industriam humanam ad hoc non posse suffi
cere. rogavit deum ysrael opus complere. Et statim
accesserunt ad se invicem nuncium prerupta. et factus
est locus inmeabilis. Egredientur tamen circa finem
mundi. magnam stragem de hominibus facturi secundum iosephum
Valerius lib° 2. de bn. Alexander cuidam petenti a se
de natiuum dedit urbem. Recipiens non dixit tantum
donum minime sue convenire fortune. Cui alex. non quero
inquit. quid te deceat accipere. sed quid me deceat dare

Jeronimus ep 94 Longe alit respondit antigonus tinico audez talentuz petenti. Dixit eiz plus esse quam tiniciz decebat petere. Vnde tinicus verecundatus peciit denariuz. Cui antigonus. minus est quam regem deceat dare. Trogus libro 12. ¶ Post hec alex circa decimum regni sui annum. indiaz peciit. Arma militum argento induit. Nisaz urbez insignem conscendit. Inde sacri montis ubi homines pudenda sua contegunt hedera exercituz ducit. Ubi repente montis impetu exercitus eius in sacros dei hululatus movetur. ¶ Deinde ad montes dedallos qui sunt in regno cleofolis regine conscendit. Que cum alex regi resistere non posset. Regno concubitu regnum redemit. Filius vero eius ab alex conceptus. Alexanderque denominatus. indis post matrem imperavit. Regina tamen quo ad uxerat scortorum regiuz vocabatur. ¶ Inde pervenit. alex. ad saxum mire asperitatis. Ubi multi confugerant ad tutelaz. Quo quidez saxo hercules aliquando prohibitus fuerat ne poteret. Volens ergo alex. facta herculis superare. summo labore et periculo locum illuz ad eptus. populum in dedicionez coegit. ¶ Deinde alex cum porro indorum rege congreditur. Cuius equuz alex nomine bucefal occidit. Porrus tamen undique vulneratus capitur. Qui licet ab alex. in regnum esset restitutus. adeo tamen se victum doluit. ut neque comedere neque vulnera curari passus est.

Cum igitur ultimum orientalis occeani litus pulsasset bragmanorum insulaz parabat debellare

Ad quē illi epistolaz talez miserūt. Audiuim⁹ rex
bella tua et victorias. Sz quid erit hoi satis. Cui
totus nō sufficit orbis. Diuicias nō hem⁹. Pro quibz
expugnarj debeam⁹. Qm bona omībz nob sūt cōia
Esca nobis pro diuicijs. Vilis et tenia vestis p
cultu et auro. Femie nre nō hornāt⁹ ut placeāt
Quia hornat⁹ nobis pocius deputat⁹ honeri qͣ
decori. Nec plus de specie appetūt qͣ qd nate sūt
Antra nob duplicē vsuz pstant. Tegumētum
i vicia. sepulcrū in morte. Regez si qn hem⁹ non
puniticia fit. Sz pfucēda honestate nature. Iudi
cia int nos nō habem⁹. Quia corrigēda nō facim⁹
Nichil appetim⁹ ampli⁹. Quā qd racio nature effla
gitat. Necessariuz putam⁹. Qz sciam⁹ nō esse supfluū
Omēs nos diuites facit paupertas. Vna
generi nostre lex est. Vīcit iux nature nō ire
Laborez nō excem⁹ qui puocet auariciaz. Ocium
turpe et libidinē deuictam⁹. Nichil facim⁹. Qz cē
sura egent. Nephas est apud nos inocari iuga
veribz buolucraj. Epulis sup vacuis nō idulgem⁹
Ideo nō egrotam⁹. Nobis in antris habitātibz. Et
celū pbet tectuz. hum⁹ lectū. Bella nō gerim⁹
Pacez moribz nō viribz referuam⁹. Nemo de
inops parens. filij comittit⁹ exequias. Ludos et
ludicra nō qrim⁹. quia celuz cū suo ornatu pul
cerimuz nobis pbet spectaculū. Simplex nobis
eloquēcia. Vnū est nob omibus nō mentiri

Deus omnium deus noster est. Qui verbo et oracionibus tan-
tum ipsa earum similitudine delectatur. Quam enim ipse verbum
spiritus ac mens non terrenis diuicijs sed religiosis opibus
et graciarum actione placatur. *Responsio alexandri.* Si ita
sunt ut asseris o dindime soli bragmanni sub hominum
numero continentur. O. qui vicijs et terrena substancia carent
. Qui nephas putant quod nos agimus. Qui beneficia pre
cessitatibus concessa putant molestia. Qui militia arcium
dicunt scelerata. Qui demum omnis destruunt vitam vivendi
. Aut ergo deos se esse fatentur. aut deo invident que tam
pulcerimam putant creaturam *Responsio dindimi* Nos
huiusmodi incole non sumus sed aduene. Ubi non consistere
venimus. sed ab inde transire. nullis delictorum ponderibus
pressi. ad larem progenitorum properamus. Deos autem nos esse non
dicimus. Nec ei invidemus. Sed asserimus nos nolle dei boni
tate male uti. Nec dicimus omnia que dicere habent. Cum
igitur usum rerum humano commisit arbitrio discernendum Quis
quis tamen deterioribus obmissis meliora sectando non ipse quidem
deus. sed dei amicus efficitur. Cum itaque superbiam beatam feli
citatis tumor inflaverit. obliti quod ex hominibus estis. affir
matis deum non curare mortalia. Vobismet ipsis templa
fundatis. In quibus sanguinem funditis. Qua propter furiosos
vos diximus. quia quod agitis ignoratis. Aut si deum
facere contempnitis. sacrilegij reatu tenemini *epistola alex*
Tu etc te bonum dicis. quia ibi habitas ubi nullus est
accessus. Laudatur parsimonie uestre studium. Sed ea racione
perpetuo carentes sunt beati. Nam vobis ut illis bonorum

ussius est alienat⁹. Hoc vobis facit lex natural'
q ill' carcer. Q altitudīs et ortos nō excess. desect⁹
ferri faciat. q nob natura plē nō dignat⁹. Q in
diabz vivitis. apparet quidem. nā aliūde navigarē
nō potestis. Sz et fere bestie in diabz qñz vivunt
ydio q nō ī angustijs et egestate. Sz ī opulēcias
temperancie vixisse laudabile alloquium. Cecitas q
q nō videt nō cupit. Et paupertas q nō hīt nō
cupit. Virtutes sole et insignes erūt. q fere bestie
nō hibernant⁹. Ascenao. q nec ars nec materies
illud suppetit. Q libidine nō ardetis. miz nō est
quia necessitas et inducta et turpis aspect⁹ iudi
tatis id efficiat. Dicatis vos iudicia et leges nō habē
tis nō studē. misericordiaz neqz petē neqz tribuē. Sz
ex ista cū bestijs cōia vos habetis. Si quidez mēs
hūana p diversā vicissitudīe tēpoz. motibz q causaz
varijs casibz aptat⁹. Aiaz eim species cū celi
mutacione qñz vtūt⁹. Et die quidez sereno nitēt
nubilo fatiscit. Tpoz q satiuz racio. sicut multi
plex. ita ymitabil'. Et nō solū rez qualitatibus
s; eciaz etatibz ī mutat⁹. Hinc est. q simplicitate
gaudet īfācia. Remeitate iuuētus. ymbecilitate
canicies. Singuli quoqz sensus. obiecti ppij molicie
resoluūt⁹. Quoz omniuz suggerūt vob elemēta e
materiaz. que eciaz vitte vestre cedūt⁹ esse pricipia
Quoz pmixtione statura huāni generis cpacta
cōditur. ut vnūz qqz suis ptibz satisfaciens. Sua

disposicione nobis tribuat familiarius subsidium.
Si igitur illis beneficiis que nobis ex elementis ministran-
tur. puta seminibus. piscibus. avibus. vti noluerimus. Aut
superbie notabiles. quia donata repudias. Aut invidie
quia a melioribus prestantur. Responsio dindimi
Vos foris bella ad homines movetis. quia hostes vestros
prius internos non vicistis. Nos autem bragmanni. quia
interiora nostrorum membrorum bella deuicimus. iam de reliquo
exteriori quiescimus. Celum suspicimus. avium voces au-
dimus. Arborum folijs tegimur. fructibus earum pascimur. aquam
bibimus. ymnos deo canimus. Vitam futuri seculi de-
sideramus. Paucis contempti sermonibus mox caremus
Vos autem dicitis que debeant fieri. sed nec illa facitis. Sa-
piencia vestra in labijs est. Aurum sitis. domibus et ser-
vis indigetis. honores affectatis. Nobis naturalem sitim aqua
extingwit. vobis non aurum nec vulnera curat. Nec cupi-
ditatis est refrenacio. sed provocacio. Inde palam est. quod
si sitis auri ex emanacione nature procederet. semel
sumpta saciaret. Calamus quidem qui a nobis ad vos
perfugit. a nobis contempnitur. a vobis honoratur. Tunc alexander
misit honestiorem amicum suum ad didimum. sub folia
arborum in silua recubantem. cum hijs verbis. Alexander magnus
dei iouis filius. mundi dominus. Imperat tibi ut ad eum
venias. Quia si veneris. plura tibi dabit. si recusaueris
capite punieris. Cui didimus recubando respondit. Deus
verus iniurias non parat sed lumen. pacem. vitam. bella
non concitat. Sed alexander morietur. ideo deus non est. Que

michi pmittit necessaria michi nō sunt. Nullius rei
tal' egeo. quocūqȝ voluero liber pgo. Si alex. caput
meuȝ abscinderit. aīaȝ occidē nō poterit. Gemitꝰ i uiri
atoȝ incipiūt esse lederiuȝ suplicia. Hic ergo alex. qr
mortē nō timeo. Si autē aliqd ex rebȝ meis optat
ad me ueniat. Cum ergo alex. oīni remota pōpa ad
dindimuȝ venisset pedes. ait dindimus. Ut qd quete
nrāȝ turbas. qr cupis hre nō possumꝰ. et qr hēmus
necessariuȝ tibi nō est. Nos honoramꝰ deuȝ. amamꝰ
hoīeȝ. negligimꝰ auruȝ. ɔtēpnimus mortē. Vos aūt
timetis mortē. aurū amatis. hoditis hoīeȝ. ɔtēpnitis
deuȝ. Ad quem alex. Doce me sapienciaȝ quam
a deo accepisse diceris. Cui ille. tu nō habes i quo
tale donuȝ recipias. Impleuerūt iam aīaȝ tuam
auide cupiditates. Quomō ergo tibi satisfaciaȝ. cui
totus nō sufficit orbis. Paruus adeo factus es. et
quīuis uniūsa facias. tātuȝ te in fine necesse est
possidē. quātuȝ tre in iacentē aut te sedentē vides
occupare. Hanc sapienciaȝ si a me didiceris. totuȝ
habebis si nichil desideraueris. Cupiditas eīȝ paupertatis
mat' est. Amicꝰ meus deus est. Celuȝ habeo p tecto. trā
p lecto. flumen p potu. siluaȝ p mensa. Non intra
mea uiscera putrescit carnes aīaliuȝ. Nō siȝ mortuoȝ
sepulcruȝ. Viuo ut creatꝰ suȝ. secreta dei nō
scio. quia deus voluit me habē cōeȝ cū opibȝ suis.
Quid ergo recenus dicis. lede hoīes aīr tuei. disi
pare aīr fuare. Si me interficias ibo ad deū. cuius

(nota)

tu manu effigie no poteris. Noli ergo destruere quod
deus construxit. Ad hec alex. Tu de deo veniens
in quieto viuis loco. Ego inter fortitudines viuo
custodes meos timeo. magis amicos quam hostes for
mido. Nec ipsis carere nec alijs tradere me valeo.
De die gentes frango. de nocte fatigatus timeo. Si oc
cido quos formido terreor. Si rursum lenis fuero conte
nor. Et si tecum in conuallibus viuere voluero. id michi non
licebit. Hijs finitis alex. aurum. argentum. vestes. pan
es. et oleum. obtulit didimo. Cui didimus ait. Numquid
poteris suadere istis auibus hic cantantibus vt pauco
suscepto melius cantent. quam canere consueuerunt. Quod cum
non poteris. Cur me illis peiorem putas. vt illud reci
piam. quod michi fuere non potest. Vnde quod ex libero seruum
me faciat. Sed ne te minimum exacerbescam. oleum istud
tantum sumo. Hoc ut didimus dixerat. super congestam
struem lignorum. igne succensam oleum illud fudit. hym
num deo cecinit. Que ut vidit alex. recessit [illegible]

Post hec dum alex. orientalem oceanum peragraret
vndecimo etatis anno regni sui. Occurrit ei anti
stites arborum solis et lune pellibus ferinis inductus
Dicens quod si a coytu esset inpolutus. locum intraret
depositis vestibus et hornamentis. Et cum essent arbores
ille centum pedibus alte. affirmabat alex. eas frequen
tibus imbribus tantum crevisse. Econtra sacerdos predictus ass
erit. ibi numquam pluuiam descendisse. Nec feram nec auem
ibi venisse. Sed in eclipsi solis et lune eas fluisse

petrus capitulo 197 De pomis istarum arborum sumentes sacerdotes per quingentos annos vivebant. Et quando radius solaris arborem solis aut radius lunaris arborem lune tangebat. Statim tota tremebat et responsa circumstantibus dabat vincentius Ad quos dum alex. sacrifi care vellet. respondit sacerdos. nec ibi licere thus igne uri. aut animal mactari. Ubi provolutus alex. ad truncos arborum cum obsculo. audivit in ortus solis ab arbore solis loquente indice. Et vespere oriente luna audivit ab arbore lune loquente grece. quod vivus foret dominus orbis terre. et quod in patriam suam non foret redictus. Unde et consulerunt ei quod declinaret accedere ad babilo nem. alioquin in ea non ferro sed veneno anno sequenti deficeret. Et audivit etiam quod mater sua mirabiliter occumberet. et quod sorores sue diu feliciter viverent.

petrus capitulo 197 Ista et cetera indie mirabilia no tificavit alex. suo preceptori aristotili. Referunt hysto rie non nulle quod dum satelites alex. abdita indie loca plus iustificassent. Affuit quidem ambiaonem alex. vehementer redarguens. Qui lapidem pusillum occultatum illis tradidit alex. preferandum. Asserens procul dubio dominum illorum alex. illi lapidi per omnia fore simillimum. Relato lapide excitatum est quorsum dum congruent similitudo perlibata. Tandem lapis ille ista terra possitus tam dum omnia applicata pondere suo eleva vit. quousque modica argilla obvolutus levi libra mine resultaret eutropius Eo anno lucius papirius

dictator ronor. qui adeo bellicosius fuerat. ut ipse
contra impetum alex. sufferendum si ytaliam ascendisset
mt omnes romanos eligeret. campanias. iam per lx
annos romanis rebelles ita splendide deuicit. ut
ruinas urbium diruens hodie campanum in ipso
campanio requiratur et non inveniatur pentus ca 197
Cum alex. totum orientem subiugasset. In redeundo
versus patriam persiam. legati occidentis s. affrice. hyspanie. hytalie. venerunt babilonem ut eius dicioni se subicerent. Ille autem sperans ex hoc monarchiam se futurum. pre nimio gaudio oblitus responsa arborum solis et lune babilonem intrauit. Post hec nunc cis loquitur trogus libro undecimo. ibi quoque prefectos quos ad custodiam prouinciarum dimiserat et occurentes. licet accit accusatos. ex cum prouincialibus. In conspectu legatorum predictorum suspendi fecit. Filiam darii in matrimonium sumpsit. Nobiles patre puellas macedonibus suis maritauit. Veteranos dimisit iuuenibus ad hexit. Litteras quoque a matre sua accepit de exultationibus antipatris prefecti macedonum. Euocauit alex antipatrem de macedonia. qui videns suos cognatos. a rege interfectos. seque pro immensis laboribus uere muneratum. deciorum que timens. filium suum casandrum ad occupandum regem per venenum hortatur. Cuius veneni tanta vis fuit. ut non here. non ferro. non demum quouis metallo. sed vngula dum taxat equina contineri posset. Agitur

ad cenaz thesali media int(er) epulas alex(ander) intosicatus
velud gladio confissus ingemuit. Tactus ipsuz tā
q(uod) vulnerā ab horruit. Ferrū i(n) remediuz doloris
deposcat. Amicis aūt eius cā morbi i(n)tēperanciam
cibi cene arbitrantibz petrus capitulo 197. Igitur
amisso usu lingue extremā volūtatem scripto spre
sit. Et noluit monarchiaz suaz in aliquē unū
transferre. ne aliqs ei aput posterōs par i(n) potēcia lege
retur. Sz duodecim iuuenes ab adolescencia socios
quos habuit. regni successores i(n)stituit. Que i(n)stitucio
nō diu durauit. Nam quatuor ex hys ceter(is) abiec
tis regnauerūt. sicut in danielle cōprehensuz est
trogus libro 12° ¶ Cum igit(ur) amici alex. omino
euz deficē viderent. Quesierūt ab eo quē heredez im
perij facerent. Ille respondit. dignissimū. Tanta enim
illi magnitudo a(n)i(m)i fuit. ut cū herculez filiuz. arideuz
fratrez. roxanaz quoqz uxorez pregnatez videret. ob
litus tā necessitudinez dignissimuz nuncupauit suc
cessorem. Videns aūt alex. ex hoc dicto suo am
biciosaz militum emulacionez scisma suscitari. Cuz
loqui nō posset. extractū a digito suo annulū. perdic
caudez tradit successionis insignū. ¶ Decessit igitur
alex. duodecimo anno regni sui. Etatis uō tricesimo
tercio. quē alieni ut parentes extinctuz luxerunt.
Propinqui uō ut hostē deuicto plangebant. Mater
uero darij mortez sibi consciuit. nō ea de causa ut
hostez. filio preferret. Sed quia pietatez filialez i(n) ipso

sensisset. Amici quoque eius responso accepto per orac
ulum iovis. ipsum apud egiptum sepeliendum fore decre
verunt. Non quidem in menphis. sed in urbe alexan
dria quam construxerat. Alexandro ingratia nemo
maior. Et tamen non suus. sed filius saltatricis perdicas
legitur successisse. Darius imperator aut nullum filium
reliquit successorem. Sed heredes habuerunt. aut ho
stes. aut ingratos. Trogus libro duodecimo. De sepulcro
alex. convenerunt philosophi dicentes. Alex. fecit ex
auro thesaurum. nunc est econtrario. Et alius. heri
non suffecit ei totus orbis. hodie sufficiunt decem ulne.
Et alius heri populis imperavit. Hodie populus eum.
Et alius heri divitiis exactum. hodie econtrario quas exactus
ducat eum. Et alius sicut heri premebat. hodie premitur
aterra. Petrus capitulo 198. Post alex. magnum in orbe
iuxta quatuor plagas. Ad occidentem in macedonia greciae
regnavit philippus qui et arideus frater alex. Ad sep
temtrionem. Asie et ponto. antigonus. Ad orientem
sirie et babillonie. seleucus nichanor. postquam antiochus
socer. a quo subsequenter reges dicti sunt antiochi. Qui
sunt. antiochus theos. antiochus gallericus. antiochus
magnus. antiochus ephifanes. Ad meridiem quoque
in egipto regnavit tholomeus lagi filius. A quo subse
quentes reges dicti sunt tholomei. Qui sunt filadel
phus. hevergenes philapaton qui et heupator
ephifanes. philameton hevergenes socer

Egipciorū cleopatra filia tholomei dyo
nisii imperauit in egipto annis. xxii. videlz
ii annis añ iuliuz cessarem. v. annis sb
iullio cessare. et xv annis sub octauiano
augusto giraldus. Ortū est belluz ciuile
int iuliuz cessarez et pūpeyuz socerū eius i hūc
moduz. Nam iulius post decēnales sudores. qbz
galliam. germaniaz. britāniaz sbegerat. triphūfuz
siue honores tantis victorie debitos expetijt. Sed
contradixerūt pūpheyus. cato. et marcellus cōsules
iuxerūt qz ut dimisso exercitu iulius adurbez rediēt
eutropius libro. Et ex marcelli consulis auctoritate
pūpheyus magnus ad legiones que apud lucheriaz
erant. cū imperio missus est. propter quia i iuriaz re
pulsus iulius cessar cū exercitu suo contra patriaz ve
nit. Suuetonius. Cum iulie essent dignitates rome
quaz alie durabant p annū. alie pbiēniuz. Inter
omēs tamen excelencior erat dictatura. p quīqui
enniuz duratura. Et primo quidez vni9 factus ē dic
tator. Sz cresente re publica facti sūt tres dictato
res. Ut si forsam esset dissensio intr duos. tercius
reformaret. Contingit aūt q hij tres siml erant dic
tatores. pūpheyus. iulius et marchus crasus. De qbz
pūpheyus quia ueteran9 erat et obmisse iam mili
cie domi ad conseruandaz rem publicaz residebat.
Crasus uero ad debelandos parthos missus. in carros

ciuitate. dolo captus auro bulliente in gutture eius fu
so periit. Parthis igitur perempti improperantibus
. dicebant. aurum sitisti aurum bibe. Julius vero ad partes
occidentales missus. per quinquennium in subiugando gal
los et alobroges est moratus. sub pede alpium inde
propria auctoritate fultus. prorogauit dignitatem suam
per aliud quinquennium. quo debellauit et subiugauit
brittanos. et iterum gallos rebellantes. Unde in re
deundo romam. cum ad alpes venisset. mandauit pom
peio cuius filiam desponsauerat. ut pararet sibi triun
fum. Pompeius vero propter presumpcionem dignitatis sibi
prorogate. de consensu senatus triumphum negauit
. Unde iulius iratus urbem contra pompeium pet
iuit eutropius libro 6°. Igitur pompeius timens sibi. cum
senatu. et consularibus viris greciam fugit. Ubi bel
lum contra iulium instaurauit. Julius vero urbem
qui vacuam ingressus. et erarium publicum fregit
Orosius libro 6°. Auri pondo quatuor milia cen
tum triginta. Argenti vero pondo nonaginta milia
eduxit. Que militibus suis distribuit eutropius. Et
pacem simulans. omnes simul dignitates occupa
uit. Inde yspanias petiit. ubi validissimos pompey
exercitus. cum tribus eorum ducibus contriuit. Inde gre
ciam veniens. cum pompeyo dimicauit. Primo prelio
iulius victus est et fugatus. quia nocte superuenie
nte pompeyus sequi noluit. Unde dixit iulius. quod
pompeyus nesciuit vincere. et illa tantum die se

potuisse superari. Deinde apud thessaliam pugnaverunt.
Ubi acies pompeyana habuit quadraginta milia peditum
ac equites in sinistro cornu quingentos in dextro et
totius orientis auxilio cum nobilitate pretorum et con
sularium virorum. Cessar vero in sua acie habuit peditum
non integra triginta milia. Equitum vero milia. Tandem
prelio commisso. exercitus pompei fugit. castra eius dir
ruta sunt. Ipse autem pompeius ad tolomeum iuvenculum
regem egipti. cui tunc a senatu tutor datus fue
rat fugit auxilia petiturus. Sed rex magis fortu
nam quam amiciciam. secutus occidi fecit pompeium. cuius
caput et annulum misit iulio. Quibus conspectis ces
sar lacrimas fudit. Mox autem alexandriam ascendit. Sed
tolomeus insidias paravit. Unde cessar vi insistente
civium hostium pressus. scapham ascendit. Qua mox
pondere obsequentium gravatur. ac mersa. cessar per
ducentos passus una manu elevata contra cartas
tenebat ad navem natando pervenit. Ubi mox na
vali certamine pulsatus. magna felicitate classem
regiam aut demersit aut cepit. Sed alexandrinis
pro vita regis sui exortantibus iulius annuit monens
eum ut magis amiciciam romanam quam arma temptaret.
Qui mox ut liber fuit. bellum cessari intulit. Sed cito
periit cum suo exercitu. Corpus autem regis demersi ad
litus iam devolutum indicatione lorice auree
cognitum est. Cessar itaque regnum illud cleopatre
commisit. Cum qua consuetudinem stupri habens per

bienniū demoratus est. Hugo floriacensis. Sub quo tpr iulius kalandariū correxit. et racionem bisexti inuenit. Romani namq3 sicut et ebrei usq3 ad tpa nume pompilij incipiebant annū a marcio. Et quamuis ipse numa pompilius Ienuariū et februariū ad annuz ꝯfusiz addidisset. Annus tn̄ incorrectus mansit usq3 ad tpa iulij cesaris. In cui honorem postmoduz quintil' mensis .i. quintus a marcio dcs est iulius. quia in eo mense natus fuit. aut quia in illo mēse aliquē celebrez victoriaz fecerāt. Simili racione sextilis mēsis dcs est august' i honorez augusti cesar. Eutropi'. Rediens de egipto cesar farnac mitridatis filiuz qui ponpeyo apud thesaliā in auxilio contra iuliuz fuerat. iam sponte rebellantez vicit acie. et ad mortez cōpegit. Inde regressus romam tercio se consulem fecit. Inde in affricaz pficiens duces nobiles scipionez et porciuz cato[n]ez cū ipso iuba rege mauritanū deuicit acie. qui tandez se ipos interemperūt. P[ro]. de isto catone refert Seneca. epl'a xo e. et policr' li° 7 c° uel quod venebibit venenū bibit aut gladiuz pectori infixit. Et sic spiritū effudit. ne regnātez videret cesarem. Item Seneca li°. .z°. ad seuerū. Nec cato post libertatem vixit. nec libertas post catonem. Item quedā alia istoria romana dicit q cato nō int' fuit in bello commisso int' iuliuz et ponpeyuz. Sed q audita clade ponpey. legit libruz platonis de inmortalitate aīe

Et sic se ipm̄ uulnauit. q tamē disuaserūt eius
amici. Unde et medici uenientes fomēta apposue
rūt. Sz ipis recedentibz uulnera sua reparauit
et sic expirauit. Non est istud factū excusabi
le in catone qntūcūqz fuerit literatus et gloriosus
Primū quia hoc disuaserūt eius amici uiricordiaci
Secūdo q ipe nō consuluit hoc filio suo. Sz magis
suasit ut uiuerēt sub iulio uictore. Tertio quia
ex inuidia se ipm̄ occidit nolens sufferre gloriā
iulii uictoris. Et sic uidet q cato magis se oc
cidit ex infirmitate ut declinarēt aduersa. quā ex
honestate ut uitarēt turpia. Est autē hoc sciend
quod apud romanos multi fuerūt catones. Unus
fuit cato questor. qui transtulit ennyum poetam
de tarento usqz romā. Alius fuit menin cato qui
sub emilio paulo mirabilit pugnauit contra grecos. Alius
fuit marchus porcius cato. dictus uticen quia
apud uticā affrice se ipm̄ interfecit. De quo nūc
agitur. Et forte iste fuit censorius cato. de quo
refert ieronimus in epistola ad nepocianū. quod
iam senex effectus. grecas lrās adiscere. nec eru
buit. nec desperauit. Iste fuit stoyce secte philo
sophus. qui fecit unā magnā sciā moralem
que dicitur ethica catonis. De qua extractus
est liber ille qui legitur paruis meticis pueris
in scolis entropius. Post annū cessar regressus ro
mam. quarto se consulē fecit. Et statim ad yspanias

est pfectus. Ubi filij pompei igencia bella ipparaue
rūt. In quor vltīo ita certa pene deuict9 fuerat,
vt fugientibz suis ipe se ipm occidē uellet. ne p9
tātaz rei militaris gloiam. ipe iam senex. ī man9
iuuenū cadēt. annos etat9 lvi. tūc habens
Tandem tn reparatis suis hostes vicit. Unde
rōm rediens impatorez se vocaī fecit. Ubi per
tres ānos et septem mēses īsolenci9 agē cepit. q
cōsuetudines rōne libtatis vsūs erat. libro ix
Iste pm9 omīuz ducū rōnoz vocat9 ē impator
Quidez a singulaī dnatu vicemonarchie dicūt
cesarez vocarj. Aut q cīso mortuo mats sue
vtero educt9 sit p. ab isto succedentes impato
res vocati sūt cesares. et eciaz augusti ab augē
do rem publicaz eutropius libro 6 Cū ergo iulli9
honores ex sua volūtate pstaēt. que pus a poplo
pstabant9. Nec senatu ad se venienti assurgeret
Aliaqz insolita et tiranica facēt. Cōiuratū est
in euz a ducent9 sexagīta senatoībz et ciuibz
rōnis. Sz potissime a duobz bruto. s. et casio.
Veniēs ergo iulius die senat9 ad capitoliū tri
ginta tribz vulneībz cū foxius interijt
Iulius ad capitoliuz tendēs. lrās mortis sue
indices accepit. Absente eaz latoē. q si eo die tū
sionez intraēt moiret9. Cui iulius. nūc ergo cū
astrologo cūferaz. et post sionez lrās videbo Vo
cato igitur astrologo qui i kalendijs iulij mortē

denūciaverat. Ait iulius hodie sūt eidem kalēde et ad huc vivo. Cui astrologus. kalende quidem sūt. s3 nōdum trāsierūt. Et vina3 nièdax repiat. Inde dubitans cesar in capitoliu3. insidiator3 copul' intemptus est kalendas marcij. Vnde ii vulnus i corpoē eius apparuit. S3 litere sue mortis iudices in manu eius post morte3 repte sūt. petrus lib° 1°

Centessimo die añ mortem iulij. fulmen cecidit. añ statua3 iulij i foro. Et de noie cesaris capitale3 līam abstulit. Nocte ecia3 p̄cedente obitu3 suum fenestre thalami sui cū tāto impetu apte sūt. vt iulius de stractu celi eēs ruitura3 domum: putaret. Die ecia3 sequēte morte3 eius. apparuerūt tres soles in oriente. qui paulati3 in vnu3 corpus solare cōvenerūt. sig̃ficantes p h dñiu3 tasidi orbis i vnā monarchia3 coytura3. Vel pocius noticia3 et vni' toci orbi in notescenda3. Bos quoq3 aranti locut' est i suburbio rome dicens. Frustra se vrgeri. In brevi eni3 mag' deficiant hoies q̄ boves ul' frumēta. Item i colūpna iulia que nūc a peregrinis ac' sancti pet' dicit'. vbi pulvis cīnbula corpor' iulij ponebat'. sic erat metre sc̄ptū. Cesar tant' eras q̄tus et orbis. Sed nūc i medica clauderis vlna

In laudem eciam iulij: mlti mlta sc̄pserūt. Nam scd3 eutropium libro 6° eo die quo urbe3 igre diebat' nullus puniebat'. Fecit quoq3 milites sui os arma habē' suptuosa. vt nūc tanti dāpni se-

tu

defenderant. Erat enim vir quo nullus unquam belli
magis enituit. Eius si quidem ductu undecies centum
nonaginta et duo milia hostium cesa sunt. exceptis
bellis ciuilibus quorum sanguinem noluit annumerare
Signis collatis quinquagies dimicauit. Ad hec
nullus eo scelerius scripsit aut velocius legit. Qua-
tuor etiam epistolas sibi dictari consueuit. Et quos
armis subiecit clementia magis vicit. Denique non
erat dies sub bellicis tumultibus quo non scriberet legeret
aut declamaret plinius Julius cesar cui manus
non minus apta stilo quam gladio. Cum nemo melius
rem publicam administrasset in tanto imperio unum
solum in re sua uixit dormiendum scilicet cum omnem vitam do-
nauerat. Quem cum in ciuili bello armis abutitur
contra se denuo pugnantem videret. Militibus suis di-
xit. Sufficiat michi semel vitam ingrato dedisse
Suetonius. Scelleritates erga nullum tantas hab-
uit. quin dacta occasione remitteret. Item iulius
magne fuit paciencie. Nam milites in triumpho
ipsius rome ipso audiente nec indignante dicebant
Triumphat cesar qui subiecit gallos. cur ergo non
triumphat nicomedes rex bithinie qui subiecit
cesarem. Nam nimiam cum illo amiciciam habuisse
ferebatur. Unde tulius. ad iulium dixisse fertur
Aue rex et regina. Et iterum aue regina bithinie
mulier fuisti omnium virorum. nunc factus es vir
omnium mulierum plinius libro 3 ¶ Cum iulius cesar

calviciu3 siui graviter ferret. et coma deficiente capillū a vertice ad frontem retorqueret. Quidem miles romanus de timiditate coram eo arguitur sic respondit. O cesar facilius eēt te calvum nō eē. quam me i bono exitu qd quam timide egisse. Item cū de eo essent famosi libelli et ioculatorū carmina i eī vituperiū divulgata. paciēter substinuit. Et cū quidem eiū de materna origine vitupaēt dicēs eum panificiū videndo dissimulavit. Unde aceō de eī laude dicit. Nichil non vit iulius oblivisci. nisi iniurias solū mō. plinius

Auditorium tulij cessar intravit. Cui cū assurgeret tulius. Cesar prohibuit dicēs. Nō assurgas m̄. maior est enim sapienciam quam potenciam. Cui tulius. Orbis victori nō asurgam z cessar. At tu maiorem lauream adeptus es. quam propagare fines romani imperij. Cuius verbi occasione lex a cessare emanavit. Ut nemo codicem tenēs aut legēs alicui asurgat. valerianus

Accius poeta iulio cessari ad colegium poetarum ve- nienti nō assurrexit. Interrogatus autem cur tante maiestati ībsedēt respondit. Posterior supiori assur- gat. par pari conveniens. Sz sapiencia omnes precellit quod quidē dictū iulius approbavit. Item adducti sūt coram iulio duo pueri, mas et femina adinvicem simillimi. Quos cū diu inspexisset munifice dic- tatos remisit cū hijs ūsibz. Ite pacēs parit pa- tribz suadete medullis. Convinct vestros nec vi- cerit oscula concha. Brachia nō ede nō minuum

blanda colūbe Vince nos filios milit absq3 dolo
apuleius Cōiuraco catherine sb optimo cōsule catē
detecta est et dāpnata. Ubi nec nobilitas psone deli
quentis. nec tanti patroni. s. iulij facūdia. p de
mēcia perolentis. marcho catone i contēciūz psua
dente. reos potuit sbtragari salustius Fuerūt duo
viri pclari. Marchus cato. et gayus alias iulius
cōsul. Quibz gen9. etas. et eloqūcia pe eqlia fuere
Magnitudo animi. par. s3 gloia diuisa. Cato vite
integritate magnus. Julius magficēcia et man
suetudine. Illi severitas. isti liberalitas gloiaz addi
dit. Cessar dando. Cato nichil largiendo laudatur
In cessare misacio pauperū. In catone maloz sup
pliciuz. In cessare laboriē. vigilaē. sua negligete
nichil negate qd posset. belluz nouū parare. tri
umphum optaē. duce fuit. Catoni quoqz studiuz
modestie. constāce severitatis. nō diuicijs. cum
diuite. nō frone cū factioso. s3 virtute cū strenuo
pudore cū modesto. certabat. Magis esse bonus
qūa videri bonus. Itaqz comin9 petebat gloiam
ipam mag9 assequebatur Deo gras amen

Explicit ystoria iulij cessaris ad laudem
dei finita. Et totus psens liber completus
huc usque die xxiij Julij anno domini
m ccc septuagessimo sexto

Capitulum de triplici honore qui exhibebatur duci exercitus romanorum redeunti de bello cum victoria ab eisdem

Ad hanc victoriam memoriam habendam et confirmandam studebant antiqui, prout narrat Virgilius. Et ipse Seneca epistola .ii. quod victoribus redeuntibus romam post subiugacionem regionum fiebat triplex honor. Primus quia victori obviabat populus cum leticia. Secundo quod omnes captivi sequebantur currum eius ligatis manibus retro. Tercius erat quia ipse victor indutus tunica Iovis sedebat in curru, quem trahebant quatuor equi albi. Et ducebatur usque ad capitolium secundum illud Oracii. Et tu nunc is aureis equis ibis. ¶ Nota de triplici molestia quam passus dux eadem die honoris sui sustinere cogebatur in vite

Ne tamen hiis honoribus oblivisceretur sui triplicem molestiam oportebat illum victorem ipsa die sustinere. Prima erat quia ponebatur cum eo in curru quidam similis condicionis. Ut daretur cuilibet spes quantumcumque vilis condicionis perveniendi ad talem honorem si eius probitas mereretur. Secunda erat quod ille servus eum colafizabat ne nimis superbiret. Et dicebat ei n notis elotos .i. nosce te ipsum et noli superbire de tanto honore. Respice post te. Et hominem

te esse memento ¶ Tercia molestia erat quod illa die licebat cuilibet dicere in personam triumphantis quicquid vellet. Poterat enim dicere omnia obprobria ipsi victori publice. Unde et iulio cesari revertenti post multas victorias. Fuerunt multe contumelie dicte Nulla tamen ulcione sequente

Dicta ypocratis

Ypocras fuit discipulus esculapii philosophi. Et fuit de genere esculapii primi a quo et genere suo processere reges dicimus Et ab eodem incipit ars medicine. Quam ostendit et docuit ipse filiis suis. Mandans eis quod medicinam extraneis non docerent. Unio patres ostenderent filiis Et sic procederent semper Quod artis nobilitas semper remaneret in eis. Et mandavit eis similiter quod morarentur in medio habitacionis terre grecorum in tribus insulis ¶ Ypocras autem fuit de insula chau Et proditum fuit studium quod fuit in duabus insulis Et remansit in chau Et fuit opinio esculapii primi quod medicina constaret in experienciis tantum Quia medicina facta non fuit nisi causa experiencie Et hoc modo usi fuerunt medicina mille et quadringentis annis usque quo apparuit mictus medicus qui tenuit quod experiencia sine racione esset

discriminosa Et usi sūt hijs duabꝫ opini
onibꝫ septingentis annis Usqꝫ quo appar
uit bramendes medicus Qui despexit ex
perienciaꝫ dicēs Quia ex ea error pueniebat
Quare soli roni ī nixus est Qui dimisit
post se tres discipulos Qui discordētes fu
sūt trium sectaꝫ Quoꝝ vn⁹ īnixus experi
encie tantuꝫ. Alius rōni tm̄ mō. Tercius
ī genijs et ī cantacionibꝫ ad hesit Et dura
uerūt hec mō annis septingent. Quousqꝫ
apparuit plato medicus Qui ī vestigans
coꝝ dcā. Cognouit q sola expiencia erat
piculosa Et rō sola nō sufficiebat. Et mu
niens sc̄m ambabꝫ opinionibꝫ ꝯbusit libros
de ingenijs et ī cantacōibꝫ. Et libros suos
de expiencia tantuꝫ. Tractatos aūt super
vtramqꝫ opinionē retinuit et cōseruauit
Deinde obijt et remansit ars medicine
apud suos discipulos. put ipe ꝯposuit
et confirmauit. Qui fuerūt quinque
Sstatuentes vnū ipoꝝ ad medendū corpo
ribꝫ Sedus ad minuendū et ꝯburendū
Terciuꝫ ad medenduꝫ vulneribꝫ. Quartuꝫ
solidanduꝫ ossibꝫ fractꝫ Et ad loca ppa
reducendis ¶ Post hec apparuit escula
lapius scdus mille et quadringētis annis
transactis. Qui ī vestigans diuersas opinio

nes. Opinionez platonis veraz et rectaz repi
ens emendavit et adhesit easdem. Et dimi
sit post se tres discipulos ypocratem. s. et alios
duos. Quibz mortuus remansit solus ypo
cras p filio tpre pfatis virtutibz. viens expi
encia et rone. Cui quidem ypocras i vestig
ans p ars mediciane ppinqua erat pdicioni
Quia perierant illi qui extiterat i duabz in
sulis pdcis. Et iam ipe insula chau solus
remanserat i ipa arte peritus. Elegit forte
vtilius ipam no tm apud filios ymo apd
quoslz ydoneos decerto divulgari. Reiect
igit ab eadez mediciane artis auct opinio
nibz ipaz i libroz cpilaciones circtatis ubz
et clausit redigit. Et pcepit duobz filijs
suis iam pueris q docerent deinceps omes
quicuqz apti essent apphendere eaz. Siue con
sanguinei siue extranei essent. Dicens qz ex
traneos ad hoc ydoneos conveniencius erat
eandem artem doce qz consanguineos i eptos
Et ita aptuz est put ordinavit. Et ita ro
borata est ars pdca usqz i hodiernu diem
Nam ipe videns plures discipulos statuit
exigens ab eis sicut a filijs sacramenta. Na
cu moriret idem ypocras magnu discipulo
ruz nuz. Nam extraneoz qz filioz et nepo
tuz ceteis dimisit. ¶ Accidit autez qz arde

Ster rex persarum misit querendo a pilato rege chau
insule quod mitteret ad eum ypocratem. Cui dari
mandauit centum quintali auri. Erat tunc re
gnum grecorum diuisum per multos reges. Quorum
aliqui dabant tributa regi persarum. Et misit
rex insule chau ypocrati quod accederet ad
regem persarum. Et mederet ei et aliis persis
super quadam peste que acciderat illis. Quia si non
faceret periculum sibi et aliis terra sua. Cum ipse
scilicet pilatus non haberet posse resistendi man
datis domini regis persarum. Cui respondit ypocras
quod non iret ad curandum inimicos grecorum. Rog
atus multis minabus quod iret consule cepit super
hoc illos de uilla qua inhabitabat. Qui non
permiserunt ipsum recedere dicentes. Prius moriemur
quam ypocras recedat a nobis. Et sic pilatus misit
se excusando ad regem persarum. Fuit ypocras
post centum et quadraginta sex annos a nabu
chodonosor. Et composuit multos libros in medi
cina. Et qui peruenerunt ad nos ex illis sunt
triginta. Et qui voluit ordinare studere. Opor
tet studere in duodecim illis libris. Post quod
studuerit in sexdecim libris quos composuit Gal
lienus. Et fuit ypocras paruus corpore pulcre
forme aurius grandis capitis tardi motus
multe cogitacionis, tarde locucionis. Cum quiesce
bat respiciebat terram. Fuit modicum cibi.

hic dicit qualis homo et qualis [illegible] fuit ypocras [illegible]

Tenebat semp ī manu flevbotomium muni
cionis ul' radiuz ad occlos medendos. Fue
runt dies sui ī nonaginta et quinqz annis.
Decem et septem vixit annis dixit studens
Sapiēs uō et magr̄ vixit annis. lxxviij
Et ista sūt dicta eius ¶ Securitas cū
paupertate melior et eligibilior ē . q̄ timor
cū diuicijs ¶ Et dixit. Vita breuis ars
longa expimētuz piculosuz Iudiciuz diffici
le ¶ Et dixit. Sanitas ↄsistit ī nō habē
do pigriciaz ad exercitanduz. Et nō ī repl
endo corpus cibis et potibz ¶ Et dixit mi
nuē que nocēt est melius quā multiplicaē
que iuuant ¶ Et dixit cor duabz efficitur
molestum passionibz . s . t'sticia et solicitudie
. a tristicia nō uenit sōpnus . cogitatu seu so
licitudie uigilia puocatur Nam solicitudine
iduat' cogitacio sup eo q' timet' pueturuz
q' uigilat. Tristicia nō caret cogitatu futu
roz Cū nō sit nisi quedaz passio depcit
¶ Et dixit aīa nō īsistens nisi mūdanis est
pdita ¶ Et dixit ex quo quis regi seruierit
nō ueniatur ei austeritatez ul' nō sub intrans
funduz maris . nō timet eius salsedinez ¶ Et
dixit Qui uult uitā sue aīe affligat et mo
rtificet eam ¶ Et dixit m'uenire pōt amor
int' duos sensatos quia assimilant' sibi in
sensu Sz nō int' duos īsensatos neqz simil

similes i stultitia qr sensus incedit secundum
ordinem qr possunt duo concordare i semita
una. Insensatio uero seu stultitia non incedit
secundum ordinem. igitur non potest invenire concor
dia seu amor inter eos. ¶ Item dixit melius
quod acquiritur per scientiam est sic non sic. Sic est de
eo quod est. Non sic de eo quod non est. ¶ Et dixit
sitis contenti de eo quod sufficiat. Et sic non indige
bitis. Quia hic modo contentus magis prope deum. Ipse
enim nullo indiget. Ergo quanto magis indigebitis
tanto magis eritis adeo distantes. Fugiatis
etiam malicias seu pravitates et vetabatis
nos a peccati quaerentes fines virtutum seu boni
tatem studiosse ¶ Et dixit Qui quaerit esse liber
non cupiat quod habere non potest. Alioquin erit eius servus
¶ Et dixit. Oportet hominem in hoc mundo esse
sicut ad convivium invitatum Cui cum datur cibus
sus eum recipit cum non nec recipit non quaerit.
¶ Et dixit discipulo suo. Si vis habere quod cupis
cupias quod habere potes. Et quaesierunt ab eo de qui
busdam rebus fedis. et tacuit. Cui dixerunt
quare non respondes. Et respondit Responsio pro
talibus est tacere. ¶ Et dixit mundus non est per
petuus. ergo cum poteritis bene facere non differatis
intendentes ad habendam bonam famam. ¶ Et dixit
propter opus non i quiritur scientia ¶ Et dixit po
cius est uelle veritatem omittere per viam ne
sciendi quam omittere per viam inquirendi

¶ Et dixit. scīa est sicut spūs. operacio sicut
corpus. Et sciencia est sicut radix. operacio sic
ramus. Et sciencia est sicut generans. op
acio sicut generatum. ¶ Et dixit assume
modicum ex sciencia. et tale p̄ qd̄ puenīe
possis ad multum

Incipit tractat' dñi hugõis card'. de vestimentis sacerdotalibz et omni statu misse et horis diey

Dicit apls ad ephesios vj. cap. Indu
ite uos armaturam dei. ut possitis stare
adu'sus insidias dyaboli. Hac induit
fuit xpus tpr passiois. Hec armatura
est vestis sacerdotalis. Significatiua i
septeplicis uirtutis representacio uestiu
xpi quibz induct' fuit tpr passionis. Primu uesti
mentum est quo sacerdos induit' est amict' q caput
tegitur. Significans salutem q p fidem attribuitur. De
hac apls ad ephes. vj. Galeam salutis assumite.
Representens illud operimentu quo uelabat iudei
faciem xpi dicentes Math. xxvj. Prophetiza nob
xpe quis est qui te percussit. Secundu vestime
tum quo sacerdos induitur est alba que tegit co'
pus a sursu usqz deorsum. Hec significat spem que
ex gra prouenit. Ecce sursum ex meritis. Ecce deorsu
De hac dit apls ad rom viij. Spe salui facti sumus
Hec representet veste albam in qua illusit herodes
xpm luce. xxiij. Et inductu ueste alba remisit eu
ad pilatum. Tercium vestimentu quo sacerdos indu
itur est corrigia ul' cingulu. Per hanc significatur
iusticia. Cui duo sut brachia int' se constringencia
Scilicet declinacio a malo. et opacio boni. De hac
dicit ysayas xj. Et erit iusticia cingulu lubor ei'
Hec corrigia representat flagellum quo pilatus fec
cedi xpm iohis. xix. Tunc ergo apprehendit xpm
pilatus et flagellauit eum. Quartum vestimentu

quo sacerdos induitur est manipulus qui i leua manu ponitur per quia fortitudo designatur. Qua contra aduersa bellatur. De hac dicit fortitudo est uirtus residens in pectus ad usitatis. Iste manipulus representat funem quo ligatus fuit xpus a iudeis comprehensus unde iohis xviii comprehenderunt yhm et ligauerunt eum. ¶ Quintum uestimentum quo sacerdos induitur est stola siue orarium. Hec quia habet duo brachia pendencia significat prudenciam et temperanciam. Per prudentia discernitur quid est elligendum. per temperanciam restringitur fugiendum. De prudencia dicit math. x. Estote ergo prudentes sicut serpentes et. De temperancia dicitur ab apostolo ad titum. ii. Sobrie et iuste et pie. uiuamus in hoc seculo. Hec stola representat ligaturam qua ligatus fuit xpus ad columpna ¶ Sextum uestimentum quo sacerdos induitur est casula. Per quam significatur caritas. Nam sicut casula cetera contegit. Sic caritas operit multitudinem peccatorum sicut dicit apostolus. Hec casula representat uestimentum quo milites circumdederunt yhm iohis xix. Et ueste purpurea circumdederunt eum ¶ Quo accedendum est ad altare

Uiso numero et ordine et significacione sacerdotalium uestium. Uidendum est quomodo ad altare accedendum est. Dicitur in. iii. li. re. vii. Quod salomon fecit mare eneum de specul mulierum. In quo lauabant se sacerdotes ingressuri tabernaculum In labro eius eneo sonoro significatur confessio. In mari eneo mentis amaritudo. In specul mulierum

uite scōx ꝯsideracio ¶ Sacerdos ergo añ qꝫ ad al
tare veniat. p cōfessiones se abluat. Et p amari
tudinez mentis se expurget. Et p ꝯsideracōez vite
scōx se informet De pmo ysaie lij. mūdamini
qui fertis uasa dm̄. De .ij. ad. cor. v. Expurgate
ueteris fermētū. De tercio ad hebr. xij. hn̄tes in
positaz nubem testiuz deponam⁹ oīne pondus. et
circumstāciis nos peccm̄ ¶ De introitu misse

Hoc pacto sequit⁹ introit⁹ misse. Sz qꝫ dicit
apls ita ad titū. ij. Obsecro pmo fieri oīuz
obsecraciones. orones. postulacōes. grāx actiones
Ideo tota missa distinguit⁹ in quatuor partes
¶ Pma ps misse est. ab introitu usqꝫ ad te igit⁹
et vocat⁹ obsecraciones ¶ Secūda ps est ad te
igit⁹ usqꝫ ad pat noster. Et hec vocat⁹ orones
¶ Tercia ps misse est. a pr̄ noster usqꝫ ad colectas
Et hec uocat⁹ postulacōes ¶ Quarta ps ē a colle
ns usqꝫ ad ite missa est Et hec uocatur grāx
actiones ¶ De pma dauid cui⁹ est introitu misse
Hec significat uaticinia pphaz et desideria scōx
prm desiderancium filiuz dei incarnatū. In cui⁹
rei signū ī pma dnīca aduētus cantat ecclisia
ad te leuaui Et versiclī cū glīa prī designat
opa eox Tripliciter aūt in diebz festiuis dicit⁹
introit⁹ ad laudem trinitatis. semel ī gloriaz īcar
nacōnis. Dicit⁹ autem in diebz alijs bis In lau
dem diuine et huāne nature. que ī psōa filij
sūt vnite ¶ Sed sciendū est qꝫ in aliquibz eccijs
in diebz festiuis dicit⁹ introitus pfcē et impfcē

pfecte qr etiam dnm laudat pfcte laudem me
Scdo dr inpfcte quia inpfcta est oms laus me
Tercio mo dr pfcte quia pfecta est laux patrie

De kyrieleyson

Sequit de kirieleyson q triplicat ppt fidē trinitatis. et ter dicit. pmo ad laudez pris Et So ad laudem filij. Et tercio ad honorez spūs scī Dicit autē nouies ppt nouez ordīes anglor

Et hic nōtandū q cantant tres lingue ī missa s. greca. hebrayca et latina. Greca cū dr kyrie et kyrie idem est q xpe. el. i. qd deus leis. i. qd miserere. lyon. i. q nob. Vnn kyrieleyson idem ē q xpe deus miserere nob. Vl kyrieleyson sm alios tm sonat q̄ntuz miserere nob.

Hebrea lingua ē alla. am. Allelu in hebreo tm sonat q̄ntuz laudare i latino. ya. i. inuisibilem. Et hec interptacio poit abto augustio ī glosa psalterij. Amen interptat fiat Et hec ↄdicit p omnia secla seclor amen Item interptat veritas. sic in apoc. ubi dic dei filius hec dicit amen testis fidelis i. veritas. Ite interptat uere ut ī euuāgelio cū dicit. am. am dico uob

Lingua latina sūt orones et hui alia

De gloria in excelsis deo

Post kyrieleyson. sequit gloiā ī excelsis deo Que est laux angellor et sic cantauerūt in natali dnj ea que sūt usq ad bone volūtat Que aūt sequūt. appollint bts aushnus ylarius Et debet dici in medio altaris Quia angelus q natiuitatē xpi nūciauit. pastoribz dicit. luce

ij. Euuangelico nob gaudium magnu qd erit
omni populo. Sacerdos no dicens glia i excelsis
deo gerit uices uel psonam illius angli. Chorus
respondens gerit uices multitudis. De qua dr idem
Facta est cu anglo multitudo milicie celestis lau
dancium et dicencium. Gloria i altissimis deo et c.
Sed notand est qd in aduentu dni no cantat glia
in excelsis. Per qd repsentat mesticia ueterum
patrum ppt tedium expectaconis i carnaconis
dni. Cantat aut alla quia hebat spem liberacio
nis. De expectacione dicit in ysay. xxviij. Expec
tate expectate et c. De spe liberaconis dicit in
ps sperauerut et liberasti eos. Item notandu
est qd cantica leticie sicut glia in excelsis deo et
alla. no cantant a lxx. usqz ad pascha. Quia
illud tps significat babilloniam captiuitatem i q
iudei captiuati suspenderut organa sua dicentes
quo cantabim canticum dni in terra aliena

De dns uobiscum

Post glia i excelsis deo uertit se sacerdos ad
populum. et dic dns uobcu. Qd de Ruth ij.
sumptum est. Booz sic salutauit messores. Et e sens
dns uobiscu. i. peticoib uris dns tribuat effcm
Epus aut dic pax uobcum. Quia spealis uica
rius est xpi. Qui hec uba discipulis suis dixit
Johis. xx. Et est sensus i psnti detur uob pax
pectoris in futuro pax eternitatis. De hijs no in
iohis xiiij. Pacem relinq uob. Chorus respodet
et cu spu tuo qd sumptum est ab apso. Item ad

ticam in fine et est sensus dñs qui est ī ore tuo sit in corde tuo

De oro͞nes et eius mi̇̄spect

Post ea sca͞it orones et dicat sacerdos orem᷒ In signū q xp̄us dixit discipulis suis. Orate ut nō intretis ī temptacōez Deinde ꝓponit sacerdos orōnez et semp teni͞at in noīe filij q nō ualet orō que nō fit in fide mediatoris. Sed notandū ē q oīs orō dirigit᷒. Ad p̄rez uł ad filiuz. Nulla aūt ad spm̄ scm̄. Et hec est rō Quia sp̄ūs saūs est donū. et a dono nō petit᷒ donū Sed a largitore doni. Petit᷒ autē a patre et filio cū sp̄ūs sa͞us ꝓcedat ab utroq̄ʒ Vn̄ ad patrez et filiuz dirigit᷒ orō. tam q̄ ad oracōez Sz nō ad spm̄ sa͞n tamē q̄ ad donū. Itez notandū q si dirigit᷒ orō ad p̄rem ī qua nō fiat mētio de filio. tūc debet dici p dnm̄. Vt ī illa oracione ꝓtector in te sperancium et c̄. Si nō ī orone fiat mencio de patre et filio Tūc deb; dici p eūdem. Vt ī illa orone Deus uerbum tuū et c̄. Si aūt dirigatur ad filiuz. Tūc debet dici qui uiuis et regnas. Vt in illa orone. Deus qui uirginalez aulam. Si nō fiat ī fine orōis mēcio de filio. Tūc debet dici p eūdem. Vt in illa orōe famulo͞r tuo͞r et c̄. Vnde uersus Per dominū dicat cum pater ꝑbr orat Cum x͞pm memoraret per eūdem dicere debet Si xp̄o loqueris qui uiuis dic. bn̄ dicas Qui trāi si sit collecte finis in ipso idest in cristo.

Sequitur de epistola r(ubrica)

SEquitur de epistola Que significat doctrinam apostolorum Et eleganter precedit oratio Quia dicitur in euangelio luce x°. rogate dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Legitur quandoque epistola de epistolis pauli Quandoque de canonicis. Quandoque de actibus apostolorum De apocalipsi. De libris salomonis. De prophetis. Aliquando de libris Moysy qui sunt quandoque Quia in illis libris promittebantur tantum modo temporalia. Unde cuius significatione lectiones nunciantur in grauem accentum. In nouo uero testamento promittuntur spiritualia et eterna. Unde cuius signum euuangelium et epistola nunciantur in acutum accentum

De responsorio rubrica

SEquitur responsorium quod pertinet ad opera doctrine et bene congrue conuenit hoc nomen responsorium actioni. Quia per opera respondemus predicationi. Vocatur autem a quibusdam graduale eo quod significat gradum uirtutis. Unde ii. pet. i. Ministrate in fide uirtutem. In uirtute scientiam. In scientia abstinenciam. In abstinentia pacienciam. In paciencia pietatem. In pietate amorem fraternitatis. In amore fraternitatis caritatem.

De alleluya rubrica

POst responsorium sequitur alleluia. Gaudium ineffabile designans quod etiam habet in dei laudem. Post alleluia sequitur uersus Qui significat operationem Que debet coniungi laudi. Quia deum non bene laudat Qui bene operari cessat. Alleluia repetitur cum pneuma Et significat laudem patrie. Significat autem per sequenciam pneuma. Unde in antiquis sequenciis sunt uerba incognita. Quia ignotus est nobis modus laudendi

deuz in patria ¶ Nota q alla duo significat Alla idem est q laudare dnm Et hoc patet quia in quadragessima loco alla dicim laus tibi dne Alio mo idem est q pat lu i filius ya i spus scs ¶ Si queratur quare i quadragessima no dicamus alla Solo dico q alla significat laudez et leticiaz Et in quadragessima no dicim letari sz flere p delictis abluendis ¶ Sz notandum est q in diebz ieiunioz sic in quadragessima cantat tractat p alla In quo significatur longa expectatio scoz prim ul iudeoz captiuatoz afflictio designatur

¶ Sequitur de euuangelio

Postea sequit euuagelium qd diacon lecturus sumit de altari librum In quo significatur q euuagelium est uerbum xpi Et per altare significatur secudu illud exo xx Altare de terra faciens michi Diacon aut inclinat se ipm sup sinistrum humerum In quo significatur qd pdicacio xpi de gentili transiuit ad iudeum ysaye x In diebz illis saluabitur iuda In quibzdam no locis crux pcedit euagelm Per qd significatur qd qui pdicat debet sequi crucifixum Vn dns dicit pet Johis xxi Sequere me ¶ Pcedut aut duo cerei Quia pdicatores debet hre noticiaz utriusqz testamenti Pcedit aut qnz vnus tm P qd significatur iohis an xpm missus ¶ Turribulum cu thure qd significat orones cum deuotione qua tuc marie debent hre omnes

fideles in audiendo u̅bu̅ dei ul' diuinu̅ s̅monem
Debet eni in alto legi euua̅geliu̅ . Quia doctrina
euuangelij omēs alias debet p̅cedere . Un̄ ap̄lus
ad hebr' vij . lex neminē ad p̅fectionē duxit
Euua̅geliu̅ autē op̅atur salutem om̄i credēti
Sz notandu̅ est q̄ s̅bdyacon' ferens puluinal
an̄ dyaconu̅ . In ip̄o f̄co rep̄sentat q̄ dignus
est mercēnarius ul' operarius mercede sua . S̄.
x̄. ap̄l's. ad cor. ix̄. Si nos uob' sp̄alia seminam'
no̅ est magnu̅ si carnalia uīa mettam' Q̄d
au̅t s̅bdyaconus libru̅ et puluinal reportat
significat q̄ p̅dicator in bono opere uitā suā
debet offerre . Un̄ ad colocens' iij̄ . Om̄e q̄ facit
aut u̅bo aut op̄e Om̄ia in nōie dn̄i nr̄i ih̄u
xp̄i facite Dyaconus autē uolens leg̅e euua̅
geliu̅ P̄mo salutat populu̅ Dicens dn̄s v
uobiscu̅ in quo significat se orare ut dn̄s
sit cu̅ eis Qui reddat eos attentos in audi
endo u̅bu̅ uite Clerus uō respondet Et cu̅
sp̄u tuo . ac si dicēt Et teu̅ ad dicendu̅ De
inde dyaconus facit signu̅ crucis in libro . ac
si diceret crucifixum p̅dico . Un̄ ap̄lus ad cor
P̄mo dicit . p̅dicamus uob' xp̄m crucifixum
deinde facit etiā crucē i pectore . ac si dicēt
Crucifixu̅ credo . Un̄ ap̄lus ad cor . ij . nichil
iudicaui me scire inter uos . nisi xp̄m ih̄u̅
et hu̅c crucifixu̅ Tertio au̅t facit crucem
in fronte . ac si diceret crucifixu̅ nō erubesco
Un̄ ap̄l's ad Galatas . vj . Michi au̅t absit glia'

nisi in cruce dni nri yhu xpi Debet aut euan
geliuz legi in alto ad aquilonez. qr in fide
libz Vn ysayas xliii Dicaz aquiloni et cetera
Item p hoc significatur qr armari debemus
doctrina euuangelica 9t dyaboluz qui p aqloez
significat. Vn in cantic canticorz iiii. Surgite
aquilo et ueni auster Audientes aut euan
geliuz debent stare qsi parati ad pliuz p fide
xpi fiuenda. Vn i euuangelio luce xxii Q
no ht gladiuz uendat tunicaz suaz et emat
gladiuz Item debent detegere capita sua.
In signu qr pdicatur eis nuda ueritas. Vn
luce xxiii. Velucz templi scissum e. Ite debet
depone baculos Quia dr in .c9 .v. Qui te
te pcussit in dexteraz maxillaz pbe ei 2 altaz
Debent etiaz ab amatoribz mudi recedere
Quia dicit ieremie. xvii. Maledcus homo
qui 9fidit in hoie Item debent se signo cr
ucis munie. Ne dyabolus adultat mentes eoz
ab euuangelii pdicacone. Vn in ozech. ix. Sup
frontes uiroz dolenciuz signa thau Ite lecto
euuangelio debent se signare. Ne dyabolus au
ferat a cordibz eoz semen uerbi dei. Quia i
euangelio dr luce viii. Volucres celi comede
rut illud Lecto euuangelio liber apto sacer
doti ad obsculandiz datur. Quia dicit i luce
viii. Vob datuz est nosce misteriuz dei Dat
postea clausus illis qui sut in choro quia ibi
dem sequitur ceteris aut in parabolis De sacerdote

dicat vel legit in Malachie ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiam Et legem exquirunt de ore ei(us)

De credo in unum deum

Tunc sacerdos incipit credo in unum deum. In quo significatur quod ea debemus credere que audiuimus in euuangelij predicatione. Unde apostolus ad rom. x. Fides ex auditu. Auditus autem per verbum dei. Postea sacerdos convertit se ad populum movens eum ad credendum et dicit oremus. In signum quod xpistus dixit discipulis suis. Tunc incipit chorus offertorium. In quo significant se consentire fidei et orationi sacerdotis. Post hec sacerdos volens administrare. accipiat hostiam que debet esse de triticeo pane. Et hec fit quod dominus comparavit se congruo frumenti iohannis xij. Nisi granum frumenti cadens in terra et cetera. Item accipit vinum in signum quod xpistus fuit azimi in torcularj crucis pressus ysaye lxiij. Vestimentum tuum sicut calcantium in torculari. Item accipit aqua que in tanta quantitate debet apponi. Ut a vino quantitate valeat absorberi. In signum quod ecclesia incorporatur xpisto. Non xpistus ecclesie. Unde augustinus non tu mutabis me in te. sicut cibum carnis tue. Sed tu mutaberis in me. In pane corpus xpisti significatur. In vino sanguis xpisti designatur. Unde apocalypsis. xvij. aque multe populi multi. Quod sacerdos lavat manus suas post offertorium significat mundiciam mentis et corporis quam debet habere ministrator tanti sacramenti. Unde ysaye primo Lavamini mundi estote et cetera.

De ture rubrica

Postea dicat thus In quo significat q de
uocaone debet hre omis popls i orando
yeremie .xviij. Maledictus homo qui opus dei
facit negligent Item est sciend q hec ps
de qua dcm est i pmitiua ecca solet apellari
cathecuminu Vn dyaconus lecto euagelio sole
bat clamare exite cathecumini. Quia sacerdos
secretaz incipit. Et hui ro fuit q illi erat sine
sacramento baptismi q est fudametuz cuilibet
alterius fudameti Post hec dicat sacerdos i
clinato capite an altare i spu humilitatis et c.
q scriptuz est de danielle iij Post ca aliquantulu
eleuato capite obsculat altare In signuz qd
p passionez xpi recociliati sumus deo patri. Vn
apls ad ephes. ij. Faciens pacem et recociliet
ambos i vno corde deo. Postea quitat se sacer
dos secreto ad popluz dicens Orate p me fres
et ego p uob. In quo significat q xpus dixit
discipulis suis luce .xxij. Orate ne intretis i
teptacoez Et ibidem ego pro te rogaui patre i q
significat ecca Deinde sacerdos dicat secretas
scdm nuz et ordinez oronu an eplaz pmissaz
Dicat aut eas secrete. q xpus orauit cu dix.
Pater mi si possibile est transeat a me calix i.
Finitis illis dicit alte. Per oia secla seculoru
In signu q post suscitatoez lazeri xps apte
pdicauit Post hec salutat populuz dicens
Dns vobiscu Et mones metes hre ad diuina
Cu dicit sursuz corda Post hec pfacionez

que sic appellatur. Quia precedit principale sacri
ficium. Sunt autem decem prefationes canonice. Prima
de trinitate. Secunda de natiuitate domini. Tercia de
apparicione. Quarta de quadragessima. Quinta
de cruce. Sexta de resurrectione. Septima de as
censione. Octaua de sancti spiritus missione. Nona de
beata uirgine. In fine autem prefationis erat sacer
dos ut laux sua societur angellorum laudibus
Chorus uero cantat. sanctus. sanctus. sanctus. Ostendens se con
formare angelis et sumitur de ysaye. vi. Vsque
ad ossanna in excelsis quod sumitur de [illegible]. xxi.
Dicatur autem ter sanctus propter personarum trinitatem
et deus semel dominus propter essentiae dignitatem. Os
sanna. i. obsecra uel salua.

De secunda parte

Visso de hac prima parte que dicitur secundum apostolum
obsecrationes. Dicendum est de secunda parte que
secundum eundem dicitur orationes. Hec pars canon dicitur
secretum. Et hoc ideo quia in secreto dicitur aliquando ca
non. Quia ibi sunt uerba mixta a sanctis patribus
instituta. Aliquando dicitur sacrificium pro sui parte digniori
Sacerdos incipiens. te igitur debet se inclinare
ante altare. Quia petrus inclinauit se et prospexit
in monumento. Et sic inclinatus debet incipere. te
igitur. Quia sic precedenti parti continuatur. Tu es
sanctus dominus. Igitur o pater clementissime rog
amus te. per ihesum christum filium tuum dominum nostrum
etc. Vt benedicas hec dona. hec munera. hec
sancta sacrificia. Dona dicuntur quia a superiori iacobi. i.

Omne datum optimum et omne donum perfectum desur-
sum est. Munera dicuntur quia offeruntur ab inferiori
Et quia mittuntur nobis hic inferius. Sacrificia dicuntur
pro peccatis nostris deum a nobis a deo offeruntur. Fiunt
autem tres cruces super hec tria verba multis de
causis. Prima est pro reverentia sancte trinitatis cuius po-
tentia fit conversio panis et vini. Secunda est in
figura triplicis unionis in conceptione salvatoris.
Tercia est in memoria trine crucifixionis. Prima
est in voluntate persequentium de qua Iohannis xxvi. Colle-
gerunt pontifices et farisei concilium et cetera. Secunda
fuit in voce clamantium de qua Marci xxvi. At illi
magis clamabant crucifige eum. Tercia fuit in cru-
cifixione manuum et pedum de qua luce xxvi.
Et crucifixerunt eum. Dicitur autem sacrificia illibata
i. incorrupta. non quia substancia panis et vini non
possint corrumpi. Sed quia corpus et sanguis filii dei
corrumpi non possunt. In qua substantia panis et vini virtute
verborum transmutantur in sanguinem et corpus christi
que verba sunt inferius annotata. Unde psalmus
Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.

De secunda parte canonis

F Firmatur autem hec prima pars canonis. Incipit Fa-
ubi in primis ita oratur secundum apostolum i. ad cor. ij.
Scilicet pro hiis quibus limitate sit posita. Oratur
autem pro principe spirituali et terreno. Spiritualis autem habet
gladium verbi ad repellendos hereses. Terrenus habet
gladium ferri ad feriendum contumaces. De hiis
duobus dicitur luce xxii. Ecce gladii duo hic

De tercia parte canonis

Sequitur tercia pars Memento domine famulorum famularumque tuarum etc. In qua tractatione debet ordo attendi iuxta ordinem caritatis. In qua oratur primus. Primo enim orat sacerdos pro patre et matre et aliis parentibus carnalibus. Secundo pro parentibus spiritualibus. Tercio pro illis qui se commiserunt suis orationibus. Quarto autem pro absentibus. Quinto pro omni populo christiano. Nec nimis debet demorari ne generet scandalum in plebe. Quia ut dicitur Matthei xviii. Ve homini illi per quem scandalum venit. Nec debet citissime percurrere. Quia non debet sacrificium offerre sine sale. Hoc est sine devocione et discretione.

De quarta parte

Sequitur quarta pars ubi Communicantes etc. In qua fit mencio sanctorum apostolorum et martirum et solum istorum. Quia cum hoc sacramentum sit sacramentum amoris. In huius sacramenti misterio debet fieri memoria de hiis solum in quibus apparuit signum veri amoris. In apostolis apparuit per temporalium abiectionem. In martiribus per corporis tormentorum expositionem. De primo Matthei xix. Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. De secundo dicitur Sapiencie iii. Et si coram hominibus tormenta passi sunt etc. Terminatur autem hec particula per dominum nostrum. Sicut omnia per ipsum filium facta sunt. Ita et omnia per ipsum habentur et preparata sunt. Nec debet dici amen secundum quosdam usque ad primam fractionem. Quia angelorum chori tanto sacramento assistentes respondent etc. ℣.

De quinta parte

Sequitur quinta pars ubi hanc igitur oblationem et cetera. In qua dicitur benedictam acceptam ratam rationabilem acceptabilem. Benedictam dico quia ideo hec hostia specialiter benedicitur cum virtute panis fructus terre fit benedictus filius virginis marie. Item per illam hostiam benedictionem celestam assequitur. Ratam dic quia per illam in bonis celestibus confirmatur. Rationabilem dicit quia per illam rationabile obsequium deo offerimus. Acceptabilem dicit quia per illam acceptam deo. Sunt autem hic v cruces. Prima super benedictam. Secunda super ascriptam. Tercia super ratam. Quarta super rationabilem corpus. Quinta super sanguinem. ¶ Tres prime cruces sunt omnes pani et calici. Quarta appropriatur pani. Quinta calici. Tres prime significant tres dies quibus xpistus predicavit post dominicam ramis palmarum. Vel triduum quo xpistus in sepulcro quievit. Vel tria loca in quibus passus fuit s. manus pedes et latus. Due vero sequentes significant quod xpistus in corpore et in anima fuit passus. Sunt quinque cruces hic in summa in signum quod xpistus habuit quinque vulnera ¶

De sexta parte

Post hec incipit sexta pars s. qui pridie et cetera. In qua sunt multa notanda et diligenter attendenda. Primum est quod dicit Qui pridie quam pateretur. In quo nobis significatur dies institutionis sacramenti corporis et sanguinis domini dicitur cene. Post comestionem agni paschalis. In signum quod sacramenta legalia umbra erant. Hoc autem

veritas est et ad venientem veritatem cessare debe-
bant umbre. Item hoc sacramentum institutum
fuit cum xpus ad passionem venire voluit. Ut
vinculum apostolorum firmius infigeret. Et ut de cetero
ultimo audicta firmius memorie commendaret. Se-
cundum notabile quod dicit. Accepit panem. Tradidit
enim sacramentum corporis sui sub specie panis et
vini et non sub specie agni. Ne iudayzare videre-
mur dum agnum more legali offerrent. Tercium
notatabile quod dicit elevatis oculis in celum. Per
enim quod xpus oculos elevavit nobis insinuavit
habere se a patre quicquid habet. Et quod in principio operum
nostrorum debemus dirigere mentis oculos ad deum
tamquam ad actorem omnium bonorum. Quartum no-
tabile est quod dicit gratias agens. Gracias deo patri.
Quia ipsum in carnem misit. Et quod per ipsius mor-
tem causam mortis nostre destruxit. Quintum nota-
bile est quod dixit benedixit. Benedixit eum benedictione
celesti et virtute sibi quia convertit sub substancia
panis in corpus xpi. Et vinum in sanguinem virtute
verborum. Et si tamen obmitteret benedictionem. Nichilominus
esset conversio. alia enim virtute illorum fit. Sextum
notabile est quod dicit fregit quod si fit conversio virtute
illorum verborum hoc est corpus meum. prius fiat frac-
tio quam conversio. Ergo dominus prius fregit quam consecraret
Sed cum prius confractum quam confringat. Ergo aliter fracit
quam xpus fecit. Ergo in hoc delinquit quod absit
Ad hoc enim triplex est solucio. Quidam dicunt quod
prius quam xpus benedixit sub silencio dixit hoc est

corpus meū Et tūc ↄfecit Postea fregit dixit accipite et mādūcate hoc est corpus meū. Et modo nō dixit ↄficeret Sȝ ut ↄficiendo formā discipulis traderet Alij dicūt q̄ p̄us bn̄dixit et fregit hoc est corpus meuȝ Et tūc ↄfecit et ita p̄us fuit fractio q̄ ↄūlio Et sic obicit quare ecclia nō deliquit q̄ aliter facit Dico aūt q̄ nō sequit Dicit nō sequit q̄ xp̄us ↄfecit pransus · eccīa ieiuna ↄfecit g̊ deliquit Septimū notabile est q̄ dicit · Accipite ꝛ man ducate In quo significat mādūcacio sacramen talis et sp̄ūalis · In sacramētali p̄cipim̄ corp̄ xp̄i · In sp̄ūali ī corporam̄ mistico corpori xp̄i qd̾ est eccīā Sacramētal' mēducacō est cōis bo nis et malis Sp̄ūal' mēducacio est tm̄ bonis Prima nō phat sine secūda Quia dicit ap̄ls ad cor · xj · Qui mādūcat īdigne corpus et sangīs dn̄i bibit iudiciuȝ sibi manducat et bibit · Ille aūt indigne accipit qui sacramētalit̾ et non sp̄ūalit̾ accipit · Sacramental' manducacio ē figā p hoc q̄ dicit accipite Sp̄ūalis nō p hoc quod dicit mendūcate Octauū notabile ē q̄ dīc hoc est corpus meuȝ Et p̄mo q̄rit quid de mōstrat p hoc p̄nōn hoc Quia aut ē corp̄ aut panis Nō panis quia falso diceretur hoc est corpus meuȝ Item nō corpus quia nō fuit ad huc v̾ba dcā uirtute quoȝ fit transl substanciacio Solucio quidēȝ aūt dicūt cum quibȝ fuit Magr̄ · P · manducator sicut cōme

stor qm̄ Et qm̄ totū dcm̄ est totū fcm̄ est. Totū
dico hec est corpus meuz Et pōt poni tale
exempluz Qui dicat litus p se litus solum
intendit Et qui dicit aratur intendit arac̄ solū
Sed qui dicat litus arat⁹ in simul intēdit aliuz
sensuz .s. opa pdit⁹ Et simili qui dicat hec est
transmutacio nō fit simil' qui dicat corpus p
se nec ad huc fit Sed qui dicat totū i simul. Scilz.
hec est corpus meuz Tūc fit transmutacio Di
co tn̄ q aliud est esse nōm ul' pnōm ul' u'buz
Et aliud est esse dicōnem sicut dicit aristotil'
in topicis aliud est significaē et aliud est dicē
Hoc eīn nōm hō significat hoiez. Dicē autē ē
significaē .i. cū alio significaē. Vn̄ dcō dcō est
in qua dicit⁹ aliud cum alio ul' de alio Unde
ppe dicio ptinet ad cōstructōnez. Quia dicit p
liscianus cōstructio est cōgrua dicōnuz ordinacio
Unde cū aliquid uocabuluz ponit⁹ p se nō est
ppe dicio Sz cum ponit⁹ in orōne Unde non
debet querē de hec pnoīe hec sz q est pnōm
Sed scdm̄ q est dictio Vn̄ nō debes qrere de
mōstracōnez hui⁹ pnōis sz ut dicōis Vn̄ cuz
i pnoīe hui⁹ pnōis hec. Ad huc sit tibi panis
tn̄ nichilominū demōstrat illud qd' tota orō
facit uerū corpus xp̄i quia ibi est Vn̄ tota
dicio est Vn̄ hec dicio hec nichil significat
nisi cum aliis Sic g° qm̄ totū dcm̄ est totuz
fcm̄ ē .i. uerū corpus xp̄i est ibi sub specie
panis et uini Et totus est xp̄us Sed corpus

xp̄i ibi est p q̄u̾sionez sanguis Et p concomitanciaz
.aīa p q̄uīctionez . deitas p vnionez Sz deitas
ī p̄ fily . P enī patris ibi nō est . Nec psona
spūs sc̄i Quia nō sūt unite hūane natūe Qui
vniōis rōne dr̄ esse ibi deitas . Sola eīz psoā
fily vniuit sibi hūanaz naturaz . Vn̄ sola pso
na fily ibi est . Deitas tn̄ tota et pfcā ibi est
et integra . p potēciaz et p essenciaz et p p̄sēciaz
sic et in omī creatura . Tamen nō est ibi sub
sacramento et rōne sacramenti Sz sola psoā
fily et racione p̄dicta

De simili modo

Sequitur simili mō et c̄. In qua clausula
multa notabilia eo modo quo ī pma . Di
citur aūt ī eadem clausula . Hic est calix san
gūis mei . virtute uboz quoz fit q̄uīsio in
sanguinem xp̄i in calicem sub specie vini Sz
p conūsionez corpus . sanguis p q̄uīsionē . aīa
p q̄uīctionez . deitas p vnionez . Sed q̄rit
hic utrum sit sacramētum si nō apponatur vinū
Solucio ad hoc dicam q sic . Sz nō est plene
sacramētum cū nō sit ibi nisi nisi soluz mō
panis . s . corpus xp̄i sub specie panis . Tamen
si aliquis omitteret uinū scienter ad inducēdū
heresim forte nō esset sacramētum Si autem
aliquis p obliuionez ul p negligenciaz omi
serit vinum debet īcipe ab illo loco simili mō
Et p̄us apponē vinuz . Tamen aliqui dicūt q
si timetur scandaluz nō debet apponē vinuz

Et tn̄ nō credo esse uerū Quia scandalū nō esset ueritatem. Nec debet p̄termitti veritas ł ut uitetur scandaluz Quia si ueritas p̄termitteretur .s. ut nō apponat' inimū nō posset uere dici. Nec sacro scā commixtio corporis et sanguinis Si uō nō apponat' aqua nō min' ideo est sacramētū Et qui dimittūt eaz p obliuionez peccāt uenialit'. Qui p negligentiam peccāt mortalit' Et grauit' sūt corrigendi Dr aūt calix noui et eterni testamēti Quia effusione sanguīs xp̄i testamentuz accepim' eterne hereditatis Et hoc dr̄ luce xxij Dispono uobis regnuz sicut dispoīt michi pat' meus Et edatis et bibatis sup mēsaz meaz in regno meo ¶ Sequit' misteriuz fidei qr sine fide eccīe nō est hoc sacramētuz Et sin fide nō pōt aliquis plene ītelligē hoc sacramentuz ¶ Sequit' hec quociēscūqz feceris ī mei memoriaz facietis. Idest ī memoriaz mee passionis et mortis. Vn̄ ap̄ls pa. ad cor. xj. Quociens corpus dn̄i māducaueritis et sanguinez eius biberitis mortē dn̄i annūciabit' ¶ Notanduz aūt est qr illa crux que fit sup panez cū dr̄ bn̄dixit. significat qr xp̄us ł passus est ī corpore ¶ Illa uō que fit super vinū cū dixit benedixit. Significat quod xp̄us passus est in anima. Vnde totus passus est scd̄uz hominez ut totuz redimeret hominez

De septima parte

8 Sequit septia ps. Uñ et memores ī cu
principio dr̄ tam bt̄e passionis. Et debet
nūc sacerdos extendere manus ī modū crucis.
Et sequit nec nō et ab inferis resurrectōnis.
Et debet man⁹ paꝝ erigē. In signū q̄ xp̄us
ī uero resurrexit a mortuis. Sequitur
tertia et in celo gloriosse ascensionis. Et nūc
debet illas erigere ī signū q̄ xp̄us deus et
homo ascendit ī celos sedens ī dexterā pr̄is.
Sequit. hostiaꝫ puraꝫ. hostiaꝫ scām. hostiaꝫ
in maculatam. panē scm̄ uite etne. Et
calicem salutaris ppetue. Dicat autē ho
stia pura quia ꝯceptus est xp̄us sine pec
cato originali. Hostia scā q̄ sine incendio ꝯ
formitis. Hostia in maculata quia sine pecco
mortali et ueniali. Dicitur aūt panis uite
eterne. Quia xp̄us est refectio angelloꝝ.
Calix salutis ppetue Quia xp̄us redemptio
est hōīuꝫ. Pōt aūt aliē exponi. Ut dica
tur hostia pura Quia xp̄us ablatus est
Ut nos depuraret feditate pcci original.
Hostia scā. quia uulneratus. ut pflueret
sacramēta quibꝫ scificat eccīa. Hostia ima
culata. quia mortuus est. ut nos liberaret
morte etna. Panis uite etne. quia hic est
nr̄m corpus inatiaꝫ ī uia. Calix salutis
ppetue Quia est nr̄a refectio inebrians in
patria. Fiūt aūt hic ꝗnqꝫ cruces. Tres
totam hostiaꝫ. 8. sup corpus et sanguinem

Quatuor super corpus. Quinque super sanguinem. Tres prime debent super utrumque fieri. Specie Quatuor super specie panis. Quinque super specie vini. Fiunt autem hec quinque cruces in summa. Quia quinque fuerunt effusiones sanguinis xpi. Prima fuit in circumcisione. luce ij. Postquam consummati sunt dies viij et circumcideretur. Secunda in sudore. luce xxij. Et factus est sudor sanguinis decurrentis in terram. Tercia in flagellacionem iohannis xix. Ihesum autem flagellatum tradidit iudeis ad crucifigendum. Quarta in crucifixione. De hac legitur in euuangelijs et in psalmo. Foderunt manus meas et pedes meos. Quinta in lateris lanceacione. Iohannis xx. Vnus militum lancea latus eius aperuit. Et continuo exiuit sanguis et aqua.

De octaua parte

Sequitur octaua pars. scilicet super que propitio ac sereno vultu. et cetera. Et sunt in ista parte due clausule. In prima sunt duo notabilia. Quia nominantur tres partes veteris testamenti. scilicet abel abraam et Melchisedech. In quibus sacramentum vel sacrificium altaris prefiguratur. In secunda clausula dicitur. Iube hec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum in conspectu diuine maiestatis tue. Et exponitur illud verbum tripliciter. Primo sic. Omnipotens deus iube hoc. i. panem perferri. i. transmutari in sublime altare tuum. i. in corpus et sanguinem filij tui. Quia corpus domini est altare secundum illud exodi xx.

altare de terra facies m. Sequitur p manus sancti angeli tui .i. p orationem filii tui Qui deus est angelus. ysaye. ix. Sm aliam litteram. luce. ix. magni consilii angelus ¶ Secunda expositio est tal Iube hoc .i. figuratum p hoc .s. corpus xpi mistic̃um .i. eccl̃ia triumphantem Que dicitur altare. Sm illos illud leuitici vi. Ignis in altari meo. semp ardebit feruor caritatis in eccl̃ia triumphanti. Et hoc p manus sancti angeli tui .i. p orationem filii tui. ¶ Tercia expositio est talis .O. tu deus iube hoc .i. uota et orationes nostras pferri .i. psentari i sublime altare tuum .i. in pntia curie celestis Et in conspectu diuine maiestatis tue. Et hoc per manus sancti angeli tui. Angeli enim vota nra offerunt deo. Vn thobie. xii. Dicit raphael ad tobiam Cum orareris ego obtuli orationem tuam dno ¶ In fine autem cle dicitur Corpus et sanguinem. et fit una crux sup corpus et alia sp sanguinem Prima significat martirium xpi Secunda martirium scorum

¶ De nona parte

8 Sequitur ps nona. Nona ps est .s. memento et e. In qua oratur p defunctis. et eo ordine orandum est. In quo memento p defunctis. quo i in alio p uiuis ¶ Sed notandum est qd dicit locum refrigerii lucis et pacis Paradisus enim dicitur locus refrigerii contra ardorem ignis inferni et purgatorii De hoc dr i ps. transiuimus p ignem et aquam et eduxisti nos i refrigerium. lux dr

contra tenebras inferni De quibus Matthei xxii.
Mittite eum in tenebras interiores. locus pacis
dicitur propter tranquillitatem mentis que est ibi contra
uermem conscientie eorum qui salui non erunt De quo
ysaye ultimo Vermis eorum non morietur et ignis
eorum non extinguetur

De decima premisse

8 Sequitur decima pars. Nobis quoque peccatoribus
hec uerba cum dicat sacerdos debet pectus per-
cutere similiter. Fin quosdam christus pro peccatis nostris
mortuus est Paulus ad romanos vi. Secundum ali-
os ter. quia tangit peccatum corde ore et opere
Cum autem hec uerba dicat sacerdos exaltat
paululum uocem suam In quo notatur confessio
latronis De qua luce xxiii. Memento mei do-
mine dum ueneris in regnum tuum In hac e-
cclesia petit sacerdos societatem sanctorum quos ibi enu-
merat Quia sacerdos legalis filiorum israel
nomina habebat in racionali exodi. xxviii.

De undecima parte

9 Sequitur undecima pars s. per quem hec omnia in qua
sunt aliqua notabilia Primum est quod dicit
per quam hec omnia domine semper bona creas In quo
significatur quod omnia per filium sunt creata Johannis i.
Omnia per ipsum facta sunt et cetera. Secundum est quod
dicit sanctificas In quo notatur quod quicquid sancti-
ficatur per gratiam christi sanctificatur de plenitudine eius
eius Omnes accepimus Johannis xvii. Pater sancti-
fica eos in ueritate .i. in filio Tercium est quod

dicit uiuificas In quo significatur quod uiuificata
per xpm qui uita est uiuificatur. Unde iohis xiiij
Ego sum uia ueritas et uita. Quartum est quod
dicit benedicis per quod insinuatur quod benedictio celestis
datur nobis per benedictionem fructum uirginis marie.
Fiunt autem tres cruces. Et significant fidem cen
turionis qui in morte trinitatem personarum et xpm
confessus est deum et hominem. Cum dixit uere filius
dei erat iste. Et tres cruces debent fieri super utramque
quia species scilicet panis et uini. Sequitur et prestas
nobis. Et tunc discoopitur calix. In quo significatur
quod aperta sunt nobis que prius clausa erant in lege
Sequitur per ipsum et cum ipso et in ipso. Est tibi
deo patri omnipotenti In unitate spiritus sancti omnis
honor et gloria. Fiunt autem hic iiij cruces. Prima
super hoc verbum per ipsum. Secunda super hoc verbum
quod dicitur cum ipso. Tercia super hoc quod dicitur et in ipso
Quarta super hoc quod dicitur in unitate spiritus sancti
Hec autem discoperto calice. Et tenet sacerdos ca
licem cum sinistra manu. Et accipiat hostiam cum
dextra manu. Et facit signum crucis extius super
calicem primo. Secundo super eadem hostia prius calicem
Tercio minus. Quarto facit crucem cum hostia ante
calicem. Prima significat quod deus est extra omnia non exclusus. Secunda
quod deus est super omnia non elatus. Tercia quod deus est
intra omnia non inclusus. Quarta quod deus est infra
omnia non depressus. De duodecima parte
6 Sequitur xij pars. Et incipit sic Oremus. et habet
in se quinque clausulas. Prima est oremus. Secunda pater

noster. Tercia libera nos. Quesumus domine. Quarta
per dominum. Quinta hec sacro sancta commixtio. Item primo
ostendit sacerdos nos instructos a christo ad oran-
dum. Item secundo manifestat nobis quis orandus et quid
orandum. Quis orandus pater qui est in celis. quia
secundum quod dicitur iacobi i. Omne datum optimum et omne
donum perfectum desursum est descendens a patre lumi-
num. Quid orandum. scilicet secundum peticiones septem
que sunt ibi. Et dicuntur secundum apostolum postulaciones
Tres pertinent ad vitam eternam. Et ideo sacerdos
elevato calice dicit eas. Quatuor alie que pertinent
ad vitam presentem. Et ideo sacerdos deposito ca-
lice dicit eas. Exposicionem autem huius orationis ali-
bi descripsimus. Item Quia autem hec oratio dicitur alta voce
significat quod rex celorum in nova lege publice sine
velamine predicatur. Item Sequitur tercia clausula scilicet libera
nos et cetera. Que dicitur sub silencio in signum quod christus
in triduum siluit a predicatione. Item Sed notandum est
quod dum conficitur fiunt aliqua de patena. Et faciunt
dyaconus et subdyaconus. que sunt notabilia.
Quia dyaconus tradit eam subdyacono. Et significat
quod christus contulit discipulis suis potestatem predicandi
regnum dei. Quod autem in quibusdam locis tenetur
patena discooperta significat quod sacerdos orat
pro eternis per predicationem christi revelatis nobis. Pate-
na enim rotunda est et significat eternitatem
que caret principio et fine. Item Quod autem in quibusdam
ecclesiis teneatur cooperta significat quod sacerdos orat
pro universali ecclesia. Quod autem sacerdotis manus a dyacono

sustentant⁹ dū dicit pat̄ noster q̄ significat q̄ hur
et aaron sustentabant man⁹ moysi orant̄ pro
ysr̄l q̄ pugnabant cont̄ amalech exodi. xvij.
Q̄ autē dyaconus innuat sacerdotem deponere
calicē ī altari Significat q̄ iosep. et nicodemus
deposuerūt corpus xp̄i de cruce. Et posuerūt
ī monumēto iohis. xix. Q̄d aūt dyaconus
tūc obsculat⁹ dexterū humerū sacerdotis. Siḡficat
q̄ uult ēē p̄ticipes laboris ut sit socius eterne
retribucōnis. Quod ī quibzdā eccīis puer qui
stat ultimus hīis capam extransuerso. Siḡficat
q̄ caput transulsium est in caudā .i. iudei qui ex
pectant adhuc ōcessiam cū iam uenit. Cūz
autem sacerdos incipit libera nos. tāndat sub
dyaconus pathenā dyacono. et dyacūus sacer
doti. Et obsculatus est eum dextro humero. p̄ q̄
significat⁹ q̄ iste uult ēē socius in passione et in
regno. q̄ dicit apostolus Si cōpatim̄ et cōregna
bim⁹ Et sacerdos signat se pathena Et obsculat⁹
ipām postea Et siḡficat q̄ si passione filij recon
siliam deo p̄ri. Erim⁹ et heredes celestis regni
Et patena posita seorsū significat lapidē a se
pulcro amotū. In fine aūt illius clausule. dīc
sacerdos p̄ dnm̄ Et tūc facit tres p̄tes de hostia
unā ponit in calice duas comedit. ul̄ sc̄dm
consuetudinem rōne eccīe unā comedit et ī calice
ponit aliā. Tertiā nō resuat usq̄ ad finē
misse Frangit⁹ aūt hostia in tres p̄tes. p̄mo
p̄tes ī memoriā trinitatis Scd̄o ī memoriā t̄plicis

status xpi . Fuit enim immortal' cu hoibz manens
Scdo mortuus i sepulcro iacens . Tercio imortal'
nunc i celo existens . Tertio figurat' hostia in
tres ptes i signu uel memoriaz qd xpus uulneratus
fuit in triplici pte sui . s . manibz pedebz et late
Quarto frangit' hostia in tres ptes . In signuz
qd tres sunt ptes corporis mistici . Una ps est
in celo ut dr eccia triumphans . Scda ps e in terra
et dr eccia militans . Tercia ps est i purgatorio
et dr eccia pugnans . Hec aut ptes possunt hre p
hos usus . Tres sunt ecce ptes . ps prima laborat
Interius ptem iam fouet alta quies . Ptemqz re
stat cemetem excoqui ignis . Ex coctaqz ptes
transitus ad quietem . Uiso que tres ptes sunt
de hostia . Videndu est qd unaquaqz ps significat
Ps posita in calice significat corpus xpi quod
traxit de uirgine maria . Ps comesta significat
omnes fideles uiuos . Ps reseruata significat omnes
fideles mortuos . Hoc mo exponit gelasius papa .
Alio mo exponit' sic ps posita i calice sigficat
eccia militantez . Ps comesta significat eccia tri
umphantez . ps reseruata usqz ad finem misse . scdm
antiquu morez significat eos qui sunt i purga
torio . Unde usus . Frangit' i tres ptes hostia tincta
beatos . Plene sic ea notat uiuos seruata sepultos
Item notandu qd in qlibz pte totus e corpus .
. uerus deus . uerus homo sicut si frangit' speculu
Qualibet pte ipius resultat ymago respicientis
Item i diuisis locis est sic patet i nocte cum

aliquis loquitur coram multis. Vox una est et tamen a multis accipitur simul et semel ¶ Sequitur quarta clausula s. pax domini. quia cum dicit sacerdos facit tres cruces. Et significat quod xpistus fuit in sepulcro per tres dies ¶ Item quod sacerdos dicit pax domini significat quod xpistus resurgens a mortuis dixit pax vobis Johannis. xx. Dicat ergo sacerdos pax domini. i. pax pectoris sit semper vobiscum. i. hic presentia et pax eternitatis in futuro. Chorus vero respondet et cum spiritu tuo supple sit pax pectoris

¶ Et tunc incipit agnus dei qui dicitur ter. In quo notatur quod xpistus ad tria venit. Primo ut nos liberaret a miseria culpe. Secundo. ut nos redimeret a miseria pene. Tercio ut nobis daret plenitudinem sue gratie. Primo dicitur hic miserere nobis. Quantum ad tercium dicitur dona nobis pacem ¶ Item dicitur ter agnus dei. Primo quia cognovit patrem obediendo. apostolus ad philippenses ij. factus est obediens patri usque ad mortem. Dicitur enim agnus ab agnoscendo. Dicitur secundo agnus quia cognovit matrem suam curam habendo Johannis xix. Ecce mater tua. Tercio dicitur agnus. Quia pietate sua factus est pro nobis hostia. Agnus enim dicitur ab agnoscendo grece quod est purum latine ¶ Sequitur quinta clausula s. hec sacro sancta commixtio. Quam cum dicit sacerdos ponit partem hostie cum aqua facit cruces in calice. Licet sacerdos hanc commixtionem faciat ad designandum quod corpus xpisti aut fuit sine sanguine vel sanguis sine corpore. Sed illam facit ad desig

nandum quod unum sacramentum conficiatur ex specie
panis et vini. Et quod xpus vivit ultra et non
moriturus. Facta commixtione et finita oratione
assumit pacem a corpore xpi et dat diacono
Et hoc fit in signum quod pax spiritualis data est a xpo
generi humano. Dyaconus vero dat pacem aliis et
alii inter se. In signum quod omnes debent habere pacem
inter se. Et maxime filii ecclesie. Et per hanc orationem
potest haberi quod pax non datur in missa defunctorum
Deficit enim non indigent temporali societate. Quia
solum necessaria est unius. Post hec sequitur
perceptio sanguinis et corporis domini nostri. Ante quam
perceptionem debet dicere sacerdos orationes a sanctis patribus
institutas. Quarum prima incipit ad patrem que incipit
Concede. Secunda ad filium que incipit Domine ihesu xpe
Nulla dirigitur ad spiritum sanctum. Quia benignitas
de sua ratione non requirit instanciam. Potest tamen
aliqui dicere illam orationem. Adsit nobis quesumus domine
virtus spiritus sancti. vel Veni sancte spiritus. Post hec
sacerdos debet meditari de incarnatione et pas
sione et virtute huius sacramenti. Et sic cum ma
gna devotione et timore debet percipere corpus
xpi. et post sanguinem. Et cum incepit percipere
dicat orationem illam. Corpus et sanguis domini
nostri ihesu xpi custodiat me in vitam eternam amen
Post perceptionem corporis et sanguinis sumit de
vino semel vel bis prout consuevit. Sed si casu
aliquo debeat illa die post perceptionem cor
poris et sanguinis nichil sumat de vino in pa

missa Quia corpus xpi exigit stomacū ieiu
nuz nisi in necessitate mortis. Stilla autē
aque vl' vini facit hoiez nō esse ieiuniū et
si nō auferat assumēda est ablucio vini. Pacī
ētiuz luce si celebraē velis. Post hec dicit
cōmunio que sic appellat ut comunice ī pīna
scōz grē Et ī futuro gloiē Vel dr cōmunio
quia in pmitiua ecctā popls tūc comunicabat
qualibet die Sz ppt excrēscētas peccm statutū
fuit ut cōmunicarent tm diebz dnicas. Vel sta
tutuz fuit ut cōmuicarēt ter in anno. S. pascha
pentecostes et natiuitate dni. Modo pcipit
omībz sumē admin in pascha Et notandū
qꝫ p cōione que solebat fieri qlibet die Dat
cottidie pax. Vel p cōione que solebat fieri
diebz dnicis Datur modo panis bndcus

De tercia decima parte

His cōpletis uidenduz est de quarta pte
que dcā est supius acciones graz In hac
pte reddit sacerdos ad altaē ad dextrū cornu
eī dem Qd' significat qꝫ iudei ī fine mūdi c
vertent. Postea dicit collectas iux nūz secre
taz Collecta aūt quaz dicit sacerdos ī fine misse
significat Qd' grā subsequens est nob necessaria
sicut pcedens Et illa oīo ultima significat ad
uocatuz quia hem' est apud prēz. Et nota qꝫ
sacerdos quiquies vertit se ad poplm Quia x
xpūs ī die resurrecionis quinqꝫ vicibz apparuit
dixipulis suis. His cōpletis dicit sacerdos

ul' diacon' bñdicam' dño. ppt' hoc ppl'm ad
gr̃az actões ĩ incitans. Quia post om̃ia debem'
hum̃liaȝ deo. In festiuis aũt diebȝ dr̃ Ite missa
est. Et est sensus ite ad ppa missa est q̃sumata
vl' ite missa est. i. hostia ẽ missa est. s. xp̃us Ite
missa est sumptuȝ est a ueteri lege Et ubi ppl's
isr̃l' licenciatus a lege et missus veniti ad ppaȝ
In missa p defunctis dr̃. dicat' requiescant ĩ pace
Quia opat' eis requies sempitna ul' eterna

De horis diuinis

Hys dcs̃ notanduȝ est q dicat salmista nocte
surgebam et c̃. ppt' q ecc̃ dicit matutinas
de nocte. Ideo dicit psalmista septies ĩ die la
udem dixi tibi ppt' q ecc̃ instituit. vij. horas
dicendas. s. laudes. pmaȝ. tciaȝ. vj. nonam
vespas q̃plettoriuȝ. Matutinale officiuȝ ad
edomandas carnis illacebras psallendo et orã
do a scĩs pribȝ est institutuȝ. Quia sicut dicit'
ecc̃. xxxiij. Vigilia honestat' tabefacit carnes
In laudes dicim' ad temptacões dyaboli repmẽ
das Vñ ysayas xxvj. Expgiscimini et laudate
qui habitat' ĩ puluere q resolut' et c̃. Iteȝ
ad coronaȝ gloĩe obtinendam. Vñ illud nõ sit
nob' uanũ mane surgẽ añ luceȝ Quia pmi
ssit dñs coronaȝ uigilantibȝ. Pmaȝ dicimus
quia xp̃us tũc accusatus fuit a iudeis. Ter
ciaȝ q tũc linguis iudeoȝ ad iudicatus fuit c̃.
Item quia ĩ hora tcia spũs scĩs sup aplis desc̃
dit Vñ cantat' Dum hora cunctis tercia repẽte ⁊c̃.

¶ Sextam quia tūc xp̄us cruci affixus fuit ¶ No
nā quia tūc xp̄s emisit spm̄ ¶ Vespas
quia tūc xp̄s depositus fuit de cruce ¶ Con
pletoriū quia tūc custodia circa sepulcrū
apposita fuit ¶ Et nō q̄ ꝯtingit peccare
corde et ore et opē. Ideo tribꝫ modis divisio
incipiūt hore. Matutine p dn̄e labia mea
aperies. Cōpletoriū p converte nos deus sa
lutaris nr̄. Alie hore inmedie p deus in ad
iutoriū meū intende et c. Dn̄e labia mea
ꝯt peccatū oris dr̄. Deus in adiutoriū meū
ꝯt peccatū opis. Converte nos deus ꝯt peccatū
cordis ¶ Sꝫ quia in pcc̄o cordis et oris est aliqd
opis Et ideo p omēs horas diei dicim⁹ deus
in adiutoriū meū intende Monachi aūt dicūt
in matutinis deus in adiutoriū meū intende Et
post dn̄e labia mea apies et c. Quia sine
auxilio dei nō dr̄. Nec cor. nec labia possunt
ad eius labia apiri Vn̄ iohīs xv. Sine me
nichil potestis facere ¶ ~~Capitulū exortaci~~
~~onē boni operis~~ ¶ Hympnus significat
laudem diuinā ¶ Psalmus opacionē bonā
antiphona caritatem copulam ¶ Caplm̄ exor
tacionē boni opis ¶ Responsoriū bonū opus
¶ Versus fructū operis ¶ Orō nuiam dicit⁹
q̄ pcedit et subsequit⁹ hoiem in bonis opibꝫ
Hic finit tractatus magistri hugonis ordinis
fratrum pdicatorū. Deo gracias all'a all'a
amen all'a all'a

De casibus accidunt circa missam quid agendum est rubrica

Queritur si vinum inveniri non possit vel aliquo casu deffierit. Utrum in necessitate sola panis materia possit in eucharistiam commutari. Respondeo solempnis et communis opinio est quod sola species panis specie eucharestia rebuatur. Sic ad placionem istorum librorum Hoc est corpus meum panis in verum corpus xpi aliis debitis circumstanciis transmutatur. Unum enim verum corpus xpi non posset esse sine sanguine. Sic sanguis sine corpore vitali. Casu simili species vel forma panis est verum corpus xpi per modum sacramenti. Set per modum concomitancie. Item nota quod si per negligenciam occurrit ut cantare compleverit canone et prefacione nec vinum nec aqua reperiatur in calice. Debet statim infundi utrumque. Et sacerdos reiterabit consecracionem ab illo loco canonis. Simili modo postquam cenatum est usque ad finem. Ita tamen quod illas duas cruces omittat que super panem fiunt super hostiam. Si contingit etiam quod de simplici vino vel de aqua sine vino fiat consecracio. Vinum reputabitur pro sacramento sed aqua non. Set si tamen aqua defuerit cum tamen vinum transmutetur in sanguinem xpi. Non est iterandus canon nec aliqua post modum. Oblitor vero graviter est puniendus. Si vero sola aqua in calice apposita fuerit statim cum sacerdos percipit procedat sicut supra dictum est. Ac si in calice vinum

nec aqua appossita fuissent / Sz si oblita fue-
rint a pn̄cipio est canon reincipiendus Item
nō q si aliqd de sanguīe distillauerit sup corpo
ralle ul' sup pallaz ul' casullaz ul' albaz vestez
oseccratatz stillaz Si fieri potest sacerdos absorbeat
Demū uini ul' aque locū ubi stillauerat dilig̃et
et sepius abluat uinuz Et istud uinuz uel
aquaz ipse sacerdos ul' eius minister reuerent
sumat Et corporale ul' alias uestes sup dcas
ad honestos usus sit antea apponat' Si ita
ablui nō pōt qt' remaneat et abscindatur
et in sacrario reponat' Et sup aliqd aliqz degu
tet oburenda est ps illa Et i sacrario repon
enda Si nō in t'ra ceciderit lingendus ē loc'
ille et extergendus. et comburendus siue lig
nuz siue t'ra. et plenius i sacro loco ē repo
nendus Si ceciderit sacrificiuz de manu of
ferentis catenus ut nō queniat esse qdcūq
in ueniuz fuit in quo ceciderit oburatur Et
ci nis ut sup abscondat Item si in ipm sang
uinez musca ul' aranea ul' aliqd aliud cec
derit Caute de sanguīe extrahatur Et in alio
calice uinū sepius pfundat' Et quanto caute
et diligencius fieri potest abluat'. Et ablucōne
siue horrorem et uehemen ab hominacione
si fieri pōt sumat sacerdos Et uermis sup pisci
naz oburat' Sz si pbabilit' timeat q ipses
nemo sit infecta et sacerdos sine vomitu ul'
horrore nimio nō audeat sumē. comburatur

Et carbones i sacrario reponant^r. Item si sacer
dos icipit egrotare i celebratione i altari cu cele
brat et no possit corpus pfcm pape. Tunc si
pns est alius sacerdos p ipo pficiat. Et si egro
tus pot indicare et ubi cer pdca signa cea
derit dimisisse. Si aut alius sacerdos no sit
pns expectet^r in crastinu. Et sacerdos fm qp
poterit alii ostendat ubi debet incipere sacerdoti
Si aut p ministeriu ul quecuqz aliud. Assistente
certificari no poterit. Et ubi sacerdos egrotans
dimisit penitus ignorauit. Tunc oseccrationem
repetat ac deuote pficiat. Quia ut tradit aucto
ritas no dicit^r iterata qd nescit^r ee factum
Item si corpus dni ifirmo datu ppt ifir
mitatem ul aliaz rem qualecuqz reicitur. Aut
diligencius poterit recipiat. Et si ppt humanez
ifirmitatem no iuenitur quis aliqs q reiectioez
illaz sumere uelit aut no possit oburatur. Et co
bustio i sacrario reponatur. Item de eucharistia
in ueterata ex consilio aurelien epi ubi sacri
ficiu sordida uetustate pditu coburendu est
Et cinis iuxta altare sepellenda. Item si
corpus dni a muribz ul aliis uermis osuptu
ad nichilu deuenerit siue horribiliter corrosu
fuit. Si integer uermis iuenit^r oburat^r. Et
sine horrore pdco modo qd rosiu fuit et si
no tutius erit ut sumatur. Sinc autem o
buratur. Et cinis ut supra dcm est in sa
crario recondatur

a Auctor ipse pietatis i cruce pendens i secu-
laribz negocijs . pietatis officia dividebat
psecucionez aplis . pacem discipulis . corpus
iudeis . pri spm . virgini paranymphu . latroni
paradisuz . peccatoribz infernuz . Crucez xpia-
nis penitentibus comendabant

glia xpo Deo grās am̄ . finito libro sit laus et

Incipit suma cōfessionis

Quidem aūt cōtēptū pbri peccata sua
cōfiteri nolūt Quibꝫ dicendū ē ut
nō attendāt pbrm ueluti hoīez sꝫ
tāq̄ illuz qui in loco xp̄i est Quē
venerari et dilige debent tanq̄ uicariū et
ministrū xp̄i. Elligat aūt penitēs talez sac
rdotem qui sciat discerne int lepra et lepram
Qui nouerit ueluti peritus medicus uariis in
firmitatibꝫ. Varias et cōpetentes ad hibere
medicinas. Alioqn cecus cecū ducit et ābo
in foueam cadunt. Vel si sacerdos ydyota
fuit sit eat ad superiorez ul' ab eo petat lice
ciaz ut sapienti possit cōfiteri. Aliud est enim
fauorez ul' honorez pp̄ꝫ sacerdotez cōtēpne
Aliud certuz uitare. Si aūt sacerdos ei licen
ciaz dare noluerit. cōfiteatur ei et absoluat
Et tūc quēcūq̄ aliuz noluit cōsulere potit
Vn aug. Quicūq̄ cōfitet oīo cōfiteatur Et
sacerdoti meliori q̄ poterit cōfiteatur. Iudas
enim penitēs iuit ad fariseo et nich īuenit
auxilii Nisi augmētū desperacōnis Et respon
dentes dixerūt Quid ad nos tu uideris. qi
dicere qd nob est nīe. melius fuisset ut y
iuisset ad fratres suos qui orauerūt p socru
pet et p cananea clam clamēte ad xp̄m
Penitentes aūt De modo elligendi sacerdote
Vtales debēt ellige pontifices qui sciāt cōpati

infirmitatibz eorz sapientes cum medica aiarz oleuz et vinuz samaritani. Debet enim in principio ut alliciat infirmos ne forte inuitus confundentur. In fine uero uerbuz pns increpando duros et rebelles et asperitatem penitentie tam quam vinuz pungitiuuz vulneribz in fundendo. In hys de quibz dubitat semper cum sapientibz consiliuz habeat. Vel penitentem ad suuz superiorem transmittat. Quales debent esse qui curaz tenent animaruz

Ipse aut confessor qui curaz suscipit aiarz mediocriter debet esse ligatus. Alioqn non presumat audire confessiones si sit ydiota et impitus qui non nouerit paroffiuz a iuli qui nesciat quid sit inter dexteram et sinistraz. Ars enim salutis aiarz est ars artiuz. Oportet igitur quod sciat instruere penitentez et inquirere de fide eius et moribz et de articlis fidei et septem sacramentis. Est aut baptismus sacramentuz in ecclesia intransiuu. Confirmacio pu gnanciuz. Eucaristia ingrediencuiz. Penitencia resurgenciuu. Ordo clericalis ministranciuz. Coniugiuz laborancium. Extrema vnccio decedenciuu. De articulis fidei scilicet incarnacione. passione. descensu ad inferos. resurrectione. assensione. sancti spiritus missione. Aduentu ad iudicium. Vn uersus Abluo firmo. cibo. piget. vrot et ordinat. vngit. baptismus confirmacio. corpus et sanguis xpi. penitencia matrimonium. ordo clericalis extrema unctio.

Saltem mediocriter

Saltem mediocrit' debet esse instruct' de opibz
mie Et de decem mandatis de calogi. et de
uirtutibz et uicijs De septem criminalibz et
eoz ɔtempt' De carnalibz et spūalibz peccatis
de hijs p̄cipue que p̄ quinqz sensus delinquē
do ɔmisim' ut sciat ignorantibz pecc̄a dete
gere Vel ea que obliuioni ad memoriam re
ducē Vt sciat fodere parietem Et uideat ab
hominacōnes maiores Et ad instar uenefica
in cantantis sapient'. eliciat aspidaz de cauerna
ut obstetricaz de manu sapiencie educat co
luber tortuosius ut uideat mirabilia ī p̄fundo
in abisso cordis pectoris Caueat autem ne sc
rutinium suū īcipiat donec peccator ex ore
suo que nouerit ɔfiteat' Melius est eni ut
ore suo faciat ɔfessionē spontaneam uolūtate
q̄ ex alieno ore Vnde deutronomij dicit' cum
repetieris a p̄rimo rem aliquam quā debet tibi
Non īgredieris domū eius. ut pignus aufe
ras sed sis stabilis foras et ille tibi p̄ferat
qd' habuit Melius est eni sponte peccm̄ dicē
q̄ p interrogacōez extorquere Post q̄ ex
ore suo nouerit que dixerit Tunc sacerdos cō
siderans statum et qualitatem peccantis aliq
poterit scrutari pecc̄a quibz huiu p̄sone solet
obligari Sicut dr̄ in euuangelio Cum uiro re
ligioso tracta de sctitate Et cū īiusto de iust
icia Et cū muliere de hijs que emulat' Et
cum timido de bello cū negociatore de traiectīe

Cum auro emptore de uendicione Cuz uiro liui do de gracijs agendis Cum impijs de pietate Cum in honesto de honestate Cum opario agario de omi ope Cuz opaio aiali de estimacione ani Cum suo pigro de omi operacõe

De mo ofitendi

Ut aute qi certitudiez oia iquirenda redu cantur Et in talibz ofussio deuitet Et ad viiii mortalibz Et quiqz sensus corpois Et trans gressionez decalogi vniuisa reducatur i hunc modum

De modo intrrogandi et pmo de supbia

Frater si peccasti i supbia extollens te corde ore ul ope In sup pp diuicias tuas ul ppt potenciaz pulcitudinem ul guerras nob ilitatem ul sciam ul uestem laudem popula rem Vl qd grauius est ppt miliciaz gloriando in pctis tuis ul pp opa tua bona appetedo inde laudari Vl credens etiam ex te hre bona que no habes Vl et qm iniciuz omns pcti est odi bil coraz deo et hoibz s supbia Ideo facit hoiez apostatare Vl ex supbia exeunt septez mortalia pcta Quoz pmus est in anis glia Unde dicendum est peccatori Fili dic peccasti i uana glia in iactancia in ypocrisim in arrogacia in psumpcione In singularitate i volutatu In in obediencia Et ut que sunt similia

Intrrogacio circa peccatuz i uidie

Vel frat si peccasti In eo pecco mortali qd dr inuidia Si hiusti gaudiuz i adusitate

Vel psperitate ul' tristicia pxi Vl' p iudiciaz de
traxisti occulte. ul' apte pxio tuo. Vel aliq pdi
cione vn maluz ei acciderit. Si susurro fuisti
ul' rancorem in aio huisti

Interrogacio contra peccatum ire

8 Si peccasti i tercio mortali pcco. qz dr ira que
triplex est in corde lactans. In uba prumpes
In Iniurias ope exercens. Si huisti iram in
veteratam in corde qd dicit odiuz. Si Indigna
cionez in patia audaciaz Intemeritate. rixas. con
tumelias. clamores. blasphemias. lites. hoicidia
ag. et hijs similia in curristi p ira

Interrogacio contra accidiam

9 Si peccasti in quarto mortali pcco qd dr
accidia. Si tediuz boni ai errore et tri
sticia in uelle habuisti. Si cordis obduraco
nez. Si pigriciaz et sopnolenciaz. Si in deuo
tus et tepidus in dei fuiso. Si suspiciosus
et maliciosus fuisti. Si bona que face debu
isti p negligenciaz obmisisti. Vel min pure
qd debuisti fecisti. Si ibuz dei i acceptacione sa
lutari et hijs similia dic p accidiaz

Interrogacio contra auariciam

6 Si In quinto mortali pcco qd dr auaricia
deuz offendisti qui nimio ardore et imode
rato amore tpalia acquirendo et retinedo p
usuras supra sortem aliqd accipiendo mutua
ndo pecunia vl' qacuqz alia ex uadimonijs sup
capitale et expensis aliquid recipiendo mutuando

pecuniam vel quamcumque aliam rem carius ad terminum propter expectacionem vendendo. Si bladum vel aliam rem in terra per modico precio statim soluto emisti. Si mutuum dedisti inde aliquid sperans recipere vel non datur. Si furtum rapinam incendium vastacionem agrorum vel vinearum fecisti. Vel alio quoque modo proximo dampna intulisti. Si decepisti aliquem vel aliquo modo fraudem dedisti. Vel proximum circumvenisti in aliqua negociacione in pondere vel mensura vel aliquo modo. Si collectas vel debitas exactiones. Si calumpniam vel quamcumque aliam iniuriam proximo fecisti. Si debitum vel commissum vel rem inventam non reddidisti

Interrogacio contra peccatum gule

Si in VI mortali peccato per gulam vel castrimargiam in potu et cibo per ebrietatem et crapulam peccasti. In auferendo sensuum hebetacionem verborum perturbacionem immundiciam multiloquium scurilitatem inepciam leticiam et consimilia. Si horas debitas prevenisti. Si nimio frequenter vel avide manducasti vel bibisti. Si nimis delicata cibaria et sumptuosa comparari fecisti. Si in nimia quantitate excessisti

Interrogacio contra peccatum luxurie

Si in septimo mortali peccato quod est luxuria deum ad iracundiam provocasti. per simplicem fornicacionem. Si solutus cum soluta. per adulterium cum coniugata. per incestum cum consanguinea. in strupum cum affini. cum virgine. contra naturam. Postea interroget peccasti in sexu cum simili vel dissimili

extraordinario modo vl' loco vl' contactu mulier' ppe
carnis. ¶ Si tn̄ peccãs a quibzdam i usitatis et
in cognitis. caute oportet interrogare confessorem
qi a remotis et p insinuationem vt expti possit
intellige. In expti nō nouos modos peccãdi
nō possunt adiscē. Verbi gra. Interroget' si peccauit
in sopnis p illuxionem. Postea si polut' fuit vigi
lando aliquociens vl' alio mō iquirat'. Vel si alio
riz pocauit luxuriãz. Vel etiaz si ppriam vxorem
indebito modo cognouit. Si scī monial' cōmiserat
sacrilegiuz cū luxuria comisit. ¶ Eodez modo a
mulieribz fiat inquisitio. et maxie de vestiuz
supfluitate. de choreis de spectacul' de ornatu
ppi corpor'. De sortilegiis que ppt luxuriam
fiut. ¶ Postea inquirat' circa qnqz sensus
corpor'. Si in visu peccauit ituendo q nō op
tinet. Si auditu verba in utilia. luxuria. de
tractoria. adulatoria. falsa et consimilia libent'
audiendo. Si gustu et i salsamentis et saporibz
cū nimia delectacione in citando. olphatu.
specieb3 aromaticas et unguent'. Et i moderate
et suptuosse utando. Si tactu tangendo ipu
dice q nō optuit mollibz vestiendo. Et i moli
ac cm vestis. et lecti. et balneis et csilibz pec
cat hoies delicati et effeminati sili m et mlieres

¶ Interrogacio circa decem p̄cepta

Postea fiat interrogacio circa trasgressionez
decem mādatorz de calogi de quorz trāsgres
sione nemo excusat'. oēs eñ ea tenēt' adimplere

Interrogatio circa primū mādatū de calogy

f 1 Frater si peccasti cont̄ mandatū decalogi
Quorū primū est de cultu vni' dei. Ut nō
adoret deos alienos Si credat vnū de
um in trinitate et alios fidei articulos sicut
tenet scā ecclia. Si dubitasti de fide ul' i aliquo
quid ad fidem ptineat errasti. Si credidisti
maleficijs et sortilegijs et in cantacōibz et in
augurijs et illusionibz demonū et hijs similibz

2 Si peccasti cont̄ scdm mādatuz qd est nō accipias
nōm dei tui in vanū Si mendacit et cū subdo
le et ultra p nichilo iurasti. Si deū falso i uoca
sti et nōm eius i uanū sūpsisti ul' i opprobriū
Si caput ul' pedes ul' al' hūi' iurasti. Aut fidē
datam tibi nō obsuasti. ul' uotuz nō adimple
sti. Si in uoto baptismi peccasti. et deo pmit
tens nō redisti

3 Si peccasti cont̄ tertiuz mā
datuz qd est memēto ut diez sabati sāifices. Si
dies dnicos et alios solēpnes sicut i ecclia pa
pitur obsuasti uacando diuinis et abstinēdo
nō soluz ab omībz opibz mercēnarijs Sz ab
omī ope suili. et ab omi pecco. Si in diebus
festiuis tabernas et choreas frequētasti. Minus
eni maluz est tibi arare qz choreas ducere
ul' tabnas imoderate bibendo frequētare. Si
in vigilijs et ieiunijs et magnis festiuitatibz
ab uxore tua. ul' ab alia aliqua muliē noluis
sti abstinē. Si balbatiz pectoris spealit obs
uasti Si discurrat p uarias cogitacōes z cuiositates

Peccat q minus [illegible] in festis arare qz choreas ducere ul' tab'nas imo derate bibendo fre quentare

i utiles Et i utiles occupacões et solliatudines
pectoris et quietez mentis nõ obseruasti. Si te
ansgressus es uitia quartuz mãdatuz qd est.
honora prem tuuz et matrez tuaz ut sis lon
geuus sup trram Si parentibz idigentibz ne
cessaria nõ ministrasti Si eis reuerenciaz nõ exib
uisti sz dure et ɔtumacit ɔt eos locutus es
vl si manus cont eos i iecisti. Si parẽtes spũa
les sacerdotes et alios ecclasticos ministros in
honorasti. nõ obediendo p̃latis tuis. ɔt eos m.
loquendo. Vl in eos seu quoslibz ecclasticos l
psonas regulares manus violentas iiecisti Si
Si matrez tuaz i honorasti spũalez. s. scãm ecclãz
Si in ea sacrilegiuz furando ul luxuriando uel
uulnerando fecisti. Si uba ociosa et inutilia
in ea locutus es que ẽ domus orõnis et nõ ua
nitatis. Si clamando litigando. ul quocũqz alio
mõ diuinuz officiuz pturbasti Si decimas
et debitas oblacões ei nõ reddidisti Et diebz
saltẽ sollẽnibz ad prochialez ecclãz nõ uenisti
Si aliquos ordines i debite suscepisti Si aliqm
irregularitatem i curristi Si es de legitimo
matrimoio ul nõ Si libere ul sub ullis ɔdicõis
Si legitĩs tpribz de licencia epi tui ul legitĩa
etate suscepisti. Si saltuz fecisti in ordinibz
Si homicida. si bigamus uel symoniacus. Si ex
cõicatus ordines suscepisti. Vl in sup̃sceptis
ordinibz ministrasti. Et inde effectus regularis
Si pñias tibi ɔmissas ɔ omi diligencia curasti

Si confessiones aliquo mō reuelasti. Et cetera
peccata que cont honorē tue matris ecce spū
aliter fiūt. ¶ Si peccasti cont mandatū quītū
quo pcipit nō occides. Si manu ul' mādato
ul' axilio ul' cslio homicidiū cmisisti. Vel si
aliquam uerberasti. Vel si es homicida corde
mortez alterius desiderando corde mortem
alterius desiderando. ul' in corde tuo odiū re
tinēdo. Ut ēn dr in euuāgelio qui odit frēz
suuz homicida est. Si urgente necessitate po
tuisti subueniē egenti et nō subuenisti sicut
scriptuz est pasce fame morientem si nō pauisti
occidisti. Si fuisti homicida aīaz inducendo ali
quē ad peccīn. ul' peccās alioz csentiendo qd
est grauius qz homicidiuz corpoz. ¶ Si trans
gressus es sextuz mandatuz qd est nō mech
aberis .i. nō cuilibz miscearis. ex cepto federe ma
trimonij. Si aliquo mō aū delectacōne semen
amisisti nisi forte dormiendo cū ppa vxore
spe plis ul' cā uitandi fornicacōnez ul' reddere
debitum. ¶ Si septimuz mandatuz nō suasti
qd est nō furtuz facies. Si rem alteīus usurpa
sti in uito dnō. Vel si sciens rem furtiuaz emi
sisti ul' in custodiaz posuisti. ¶ Si octauum
mandatuz transgressus es qd est nō loqueīs
cont pximuz tuuz falsuz testiōiuz. Hic phibz
ut intelligim' omē genus mendacij mortalis
Si falsus testis cst aliq gra ul' amore uel
odio ul' pcio fuisti. Si in euz aliquid in iuste

et calũpniosse tractasti Si falsus aduocatus
vl' iudex iniquus fuisti Si p̃ accepcionem
habuisti Si aliq̃ falsitate aliquẽ lesisti vl' fal
sum crimen ei iposuisti vl' alio mõ si aliquid
pmisisti et soluere noluisti. Si mercedez mer
cenarij defraudasti vl' retinuisti Si nonū 9
mandatuz nõ fuasti qđ est nõ deutronomij nõ
ꝯcupisces vxorez pximi tui. Si volūtatez ha
buisti in corde peccandi aliquo gñe luxuie Si
morosaz delectacõnez vl' ꝯsensuz absqz ope
habuisti hec mortalia reputant. Si decim 10
um mandatuz nõ obfuasti qđ est nõ ꝯcupi
sces rem pximi tui nõ ancillaz nõ suū nõ
autuz nec bouez nec asinū et vniūsa que
illius sūt gñalit' cupiditas diuiciaz et am
bicio honoꝝ ꝯtẽpnūt. Vn̄ igit' fecit et si cuilibz
rei aliene ꝯcupiscenciaz hūisti. Multi em̃ fura
rent vl' rapẽt n̄ penitenciaz temporalez timerẽt
Non soluz aūt sz de omissis interogand' ẽ pe
nitens. Dic ergo fecit' omisisti face pximis
tuis qđ tibi face meito noluisti Si p neglig
enciaz vl' p pigriciaz bona q̃ debuisti facere
vl' potuisti et nõ fecisti Si talentuz tibi a deo
mltiplicaẽ ꝯtẽpsisti Si opa mie. Si orones vl'
vigilias Si ieiunia et alia opa misericordie vl'
penitenciaz tibi iniūctaz nõ fecisti Si tps tibi
a deo amissuz i vanitate et ocio cū sūpsisti lu
dendo cū taxillis cū aleis cū scaquis vt tibi
tps tediosuz hui' vanitati redimeres Si de

bñficias susceptis hoibz ingratus extitisti Si ca
ritatem. humilitatez. benignitatez. paciencam.
discrecioez. et alias uirtutes quas hre debu
isti. nō habuisti Et bona q̄ fecisti min⁹ pure
fecisti. vl' cū murmuracione. ul' scandalo pri
moz ī fine debitū omittendo. ul' mala ītēn
cione ea fecisti Si crassā et īuīcibilez igno
ranciaz ul' p obliuionez aliqua obmisisti q̄
facē tenebar⁹. Hec et hys similia prudens
ofessor et diligens cū omi cautella debet
inquirē nō ab omībz. Sz a diuisis diuisa
put uiderit expedire In fine aūt gnālit
subiungat inl'tradidisti obliuioni ī quibz deū
offendisti de quibz debes gnālit confiteri cū
pposito ofitendi si ad memoriā reduxeris. Pec
casti eciā corde p malā uolūtatē et prauā
cogitacionē. Peccasti ore menciendo detrahēdo
odiosa dicendo ociosa pximos deridendo
secreta alioz reuellendo quibzdā adulando
alios nimis aspe corripiendo. In tēptacione
in turpiloquio. ī scurilitate ī cōtumelia zblas
femia et alys huī⁹ modi peccasti ope. facie
do alys q̄ tibi nō uelles fieri. Et mandatū
dei transgrediendo et maluz exemplū alys
dando Postea q̄tus sit ī penitencijs in
iūgendis osiderando statū pōtatez et cri
minū qualitates et q̄ntitū poterit fieri semp
pena p q̄ntū respondeat culpe. Vt superbis
talia principalit iniūgat que ptineāt ad

hũilitatem. In uidijs que ptinẽt ad benigni
tatez et caritatez. Iracũdis que ptinẽt ad
mansuetudinez et pacem. Pigris et accidiosis
ea quibz mittigentur ad feruorez et gaudiuz
spũs. Auaris que ptinẽt ad liberalitatez et
largitatez. Gulosis ea que ptinẽt ad abstinẽ
ciam. luxuriosis ea q ptinẽt ad carnis afflictõez
Et ita de alijs. Ita qđ pena respondeat culpe
Si peccauit in multiloquio et garrulitate
satisfaciat in silencio. Si in vestiuz supfluitate
satisfaciat in nuditate. Si maluz exempluz
dando decetero det omĩbz bonũ exempluz
pbere ubi publice peccauit ibi publice satis
faciat. Si aliquez ad peccandiz ĩduxit. labo
ret pposse suo ut aĩas quas deo abstulit
illi restituat. Diligent autez obseruat inter
cetera satisfacõnez. Et ĩ qtuor ptes diuid
at peccatori. Si deuz offenderit. iniugat
ei orones. In scđa pte peccatoi. Si pximuz
offenderit ĩ iugat ei elemosinas et alia opa
misericordie. In tercia pte si corpus suũ per
illicitaz peccauit delectacionez ĩ iugat illi
ieiunia et alia q ad corporis afflictõnez
ptinẽt. In quarta pte si aliqđ ab alio in
iuste habuerit vl' aliquẽ in aliquo dãpnifica
uerit in iugat ei restitucõnez p posse suo
Semp autẽ in fine ammoneat penitẽtez. ut
uite residuũ. sic scriptuz est ĩ euuangelio
uade et amplius noli peccare. Vn aug.

Vulnus eni inveteratum tardius sanatur. Recipit
enim lugens et peccans vix veniam promeretur
Unde ysayas lavamini mundi estote etc.
Lavatus et mundatus est qui preterita plangit
et plangenda non committit. Qui autem lavatur
a mortuo et iterum tangit mortuum quid ei
prodest lavacio. ¶ Item amoneat ut vitet
omnes occasiones .s. choreas spectacula et
mala consorcia et similia. Propter quod preceptum est
loth ut exiret de sodomis et omni regione
caveret. Secundum legis mandatum maneat in eodem
loco castrorum donec perfecte sanetur. Maledictus
erit qui rehedificaverit yherico. Amoneat
insuper ut si quod deus advertat in peccatum re
ciderit non diffidat confiteri. Qui enim in sordibus
est sordescat adhuc. Quod scribit transgressio de
let confessio. ¶ Tandem amoneat ut vitet negli
genciam satisfaciendi et semper in penitencia et
bonis moribus permaneat. Sicut autem velociter
currit qui prius quam ad metam pervenerit deficit
Penitere enim est penam tenere. ut semper puniat
peccatorem in se ulciscendo quod amisit peccando.
Unde aug. Tam diu gaudeat et speret de
gracia quam diu sustentetur a penitencia. Abstin
eat ergo peccator a multis licitis. Quia mul
ta committit illicita et precipue a negociacione
Quia vix sine peccato potest exerceri. Unde
leo papa Melius est dispendia pati quam periculis
negociacionis affligi Quoniam difficile est inter

ementis et vendentes eiciatur int' uenie peccatum
Vñ pp̄ha iohel Infirm' dicat q̄ fortis sum
q̄ntum autem austerior circa uulnera tanto salub
rior est peccatorum medicina. Ambros. Qui aul
par et agregauit exagreget peñitenciam Maioa
eñim crimina maioribus abluunt' fletibus. Vix tam
aliquis ĩueniut' qui tam laborem uelit satisfa
ciendo q̃ntum laboret in arando et seminando
Noe quo centum annis laborauit arcam fabr
icando ut mortem euaderet tp̄alem. Quãto
magis laborarẽ debet penitens ut mortẽ eua
dat eternam. Sic igitur uictus penitenciam
tenuis. loco difficil'. sop̄nus breuis habitus
uilis. oro iugis. s'mo grauis. In cellis huiuscemodi
tollat crucem suam abneget semet ip̄m mũd
ana relinquẽdo. semet ip̄m ɔtempnẽdo. Pri
mor negocia pacando. Ut uiolenciam uioleñta
dolorem p̃ueniat. Arma uere penitẽciam sũt
cinis et cilicium. Ut autẽ in bello nõ deficiẽt
diligent' ad memoriam reducat cilicium ɔloc
ustas. Johis baptiste nuditatem. Et radicibus
pecatiuq̃ marie egipciace labores. pauli in
calias Barchi et pellicem ceibam. Jeronimi
sudarium. lacrimas arsenij. Colupna et uer
mes symeonis. monachorum exempla. Sit tibi pot'
aqua. Aspera uestis. cibus aridus. Dorso uirga
Breuis sop̄nus. Durũ q̃z cubile. Flecte genu
Tunde pectus. nuda caput. Hereat os terre
Oculis cello. lingua loquat'. cor dicet. Sit

larga manus. Ieiunia crebra. mens humilis
Simplex oculus. caro munda. cor pueri. Rec
ta fides. spes firma. Duplex semp dilectio.
Fruicat asidius pabz. iustis tn ora. Qui
igit trinuz deuz offendit et qui triplicem
legem. s. nature. scripture et gre puaricatus
e triplicat sicut scriptuz est satisfaciat. s. cofessi
one. cotrictone. et ope. Ut uelut hiis tribus
lapidibz golias pimat. Et hiis similia. quasi
tribz panibz quos postulat amicus nocte. ab
amico ut reficiat anima penitent. Conuertimi
fres igit ad dnm. in toto corde uro. Qui
pp peccta ura alienati estis ab eo i ieiunio
et in futuro saciemini. In fletu ut rideatis
In planctu ut colemini. Scindite corda ura
cutello. Cui manubriuz sit ligniz. scte crucis
Ferruz claui eius. colaphis lancea qua pfo
ratuz est latus eius. Scindite ergo corda
nostra p cotrictonem. Ut extrahat inde sa
nies peccatoz p cofessionez. p. Ut sacerdoti
pecca apiant p cofessionez. premioz. Ut op
ibz mie affluat. Vestimenta autem ura non
scindant. sz integra p maneant. Nam xps
in tunica in consuta scissa no fuit. Vestes aie
nre sunt uirtutes que scindi no possunt. ul
a se inuicem seperari. Qui eciz ueraz uirtu
tem ht omes ht. Qui una caret omibz caret
Beatus igitur q custodit uestimenta sua. ne
nudus ambulet. Ecce pcibz eius aqescentes

modiocitatez symonis Intractat' plixitatem i
cmmutaui Et hec ad pn̄s sufficiunt ¶ Qui
facit incestum . deflorat . Aut sodomica pat
rum paussor . Sacrilegus . aut homicida . ponti
ficem querat ¶ Papam qui misit ignez Et
symoniacus . Qui paussit clicuz religiossuz Et
falsarius lr̃e . ppe . Qui est excōicatus a papa
Quis / quid / ubi / quibz / auxilij / cur / quō / qn
Sūt qmqz flere modi qui cunnia possut totus
Helemosina . martiriuz . qūsio fcm̄ in sedimotē
peccatum flore reatuz

¶ Interrogatio de circūstancijs

Circūstancie nō attenduntur in loco . in tpre
i . p . fcm etatem . sciāz . graduz . sexuz . z or
dinem ingratitudinez Et facil' ul' libent' p
ueniens appetitum si frequent' si apte . cum
scandalo ul' malo exemplo . Si pseuerant' . Si
ordinate . quis . quid / quibz . auxilij . cur . qn i
quo mō et hijs similia . Iacobz apostolus lu
geat qui deum a se fugauit . et cotumeliam
scō spū fecit . Dyabolo se subdidit aīaz suaz
conquinauit et lettalit' uulnerauit . pximos suos
exemplo malo corrupit . homis tristitiaz intulit
Inimicis sius gaudiuz fecit . Orōnes et bn̄ficia
eccłie ne sibi pdesset amisit . Xpi icarnacōez c
qn̄tuz in se . crucez . sanguīs . passionez . fructuz
qn̄tuz i se est euacuauit Et sibi in utilia reddi
dit . malaz osciāz iaurrit . etnaz hrēditatē suaz
qn̄tuz in se est amisit . Mortez etnaz et cruciatus

ĩfinitos pmeruit. Ecce q̄ntus est dolor et
amaritudinis matia uere peñtenti dũ 9sade-
rat vniu'sa dãpna sua Sic ẽi dolendo ei. vt
ait augustin9 q. si fieri possit q̃ quidez sang
uis aĩe elicitatur. Fructuosse ẽi dolere debet
Sz semp cũ spe uenie. Judas aũt valde dolu
it. Et q2 ueniaz nõ sperauit laq̃o se suspẽdit
et pñt Augustin' semp penitẽs doleat Et de
dolore gaudeat Et se nõ semp doluisse doleat
Vñ aug. ait se culpabilit' diuiz Qui deflet
dãpna corporis. vl' dãpna aĩe. vl' morte
Et dolorez pctĩ nõ obstat in lacrimis. Johes
grisostom9. Nulluz pctm tale remediuz est
nõ q 9tinua memoria delictoz. Sic ẽi morta
le duz displicet fit veniale. Ita veniale dũ
ex 9tẽptũ fit mortale. Vñ oĩ penña ẽ Vt
ait ambrosius Mala pterita plangẽ. Et plã
genda nõ 9mittẽ. i. 9mittendi. uoluntatem
nõ habere. Oportet q q̃tuor comites habeat
s. pura. integra. frequẽs. et festina. Sit pu
ra corde puro et 9tricto. Nisi eñ pcedat
9trictio nõ pdest frequẽs 9fessio. In inferno
aũt i. in mortali pctõ ut dicit pplta. Viues
uiuens ipse 9fitebit' tibi. Viuens dico nõ
soluz uita nãe Sz insup uita grẽ teste au
gustino Nisi eũz ueteris uite peniteat noua
inchoare nõ põt Augustin9 Quãto plus 9fite
tur cũ spe uenie turpitudinez criminis. Tanto
facil' 9sequet' grãm remissionis qd' fit pp 9fes

sionem erubescencie et pudoris. Aug. Tacitu
rnitas pecti ex supbia tacit cordis Eo q ult
talem se apare i ospectu hois qualez se exib
uit in ospectu dei. Sit simplex humilis. Cofes
sio pura. fidelis. uera. freques. nuda. lacmabil
accelerata. fortis et acusans. Et sit parere pa
rata. Sit simplex. s. ut accuset se no aliuz
ps Meditatus sum nocte cu corde meo Et
ideo iuctam meaz anuciaz no alienaz accusa
do. q. d. humilis. ut fuit publican q non
ausus erat occlos ad celuz leuare. Sz dicat
deus ppiaus esto michi peccatori. Pura. Salz
ut sit sine ypocrisi et sine uana gloia. Qa
tales receperut mercedez suaz Greg. Qui p
bonis que agit lo humanaz laudez desiderat
rem magni meriti uili pcio uenalez portat
Fidelis. s. tam ofitens q ille cui ofitet sint
in fide catolica. Et fiat silr sub spe uenie. alit
no ualet. Sic patet in iuda qui dixit. Pec
caui tradens sanguinem iustuz Quid ad nos
tu uideris. Uera. i. no sit taces. uerū n ad
miscens falsuz. Non dicat pecasse pecm n
siat ita ee Augustin Si humilitatis ca men
tiris Et no eras peccator an q mentireris
Menciendo efficieris qd deuitaueras. Freques
Jo his ean Eam i iudeaz iterum. i. ad ofes
sionem pp uenialia pecca Que frequet omit
timus. Sic frequet manus et caput abluimus
Ita frequenter ofiteri tenem. Augustin Quanto

pluribz ꝯfitet᷑ quis cū ipe uenie turpitudīez
ocīniis. Tanto facilius ꝯsequet᷑ grāz remis
sionis. Ut si p peccm̄ moriat᷑. frequent̄ per
penīaz ul' ꝯfessionez resurgeat. Ul' si nūq̄
abstinuisset. ul' ꝓponit abstinē licet cōfessus
fuit tenet᷑ iterz ꝯfitei. Ul' si sacerdos suus
cui est ꝯfessus est impeīt tenet᷑ iterz ꝯfitei
Aly de licencia ipīus. Vel etiaz cū sacerdos
remittit euz ad supiorez ꝑ enormitatem
delicti. Enormitas in istis ꝯtinetur uersibus
Si facis incestum deflores ul' sotomiqda
Sacrilegus pris pcussor uel sotomica
Pontificem queras .i. papam si miseris ignē
Si pcussā clicaz gvesitaqꝫ fiusti Nuda .i.
apta quia nō debet ꝯfiteri p nūcū nec p
eplam sꝫ uiua uoce et ore ꝓo si ualet
Vn̄ ps reuela dn̄o uiaz tuaz et c̄. Vn̄ iob
Si absco ndi pctm̄ meū i sinu meo. Iniqui
tatez meā .q. d. Ideo male accidit michi
Discreta .s. ut sacerdotez discretuz 2 pituz
eligat. Aug̃ Sacerdotem queras qui te sciat
ligare et absoluē Ul' discreta alio mō. ut
distincte ꝯfiteat᷑ pecca sua singl'a ps. la
uabo p singl'as noctes lectū meuz .i. ꝯsciaz
meaz Dicit᷑ aūt pecca noctez Quia du
cit hoies ad noctez eēnaz Ne nō deduca
mur ad istaz noctē. dicit ysayas Tolle
molā .i. ꝯfessionez sume. Sic em̄ mola molē
dini grana terūt᷑ et diuidūt᷑ Sic i ꝯfessi

omẽ peccã debent cõfiteri et diuidi. Nõ sic
faciũt quidem qui nimis grossam faciũt fa
rinam dicendo sic. Peccaui in luxuriã. Sꝫ nõ
lũt dicẽ cõsũt si cũ maritata aut cõsobrina
Aut cũ monacha. Aut cũ simplici. Aut
cũ virgĩe. nimis grossa ẽ ista farina Sꝫ
mole farinam ĩ qͣnto farina bñ demolita no hic
fuẽt. Tanto pulcriorem panem. Sic ĩ cõfessiõe
Quãto plus diuise peccã fuerĩt nudata. In
tanto pulcriorem reddent. pͣ. Denuda igͥ
pulcritudinem tuam. In qͣnto enim homo uilibus
pannis et ĩdumẽtis erit exutꝰ Et pulcrioribꝫ
vestibꝫ inductus. Tanto nitidior ꝛ pulcrior erit
ad uidendum. Sic eciam in cõfessione ẽ denudarẽ
se debꝫ hõ a uilibꝫ pannis .i. a peccãs et non
capam neqꝫ pallium facẽ. Sic faciũt quidam
qui narrant negocia domꝰ Et illud qd de
bono fecerũt mala nõ dimittũt. Discoperi
humerum tuum et reuela crus .i. cõfitere car
nalia et spũalia peccã Sic enim crus debet
cũ dolium est mulier ad demonstrandum canẽ
in articulo ostenderet. Sic eciam sũt quedã pec
cata que feminis videntꝰ esse verecunda Et
relinquũt ea et cõfitentꝰ altera. Tales hñt
modum mulieris. Mulier eñ cũ venit ubi
ponũt galline. recentia oua eleuat et causa
signi putrefcõm ibi reliquit Sic enim multi
ad penitenciam accedentes Qꝰ deterius ẽ peccãm
nolũt detegẽ et minꝰ nociua et minꝰ grauia

detegūt exemplia ¶ Mulier quedā cū ꝯpatre
suo peccauit In cuiꝰ posse maritus eius ī de
cessu suo eam et res suas dimisit Vnde mu
lie ꝑgnatucaz auferre sibi nō potuit Et uere
cūdia ducta ꝯfiteri peccm̄ noluit. Et sic deces
sit Unde quadā die cū sacerdos filius eius p
ipā missā celebraret. In secreto misse uidit
eā se ipāz a duobꝫ demōibꝫ ligataz trāseū
tem et cathenis deducentē. Timeat g° qui
peccā ꝯfiteri nolūt ps Et uolūtate mea
ꝯfitebor Et qi dicat nō coactus uerecundia
.s. ut sit ꝯfessio publicam Qui ꝑnimia uere
cūdia nolebat occulos ad celuz leuarē. sed
dicebat Deus ꝓpicius esto michi Peccatori
Integra .i. tota Dni Vn̄ augustinus. Caue
ne uerecūdia ductus dimidias cōfessorem
Trēn .ij°. Effūde sicut aquaz cor tuū ā cō
spectuz dn̄i Non sit lac ne acredo afficiam
Ut secreta peccā in secreto ꝯfiteantꝰ. lacrima
bilis Jeremie xxxj In fletu uenient .s. ad
querenduz me. Et ī ꝑcibꝫ ducaz eos ꝑ tor
rentez aquaz. Trēn ij. Deduc qi torentez
lacrimas ꝑ diez et noctez. Non des requiez
tibi Nec taceat pupilla occli tui. Exempluz
de lacrima Accelerata ecc̄. v. nō tardes ꝯ
uerti ad dn̄m Et ne differas de die in diez
Qm̄ cito ueniet illius iraz Et ī fine dispdet
te ¶ Fortis nā exempluz de maria mada
lena .Jeremie. Timor dn̄i oīne soluit. peccm̄

.i. pudorem Ber. Stulti pusillitas non timet in quinari et pudet ablui. Accusat .s. ut dicat peccatum se commisisse ex propria sua malicia. Quiat in prouerbiis xviij. Iustus in principio sermonis ac accusator est sui ps. Veritas de terra orta est .i. confessio de homine peccatore nata est ut se accusset. Terram et cinerem se esse cognoscens. Quia deum est terra es. Et in terram ibis. Et sic iusticia de celo prospexit. Quasi dicat deus. parcam huic Quia sibi non parcit accusando. Et sit pene parata .s. ut saltim paratus sit facere penitentia anime recipienda quod fecerit penitentia danda cor pori. Paulus ad rom. vj. Sicut enim exhibuistis membra uestra seruire inmundicie et iniquitati ad iniquitatem. Ita .i. libenti animo si melius &c. non potestis exhibere membra uestra seruire et cetera

De septem vicijs capitalibus

Vicia capitalia siue principalia que sunt omnium origo malorum sunt .vij. Que mergunt hominem in perdicionem. Quorum prima tamen expoliant hominem. Superbia aufert homini deum. Contra quam opponitur mundicia .s. humilitas que deum reddit. Unde consueuit ecclesia cineres recipere in principio quadragessime. Vnde Ber. Quid superbis homo terra et cinis et opimentum tuum uermis erunt. Quod est caro nisi caro ut induatur caro purpura et bisso et quolibet serico. Non est tamen nisi caro. Ideo dicitur homo cinis et cetera. r

v

De ira

Ira aufert hoi se ipm. Ita cu mortez opa
tur cu irascitur fri suo reus est gehene ig
nis. Cont hac opponitur pania et genuflec
cio. Nichil eni facilius ira frangit qz genufle
ctio pvocat ad veniam. Et oia que i tulit ad
lacrimas nalit quippe et occulor et genuu
est afflictio. Quia ut aiut Qui de naturis
rez scie aliquid fingut. Puer i utero ma
tris occlos ht genibz subpositos. Unde et
a genibz gena dicitur ul dixerut. Flexis g
genibz naturalit occli prrupt ad lacmas
tam qua collateralibz suis nalit respodetes
afflictom.

De invidia

Invidia aufert hoi primu. Adiusus i
vidiaz ppata est medicina. s. dilectio
dei et pxi et gaudiuz de bonis alteri etia
inimici. Dicit eni dns diligite inimicos vros
et c. Et psequentibz vos nolite maledicere.
Ite orate p sequentibz vos. Et si q angaria
verit te ire m passus vade cu eo et alia
duo. Ite alia para est medicina. Vel humi
liacio occlor. Ut videat homo vn doleat qr
deterius est. s. et vn peccat vn orat. In
vidus alterius rebz macresit opimis. Quia
humiliacio significatur i fine mille qr dicatur
Humilia occulos tuos ne videas vn invideat
ul qz absat vn peras vn dicatur humiliate ca
pita vra deo.

De Avaricia

Avaricia est secli tribuca cu dapnis rez

ul' maliciā corpor' · Sic affligim(ur) ul' affiamur
Ut doceas nos orare ul' legere ul' quispiaz
hui(us)m(od)i agere q(uonia)m expellit inde fines exurgens
iustus Avaricia est custos dyaboli siue came
ra Inferni Sic eni(m) pat(er) familias ponit custode(m)
in domo sua Sic et dyabolus in ho(m)i(n)e avaro
Avaricia in ap(osto)l(u)s est radix om(n)ium malor(um) Sicut
sup(er)bia i(n)iciu(m) pecc(at)i Sic avaricia nu(m)q(uam) regnu(m)
celor(um) intrabit Un(de) ap(osto)l(u)s · Omnis fornicator aut
avarus aut i(m)mu(n)dus no(n) h(ab)ebit h(er)editatez in
regno xpi et dei ¶ Contra avariciam opponit(ur)
mi(sericor)diam · s(cilicet) · largicio elemosinaz In cui(us) rei fi
gura in sabato ramis palmaz d(omi)n(u)s n(oste)r elem
osinaz dat Sic legitur martha (con)uiuium
parasse d(omi)no In quo maria et corpus eius
unxit et lazarus suscitat(us) mi(ni)st(ra)uit Ita eadez
eccl(esi)a corpori xpi me(m)bra qui adhuc sunt
sup(er) t(er)ram reficit et claustrales omnib(us) dieb(us)
Anteq(uam) comedant pedes paup(er)uz lavent

De gula

Gula male decepit ho(m)i(n)ez Q(uonia)m ip(s)o sordet i(n) corpore et a(n)i(m)a ¶ Hec i(n)quinat ho(m)i(n)ez q(uan)tuz ad corpus Et a(n)i(m)e gignit crapulaz Ut inde educat luxuriaz. Plus i(m)plet stomacuz qua(m) a(n)i(m)um. Plus ventrez q(uam) mentem ¶ Cont(ra) gula(m) opponit(ur) abstine(n)cia Un(de) (con)sueuit eccl(esi)a i(n) dieb(us) in quib(us) no(n) ieiunam(us) mi(ni)st(ra)re horaz t(er)ciaz (et) sextam celebrare missaz. T(em)p(or)ib(us) no(n) ieiunior(um) post sextaz. Ut usq(ue) post nonaz p(ro)tractat(ur) abstine(n)cia

labor. In xl. post nonam uel etiam usque adue
speras differatur refectio. De luxuria

Luxuria omnia tollit quia pecuniam et fam
am et corpus et animam. Contra quam
paratur castitas. et restringitur gula. Per
primum deiectus est est lucifer a consortio angel
orum. Per secundum et tantum traxit chaym abel fra
trem suum et occidit in agro. Sed per tantum
cepit lucifer lapsum primorum parentum. Per
quartum quidem heremita uiso latrone reli
quit heremum. Et ob id cecidit et confractus est.
Quinto quoque uicio incitante caym maliciose
ne consulens auaricie spicas corrozas et attri
tas a transeuntibus. reddebat deo partem retinens
meliorem. Sexto uicio laborauit esau qui p
lentis edulo primogenita uendidit. Septimo in
tentus erat salamon cum contra legem multiplica
uit uxores. De septem uiciis capitalibus et speciebus eorum

Septem dicuntur uicia capitalia et principa
lia ut ait gg. sup exod. Inanis gloria.
ira. inuidia. accidia. auaricia. gula. luxuria.
Que ut ait Crisostomus per vij. populos sunt
significata. Qui terram promissionis israeli pro
missam tenebat. Per septem uicia intelligun
tur septem demonia. Que ex madalena ex
iecta dicuntur. De hiis quoque vij. fontibus cunctis
animabus corruptele emanant. Et dicuntur capi
talia. Quia ab eis emanant omnia mala.
Nullum enim malum est quod non trahat caligi

nem ab aliquo istoꝝ. Aut de speciebꝫ peccatoꝝ maioꝝ et ab ipis transgredientiuꝫ insistimus Et primo de inani gloria

De inani gloria

Inanis gl'ia ē inordinatus qui animi motus Quo q's propriam excellentiaꝫ desiderat ut alios honore precedat. Hec grece dicitur cenodoxia .i. inanagl'ia. Et sua aut gl'ia p'uat dr quia secularis ei finis ostituit'. Huius aut species sūt elatio. supbia. arrogātia. solentia. otentio. otumātia. otēptus. presūptio. inobedientia. irreuerentia. Elatio ē aīi tumor q' quis nō uult pati. sporem ul' parez. Supbia est aīi tumor pro honore inatus alios sup' ire otendens Unde supbia quasi sup' p alios. Arrogantia ē qui aīi mot' quo quis mouet' ad iactanduz se hre qd nō ht Solentia ē q' omēz usuz hominū ut qui ceteris despectis ūba ul' propria facta gestus habit' q' spetificatōne Contentio est in pugnatio ueritatis p ofidentia clamoris Hec ad inanem gl'iaz refertur Quia spes inanis gl'ie excetur Contumelia est ex otēptu maioris obuiuāe auctoritatis Contēptus est quo q's tenet' hō uile negligenter omittē Presume est. qd est alioꝝ sibi atbuē ul' ascibere In obedientia ē a suo plato iuētas sibi nō hobedie Irreuerētia est debitum maioribꝫ denegare

De ira et eius speciebus

6 Sequitur de ira. Ira est sibia siue tempestas
Quo quis aduersus alium mouetur. Cuius
species sunt diuerse. Odium. discordia. rixa. in
uidia. contumelia. impaciencia. proteruitas. malic
ia. nequicia. malignitas. furor homicidium. Odium
est inueterata ira. cancer. Vnde salomon. odium
est inueterata ira. Discordia est dissentio ali
quorum quos prius amoris uinculum colligauit.
Rixa est siue motus inferens iniuriam. Iniuria
est dicto uel facto siue aliquo iniuste facere. Con
tumelia est illacio cogitatorum iniuria in uerbis.
Impaciencia est siue motum impetuosum non
refrenare. Proteruitas est subitaneo motu
inhonesta uerba prorumpere. Malicia est quando
aliquis qui inquitur dampnum malum alteri.
Nequicia est temeritas quando aliquis audet quod nequam
nequid parat. Malignitas est mala vo
luntas animi hominis cum mala non possit.
Furor est siue tempestas racione perdens.
Homicidium est actuali uoluntate mortem
alii moliri in ferre. Hee omnes species ad
iram referuntur. Quia ex ira occasionaliter
referuntur.

De inuidia et eius speciebus

Inuidia est dolor de aliena felicitate. Detr
tatens. siue torquens. Cuius species sunt. detr
actio. Susurrium. Depravacio. Ingratitudo.
Mali inuencio. boni. oppressio. inuidencia. Detra
ctio. est aliquorum bona. uel detractio est aliquorum

bona denegare. ul' mutare. Susurriu3 ē int̄
amicos discordia3 seminare. Deprauacio
est bona alterius p̄uertere, ul' mala ꝯmemo
rarē. Possum⁹ eciā3 facē dicā3 int̄ deprauā
cionē3 et maledicc̄ōnē3. Ut deprauacio ad
p̄uersionē3 boni. Maledc̄o ad momentū3 mali re
feratur. Ingratitudo est grā3 de ipensis bn̄
ficijs nō referre. Boni oppsio est alteri⁹ bona
tacē. In uēcio mali est alij imponē nouū3
genus peccati. Inuidencia est bonos succes
sus alteri⁹ nolle videre. De accidia et ei⁹ spēbz
Accidia est aīi torpor q̊ quis aut bona ne
gligit aut fastigit facere. Et diuidit⁹ primo
in has spēs. Desidia3, pigricia3, pusillani
mitate3, negligencia3, i pudencia3, Inarcū
sc̄ptōnē3, tepiditate3, ignauia3. Desidia
est torpor segnicies aīi q̄ quis bonū agre
di formidat. Pigricia ē ment⁹ in hercal'
aliqu⁹ fatigacio q̄ bonū īchoatū3 facē fa
stidit. Pusillanimitas ē mentis angustia q̊
quis timet aggredi magna. Negligencia
est aīi torpor q̊ quis nimis diligens est, x
ī exequēdo id q̄ debet exequi. Impudē
cia est ment⁹ obtenebracio quo qs minus
prudus est est ī mē ciendo circa futura
p̄tita ꝯsideranda. Inarcū sc̄ptio est aīi
inaū quo qs minus caute discernit circa
ꝯrietate3 viciorū. Ut si qs mutet auaricia3

ī pdigalitatem ul' eo᷈. Tepiditas est torp
or aī quo quis in illius torpet rey exerci
tacione in qua debet fervē. De qua ī apoca
lipsi. Utinaz calidus esses aut frigidus. Sz
qꝛ tepidus es incipiaz te nomē exore
meo. Ignauia est aī maniz quo quis in
nullo debitam adhibet discrecionem

De auaricia et eius speciebz

Auaricia est aī pestis cupiditati aqrēdi
ul' retinēdi diuicias in hias. Vl' auaī
restriccio uocabulo est ī moderat' amor
retinēdi. Species aūt eius sūt. Ambitus
symonia, usure, latrocinia, piuria, furta
mendacia, rapina, uiolencia, īquietudo
iniusticia, obstinacio doli. Ambit' ul' ambi
cio est honor' cupiditas que q'ui's adīaniz
gloria posset refferri. m ad auariciaz spealr
ptinet. Auaiciā eī nō tm̄ ɋsiderat' ī cupid
itate pecūie. uez eciaz ī affectu honoris
et ī pnimio desideio sāe. Vn et pmi par
entes auari fuerūt. Quia noluerūt sāē sicdi
Symonia est studiosa uolūtas emēdi uel
uendendi aliqd spūale ul' ad numez spūale
Rapina ē uiolenta aliene rei ɋtraccio īuito
dño. Piuriuz ē mēdaciuz iuramēto firm
atuz. Latrocinuz ē latens usurpacio aliene
rei in uito dño. Mendaciuz est falsa uocis
significacio cū ī tencione falendi. Aliud est mē
tiri qꝫ est mendaciuz loqui. Aliud falsiz dicē

Alia est ueritas aristotil' alia xpi. alia natē
Alia grē. Ueritas aristotilis uersat[ur] in essen
cia cū uere. Ueritas xpi circa intencionē. Et
sic a ueritate enūciacionis dr uerus. Sicut
a ueritate ītencionis dr de falso. Violēcia
est in iniuriosa conacio. Ingeritudo in iusticie
ul' in iniuriose aliuz cōmouere. Iniustiz iud
iciuz est iniuste snīe lacio ex amoē ul' timoē
ul' pecunie cupiditate. Obstinacio ē ptina
cia in detractōe in maluz. Dolus ē fraud
ulenta decepcio. Cupiditas est īmoderat[us]
amor ad aquirendū. Aug'. Cupiditas ul' cō
cupiscencia nisi cu' rei sit adaiit. semp in
malo accipit[ur]. Cupiditas est mot[us] animi ad
fruenduz se et proximo et qlibz corpoē nō
pp deuz. Paulus. Cupiditas est radix oīuz
maloz. Quidam libri hnt auaricia ponit
species pgeniē. Augustin[us]. Cupiditas est pl[us]
hndi aliquid qm fas est. Adullacio ē mol
liacs assentacio. Ambicio est īmoderatus
ditandi. Sequitur de castrimagia que sunt 2ē
Castrimagia est in hijs q sūt hoī necessa
ria supfluus usus in cibo et potu. Hui[us]
spēs sūt. gulositas. ebrietas. pdigalitas. ī
abstinencia. Immoderancia ē in reuerencia
Vaniloquia. Impudiciia. Inhonestas. Immo
derancia. Gulositas est excessus in cibo q
alius maxime solet deferri crapula. Ebrietas
est excessus in potus. Prodigalitas est enormit[er]

effundē denda et hendā ¶ In ab stinētia ē statu
tum tp̄s prandendi ul' comedendi puenire
¶ Immoderancia est cibor̄ nimius apetit' inhiare
¶ Irreuerencia ē feda et turpia u̾ba pferre
¶ Vaniloquiuz ē occiosa u̾ba pferre ¶ Impu
dicia est luxuz animi exterioribz signis demō
strare ¶ In honestas est diuisa fercula q̄rere
Et ī acuitatis studiossam opaz dare ¶ Immo
destia est ornatus supfluus usus

¶ De luxuria et eius spēbus

Luxuriā est corporis ī cōtinētia ex pruritu lib
idinis nascēs. Dr̄ aūt luxuriā eo q solet
ex lusu nasci ul' panis ul' alteri' rei. Cui' spēs
sūt simples. Fornicacio, adulteriuz, incestus,
peccm̄ cōt naturaz ¶ Simplex fornicacō ē car
nale comerciuz pt' coituz ¶ Adulteriuz ē qn̄
maritus cognoscit alienaz. Vel uxor cognosci'
ab extraneo ¶ Incestus est qn̄ aliquis cog
scat' cognatā ul' sibi carnali ul' spūali affinita
te quiūctam ¶ Peccm̄ cōt naturaz ē qn̄ hō
ul' locuz ad hoc deputatuz fundit semen Cete
rū' ex vii carnalibz uicijs Ex quibz alia
pcedūt ī tm̄ sibi gnera. Vt ex singul' singla
uideant' pcedē pt' has significacōnes. Alio m̄
sumit' uiciuz negatiue. Sm quosdam. Vt cuz
dr̄ in tempanciā. uiciuz. In iusticia. Impudē
cia. ut hijs noibz uirtutes puantes pdicēt'
Imo uirtutes remoueant'. nec alia pdicent'
Vt sis sensus ī tempancia cū ī iusto i. iuste uo

hnt temperanciam cum deberet eam habere. Vt sicut cecitas aufert habitum et importat debitum vel est privacio luminis. Est enim cecus i. non videns. Sic intemperancia cum sit privacio temperancie. aufert habitum et importat debitum. ut sit sensus. Iste est temperans i. non utitur temperancia cum deberet uti. Et secundum hanc opinionem cum usus temperancie in duobus consistat eam debito officio et indebito sive privato. Dicturi de quibusdam virtutum diffinicionibus. Ab humilitate incipiamus. Humilitas est ex propria consideracionis intuitu voluntaria mentis inclinacio. Huius contres principales sunt. Caritas, fides, spes, prudencia, temperancia. fortitudo, iusticia. Caritas est mentis affectus in deum et primum fervent ordinate porrectus. Gracia est in qua mutue vel innocencie alterius ad alterum affectuosius cultus ostenditur. Pax est concordancium in bona nostrorum ordinata tranquillitas. pietas est ex benignitate mentis dulcedine grata omnibus auxiliatrix affectio. Mansuetudo est per quam modesti vel mansueti serenitas animi alterius in probitate sine questus excedit. Liberalitas in qua liber animus in largitate nulla tenacitate coartatur. Misericordia est clemens et equalis disgregacio et afflictos compassibilis tamen indignacio. Indulgencia est per quam exprimi dolore a dolenti animo quedam afflictio generatur. Benignitas est cum splendida morum suavitate di

diligent cū feruida opacio ¶ Concordia ē ꝯuenies in recta aīaꝫ ꝯmixta q̄dam vnitate ꝯpletio ¶ Fides est absenciuꝫ certitudo sup opinionez et infra sciāz ꝯstituta. fides in studio scō ex pmissoꝝ veritate ad inuisibilia sursuꝫ erectꝰ ¶ Mundicia est illibata integritas vtriusqꝫ hoīs ītuitu diuini amoris ul' timoris ¶ Obediencia est ppe volūtatis spontanea abnegacio ¶ Continēcia est p quā carnaliuꝫ affectuuꝫ impetus moderamie refrenatꝰ ¶ Castitas est p edomitas fuctas viciorꝫ mūda et honesta tocius corporis habitudo ¶ Affectus est p quā cōcepcio scō gaudio pij amoris in proximū effusio scō ¶ Spes est cū motus īmobilis ad ea que appetit accipienda suspēsus ¶ Deuocio est ꝯuṡio mentis in deū pio et humili affectu. Vel deuocio est bone volūtatis quam mens corporaliṫ nō valens cuncta manifestaṫ īdiciis ¶ Contricio ē dolor p peccātis assūptus cū pposito ꝯfitendi et satisfaciendi ¶ Copūcio est cordis et mētis cū lacrīmis exiens ex recordacōe peccati et timoē gehenne ✗ ¶ Contēplacio est mūda supnoꝝ p subleuate mentis nubiluꝫ motꝰ carnaliuꝫ affectuū ¶ Gaudiū ē ꝯtemptꝰ pn̄aciuꝫ mouens festine mentis iocunditas spūalis ¶ Confessio ē cū morbꝫ aīe latens spe ꝯsequēde venie que ī

laudem apit' ¶ Modestia et pudicia et hone
sti habitus laudabilis puerecundia ¶ Pacia
est etne glorie voluntaria et supabil' adusorum
ppessio ¶ Copucio est aie incendium natum
amore pmij ul' timore supplicij ¶ Longanimi
tas est ad suspendia iusta desideria i fatigata
labor sbstinetia ¶ Prudencia est malorum bona
rumq rerum earum utrarumq discrecio. Vel pruden
est nã sua custodia boni mali q pudus sag
axq dinoscendi ¶ Timor dñi est fide et mo
ribz pceptorum diuinorum uigilans custodia
¶ Consilium est examinandorum gubnandarum
q cãrum sbtilis ai pspectus ¶ Memoria est ad
ment intuitum ymaginaria quedam repsen
tacio pteritorum ¶ Intelligencia est statim pñcia
iuuacitate pensare ¶ Prudencia est p quam
sagaci sbtilitate futurorum euent colligunt ¶ De
liberacio e cuilibz fcn plena maturacio & cauta
osideracio ¶ Temperancia est rõnis i libidinē
atq i alios illicitos ai apetit' rõnis firma
et discreta dñacio ¶ Discrecio e i iudicandis
rerum cãis pudica humanorum motuum rõ moderatx
¶ Moralitas est suata ppa uirtute ut iuste pie
q moribz conuenientum se tempare ¶ Ieiunium
est interiorum uigilancia discreta p simoie custodia
¶ Sobrietas puta e illecebris maiorum hois tem
pancia ¶ Carnis afflictio p quã lasciuie mēt
seminaria castigacione discreta comprimitur

Cōtempt⁹ seculi est ex intuitu caducoruz
recte induct⁹ amor supnoꝝ ul' etnoꝝ. Iu
sticia est p quā grā equitatis sua nō eius
dignitas negat⁹. Lex est p quā facienda
iubent⁹ et nō facienda phibent⁹. Seueri
tas est p quā iudiciaria iundita phibite⁹
Et districta in peccō exercetur. Equitas
est lancea libra iusticie digna retribucio
meitoꝝ. Iusiurandum est obseruacio legis
qua cto ciuibz pmulgata transgressionem
temerariaz atq iudiciuz est qr exaudiencia
meitoꝝ dignū redit⁹ meritum ul' p̄mium
Veritas est p quā pbat rōnez dictam in
uictā cum pfert⁹. fortitudo ul' imobilis inter
adūsa in laboꝝ piculoꝝ qz suceptio. Mag
nificencia ē gloriosa quedaz claritudo ai res ard
uas agrediēs. Piruituz ē negber dempe incertez
Sobrietas ē excessuz potus siue cibi cohibere
Cui⁹ ꝯtrarium est ebrietas nōie sobrietat omis
gulaz tempanciaz itelligit⁹. Cōfidēcia ē ex
uirtutū ꝯsciā in motam mētez it adūsa ꝯstaē
Tollerancia ē aliene ipbitat illi⁹ modeste
sufficiētiaz. Requies est p quā ment securi
tas ex cōtēptu. Stabilitas ē mētez suā nul
loꝝ locoꝝ ul' tpoꝝ uarietatez idiusa iactari
Perseuerāncia est que uirtutū quorumdam pro
defectione. Longanimitas ē ai pficiente ꝯfir
mat cū illis affectuz ꝯdam desideria dilacōe

defecault ob. Quanto graviori tu multi cogita
cionu pmim. Tanto orom ardencius i sisti de
lemus Consciencia sui dei humilis debet ee et tristis
ut p humilitatem no supbiat Et p tristiciam in
ertorez cor no adsupbiaz dissoluat. GG Noli
dubitare circa finem iustificare hoiez p o pnitere

De inani gloria .vij. oriunt. s. iactancia. Ino
bediencia ypocrisim. in otinencia ptinaci
discordia. ira. De invidia .v. oriuntur. s.
odiuz. susurracio. detractio. exaltacio i adusis
pxi. afflictio in psperitate illius De ira. sex
oriuntur .s. rixe. timor ment. otumelie. clam
or. indignacio. blasphemie De tristicia. vj. ori
unt. s. malicia. rancor. pusillanimitas. despe
racio. torpor circa pcepta. vagacio ment erga illicita.
De avaricia .vij. oriunt. s. pdicio. fraus. fall
acia. piuria. inquietudo. violencie circa miseri
ob iurgaciones cordis De ventris ingluvie
v. oriunt. s. inepta leticia. scurrilitas. i mundicia. mul
tiloquium hebetudo sensus circa intelligencia De
luxuria. x. oriunt. s. cecitas ment. incosideraci
acio. i costancia. pcipitacio amor sui. odium dei
affectus pntis seculi vel desperacio futi De
hijs .vij. v. spiritualia. Duo carnalia sunt ita co
mixta ut vnum ex altero pferat. Quia ianis
gloria gnat i invidiaz. invidia iraz. Et ita turbata
mens tristat. Stulticia no hns ipse vn letet.

foras querit et facit auarum in carnalibz
De ingluuie nascit' luxuria. Hedinj quasi
quadam tone se inferut decepte. Et ideo
seque(n)cia eoz du adoune. Hij sunt casus
in quibz simplex sacerdos no pot dispensa
re. Et qui no ht potatem epalem no pot
absoluere penitentem

Primo si sit excoicat' a superiori iudice or
dinario ul delegato. a sna iur' extra
formaz traditaz i tractatu de sna ex
cois. Si clicus inueniat' in ea irregular' ut
habet' in eodez tractatu. Si cla de sna ma
trimonia celebrauerit. Si fuit usurari'. Si in
maioibz existes ordinibz p(er)cussit. Aut sor
tilegia. aut diuinacoes ul arguria exercu
erit. Si de sacramento corpor' et sanguis x.
p negligenciaz ei' defect' aliqd deuenerit. Si
in altari no (con)secrato. ul sine aliq scoz i dume
toz ul ordinametoz celebrauerit. Si non
ieiunus celebrauit. Si p negligencia sue
custodie aliqd nefarium de crismate ul eucha
ristie (con)tingerit. Quicuqz de heresi reuersus pe
nituerit. Qui se symoniacu (con)fessus fuit.
Qui choitu fetido cu quolibz aiali choierit.
Qui cu masculo choierit. ul femia cu alia. ul
qui (cum) muliere p(ro)pria ul aliena i membro non
(con)cesso choieit. Qui cu sa moiali ul femina
religiossa choierit. Qui fornicacionez uel
adulteriuz i ecca maxime (con)secrata p(er)petrauerit

Qui deflorat virginem vi oppressam vel seductam
Qui manus violentas mittit in patrem vel matrem
Qui hominem occiderit vel occasionem prestavit.
nisi deffendendo. vel sua iusticia faciendo Qui
mortem coniugis machinatus fuit Qui viro vel
mulieri aliquid fecerit vel dederit ne possint con
cipere vel generare Qui sacrilegium commisit male
utendo crismate. vel eucharistia vel de re sacra
aut in ecclesia furtum commisit Qui filium proprium
sine necessitate baptizaverit. vel ad baptismum
tenuerit vel confirmacionem tenuerit Qui post vo
tum castitatis factum carnem cognoverit Qui in vita
uxore nolente continere post carnalem copulam sub
secutam noverit religionem intrare Qui in testimonio
falso proferendo se periuraverit vel alium ut quidem
dicit Qui ignem segetibus vel domibus preter quam in
iusto bello in guerram posuerit Qui homini vel mu
lieri ut possit rem habere aliquod maleficium fecerit
Qui sortilegium aut divinaciones vel maleficia in
acquisicione dubii alicuius vel de conceptione mulierum
per invocacionem demonum vel immolacionem ania
lium fecerit Qui non habet potestatem ab episcopo plena
riam non potest penitenciam absolvere ab omnibus peccatis
preter qui exigunt dispensacionem in ordine vel ab
solucionem a superiori sicut sunt in clericos percussione

Casus episcopi sunt hii Et nullus quem fecit Et nullus
presbyter preter papam aut legatus de latere potest absolvere

Qui sunt incensores sive combustores ecclesiarum
et eorumdem confractores Qui post de

nūcacōnez pticipat cū excōicat' a . pp . ¶ Qui
est excōicat' a iudice ordinario . ul' delegato et
qui pticipat cū eo i crimine i pendendo ei ɔsiliū
auxilium ul' favorez . Vl' qui pticipat simplr
salutacōne . Vl' qui cū eo ad vnā mēsem com
edit . ul' pticipat obsculo collacionez cum eo
¶ Qui est excōicat' cum pticipantibz . nisi alt
in sniā ex pmat' ¶ Hij omēs ab eo q tulit
sniaz ul' a supiori sūt absoluendi ¶ Hij sunt
transmittandi epō ¶ Qui facit incestuz deflo
rat ul' sodomita ¶ Sacrilegus patriz parrisor
ul' hōicida ¶ Et voti fractor p iurus sortilegia
Pontificem querat qui misit ignez et symoniac'

explic

¶ Expliat liber iste deo grās . allia . allia .

Incipit breuis tractatus magistri arnaldi de uilla noua de rebus nocentibus et conferentibus organicis totius corporis. Et primo de hiis que nocent capiti

Et est sciendum breuiter quod lac et caseus sunt capiti inimica et omne coagulatum ex lacte sicut est butirum et seracium et omnis fructus ologinosi. Et nuces amigdale. auellane. et pinee. et cibum accipere pore indigesto. et balneum post cibum et nimis uigilare. et omnia narcotica idest sompnifera. Ut sunt lactuce. et papauer et silia. et zizania. et inebriancia nisi stomacus nimis frigidus fuerit. Et omnis erbe crude in comeste posteriori cellulle capitis multum nocent. Ubi uirtus memoratiua uiget. Coitus multus et sompnus inmoderatus. et uomitus laboriossus conturbat caput. et cituca et nasturcium. et cepe cruda comesta. et uidere et audire non placencia animo et dormire pedibus calciatis

de rebz que conferunt occulis

Omnis tuthia ofert occlis z collirijs oc
ulorz et antimoniuz ablutu diligent et
feniclm. et ruta. et aloen citotrinu. sūptum
i cibarijs. ul' collirijs ad uictuz. et bertena
siue uertena quia est occlis uere bona. et
sinapis et acetu mallorz granatorz. et cū
vino optimo et odorifero sepe occlos apt
os demergē. et ī aq̄ frigida ipōe estiuo tpr
balneaj. et omē fel aialuz et auiuz de ra
pina uiuēauz. si collirijs apponat. et vidē
prata uirentia. et fluuios clarissiōs decur
rentes Et sōpnus moderatus et ablutio m
anuū atq; peduz cū aqua calida tempate
et custodire stōm ab omī ī digestione et
uidē loca spaciosa. et mōtana et obturatiō
nalis ī rebz mltuz nigris. et maiorana ē
occlorz admirabil' mediciā. si cocta ī cibarij
comedat. Itez licuz optimū cū felle hūanc
et lupiō mixtū occlorz ē excellētissimū medi
camen. q̄ expt' suz iaz ī mltis de rebus

que nocent occli

Fames et ieiuniū. et
Allia et puluis. et fum' et fletus. z lente

et nuces. et uētus. et vigilae nimis. et crap
ula. et omīs ebrietas oculis nl'tu nocent
et aspectus nimis. et omē legumen et caules
et carnes sallsate. et caseus salsus. et lac z ca
seus nimis coctus. et pruna et cepe cruda et
omīa stupefacientia. ut opiū. et papauer z
iusqamus. et mandragoā et ī mēsus usus
lactucarz. et respicē radios solares. et omē
qr nimis ītueri. et dormiē statim post cib
um. et sopnus īmoderatus. et porpue calcaat
pedibz. et ītendere ad nimis sbtilia. et costr
ictio colli. et frequēs flomia basilice uene
et cefalice. et uti frequent basilico cum
aceto Ce rebus que conferūt auribz
Confert auribz uitaē calorē nimiū et
frigus. qr utrūq īmoderatū grauat
auditū. Item ofert auribz ipas sepe mūd
are a sordibz cū ligno aloe. ul' c instro ī
aureo et argenteo prude et caute. et ca
uere ne aliqua res ītus igrediat. et si fi
at statim extrahatur cū aurigeo instrō
ul' cū fumigijs calidis et siccis. ul' cū olo

de amigdalis amaris ul' rutaceo. ul' cu ue
tosis. quia hoc m'tuz cofert. et acuit visu
et expellit feces et igeniu ualde adiuuat
sompnus delectabilis. et capitis euacuato
cu pillulis de aloe et castoreo. et gargar
issimus fuis cu dyantos m'tuz oferut
auribz et cerebro et icedere discoopto ca
pite tpr temparato de rebz q nocet auribz
Nocet auribz freques usus balney hu
di et marie post fortis acuminis zuia
sepe sba leguminuz. et autuz costrictio. et ve
tris costipaco et stricta ligatura post aures
et aer uentosus et oliuz huiduz si intus in
fundatur et submergere caput in aqua. Et to
nitrua fortia. et freques copla. et nimia ci
bi replecio. et fumi et iace supinus et dor
mire caloat tpr pluuioso et discalre tpre
magni frigoris capite discoopto. et uti ci
bis m'tu grossis de rebz oferetibz detibz
Confer dentibz masticaco freques mastic
et millefoliuz elixatuz si de eius decocti
one detes sepe lauetur int' et ext' sine fric

aratione et fricatio dencium et gingivarum cum sale
communi vel sale gemma et alumen de roca combustum
idem operatur. et raphanus masticatus multum
confert. et cortex citri et eius folia si masti
centur post prandium. et pulvis factus de ossibus
dactilorum. et pulvis mirabolanorum. et spon
gia marina desiccata. et abluta. et folia le
nisci masticata. et purgacio cerebri cum
pillulis cochiis. et minucio de vena cepha
lica. et in fontinella retro. et precipue cum zin
giue paciuntur pruritum. et dolorem cum tumore.
Et pulvis tasar et marmoris cum mastice
est dencium mirabilis medicina et masticatio
cartillaginum carnis et sanguinis draconis con
fortat commotos si dentes ex eius pulvere
confricentur. **De rebus que nocent dentibus**

Frequens vomitus nocet dentibus et potus
nimi frigidi valde vel aque. et omnis
crapula nocturna. et omnia acetosa nocent
eis. et mel. et lac. et omnis cibus de lacte
factus. et ficus sicce. et dactili. et omnis fructus
duri. et immaturi. et omnia cibaria nimis

calida et frigida statim dacta. et omnia frixa et panis antiquus aut calidus forte coctus. et dimittere limositates circa dentes et omnia cibaria mixtuum biscocta et omnis caseus denicum est venenum. et potus acidus et allia et cepe. et omnia nimis acerba

De rebus que conferunt pectori et pulmoni

Conferunt pectori et pulmoni recens butirum et mel album et liquiricia. et semen urtice cum penidiis misceatur. et semen citronis et mellonis si cum zuccara assumantur. et uve passe in sirupis. aut cibis posite. et ficus sicce ac recentes. et amigdale dulces et dragagantum. et calamentum. et carnes mediocriter crasse. et medule ossium. et farina fabarum cum lacte amigdalarum. et semen lini. et feniculum cum lacte ovino coctum. Et capillus veneris sirupatus. et farina cicerum cum lacte amigdalarum. et pinee comeste. et politrium. et ova sorbilia recentia. et carnes eduline lactantes. et vinum naturaliter dulce. et ysopus recens. et pulegium. et psillium. et origanum montanum

et enula campana et zinziber cu melle co
ditu3. vl' zucca. Et oia diuretica ad dulcedi
nez declinencia. et amigdale amare. et allia et cu zinzibe
elixata. et eruca. cu zucca bn cfecta. et siler
motanu3. et succus caulu3 cu melle z nastur
ciu3. et saluia par3 cocta. et pulmo uulpis
cobustus. et sera pini. et galbanu3 et oppo
nacu i antidotis posita. et cerebru caninu
cobustu3. et sulphur. et auripigmetu si in
electuarij seu autatudo apponat. Et mode
ratu exaltau3 uocis an prandiu3. ascensus
et descensus uocis moderatus. quia cantus
moderatus et suauis et delectabilis. est ca
bone digestiois. De rebz nocetibz pector plmoi ac spualibz mebris

Nocent pulmoi et pectori
et spualibz mebris oia nimis frida. et
omia nimis accuta. et fortia ut pip. et si
napis cu allio. et ois sba legunu3. et mlt
acetosor. et puluis. et marie bladi et vo
mitus fortis. et vigilae et dormie supinus
et i moderatu3 ieiuniu3 et cant i moderat
et omis i moderata comestio. et potacio.

omnis quod fructus immaturi. et papue acetosi. et omnia nimis pontica et stiptica. et etiam omnia fortiter amara. et et omnes pisces et carnes per salem indurati nimis qui trahunt ad rancitatem et nimium et calor estiuans. et immoderatum exercicium post prandium et uentris constipatio et omnis stomachi indigestio. et omnis apostema epatis. et splenis et studium immoderatum et nimis loqui. et omnis cibus flaticus et oleum nucum et auellanarum et usus castanearum. et caseus uetustissimus. et non pinguis et aqua ualde frigida. et aer frigidus. et sorba. et nespila. et mustum nouum et ceruisia nouella. et thus. et camphora. De rebus cordi nocentibus

Cor est membrum intus concauum amplum superius inferius oblongum. habens duas auriculas. dextram scilicet et sinistram et testante G. est terminus omnium operacionum rationalis anime. quod operaciones anime in cerebro incipiunt. et in corde suscipiunt complementum. Et illa que cordi conferunt est moderata leticia. et gaudium moderatum. et comestio

frequens carniũ siluestriũ. et cãtus delect
abilis et amor᷑. et os de corde cerui ⁊ ãbra
et dyambra. ⁊ dyanthos. et dyacameron. et
cristalus. ⁊ iacinct᷒. et saphirus. et limatura
auri et argẽti. et herba albuz maxĩe mulieibz
ĩ corde patientibz et retentõne mestruorz. ⁊
hec ĩ ptibz yspanie sum exptus. et spondiũ
crudũ. et cõbustũ. et oĩs sandali ⁊ musc᷒
et gariofili et galanga. et calamus aroma
ticus et cubebe. et spica nardi et squinantũ
et ciperus et cassia lignea. et lignũ aloes
ĩ antidotis. et puluerib z admĩctũ. et balsa
mita. et mellissa. et maiorana. et ppe semẽ
eius. et maxime cũ sibz et mellãcolicis. ⁊
borago. et flos eius. et buglossa et flos
eius. q mirabilit᷑ sanguĩez mũdificãt
ipsius cordis. et radix eius. et sticados. ⁊ cen
taurea. ⁊ thimus marin᷒. et lauendula et
satureia. et betonica. et ualeriana. ⁊ asaraba
cara. et rose. et uiole. et lactuca agrestis q
dicitur endiuia. et sicorea. et scariola ĩ situ
pis et antidotis posita. ⁊ abrotanũ ⁊ puleguũ

i balneis possituz. et calamētuz et orig
anū. et mētastruz. et cortex citri ī bono
uino positus. et omē qd est simil' acetosū
aliquātuluz cū aromaticitate. Et omē qd
corrobōrat stōm. et purgat cerebrū et mel
lodia strumētoꝝ cū usu et tpre modeāto

De rebꝫ cordi nocentibꝫ rubrica

Nocent cordi omīs pisces sine scamis ꝯ
odor fimi putrefacti. et ōis sba legūinū
sba nō cofecta. nl' cōcorrigentibꝫ eoꝝ ma
liciaꝫ refrenata. et ōia acuta frequēter co
mesta. Et omē puocās nauseā. et omīs
crapula. et ōia frīta. et timor ꝯtristia. et
solicitudo nimia. Et q̄aiqꝫ inducūt sincopim
Et spālit' omīs febris cōtinua. et uera ter
ciana ꝯduplex et omē apostema spūalium
menbroꝝ. et nimiū studiuz. et nimia cogita
cio. et ōis dolor. et tristicia diu recepta que
rancor dicit'. et inde cor rancidū appellat'
Et q̄cquid nocet splem nocet cordi. et ars
marmorea. et lapidea et uitrea et bladoꝝ
mūdatoria. et aqua ualde frigida potata

et anelictus fetidus alicui psone et iacere
supinus et nimis uigilac. et nimis come
dere. et balneari post post cibu. et bibe vinu
i balneo. et omis disphoenicia et qd siam
tstari Quia cor est uite pncipiu et tmin
mortis

De rebz que conferunt stomacho

Stomacus est pat familias domus
toci corpois. quia ipo se male hnte. et
aliut se hnt mebra corpor uniusa. et eq
stomaco cofert onie medioct ponticu
et stipticu et amaru et mastix et thus
et spicanardi q coslus iantidotis posita q
spalit cinamomu electu q zedoariu. et
zinziber. et storax calamite et seme iunip
cu melle coditu et meta oriza ciata. si an
cibu sumant. et lignu aloes et mirtillor
usus. et corticas citri. et spalit qfert siler
motanu et spondiu. et armoiacu et scamp
inu i pastill posita. et castoreu et folia car
pobalsami et xilobalsami. reubarbar. et
reuponticu iantidotis ul medicinis posita
Et cofert galanga sto nisini et cubebe ber

Pereis et mirabolani indi et rosa rubea et
pelliaile iectoꝝ auiuꝫ mūdate et tacte ꝛ
avilli uuaꝝ passaꝝ et malloꝝ granatorū
acetossoꝝ ꝛ thimus et fumus terre. si sumā
tur ī maio cū sero caprino. et sticados et pule
giū. et calamētū et aristologia longa ꝛ ro
tūda ī oleis et tiriacalib; cibis posita. et cō
fert stō germādrea et sinapis. et betonica
lauendula et aneos et mirabilit̄ ros ma
rinus. et ruta et semē eius. Et basilicon ꝛ
semen eius. et folia lauri. et artemisia. et
marrubiū albuꝫ et ysopus cibis posita
et comesta. Et panis mediocrit̄ fermentat⁹
et oīa que sūt bone digestiōis et sine mł
tastomaca remollicione. et brodiū caulū
Et carnes uituline et leporine et ceruīe
et cunicloꝝ. et omīs carnis lactante assate
Et panis aliquātuluꝫ assatus et ī aceto
paruꝫ submersus. Et masticaē diu ī ore ꝛ
extremitates ossiuꝫ medullaꝝ lyncū. Et
cōfert etiā eleuꝫ fcm de oliuis ī matur̄ et
oleū nardinū et mucellinū. et laurinum

sup̃ stom̄ posita. et nõ intus et oleũ vn
tateuz et masticas si sup̃ stom̄ apponant'
Item mltũ cõfert stõ nõ ci negare cibũ dũ
apetit' mltuz ac famescat et tempate com
edere. et nõ mltũ potare. et post cibuz par
sedere. et postea diu stare ul' suauit' incede
donec ad fũdũ stõi cibus descendat. Et ego
expertus sum q' post sompnũ et cibuz tres
sternutacões puocate faciũt cibaria ad
fundũ stõi descendere. et feces ibi p̃terita
inde salubrit' expellũt' ¶ De rebus nocen
Nocent stomacho nuces tibus stomaco v̄.
et auellane si comedant' iquãtitate et
rape grosse et pastinace crude. et cucumes
et mellones. et radix rafani. et eruca. et
nasturciũ. et usus oĩuz acutoz. et p̃cipue
cepaz crudaz. et nigelle. et herba aneti et
apiuz et sparagus. et blete. et atriplices
et semen sizami. et semen eruca ortẽsis z
elleborus et scamonea et lapis lazuli et
aloen nõ lotũ et scama ferri. Et longus
usus rez diureticaz. et oĩa frigida nimis

tam acci q̄ potencia molestant eū et omīa
dure digestionis. et omēs fructus recentes q
facile corrūpūtur ut psica et cerasa z morā
et pruna dulcia. et oleū ī cibo mltū ī quanti
tate mistatū. Et q̄libet cerubella. et medul
le aīaliū frigidoꝝ et carnes pingues salsa
te. Et pisces diu ī sale indurati. Et cibum
negaē sto famescenti. et hinamto. et omīs
copula cibi. et potus et caro rancida. et lac
accetosū z usu butiri. et pinguedo lact. Et
mlta et diūsa fercula ī eadem mensa zsumē
nimis huīda post cibū. Et īcedē ul currē
p loca īequalia. et post cibū statim balneari
et omīs fricatura cū oleo. Et omia generā
cia fumositates. Et oīa leguīa nō extorticata
Et omīs piscis sine sqamis. Et frequēs co
mestio pediū bouis. et occlī oīū aīaliū et
omīa fetida et grauis odoris. Et omīs res
corrupta. et omīa fetida et grauis odoris
q̄ sūt capiti et mēti abhoīabilia. Et ablacō
appetitus et tussis et oīs ira. et timor z tristicia
nocent sto. et nimia sollicitudo et uehemēs

animi afflicio . et masticacō fortis panis azimi
Et omīs distemperancia epatis tam ī frigid ita
te q̄ī caliditate . et omīs opilacio menbrorꝫ
nutritiuorꝫ et apostema et īflacō ītestinorꝫ
Et omīs anguilla nō ex corticata . et lāpreda
sine speciebꝫ cocta et omīs pisces bestinales
et omīe uinū ultra mediuꝫ limphatū et ma
xīe nocet stō frigido et hūido . et frequens
uomitus ante cibuꝫ . et diu sedē in mēsa post
cibuꝫ grossuꝫ et male digestiōis . et maxīe q
hȝ pulsaꝫ familiaꝫ et rebellem De rebꝫ cōfe
Splen est mēbruꝫ iustum rentibꝫ spleni
instituale collectoiūꝫ hūor et supfluitatis
epatis et cordis et dicit scopo nature ul re
gia . qꝛ mūdat mēbra nobilia afecibꝫ et
supfluitatibꝫ eorꝫ . q̄ ad modū scopa mūdat
domū Et me alia que cōferūt splen sūt
omīs mirabolani . qui sūt . v . spēs vn ū sūs
Citrinus . kebulus . bellericus . emblicus . idus
caparus . ī fructu et ī herba . et sene et epithi
mū . et thimus et aristologia longa et ro
tonda ī pulue reducta . et ī antidotis posita

et cõfecta et elleborus niger. et lapis lazuli et lapis armenic⁹ et reupõticũ. et agaricus et squilla assata et in antidotis possita et unguētum et siler mõtanũ et magnetes et camomilla. et pulleguiz. et calamētũ et crocus et herba basilicõis. et origanũ. ysopus. et lauendula ꝛ ypericon. et mellissa. et balsamita. atq; maiorana ꝛ sisimbriũ. et fenu grecũ et dyaloes et butiruz. et fraxin⁹ et tamariscus et aqua decõnis salicis agrestis et ciminũ et serapinũ. et capillis ueneris. centaurea. et utraq; epatica. s. aquatica. et terrestris. et politricum. adyanthos. et lingua ceruina. et ualeriana ꝛ sanguis yrcinus desiccatus. et puluerizatus. et ple pforate. et flomia ī fine lunacõis. facta manus sinistre ul' brachii de uena epatica. ul' pedis sinistri sub cauilla ī tpr autūpnali ꝛ uti aliquãdo saluia paruz cocta cũ brodio ciceꝛ rubeoꝛ cũ aliquãtulo cinamoĩ. et uti dieta oĩ tempoꝛe ordinata

De rebz nocētibz spleni

NOcent splem oĩa q̃ sūt frixa et panis ꝛ azimus. Et oĩa cibaria de pasta trita ī sar

tagine ppparata. et mel et dactuli et ficus et
vinuũ dulce. et lac acetosũz. et mushĩ et
et breuit omĩa ĩflatiua. et seiusia. et cottana
et poma ĩ acuda. et pira et caro porcellina
et agnĩa. et caro uacĩa uectus. et caro an
serina. et anatina. Et oĩs caro auiũ ĩ aq̃s
et paludibꝫ degenaũ. et caro gruina et an
starde. et caro signi et pauonis. et omẽ le
gumen ĩ sua substancia. et sba. caulis ꝛ rape
et oĩs splen cuiꝰlibet aĩalis. et omĩs febris
putrida. et spãlit quartana. Et oĩs aq̃ frigi
da. et omĩs nimia comestio. et potatõ noc
turna. et frequẽs usus carniũ assatarũ. et
dormiẽ statim post cenaꝫ Et licet aliis mẽ
bris ꝯferat balneũz. nocet spleni Et nocet
splem omĩs carnes et pisces ex sale nimis
ĩdurati et exsiccati. Et q̃cq̃d uetositatem ꝯ
grossiũz generat infra corpus De rebꝫ ꝯfe
rentibꝫ pedibꝫ maĩbꝫ oculis simĩl et memoĩe

Confert pedibꝫ et maĩbꝫ et oculis ꝛ me
moĩe ablucõ facta cũ aq̃ de coctionis ca
momille. et betonice. et abortani et aneti

et castorei cū rosis rubeis Et ros marinus ī balneis positus. omībz membris corpor̄ mltū cōfert. et usus spice nardi. et folij. et nucis ī muscate. et garioffilor̄. et cinamoī electi. et sem̄ feniculi. et anisi. et ruta ī balneis posita ꝛ centum grana. siue centaurea. et folia iuperij atqz lauri. et folia ī oleis et unguent̄ posita. Et confert tempata fricacio. et rasura ī unglis manuū et pedū post balneū. et ablucio cū aq̄ rosacea. ul' cū aq̄ distillata. de betonica et verbena. Et cōfert mirabilit' auferre superfluitatem unguiū pedū. et manuū post balneum Et semp quādo luna est ī signo aq̄tico seu hūido. sic in. ariete. geminis. et aq̄rio. et piscibz. et in tauro. Et qd luna sit in sua exaltacōne. Et cōfert frequens mūdificacio digitor̄.

De rebz nocētibz pedibz manibz et memorie

Nocet pedibz manibz et memoiē dormire calciatus. et tarda pedū ablucō et tarda fricacio eorūdem. et ambulaē cum prauis sotularibz. et caligis cōfractis ꝛ precipue tpre pluuioso. et incedē p loca lutosa

et paludosa nudis pedibꝫ Et ambulare eciã
discalciatus sup stercora aĩaliũ et papue ꝫ
gallinarꝫ et anserũ. et porcorꝫ. et dormire in
cimiterijs mortuorꝫ. Et pedes nudos ponẽ sup
urinã canis. et oĩũ aĩaliũ desicaꝫ hũcũ
Et pedes ponẽ discalciatos sup pãnũ aut lo
cum contaĩatum sanguĩe mestruoso. et uniu
sis mẽbris totius corpor multũ nocet se ap
pinquare hoĩbus et mulieĩbꝫ cõtamĩatis
Sicut sũt leprosi et scabiosi. et ĩ carcerati
maxime qui diu in carcẽ fetido extiterunt
Et stare iux illos qui febram pestilissimã
paciũt Vñ uersus scribitur
Febris acuta. ptisis. pedicon. scabies. sacer ignis
Antrax. lippa. lepra. frenesis. cõtagia prestant
O lector huĩ breuis tractatꝰ. Roga dñm ylim
xpm siũm pris filiũ p magro arnaldo de
uilla noua qui fuit istius breuis tractatus
et utilis opis opilator amen AMEN
Xpus laudetur quia libri finis habetur
laux tibi sit xpe quoniã liber explicit iste
Hic explicit breuis tractatꝰ magri arnaldi
deuilla noua cathalani de rebus nociuis
et nocentibꝫ membris pncipalibꝫ corporis

Virtutes seu proprietates coriandri preparati

Coriandrum preparatum magne efficacie est
in corpore sanabili. preparatur sic. In aceto
albo vel forti bullitur. et postea desiccatur ad
umbram super pannum mundum. Et si sumatur
cum cibis vel ante refectionem orificium stomaci
corroborat. et moderate claudit ipsum. Et fu
mos ascendere ad caput prohibet. aures acuunt
et oculos a caligine palatum aromate. gin
givas a putredine. amigdalas a tumore. gutturis
asquinantia deffendit. appetitum vivificat et
usque ad perfectam digestionem cibum in stomaco
retinet. et ipsum cibum in stomaco putrefacere non
permittit. et lumbricos prohibet generari. Et ve
nenis omnibus resistit. et aura pestilentie venenosa
spiritualia membra protegit et humoribus fluen
tibus ad iuncturas efficaciter obviat. et corporis
pinguedinem in corpore excedere non permittit. Epistola
iohannia ad galienum de natura et proprietate fraxini

Quia me rogasti ut tibi consulerem pacie
nti splenetica in firmitate seu passione
en tibi capitulum et papadem de ligno fraxini

occulte et secrete dirigo. nunc quod eum aliam sunt
necnon fraxini mediciana sicut iuro venera
bili bonifacio heremite a quo solus secrete
lacrimabili prece accepi ¶ Hanc itaque scias
esse virtutem fraxini quod bibentes et come
dentes in vaxis fraxineis a pleneticis pas
sionibus liberantur ¶ Et illud idem de vasibus
tamarisci Quia istis vasibus utuntur a potu
venenoso tuentur. et caducos iuvat usus
eorum efficaciter ¶ Et iuvantur ex hoc pacientes
nocturnarum pollucionem. Et portantes fraxinum
a surgiene tuti erunt. et a morsu et spetino
¶ Item quidem asserunt quod si de vino quod
in fraxineo vase diu steterit. et serpenti ar
cillum inde feceris non inde exiet nisi mor
tuus ¶ Item tussim. et flatus reprimit
et lapidem in vesica frangit Et ideo dicitur
fraxinus quasi frangens saxa

Istam receptam habui a domino G. sabati
capellano maiore ecclesie calmo omnis quod
habuit a magistro lauro. magistro medico alesti
pro confortanda digestiva et calore naturali

p confortendo cerebro debili et p acuiendo visu debili

R Corticis interioꝝ cinamoi ℥ ij garioffil ʒ j cardamonij dom ʒ ij ʒ ß zz albi florum borraginis et bugloß ana ʒ iij et rase ebor lote cu vino albo aromatico liquirit mūdat ana ʒ iij coriandri pparati ʒ j panis zucc castetin ʒ iiijor fiat pulvis i quo ponat anthos ʒ iiijor et ponatur in saculo de aluda et utatur ut oportebit Explicit

Explicit deo gratias amen amen bte marie &c.